

N

O

V

A

A young woman with blonde hair, wearing a black dress and black and white sneakers, stands against a bright blue wall. She is holding hands with another person whose hand is visible on the right. She has her head tilted back and eyes closed, appearing to be in a state of joy or release. The background is a textured blue wall, and the ground is a grey concrete sidewalk.

Homo?

BETYDNINGEN AV SEKSUELL ERFARING, TILTREKNING OG IDENTITET
FOR SELVMORDSFORSØK OG RUSMIDDELBRUK BLANT UNGDOM
EN SOSIOLOGISK STUDIE

KRISTINN HEGNA

Homo?

Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom. En sosiologisk studie

KRISTINN HEGNA

Avhandling til dr.polit.-graden
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Universitetet i Oslo

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 1/07

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet (KD).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferds-samfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2007
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN 82-7894-250-1
ISSN 0808-5013

Illustrasjonsbilde: © Ingram Publishing
Desktop: Torhild Sager
Trykk: GCS/Allkopi

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.nova.no>

Forord

Avhandlingen handler om ungdom med homoseksuelle erfaringer, seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til personer av samme kjønn eller homofil/lesbisk/bifil identitet. Det styrende spørsmålet har vært hva som kan tenkes å ligge bak det faktum at et relativt sett større mindretall blant disse ungdommene har hatt selvmordsforsøk, har utstrakt bruk av alkohol og erfaring med narkotiske stoffer, enn vi finner i ungdomsbefolkningen generelt. Min vei inn i dette feltet startet med en forespørsel fra min daværende kollega i ungdomsforskningsgruppa ved NOVA, Annick Prieur, om jeg kunne tenke meg å være medarbeider på et prosjekt om homofile og lesbiskes levekår i Norge finansiert av det daværende Barne- og familiedepartementet. Etter publiseringen av NOVA-rapporten *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn i Norge* som kom i 1999, deltok jeg senere i et prosjekt som skulle gå dypere inn i problematikken rundt homoseksualitet, ungdom og selvmordsforsøk. I prosjektet samarbeidet jeg med Lars Wichstrøm, og prosjektet var finansiert av Stiftelsen Helse og Rehabilitering. Dette prosjektet dannet utgangspunktet for en søknad om doktorgradsstipend til Program for Mental Helse i Norges forskningsråd. Doktorgradsperioden hadde oppstart i begynnelsen av 2002.

Jeg har med andre ord ikke bare meg selv å takke for å ha kommet inn i et doktorgradsløp. Og jeg har definitivt ikke bare meg selv å takke for at jeg har kommet meg ut av det igjen, heller. Først vil jeg gjerne takke veilederne mine; særlig hovedveileder Dag Album og biveileder/medforfatter Ingeborg Rossow, men også veiledere fra forløpet til doktorgradsarbeidet; medforfatter Lars Wichstrøm og Willy Pedersen. Alle har de gitt gode råd, anbefalinger, synspunkter – en passe blanding av frihet og bidrag som har formet arbeidet på forskjellige måter. Jeg vil også takke viktige lesere og kommentatorer som jeg har hatt stor glede og nytte av i arbeidet med artikler, analyser, teorediskusjoner og annet: Takk til Camilla Jordheim Larsen som ville være med å diskutere og skrive på den første artikkelen. Generelt takk til Gruppe for ungdomsforskning ved NOVA for et spesielt godt miljø for faglig utvikling og læring, og spesielt takk til Åse Strandbu, Olve Krange, Anders Bakken, Guro Ødegård, Leila Torgersen, Viggo Vestel, Ingrid Smette, Mira Sletten, Ketil Skogen og forskningsleder Elisabeth Backe-Hansen. Sammen med Tale Hellevik og Jon Rogstad har dere i tillegg *ikke minst* gjort doktorgradsperioden til en hyggelig tid (også).

Jeg vil også takke Hans W. Kristiansen, Tone Hellesund og Annick Prieur for deres gode kommentarer til arbeidet mitt. Dessuten tusen takk for fantastisk og uvurderlig innsats til bibliotekets medarbeidere her ved NOVA, til Torhild Sager for (inn)satsen til slutt og til korrekturleser Melissa Mills Venge. Noen navnløse må også nevnes: Anonyme reviewere kan virke skumle, men gir ofte gode kommentarer som bidrar til å løfte arbeidet. Helt avgjørende er imidlertid bidraget fra de tusenvis av anonyme ungdommer som har brukt tid til å svare på spørreskjema, og den ene som satt av to hele dager til å fortelle. Takk!

På utsiden av doktorgradsarbeidet har min kjæreste Jarle, mine flotte barn Mikkel og Ingrid og resten av min familie stått og gitt støtte og avkobling. Takk for at dere har gitt både tid, rom og tilgivelse!

Oslo, juni 2006

Kristinn Hegna

The worst thing one can do
with words is to surrender to them.

George Orwell

Innhold

1 Innledning og bakgrunn	7
Nye paradigmer	9
Problemstillinger og perspektivvalg	11
Begreper for heterogenitet i seksualitet og seksuell identitet	13
Avhandlingens gang	14
2 Ungdomstid og identitetshåndtering	16
2.1 Identitet i tenårene	17
Identitet som analytisk begrep	17
Identitetsdanning i tenårene	21
Identitet og seksualitet	24
2.2 Perspektiver på homofil/lesbisk identitetsdanning	25
Homoseksualitet, homofil/lesbisk tiltrekning og identitetsdanning	29
3 Generelle perspektiver og tidligere forskning på rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom	32
3.1 Ungdoms rusmiddelbruk	33
Normativ rusmiddelbruk i ungdomstiden	33
Problematisk rusmiddelbruk	36
3.2 Selvmordsforsøk blant ungdom	39
Kjønn og sårbarhet	40
Sosial integrasjon og støtte	41
Subjektive motiver for selvmordsforsøk	43
4 Homoseksualitet og homofil identitet, rusmiddelbruk og selvmordsforsøk	45
4.1 Perspektiver på sosiale årsaker til nedsatt livskvalitet blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering	45
Stigmatisering	46
Minoritisering	48
Heteronormativt press	50
Fra makrostrukturer til mikrokonsekvenser i identitetsdanning?	53
4.2 Selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering	55
Forskning om seksuell orientering og selvmordsforsøk	56
Forskning om seksuell orientering og rusmiddelbruk	61
5 Hovedsiktemål og problemstillinger	65
Artiklenes problemstillinger	66
6 Metodisk grunnlag og vurderinger	69
6.1 Kvantitative datasett	69
Ung i Norge 2002	69
Homofile og lesbiskes levekår 1998	70
Vurdering av datasettenes fordeler og ulemper	70
6.2 Kvalitative data – livshistorieintervju	72
Livshistorieintervjuets styrker og svakheter	73
6.3 Forholdet mellom de tre datakildene	75

6.4 Vurdering av benyttede mål	76
Kategorisering av seksuell orientering – validitet.....	77
Mål på homoseksuell erfaring, homofil/lesbisk tiltrekning og identitet	80
Mål på selvmordsforsøk	81
Mål på rusmiddelbruk	82
7 Resultater og sammendrag av artiklene	84
<i>Artikkel I: Straightening out the queer? Norwegian young people's</i> <i>homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study....</i>	<i>84</i>
<i>Artikkel II: What's love got to do with it? Substance use and social integration</i> <i>for young people categorised by homosexual experience and attractions .....</i>	<i>86</i>
<i>Artikkel III: Suicide Attempts among Norwegian Gay, Lesbian and</i> <i>Bisexual Youths: General and Specific Risk Factors.....</i>	<i>88</i>
<i>Artikkel IV: Coming out, coming into what? Identification and risks in</i> <i>the 'coming out' story of a Norwegian late adolescent gay man.....</i>	<i>89</i>
8 Drøfting av resultatene	92
Betydningen av seksuelle erfaringer, tiltrekning og identitet – eller biseksualitet? ...	93
Betydningen av alder og ungdomstid	99
Betydningen av vennskap og sosial støtte	101
Betydningen av kjønn	103
Hvordan skal vi tolke selvmordsforsøk blant unge med tiltrekning til samme kjønn?	107
Hvordan skal vi tolke utbredt og/eller høyt rusmiddelforbruk blant unge med tiltrekning til samme kjønn?	110
Betydningen av å være i spennet mellom vanlig og annerledes	113
Referanseliste.....	117
ARTIKKEL I:	131
ARTIKKEL II:	157
ARTIKKEL III:	189
ARTIKKEL IV:	217
APPENDIX:	
Wichstrøm, L., & Hegna, K. (2003). Sexual orientation and suicide attempt: A longitudinal study of the general Norwegian adolescent population. <i>Journal of Abnormal Psychology, 112(1), 144-151 .....</i>	<i>243</i>

1 Innledning og bakgrunn

Temaet for denne avhandlingen er selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom med homoseksuelle erfaringer, seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til personer av samme kjønn eller homofil/lesbisk/bifil identitet. Bakgrunnen for prosjektet som avhandlingen bygger på, var norsk og utenlandsk forskning som viste at noen av disse ungdommene hadde høyere risiko for høyt rusmiddelkonsum og for selvmordsforsøk enn andre ungdommer. Siktemålet med avhandlingen er å bidra til en sosiologisk forståelse av hvorfor det kan være slik.

I norsk sammenheng var det særlig rapporten *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (Hegna, Kristiansen & Moseng 1999) og den påfølgende stortingsmeldingen om samme tema (Stortingsmelding 2000-2001) som i nyere tid bidro til økt oppmerksomhet rundt unge homofile og lesbiskes levekår og livskvalitet, herunder særlig en bekymring for den hyppige forekomsten av selvmordsforsøk og utbredt alkohol- og stoffbruk. Rapporten viste at en fjerdedel av respondentene i undersøkelsen i alderen 15–25 år hadde forsøkt å ta sitt eget liv. Til tross for at rapporten formidlet klare forbehold om at utvalget av respondenter ikke kunne omtales som representativt for en teoretisk populasjon av homofile og lesbiske unge og unge voksne i Norge, bidro hyppige avisoppslag i tiden som fulgte til at påstanden om at «Én av fire unge homofile har forsøkt å ta sitt eget liv» raskt fikk etablere seg som en «sannhet».

I årene rundt 2000 ble det imidlertid publisert flere anerkjente utenlandske studier basert på representative utvalg av ungdom, som konkluderte med at det var grunn til bekymring for unge homofile, lesbiske og bifiles levekår og livskvalitet, riktignok basert på et utall ulike operasjonaliseringer av «homofile og lesbiske». I løpet av et par år ble det publisert syv sentrale studier av ungdom og selvmordsforsøk der seksuell orientering var en viktig uavhengig variabel, som viste høyere forekomst av selvmordsforsøk blant ungdom definert som homofile/lesbiske/bifile (Faulkner & Cranston 1998; Fergusson, Horwood & Beautrais 1999; Garofalo, Wolf, Wissow, Woods & Goodman 1999; Remafedi, French, Story, Resnick & Blum 1998; Russell & Joyner 2001; Udry & Chantala 2002; van Heeringen & Vincke 2000). Det er derimot ikke publisert studier som viser at disse unge også er overrepresentert på selvmordsstatistikken; statistikken over dem som faktisk begår selvmord. Så vidt jeg vet er det bare to studier som har undersøkt ofre for selvmord med tanke på i etterkant å avdekke eventuell overhyppighet av

homofile, lesbiske og bifile blant disse, men ingen av studiene fant overhyppighet (Rich, Fowler, Young & Blenkush 1986; Shaffer, Fisher, Hicks, Parides & Gould 1995). I årene rundt 2000 ble det også publisert minst åtte studier om bruk av rusmidler og seksuell orientering (Caldwell, Kivel, Smith & Hayes 1998; DuRant, Krowchuk & Sinal 1998; Faulkner & Cranston 1998; Fergusson et al. 1999; Garofalo et al. 1999; Russell, Driscoll & Truong 2002; Russell & Joyner 2001; Udry & Chantala 2002). Problemstillingen var den samme: Er det høyere forbruk av rusmidler blant unge «homofile og lesbiske»? Jeg vil senere gå nærmere inn på forskningsdesign og funn fra disse studiene. Kort oppsummert fant man at unge som definerte seg som homofile, lesbiske eller bifile, som oppga følelsesmessig eller seksuell tiltrekning til en av samme kjønn *eller* som hadde hatt seksuell kontakt med en person av samme kjønn, i større grad enn andre unge rapporterte om depressivitet, selvmordstanker og -forsøk og utstrakt bruk av både legale og illegale rusmidler.

Etter publiseringen av *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (Hegna et al. 1999) arbeidet Lars Wichstrøm og jeg videre med de samme problemstillingene, basert på analyser av det longitudinelle datasettet *Ung i Norge 1992–1999*. Resultatene av disse analysene ble publisert i 2003 (Wichstrøm & Hegna 2003, se appendix), og danner et springbrett for avhandlingsarbeidet. I artikkelen analyserte vi forskjeller i forekomst av selvmordsforsøk i to ulike grupper av ungdom kategorisert etter seksuell kontakt med en person av samme kjønn. Hovedspørsmålet i artikkelen var om ulikheter i kjente risikofaktorer for selvmordsforsøk blant ungdom kunne forklare hvorfor de unge som hadde hatt homoseksuell kontakt hadde høyere risiko for selvmordsforsøk enn de unge som ikke hadde hatt slike erfaringer. Dette var basert på en antagelse om at disse ungdommene kunne tenkes å oppleve depresjon, angst, høyt forbruk av rusmidler, lav sosial støtte, spiseproblemer og andre forhold forbundet med økt risiko for selvmordsforsøk oftere enn andre unge. Vi fant at unge med homoseksuell kontakt hadde høyere risiko for selvmordsforsøk, men at de gjengse risikofaktorene som bidrar til å forklare selvmordsforsøk blant ungdom ellers, ikke kunne «forklare bort» forskjellen mellom de som hadde hatt og de som ikke hadde hatt homoseksuell kontakt.

Artikkelen «Sexual orientation and suicide attempt: A longitudinal study of the general Norwegian adolescent population» ble publisert i det svært velrenommerte psykologi-tidsskriftet *Journal of Abnormal Psychology* (Wichstrøm & Hegna 2003). Vitenskapelige tidsskrifter utgjør en klar ramme rundt sine artikler, både ved hva som er aktuelle tema og på hvilke måter eller i hvilke perspektiver hypoteser og forskningsfunn utvikles. I

dette tilfellet tilfredsstilte ikke denne artikkelen min sosiologiske nysgjerrighet og forskerlyst. Ut av dette arbeidet sprang en trang til å se bak korrelasjonene og gi resultatene en mer sosiologisk fortolkende ramme, samt tre ubesvarte spørsmål for videre forskning. For det første fant vi en svak tendens til at andelen med selvmordsforsøk så ut til å variere etter om vi kategoriserte ungdommene med hensyn til tiltrekning til samme kjønn eller seksuell kontakt med samme kjønn¹, men dette ble ikke undersøkt videre i artikkelen. Kunne det tenkes at det å spørre etter «seksuell kontakt med en av samme kjønn» var et for grovt og upresist mål på det jeg var interessert i? For det andre fant vi at det så ut til at guttene med homoseksuell kontakt som hadde opplevd selvmordsforsøk, hadde gjort det tidligere i ungdomstiden enn jentene med homoseksuell kontakt. Det andre jeg lurte på var derfor om det å være ung i alder eller det å være henholdsvis gutt eller jente hadde en særskilt betydning for selvmordsforsøk blant disse ungdommene. Det tredje uavklarte spørsmålet var om det kunne finnes særskilte risikofaktorer for selvmordsforsøk for ungdom med homoseksuell kontakt, siden det ble funnet at forekomst av generelle risikofaktorer for selvmordsforsøk ikke kunne forklare hvorfor ungdom med homoseksuell kontakt hadde høyere risiko for selvmordsforsøk. Hva er det spesifikke ved enkelte av disse ungdommenes situasjon som bidrar til større sårbarhet eller nedsatt psykisk helse for enkelte? Interessen for dimensjoner i homoseksualitet og seksuell orientering, for kjønn og kjennetegn ved det å være ung, samt for det spesifikke i det å oppleve tiltrekning til samme kjønn eller selv-identifisere som homofil/lesbisk har jeg tatt med meg inn i arbeidet med avhandlingen.

Nye paradigmer

På den ene siden kan det med bakgrunn i de tidligere refererte studiene slås fast at visse unge «homofile og lesbiske» har høyere risiko for nedsatt livskvalitet, dårlig mental helse og høyt rusmiddelbruk. Samtidig har det vært reist innvendinger mot denne forskningen de senere år. Lisa M. Diamonds artikkel *New paradigms for research on heterosexual and sexual-minority development* (Diamond 2003) oppsummerer noen av kontroversene og innvendingene som kan reises i forbindelse med denne typen forskning. Hennes sentrale poeng er at forskning på ungdom og homoseksualitet/homofili og måten man oppfatter homoseksualitet/homofili på i denne

---

¹ I gruppen med homoseksuell tiltrekning uten homoseksuell kontakt var det lavere forekomst av selvmordsforsøk (5.3 prosent rapporterte minst ett slikt forsøk), enn i gruppa med homoseksuell kontakt uten homoseksuell tiltrekning (12.2 prosent) og i gruppen med både homoseksuell kontakt og tiltrekning (18.2 prosent).

forskningen, i for stor grad tenker dette som atskilt fra og som grunnleggende annerledes enn forskning på ungdom generelt og annerledes enn heteroseksualitet/heterofili. Diamond hevder at både generell forskning på ungdom og forskning spesielt på ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering i liten grad overfører kunnskap fra det ene til det andre feltet selv om «the understanding of both populations would be greatly improved by integrating investigations of sexual-minority issues into mainstream psychological research on adolescent development» (Diamond 2003). Påpekningen fra Lisa Diamond vil etter min mening kunne gjelde sosiologisk forskning i vel så stor grad. Videre i artikkelen nevner hun fire svakheter ved samtidig forskning som hun mener stammer fra og ytterligere bidrar til denne historiske isolasjonen fra «mainstream» ungdomsforskning. Alle disse poengene har vært viktig i prosjektet og har bidratt til å styre valg som er gjort underveis i arbeidet.

For det første har mye tidligere forskning støtt på problemer knyttet til det grunnleggende spørsmålet om kategoriseringen av ungdom i kvantitative utvalg: Hvem tilhører hvilken gruppe? De ulike dimensjonene knyttet til definisjoner av seksuell orientering – seksuell atferd, romantiske følelser, seksuell tiltrekning, identitet og så videre – og de glidende overgangene langs disse dimensjonene, gjør det vanskelig å spesifisere et distinkt sett av kriterier som skiller ungdomspopulasjonen i to klare kategorier basert på deres partners kjønn. Likevel underslås denne kompleksiteten ofte i kvantitativ forskning om ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, slik at det meste av slik forskning bygger på forutsetninger om at denne dikotomiseringen er både mulig og ønskelig. Snarere enn å oppfatte heterogeniteten som et problem, har jeg ønsket å gripe fatt i ulikhetene og utforske dem.

For det andre har tidligere forskning ofte antatt at forskjeller mellom kategoriene av ungdom man opererer med, nødvendigvis er et resultat av forskjeller i den omtalte seksuelle orienteringen. Selv om det kan være viktig å påpeke at for eksempel en homofil orientering kan ha betydning for unges utviklingsløp, er det like viktig å unngå at en homofil orientering sees som den *viktigste* faktoren. Det er derfor viktig at forskere fokuserer på det Diamond kaller «skjulte karakteristika» og bakenforliggende faktorer som kan bidra til spuriøse sammenhenger, for å avdekke andre aspekter ved de unges liv som kan ha betydning. Ved å trekke inn innsikter fra generell ungdomsforskning om forhold som kan være av betydning for *alle* ungdommers psykiske helse eller bruk av rusmidler, har jeg i arbeidet ønsket å understreke betydningen også av slike generelle prosesser. Å bringe kunnskap fra ungdomsforskningsfeltet inn i «homoforskningsfeltet» kan bidra til å

beskrive prosesser som er av betydning relatert til det å *være ung* i tillegg til det å oppleve for eksempel tiltrekning til samme kjønn, og kombinasjonen kan gi en dypere forståelse av begge deler.

For det tredje kritiserer Diamond tidligere forskning om ungdom og seksuell orientering for å i for stor grad å bidra til en «universalization of the 'adolescent lesbian/gay/bisexual experience', as if the commonalities across such youths flowing from their sexual-minority status invariably outweighed the multiple social and individual factors differentiating them» (Diamond 2003). For å motvirke tendensen til at det settes likhetstegn mellom homoseksualitet/homofili blant unge og «risiko» (Russell et al. 2002), må vi søke å identifisere *hvilke* unge med homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn som er mest sårbare. Den økende forskningen på dette feltet bidrar til styrket oppmerksomhet mot faktorer eller prosesser som skaper variasjon innad i gruppen. Eksempel på slike faktorer som jeg har vært opptatt av i dette arbeidet, er for eksempel alder ved første homoseksuelle erfaring, kjønn eller grad av sosial støtte. Neste spørsmål blir da hvilke spesifikke prosesser og mekanismer som ligger til grunn for at seksuell orientering skaper forskjeller blant ungdom. Diamond etterspør derfor for det fjerde, prosess-orientert forskning som kan gi en mer sofistisert forståelse av unge med en mulig homoseksuell/homofil orientering, samtidig som det bidrar til å gi viktig informasjon om grunnleggende prosesser som bidrar til generell kunnskap om ungdoms utvikling. Å fokusere på identitetsutvikling ved å analysere spesifikke diskurser knyttet til homofile identiteter, er et eksempel på en slik prosess-orientering i denne avhandlingen.

Diamonds innvendinger innebærer en kritikk av tidligere forskning og en nyorientering av (hovedsakelig) kvantitativ forskning på risikoatferd og levekår blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering de siste par årene (for eksempler på slik nyorientering, se Diamond & Lucas 2004; Russell & Consolacion 2003; Russell et al. 2002; Savin-Williams 2001a; Udry & Chantala 2002). Oppfordringen til å forholde seg til det generelle og det spesifikke, kompleksiteten og variasjonen både i dimensjoner av seksuell orientering, i ungdoms erfaringer og i prosesser, har vært viktig som en ledesnor i prosjektet som presenteres i denne avhandlingen, helt fra starten.

Problemstillinger og perspektivvalg

Hovedproblemstillingen i prosjektet er å bidra til en forståelse av hva som kan tenkes å ligge bak overhyppigheten av høyt rusmiddelkonsum og selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil

orientering². Denne problemstillingen er avgrenset ved to empiriske delproblemstillinger. For det første undersøker jeg betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet – som dimensjoner i en mulig homoseksuell/homofil orientering. For det andre undersøker jeg betydningen av generelle forhold, som for eksempel sosiale nettverk eller depresjon og lav selvfølelse, og betydningen av forhold som er spesifikke for unge med en homofil orientering, slik som det å være åpen om sin seksuelle orientering, å «komme ut av skapet» som homofil/lesbisk i ung alder og diskurser om homoseksualitet og homofil identitet. Et viktig mål for prosjektet kan sies å være mer teoretisk: Å la sosiologiske perspektiver på ungdomstid, (homo)seksualitet, rusmiddelbruk og selvmordsforsøk utgjøre den teoretiske forståelsesrammen for analyser og fortolkning av resultater med tanke på å berike fortolkningen og forståelsen av disse emnene i forskningslitteraturen og blant dem som har interesse for resultatene.

Mitt hovedanliggende i artiklene og i innledningsteksten har vært å plassere forskningen om selvmord, rusmiddelbruk, homoseksualitet og seksuell orientering tydeligere innenfor et allment ungdomsforskningsperspektiv, å se homoseksualitet og heteroseksualitet som to aspekter ved samme dimensjon og å se diversitet og heterogenitet innenfor det som i mye tidligere forskning på feltet er blitt oppfattet som én gruppe. I denne avhandlingens innledning, og på varierende måter i de ulike artiklene, er jeg opptatt av betydningsfulle sider ved ungdomstidens kroppslige og sosiale utvikling, av sosiale forhold knyttet til arenaer som familie og vennskap, av strukturelle forhold som heteronormativitet, stigmatisering og diskriminering, samt av sårbarhet, handlingsvalg og livsstil – av betydning for rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Kjønn, alder og forskjeller i sosial integrasjon og sosiale relasjoner er også viktige som forskjellsskapende faktorer i ungdoms liv – og i prosjektet. Sosial integrasjon er mangefasettert og betydningsfull på mange ulike måter. I dette arbeidet har jeg først og fremst vært opptatt av sosial integrasjon sett fra ungdommenes eget ståsted: vennskap og fortrolighet, familieband og sosial støtte har fått oppmerksomhet framfor andre aspekter av sosial integrasjon som integrasjon i sivilsamfunn, skole og arbeidsliv.

Overrepresentasjon av hyppig bruk av alkohol, bruk av illegale rusmidler og nedsatt psykisk helse blant unge homofile, lesbiske og bifile har

---

² Med «ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering» sikter jeg her til ungdom med homoseksuell erfaring, homofil/lesbisk tiltrekning eller homofil/lesbisk/bifil identitet eller en kombinasjon av disse. Se for øvrig avsnittet *Begreper for heterogenitet i seksualitet og seksuell identitet* s. 13.

vært tolket som uttrykk for at denne gruppa unge har dårligere levekår enn andre ungdommer. Politisk har en slik dokumentasjon vært viktig for å i større grad trekke oppmerksomhet mot stigmatisering og diskriminering som homofile, lesbiske og bifile i Norge stadig kan oppleve. Kritiske røster har hevdet at et ensidig negativt forskningsfokus på ungdom med homoseksuelle erfaringer, tiltrekning til samme kjønn eller homofil/lesbisk/bifil identitet bidrar til en negativ selvoppfatning blant unge selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile (Savin-Williams 2005) eller til å sykeliggjøre homofile, lesbiske og bifile som gruppe (Hillier et al. 1998). Det er viktig å understreke at majoriteten av unge – uansett seksuell orientering – har et normalt forbruk av alkohol, ikke har prøvd illegale rusmidler og ikke har forsøkt å ta sitt eget liv. Flertallet av unge med homoseksuelle erfaringer, tiltrekning til samme kjønn eller homofil/lesbisk/bifil identitet er med andre ord *ikke* i risiko for selvmordsforsøk eller høyt rusmiddelkonsum. En utfordring for forskningen om temaet er å rapportere resultater på en ærlig måte uten å patologisere disse ungdommene.

Begreper for heterogenitet i seksualitet og seksuell identitet

En viktig utfordring i prosjektet har vært å finne gode benevnelser som kan favne mangfoldet i seksuelle erfaringer, forelskelser og seksuell identitet blant ungdommene det her er snakk om. På den ene siden er heterogeniteten blant ungdommene så stor at det er meningsløst å oppfatte dette som en «gruppe» som kan subsumeres under en felles betegnelse. Rent språklig-pragmatisk er jeg likevel av og til nødt til å kunne omtale den kategorien unge det er snakk om, uten å hver gang være nødt til å nevne hele spekteret av fenomener som ungdommenes erfaringer kan omfatte. På den annen side er det nettopp denne heterogeniteten prosjektet har ønsket å forholde seg til. I denne sammenhengen vil det derfor også være viktig å være svært så presis i beskrivelsen av hvilket aspekt av flere mulige, som omtales.

I avhandlingen bruker jeg «homoseksuelle erfaringer» som en beskrivende term om en persons seksuelle erfaringer med en person av samme kjønn som ham/henne selv, og ordet «homoseksuell» brukes derfor alltid som et adjektiv, og aldri som benevnelse på en person eller gruppe. Homoseksualitet er en overordnet term for all seksuell kontakt mellom to gutter/menn eller mellom to jenter/kvinner. Jeg er også opptatt av ungdommer som har følt tiltrekning til en av samme kjønn som dem selv (homofil/lesbisk tiltrekning). I avhandlingen defineres dette som enten følelsemessig tiltrekning (forelskelse) eller seksuell tiltrekning (å være kåt eller tent på). Homoseksuelle erfaringer og tiltrekning til samme kjønn kan

være, eller ikke være, knyttet til en persons selvforståelse. Begrepene «homofil», «lesbisk» eller «bifil» identitet, eller bare «homofil», «lesbisk» eller «bifil», viser til en slik selvforståelse. Disse begrepene bruker jeg bare når jeg sikter til personers selv-identifisering eller for å begrepsfeste en gruppe individer som selv-identifiserer som homofile, lesbiske eller bifile.

Når jeg omtaler ungdom med erfaringer innenfor en eller flere av disse dimensjonene samlet, har jeg valgt å bruke sekkebetegnelsen «ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering». Vi kan ikke være sikker på hvorvidt seksuelle erfaringer med en av samme kjønn, følelser av forelskelse for eller seksuell tenning på en av samme kjønn gjenspeiler en homofil eller lesbisk «orientering». Det gjelder enten vi tenker på «orientering» som noe dynamisk, eller som noe i individet som alltid vil være vendt i én retning. Det er heller ikke åpenbart om en slik «orientering» primært ville være å forstå som seksuell, følelsesmessig eller identitetsrelatert. Fordi vi må holde det åpent om ungdom som *har hatt* seksuelle erfaringer med samme kjønn, *har følt* tiltrekning til samme kjønn eller som har tenkt på seg selv som homofile/lesbiske/bifile kan oppleve dette som relevant for deres *kommende* seksuelle erfaringer, seksuelle «orientering» eller selvforståelse, har jeg valgt å beskrive dem som «ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering». I denne sammenhengen omfatter dette for enkelhets skyld også en mulig lesbisk eller bifil orientering. I enkelte tilfeller i teksten kan begrepet «ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering» komme til å tilsløre at studier jeg refererer til omtaler ungdom som er kategorisert ved sine homoseksuelle erfaringer eller identitet som «homofile og lesbiske» om hverandre, eller at ulike studier benytter ulike operasjonaliseringer av «homoseksuell/homofil orientering». I slike tilfeller viser bruken av begrepet «ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering» til min fortolkning av ungdommene de refererte studiene omhandler.

Avhandlingens gang

Etter denne innledningen benyttes kapittel 2 til å trekke opp et teoretisk bakteppe om ungdomstid, identitet og seksualitet. Identitetsdanning har vært sett som en sentral oppgave i ungdomstiden, og identitet har ikke minst vært et sentralt begrep og stridsområde på seksualitetsforskningsfeltet. I kapittel 3 beskrives tidligere forskning om og perspektiver på rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom. Samtidig understrekes meningsaspektet ved rusmiddelbruk, seksualitet og også delvis selvmordsforsøk i ungdomstiden. Viktig i denne generelle delen er også hvordan rusmidler, seksualitet og selvmordsforsøk henger sammen med sosiale og kulturelle forhold.

Hensikten med disse første kapitlene er å introdusere viktige begreper og forståelsesmåter, samt å bidra med et ungdomsteoretisk bakteppe.

Kapittel 4 konsentrerer seg mer spesifikt om perspektiver som forklarer og beskriver nedsatt livskvalitet blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Begrepene stigmatisering, minoritisering og heteronormative forventninger er sentralt for identitetsdanning blant homofil, lesbisk eller bifil ungdom, men diskuteres her også i forhold til homoseksualitet generelt og homofil/lesbisk tiltrekning. I dette kapitlet beskrives også det tilfanget av (hovedsakelig) kvantitativ forskning om seksuell orientering og henholdsvis selvmordsforsøk og rusmiddelbruk som min studie har forholdt seg til. Store deler av den eksisterende forskningslitteraturen på dette feltet har en sosial-epidemiologisk innretning basert på et psykososialt perspektiv, der hovedsiktemålet med forskningen er å beskrive utbredelsen og å forklare forekomsten av rusmiddelbruk og selvmordsforsøk i befolkningen av ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, men hvor perspektiver og problemstillinger knyttet til generell ungdomsforskning ikke er inkludert.

Diskusjonene fra disse tre delene munner ut i en beskrivelse av hva som har vært hovedsiktemål og problemstillinger i arbeidet med prosjektet, og en kort presentasjon av problemstillingene i hver av de fem artiklene (kapittel 5). Deretter presenteres datamaterialene som har vært grunnlaget for studiene i kapittel 6. En viktig metode-diskusjon i den forbindelse er knyttet til bruken av representative og ikke-representative utvalg i kvantitativ forskning om rusmiddelbruk/selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Diskusjonen om hva som er fordeler og ulemper med disse i forhold til min problemstilling, har fått en fremtredende plass i metodekapitlet. Deretter følger kapittel 7 som er et sammendrag av og gjennomgang av resultatene fra de fem artiklene som utgjør avhandlingens empiriske del. Avslutningsvis, i det åttende kapitlet, har jeg forsøkt å drøfte og å se resultatene fra artiklene i sammenheng. I større grad enn hva det er rom for i de kvantitative artiklene, har jeg ønsket å diskutere hvilken betydning eller mening som kan tenkes å ligge bak funnene, bak korrelasjonene. I drøftingen har jeg forsøkt å bruke perspektiver og innsikter fra generell ungdomsforskning for å gi en bredere forståelse av resultatene og ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orienterings spesifikke situasjon.

2 Ungdomstid og identitetshåndtering

Ungdomstiden bør sees som «a social process in which meaning and experience of becoming adult is mediated», foreslår de australske ungdomsforskerne Wyn og White (1997). Heller enn å oppfatte ungdom som en statisk kategori først og fremst definert ved sin alder, løfter de fram «the ways in which the experience of growing up is a process, negotiated by young people, as well as imposed upon them» (Wyn & White 1997). For Wyn & White er ungdom agenter i sin egen oppvekst og representanter for ulike posisjoner i samfunnets sosiale struktur. Ungdom er i forandring fra en barnlig avhengighet til en mer voksen selvstendighet, fra en barnekropp til en voksen kropp, fra en sosial posisjon som umyndig og avmechtig, til (forhåpentligvis) en sosialt meningsfull posisjon i samfunnets struktur og institusjoner. En sentral oppgave i ungdomstiden er å gi mening til disse forandringene. En slik forståelse av ungdom kombinerer et mikro- og et makroperspektiv i en særskilt kontekst: individuelle valg og erfaringer (aktør) og sosiale strukturer og maktdimensjoner (struktur), med ungdomstidens foranderlighet.

Identitetsdanning i ungdomstiden, seksualitet, rusmidler og psykisk helse er særlig sentrale i avhandlingen, og kan gis mening med utgangspunkt i denne forståelsen av ungdom og ungdomstid. I dette kapittelet vil jeg gi en oversikt over mitt perspektiv og de valg jeg har gjort når det gjelder begrepene identitet, identitetsdanning og seksualitet. Dette utgjør bakgrunnen for min forståelse av homoseksualitet og homofil/lesbisk/bifil orientering blant ungdom, og diskusjonene av homofil/lesbisk/bifil identitet, som avslutter kapittelet. Et allment ungdomsteoretisk bakteppe er viktig, fordi det bidrar til at innsikter fra allmenn forskningslitteratur kan trekkes sterkere inn i studier av ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Det er ikke minst viktig å unngå å konstruere ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering som a priori annerledes enn annen ungdom, eller i binær opposisjon. Ved å understreke dette felles grunnlaget ønsker jeg å tydeliggjøre det som er felles for all ungdom i kontrast og samspill med det som kjennetegner ungdom med homoseksuelle erfaringer, tiltrekning til samme kjønn eller homofil/lesbisk/bifil identitet spesielt.

2.1 Identitet i tenårene

Hva er identitet? Enkelt sagt kan identitet forstås som svaret på spørsmålet «Hvem er jeg?» I både akademiske og mer hverdagslig omtale blir ungdomstiden ofte sett som den perioden av livet der «identitet» blir en mer etablert og avklart sosio-psykisk størrelse (Rattansi & Phoenix 1997). Både innenfor samfunnsvitenskapene generelt og innenfor ungdomsforskningen har spørsmål knyttet til «identitet» vært et viktig tema både teoretisk og empirisk. En stor debatt angår hvordan identitet bør konseptualiseres og forstås, og hvilke forskningsstrategier som bør anvendes i studiet av identitet. I utgangspunktet kan man grovt skille mellom to posisjoner i denne debatten, som ikke bare eksemplifiserer en heterogenitet i forståelsesmåter, men også grunnleggende motsetninger. Den ene posisjonen bygger på det man kan kalle et «hardt» begrep om identitet – et som understreker likhet og kontinuitet over tid og mellom personer – og den andre posisjonen på et «mykt» begrep om identitet som tematiseres ved ord som ustabilitet, foranderlighet, flytende og multiple identiteter (Brubaker & Cooper 2000). Etter Brubaker og Coopers mening er heterogeniteten i forståelsesmåter, perspektiver og anvendelsesmåter av identitet som analytisk begrep så stor at det er god grunn til å forkaste identitetsbegrepet. Etter min mening er «identitet» nyttig både som analytisk begrep og i empiriske studier. Bruken av begrepet forutsetter derimot en klargjøring av hva som legges i det. I det første avsnittet her vil jeg gi en beskrivelse av identitetsbegrepet slik jeg forstår og anvender det – en forståelse som tar et konstruktivistisk utgangspunkt, men likevel befinner seg mellom den «harde» og den «myke» forståelsen Brubaker og Cooper beskriver. I neste avsnitt vil jeg beskrive grundigere hvordan «identitet» har vært knyttet til ungdomstiden i tidligere bidrag.

Identitet som analytisk begrep

De amerikanske sosiologene Brubaker og Coopers (2000) forslag til alternative begreper for «identitet» kan brukes til å tydeliggjøre tre viktige dimensjoner i identitetsbegrepet som jeg har anvendning for. Identitet dreier seg for det første om en subjektiv selvforståelse og en følelse av hvem man er, uten at dette nødvendigvis behøver å være en enhetlig og avgrenset størrelse. Følelsen av hvem man er kan ta mange former. For det andre påpeker Brubaker og Cooper at identitet dreier seg om en kollektiv tilhørighet til et fellesskap eller en gruppe – et konkret eller tenkt fellesskap. En slik tilhørighet kan tematiseres som en form for solidaritet med andre i samme fellesskap, og samtidig en avgrensning og markering av forskjell til andre. Også

her kan individer ha tilhørighet til flere fellesskap samtidig. Den tredje dimensjonen Brubaker og Cooper tar opp vil jeg komme tilbake til.

En viktig utdyping av denne forståelsen ligger etter min mening i å skille mellom bruken av eller tilslutningen til en identitetskategori, og selve artikuleringen av denne identitetskategorien. To personers selvforståelse kan oppfattes som «lik» idet de begge hevder at de er «en kvinne». Hvordan denne selvforståelsen kommer til uttrykk derimot, eller «innholdet» i identiteten, kan være svært forskjellig. Likeledes kan to personer begge oppfatte seg som identifisert med det samme (tenkte) fellesskap, mens hva de betoner som avgjørende for deres identifisering med dette fellesskapet kan være svært ulikt (Prieur 2002). Ved en slik distinksjon tydeliggjøres at enkelte identiteter kan oppfattes som «faste» og «uforanderlige» ved at man stadig tilslutter seg til samme identitetskategori, samtidig som det «flytende» og «foranderlige» ligger i den mening og uttrykk som er knyttet til kategorien eller merkelappen til forskjellig tid. Et eksempel på hvordan dette skillet kan komme til anvending ligger i avhandlingens Artikkel IV.

En annen viktig utdypning av Brubaker og Coopers (2000) skille ligger i å ha en analytisk tilnærming som tematiserer kombinasjonen av et aktør- og mikroperspektiv med et struktur- og makroperspektiv. Til en viss grad kan dette sies å gjenspeiles i skillet mellom selvforståelse på den ene siden og tilslutning til kollektive identiteter på den andre som Brubaker og Cooper trekker opp (2000). For mitt formål har jeg funnet det hensiktsmessig å la meg inspirere av en tydeliggjørende multidimensjonal forståelse av «identitet» inspirert av både sosialpsykologiske og sosiologiske perspektiver, hentet fra sosiologene Coté og Levines bok *Identity formation, agency and culture* (Coté & Levine 2002). Coté og Levine skisserer en forståelse av identitet som bestående av henholdsvis egoidentitet (individ) og sosial identitet (samfunn), og hvor et tredje aspekt – den personlige identiteten – representerer møtepunktet mellom disse to, i form av det Goffman betegnet «the presentation of self in everyday life» (Goffman 1959). Coté og Levines forståelse er dermed et forsøk på å videreutvikle og kombinere forståelser av identitet hentet fra sosialpsykologi og sosiologi, ved å kombinere individ og mikroforståelser med samfunn og makroforståelser. I deres forståelse betegner «identitet» refleksive og kognitive operasjonelle strukturer som sees som sosialt skapt.

Egoidentiteten i Coté og Levines modell kan defineres som et sted for en refleksiv bevissthet – bevisstheten om seg selv – en kilde for «agency» og evnen til å opprettholde en følelse av kontinuitet gjennom tid og rom. Begrepet egoidentitet henter Coté og Levine fra Erik Erikson (Erikson

1968/1992), slik også Erving Goffman gjør det i boken *Stigma* (Goffman 1963/1990). I Goffmans formulering defineres egoidentitet som «the subjective sense of his own continuity and character that an individual comes to obtain as a result of his various social experiences» (s.129). Erikson understreker at det ikke eksisterer et «over-jeg» i individet, et «oppmærksomhedens og viljens iagttagelsescenter» (Erikson 1968/1992, s. 128) som eksisterer uavhengig av den sosiale sammenheng individet står i. Det sentrale med denne forståelsen for mine formål er igjen betoningen av hvordan én side ved en persons identitet er en følelse av stabilitet i hvem man «er» – i motsetning til en forståelse der identitet *kun* er «selvpresentasjoner» som kan antas, endres eller forkastes etter ønske.

Coté og Levin beskriver også hvordan hvert individ har en *sosial identitet* som personer rundt individet oppfatter og er kjent med. En slik sosial identitet er knyttet til sosiale strukturer, kulturelle faktorer og sosiale roller, og definerer et individs posisjon i en sosial struktur. Betoningen av den sosiale identitet bidrar til å tydeliggjøre hvordan strukturelle og kulturelle forhold er ressurser for våre sosialt konstruerte identiteter, og også hvordan sosiale identiteter er gjenkjennbare for andre som kollektive roller, script eller subjektposisjoner. Ved å introdusere strukturelle forhold, tydeliggjøres hvordan identitetsdanning eller -forvaltning må forholde seg til eksisterende maktforhold og allerede tilgjengelige størrelser som bidrar til å begrense hvilke identiteter eller subjektposisjoner som er mulige. En sosial identitet kan kommuniseres mer eller mindre tydelig til omverdenen, og kan forholde seg mer eller mindre tett til individets egoidentitet. *Troverdighet* utad og følelsen av *autensitet* innad er slik jeg oppfatter det aspekter ved den personlige identiteten som kan bidra til å holde egoidentitet og sosial identitet sammen.

I skjæringspunktet mellom individets refleksive bevissthet og posisjon i en sosial struktur, utgjøres individets *personlige identitet* av den unike, personlige biografi. Den personlige identiteten spilles ut i samhandling med andre og defineres av Coté og Levine som «concrete presentations of behavior to others, which includes their personal beliefs and attitudes» (2002, s. 121). Den personlige identiteten er den delen av identiteten hvor selvet (agency) og samfunnets strukturer interagerer. Slik fremheves at et individs personlige identitet både er formet av det personlige – for eksempel erfaringer, kognitive strukturer, internaliserte handlingsmønstre – og det sosiale – slik som maktforhold, institusjoner, diskurser, ideologier. Den personlige identitetens sfære er interaksjonens – i motsetning til personlighetens eller strukturens –

og endringer i personlig identitet vil ytre seg i individets «presentation of selv».

På alle disse tre nivåene er vår identitet sosialt skapt, fremholder Erikson og Coté & Levine. «Identitet er [...] aldrig noget «etableret», aldrig noget, man «kommer i besittelse af» i form af en slags personlighedens rustning, aldrig noget statisk og uforanderlig», skriver Erikson (Erikson 1968/1992, s.22). Denne tredelingen bidrar til en forståelse av individ og identitet som kombinerer en sosialkonstruktivistisk forståelse av identitet som sosialt skapt og foranderlig, med en forståelse av identitet som i kontinuitet. Dette tvisynet mener jeg er viktig å holde fast som et rammeverk for å kunne gripe seksuelle identiteters status som noe som både er kroppslig, dysosialisert, foranderlig og sosialt strukturert på samme tid. Homoseksuelle erfaringer, homofil/lesbisk tiltrekning og homofil/lesbisk/bifil som identitetskategori kan sees som elementer som kan relateres til disse tre ulike nivåene, som jeg vil komme inn på senere i kapittelet.

Tredelingen mellom egoidentitet, personlig identitet og sosial identitet tydeliggjør hvordan både «agency» – individets vilje til handling – og *sosiale strukturer, erfaringer, interaksjon og kultur* – forstått som felles symbolske former som kan benyttes til å uttrykke mening – spiller en rolle for danningen av identiteter. For mitt formål understreker denne tankegangen at sosiale identiteter ikke bare eksisterer på et subjektivt nivå, men også på et «objektivt» nivå. Sosiale identiteter – som sosiale konstruksjoner – kan utgjøre høyere-ordens realiteter som er ikke-redusible til individuelle konstruksjoner fordi de antar en «eksistens» på egen hånd gjennom en objektiveringsprosess, skriver Coté og Levine, med referanse til Berger og Luckmanns *The Social Construction of Reality* (Berger & Luckmann 1966). «They are nominalist in the sense that they are derived from and negotiated within social constructions, but can have very *real* consequences for human welfare and survival. [...] As such, social constructions cannot simply be dismissed as «names», as if willing them away would easily create new realities», hevder Coté og Levine (2002, s. 37). I denne forstand utgjør objektiverte identiteter en del av de kulturelle ressursene som individer omgis av, og som er de «verktøy» eller «byggeklosser» som deres individuelle identitet(er) formes av.

I Coté og Levins modell beskrives dette som forholdsvis uproblematisk, både ved at individet tilsynelatende kan velge fritt og ved at disse «byggeklossene» oppfattes som nøytrale. For mine formål er det viktig å understreke at makt er et viktig aspekt ved identitetsdanning. Det kulturelle mulighetsrommet som identitetsforming kan finne sted i er et felt der

normer og verdier, tegn og symboler, diskurser, identiteter, ideologier og kulturelle ideer er tilgjengelige for bruk, men samtidig også et *kraftfelt* der maktstrukturer og hegemonier bidrar til at enkelte normer, verdier, tegn, ideologier og forestillinger er mer gyldige og dominerende enn andre. Denne tenkemåten er inspirert av Michel Foucaults perspektiv i *Seksualitetens historie* (1976/98). Normer og verdier, tegn og symboler, diskurser og kulturelle ideer knyttet til homoseksualitet og homofile identiteter er eksempler på slike «ugyldige» og strukturelt dominerte normer, diskurser osv, i vårt heteronormative samfunn, men også eksempler på «verktøy» i homofil/lesbisk identitetsdanning.

Her passer det å komme tilbake til Brubaker og Coopers (2000) tredje sentrale dimensjon i identitetsbegrepet. De peker på at studier av identitet i realiteten ofte er studier i *identifisering* og *kategorisering*. Med dette tydeliggjøres hvor viktig det er å også inkludere en prosessuell tilnærming til studiet av identitet. I Artikkel IV benyttes en slik innfallsvinkel til studiet av identitetsdanning som går nærmere inn på hvordan kulturelle ressurser tas i bruk av en homofil gutt i tenårene. Der undersøkes *hvilke* normer, verdier, diskurser, identiteter og subjektposisjoner relatert til ulike oppfatninger av «homofil identitet» som figurerer i hans fortelling om sitt liv, fra han erklærte seg som homo som 13-åring fram til han er 19 år. I artikkelen knyttes dette perspektivet til begreper som «subjektivering» og «diskurs», snarere enn egoidentitet og sosial identitet. Subjektivering er den prosess som både bidrar til å gjøre individet til subjekt for diskurser, og samtidig gjøre et subjekt av individet (Foucault 1976/98). Et slikt perspektiv med vekt på hvordan diskursiv makt kan virke produserende og hvordan danning av subjektiviteter og identitet kan foregå på mikroplan, utfyller etter min mening Coté og Levins modell. Både Foucaults perspektiv og Coté og Levins modell betoner samspillet mellom mikro- og makronivå som avgjørende for individers subjektive forståelse.

Identitetsdanning i tenårene

Barns første identitetserfaring er kanskje når de for første gang oppdager at de har et navn, og identitetsdanning, -oppretholdelse og -forhandlinger fortsetter deretter livet ut. Også før man kommer i puberteten eller blir tenåring har man en identitet og en følelse av hvem man er. Likevel knyttes identitetsdanning særlig av sosialpsykologer til ungdomstiden, fordi dette har vært sett som en periode av livet der en viktig oppgave er å finne ut «hvem man er» (Erikson 1968/1992). Erik Erikson var opptatt av identitetsutvikling fra barn til voksen forstått som en tilstand av rolleforvirring og identitetskrise.

Identitetskriser så han som et alminnelig forbigående problem knyttet til normal personlighetsutvikling i ungdomsfasen, knyttet til de raske endringene på både et biologisk, kognitivt, sosialt og kulturelt nivå som den enkelte ungdom gjennomlever. I løpet av ungdomstidens store forandringer kan det imidlertid være vanskelig å fastholde en egoidentitet og følelse av kontinuitet. «Kjønnsmodningens fysiologiske revolusjon» (Erikson 1968/1992, s. 121) krever en annen selv-forståelse, den kognitive utviklingen gir grobunn for nye perspektiver og forståelsesmåter, samtidig som ungdommer i puberteten møter endrede forventninger fra omverdenen. Disse endringene bidrar til usikkerhet og forvirring med hensyn til hvem de er (Elkind 1981; Rosen & Aneshensel 1976). Målet med identitetsutviklingen i ungdomstiden er derfor, i følge Erikson, «a feeling of being at home in one's body, a sense of 'knowing where one is going' and an inner assuredness of anticipated recognition from those who count» (Erikson 1968/1992), og den viktigste psykososiale oppgaven mellom barndom og voksen alder er å utvikle en bærekraftig eller levedyktig voksen identitet (Coté & Levine 2002). Det er altså de raske kroppslige og sosiale forandringene ungdom opplever, som så å si krever mentale svar og som bringer den unge inn i identitetskrisen. Å nå de tre målene for prosessen fram mot en «bærekraftig» identitet – å føle seg hjemme i egen kropp, ha bevissthet om sine fremtidige mål og å få anerkjennelse – kan også være viktig for voksne, men for ungdom som er på vei ut av barndommens kroppslige tatt-for-gittethet og avhengighet av voksne kan dette ha en, for dem, ny og sterkere aktualitet.

I vårt samfunn kan unge mennesker sies å ha en begrenset tilgang til positive sosiale identiteter, fordi de er marginalisert i forhold til voksenalderens sosiale strukturer eller definert ved sitt opphav og ikke sine prestasjoner. Etter Coté og Levines syn kan dette bidra til å forklare hvorfor ungdom ofte former sine egne subkulturer eller jevnaldersmiljøer som kan tilby ungdomssentrerte og dermed aksepterte sosiale identiteter. Det kan også forklare hvorfor ungdom kan bli så overdrevent opptatt av å utstille sine personlige identiteter: «Because social identities with a significant positive value are out of their reach for years to come [...], they are using their primary resources at hand – their bodies and their behaviors» (Coté & Levine 2002, s. 137).

Noe annet som kjennetegner ungdom spesielt er at det er viktig for ungdom å sortere verden i klare kategorier, i følge Erikson. Ungdom kan være:

...grusom i sin måte å utelukke dem som er «annerledes» på, det være seg på grunnlag av hudfarge eller kulturell bakgrunn, i smak og begavelse, så vel som i slike smålige ting som klesdrakt og sjargong som for tiden er *tegnet* på hvem som er utenfor og hvem som er innenfor. Det er avgjørende at en forstår (selv om en ikke godtar og deltar i det) at denne intoleransen er et forsvar mot en opplevelse av identitetsforvirring. For de unge kan imidlertid hjelpe hverandre gjennom mye ubehag ved å danne gjenger, og ved å lage stereotyper både av seg selv, idealene sine og av fienden (Erikson 1950/1968, s. 230).

De tydelige fiendebildene spiller, etter Eriksons mening, en viktig rolle i arbeidet med å etablere grenser, konstituere på nytt en følelse av enhet og samtidig prøve ut sin egen og andres evne til å vise samhold. Samtidig utvikler ungdom en sterkere kognitiv kapasitet for å ta andres perspektiv (Elkind 1981). I den tro at andre er like opptatt av deres utseende og oppførsel som de selv er, blir ungdomstiden mer preget av selv-bevissthet og egosentrisme enn barndom og voksen alder, særlig blant jenter (Peterson & Roscoe 1991). Unges begrensede erfaring med samvær med jevnaldrende utover leke-relasjonen fra barndommen gir manglende kunnskap om og usikkerhet på hvordan andre tenker, særlig når det gjelder jevnaldrende av motsatt kjønn. Dette bidrar til økt stereotypifisering av «den andre» – enten den andre er guttene eller jentene i klassen (Elkind 1981) eller for eksempel homofile. Uten å essensialisere ungdom, kan disse beskrivelsene brukes til å understreke visse trekk som kan se ut til å være av betydning og karakteriserende for mange ungdommer. Ungdomstiden kan på den ene siden omfatte skarpe «dommer» om hvordan det sosiale landskapet ser ut basert på oppfatninger av hvem som er lik og hvem som utdefineres som forskjellig, og sterk redsel for å «skille seg ut». På den annen side et omfattende mentalt og sosialt arbeid for å finne sin egen individualitet og unikhet i det hele. Ungdom skaper sin identitet og sin ungdomstid underveis, i et sosialt rom av ressurser og begrensninger.

Homoseksualitet og homofile/lesbiske er i vårt samfunn sosialt konstruert som det som er på utsiden, er skittent og «unormalt» (Foucault 1976/98). Denne sosiale konstruksjonen av homoseksualitet kan representere en særlig identitetsmessig utfordring for ungdom i denne fasen av identitetskrise og -danning. I arbeidet med å danne sin egen heteroseksuelle identitet, defineres og konstrueres homoseksualitet og homofile som «forskjellig» kanskje i enda sterkere grad av ungdom enn av personer i andre aldersgrupper, slik vi kan se det i undersøkelser av negative holdninger til homofile (Hegna 1996). Seksualitet og kjønn er en viktig bestanddel i vår identitet – om det er refleksivt eller ikke.

Identitet og seksualitet

Den britiske sosiologen Ken Plummer hevder at mens egne seksuelle erfaringer før «den seksuelle revolusjonen» på 70-tallet foregikk i et taust kulturelt rom, der seksuelle historier var begrenset, ble fortalt muntlig og ansikt til ansikt, er vi nå i en tidsalder der «a grand message keeps being shouted: *tell about your sex*. [...] If once, and not so long ago, our sexualities were shrouded in silence, for some they have now crescendoed into a cacophonous din» (Plummer 1995, s. 4). Allerede før et menneske har egne seksuelle erfaringer, har han/hun oppfatninger av hva seksualitet «er», basert på seksuelle script som florerer i offentligheten; i media, i skolen, i fortellinger mellom jevnaldrende eller fra foreldre. Simon og Gagnons sentrale begrep *sexual script* (1984) defineres som kulturelle «oppskrifter» for seksualitet i et gitt samfunn. De angir hva som er «appropriate and inappropriate sexual partners (*the whos*), proper and improper sexual behaviour (*the whats*), permissible and nonpermissible settings for sex (*the wheres*), positively and negatively sanctioned motives for sex (*the whys*) and appropriate and inappropriate sexual techniques (*the hows*)» (Trolden 1993, s. 192). Det mest grunnleggende, og kanskje mer overordnet enn andre seksuelle script ungdom forholder seg til, er at heteroseksuell kontakt og partnere av det motsatt kjønn forventes. En slik heteroseksuell norm vil ungdom som vokser opp i et *heteronormativt* samfunn være sosialisert inn i, og ta for gitt. Slike normer omhandler ikke bare ren seksuell atferd, men forventet atferd knyttet til for eksempel kjønn, pardannelse og andre kjønnede samfunnsstrukturer (Warner 1993). Homoseksuelle script i et heteronormativt samfunn kan, i motsetning til heteroseksuelle script, være usynliggjort og preget av stereotype oppfatninger og heteronormative tanke-måter. I den grad slike objektiverte identitetsformer utgjør stereotypiske oppfatninger av homofile/lesbiske identiteter, utgjør de et smalt utvalg av mulige kulturelle eller symbolske ressurser for unge i identitetsdanningen av egen homofil/lesbisk personlig og sosial identitet. Slik er den heteroseksuelle ungdomstida en viktig *kontekst* for danningen av en homofil identitet når man er ung.

Fordi heteroseksualitet er normen og det som tas for gitt i vårt samfunn og i vår tid, vil ungdomstiden for de fleste innebære en mer eller mindre ikke-refleksiv danning av en heteroseksuell identitet. Riktignok er ungdommer flest både oppslukt av og refleksive omkring spillet mellom kjønnene, forelskelser og seksualitet, men å «etablere en heteroseksuell identitet» er en prosess som er naturalisert og tatt for gitt av de fleste heteroseksuelle ungdommer, hevder Ritch C. Savin-Williams (1998). En

opplevd heterofil tiltrekning vil ikke utløse en refleksiv identitetsprosess av betydning for *identiteten* og tilhørigheten til andre personer med heteroseksuell tiltrekning eller skape en identitetskrise og aktualisere spørsmålet «hvem er jeg». Heteroseksuelle identiteter og væremåter kan være naturalisert og dermed «usynlige». Likevel er det rimelig å anta at det å være heteroseksuell er en grunnleggende bestanddel i ungdoms selvforståelse, både i form av en refleksiv bevissthet, som individuell biografi og sosial posisjon i samfunnet – det vil si på alle tre nivåer av identitet som Coté og Levine trekker opp i sin modell (2002).

For noen av de unge som har hatt en *homoseksuell* erfaring, opplevd seksuell tenning eller forelskelse rettet mot en av samme kjønn, vet vi at verden aldri mer blir den samme (Hegna et al. 1999) og at de grunnleggende spørsmålene i identitetsdanningen aktualiseres i langt større grad: Hvem er jeg? Hvem er jeg i relasjon til andre? Hva står jeg for? Hvor hører jeg til? (Krange & Øia 2005). Et spørsmål er om homoseksuelle erfaringer alene kan bidra til å rokke ved følelsen av kontinuitet og følelsen av hvem man er, som egoidentiteten består i? Eller er det først når følelsene av tiltrekning melder seg at *selvet* blir dratt med i noe som kan sammenlignes med Eriksons beskrivelse av identitetskrisen? Om eventuelle homoseksuelle erfaringer eller følelser av forelskelse eller tenning på personer av samme kjønn ikke bidrar til å rokke ved egoidentiteten, vil de likevel kunne representere et klart brudd med en hegemonisk norm om heteroseksualitet. I dette bruddet ligger et grunnlag for å bli oppfattet som eller oppfatte seg selv som «annerledes», på en eller flere av identitetsdimensjonene. Disse spørsmålene diskuteres i Artikkelen I. I det videre vil jeg gå nærmere inn på forholdet mellom henholdsvis homoseksualitet eller homofil/lesbisk tiltrekning og identitet.

2.2 Perspektiver på homofil/lesbisk identitetsdanning

Den store debatten mellom ulike teoretiske tilnærminger til homoseksualitet og homofil identitetsdanning har vært – og er – debatten om essensialisme versus konstruktivisme. En *essensialistisk* tankegang går ut fra at homoseksualitet i individet er noe gitt eller medfødt, og at en homofil identitet «speiler» en indre stabil kjerne, tilsvarende Brubaker og Coopers «harde» identitetsforståelse (2000). Å ha en homoseksuell erfaring eller å oppleve tiltrekning til samme kjønn, blir da å forstå som et uttrykk for denne kjernen. Teorier om homofil identitetsdanning på 70–/80-tallet i form av psykologiske eller sosiologiske «stage models» (som foreksempel i Cass 1979;

Coleman 1982) er blitt kritisert for å ta eller implisere et slikt biologisk utgangspunkt ved at homoseksualitet sees som noe stabilt som «festet» seg i kroppen i barndommen eller er medfødt (Kitzinger & Wilkinson 1995). Identitetsdanning eller «komme-ut-fasen» fortolkes som en prosess «of learning to recognize and accept what one was all along: Indeed, the very expression *coming out* suggests that the lesbian has always been inside, awaiting debut», hevder den radikale feministen Celia Kitzinger (1995) i sin kritikk av essensialiserende forståelser.

Sosial-konstruktivistiske perspektiver hevder isteden at begreper og kategorier som beskriver verden er sosialt konstruert, og at seksualitet er sosialt lært. Dette perspektivet har et klarere fokus på individet som aktør og på egne valg, på hvordan språk og begreper former vår oppfattelse av verden og på at slike sosiale konstruksjoner bærer i seg maktforhold i samfunnet. En homofil/lesbisk identitet oppfattes ikke som noe fast, men som flytende og foranderlig og avhengig av spesifikke sosiale kontekster (Troiden 1993). I et slikt perspektiv åpnes mulighetene opp for at homoseksuelle erfaringer og tiltrekning til samme kjønn kan oppleves uten at de er uttrykk for en bestemt homofil, lesbisk eller bifil identitet. Det verserer mange ulike sosial-konstruktivistiske perspektiver som har litt ulike måter å beskrive og forstå den sosiale konstruksjonen av en homofil/lesbisk identitet på. Innenfor interaksjonistiske perspektiver kan homofil/lesbisk identitetsdanning beskrives som «Becoming homosexual» (Plummer 1975) med vekt på samspillet mellom individet og samfunnet, individets handlingsvalg, roller og forventninger. Post-strukturalistiske perspektiver kan fokusere på «doing gay» (Jfr West & Zimmermann 2002) for eksempel ved å gjøre bruk av bestemte diskurser (Kitzinger & Wilkinson 1995) eller subjektposisjoner (se for eksempel Hillier & Harrison 2004). Et radikalt konstruktivistisk alternativ finner vi i Queer theory, som ser identifikasjonsprosessen og det å komme ut som en form for underkastelse for dominerende og undertrykkende diskurser, og derfor ønsker å destabilisere identitetskategorier som «homofil» og «lesbisk» (Butler 1993).

Grunnene til at diskusjonen om essensialisme og konstruktivisme har vært og er så grunnleggende kan være mange. Én grunn kan være at en sosialkonstruktivistisk forståelse av homofil/lesbisk identitet som flytende og foranderlig, kommer i konflikt med den selvforståelsen mange homofile og lesbiske har; at deres homoseksualitet er noe de oppfatter at de alltid har hatt og som de ikke kan forandre på (Herdt & Boxer 1993; Kitzinger & Wilkinson 1995; Savin-Williams 1998). Utfordringen for en identitetsteori om homoseksualitet er at den må kunne kombinere det konstruerte og

foranderlige med denne følelsen av kontinuitet og uforanderlighet. Jeg vil lansere to mulige og supplerende analytiske perspektiver for å løse dette «paradokset» innenfor et konstruktivistisk perspektiv; ved å knytte det homofile «selvet» til en sosialt konstruert egoidentitet og ved å fortolke det homofile «selvet» som et essensialistisk narrativ om eget liv.

I forlengelsen av Eriksons og Coté og Levins identitetsforståelse beskrevet tidligere, kan en tolkning av oppfatningen av en homofil orientering som en stabil, medfødt kjerne hos mange selv-identifiserte homofile og lesbiske være at de oppfatter denne homoseksualiteten som en integrert del av sin egoidentitet. Deres homofile/lesbiske identitet er forankret i deres personlige identitet og biografi, og deres sosiale identitet som homofil-/lesbisk innebærer at de innehar en (stigmatisert) posisjon i hetero-samfunnets struktur. Dessuten oppfatter (noen) sitt homofile/lesbiske selv som «hvem de er» og «hvem de alltid har vært». På den annen side kan det å la homoseksuelle erfaringer eller homofil/lesbisk tiltrekning inngå i en selvforståelse *uten* at det for alle innebærer at man har en homofil/lesbisk/bifil identitet. Det er mulig å tenke seg at en personlig identitet for eksempel som «en mann som har sex med menn» kan oppleves som «hvem man er» og «hvem man alltid har vært».

Helge Svare (2001) skiller mellom erfaringskonstruktivisme og narrativ konstruktivisme i artikkelen «Homoseksualitet mellom biologi og kultur». Han hevder at fordi seksualitet og seksuelle identiteter er sosialt skapt, påvirker en homofil/lesbisk identitet derfor for det første hvordan vi *erfarer* verden, men for det andre også hvordan vi kan forstå, fortolke og *gjentelle* våre liv (Svare 2001). Kitzinger & Wilkinson (1995) oppfatter, i tråd med en slik narrativ konstruktivisme som Svare kaller det, tanken om homoseksualitet som en stabil kjerne som en måte å konstruere sine erfaringer på; «what may feel like self-discovery [...] is better considered as self-reconstruction» (s. 102). En slik diskurs om homoseksualitet som noe biologisk, medfødt og/eller uforanderlig, og også selve ideen om *én* homofil eller lesbisk identitet har vært viktig som argument for grunnleggende menneskerettigheter og sosial anerkjennelse for homofile og lesbiske. «The notion of 'gay' identity or 'positive gay identity' is surely a social construction of a specific period of history in which the idea of individual rights, freedom of speech and press, failed censorship, population mobility, and empirical scientific research all converged», skriver Harrison i en kritisk kommentar (Harrison 1995, s. 373). En slik oppfatning fortsetter å gi mening til mange unge homofile og lesbiskes egne opplevelser.

For noen ungdommer medfører homoseksuelle erfaringer eller følelse av tiltrekning til en av samme kjønn at den tidligere egoidentiteten som heterofil blir rokket. Med Eriksons begreper kan vi si at identitetskrisen for dem innebærer å etablere en ny homofil/lesbisk egoidentitet og en ny følelse av kontinuitet, samt å etablere samsvar mellom denne egoidentiteten og deres personlige/sosiale identitet. For disse ungdommene kan deres personlige biografi være en historie om en homofil «kjerne» som «alltid har vært der». Imidlertid presenterer nyere forskning empiriske bidrag som bidrar til å differensiere synet på hva forholdet mellom homoseksualitet, tiltrekning til samme kjønn og identitet kan bestå i.

I en nyere studie av unge gutter med samme-kjønnstiltrekning, hevder Ritch C. Savin-Williams (2005) at vi nå ser konturene av «The New Gay Teenager»: «The new gay teenager is in many respects the *non-gay* teenager. [...] For these young people, being labeled as gay or even being gay matters little. They have same-sex desires and attractions but, unlike earlier generations, new gay teens have much less interest in naming these feelings or behaviours as gay» (Savin-Williams 2005, s. 1). I Savin Williams optimistiske beretning om fremtidens unge finner vi utsagn som kan minne om *Queer* teoretikers ønske om forkasting av kategorier basert på seksuell atferd eller begjær. Istedenfor å kategorisere seg som homofile, oppfatter de unge guttene i Savin-Williams undersøkelse seksualitet som mangefasettert, flytende og som lite definerende for hvem de er. Kan dette tolkes som at nye generasjoner homofile og lesbiske kan tenkes å ikke lenger knytte sin homoseksualitet til egoidentiteten? Med utgangspunkt i et enkelt-case, beskriver Kristiansen og Pedersen (2003) noe av det samme i artikkelen «Når skeiv teori blir levd liv». Den unge mannen de intervjuer forteller at han allerede i tiårsalderen opplevde at han var seksuelt tiltrukket av andre gutter og at han bare forelsker seg i og har seksuelle forhold til andre gutter og menn. Likevel ønsker han ikke å bruke merkelapper som homofil eller homo på seg selv, han ønsker å forbli ubestemmelig og u-kategorisert, og omtaler seg selv som «et seksuelt vesen». Forfatterne tolker hans strategi som «et politisk og teoretisk motivert prosjekt, snarere enn noe som står i et innvendig forhold til hans faktiske erfaringer» (Kristiansen & Pedersen 2003, s. 82). Nettopp fordi hans oppførsel og faktiske erfaringer korresponderer med innholdet i den sosiale kategorien som etter samfunnets konvensjoner benevnes som «homofil», oppstår en tilsynelatende konflikt mellom den unge mannens sosiale identitet og hvem han selv oppfatter at han «er».

Både bidraget fra Harrison (1995) og fra Savin-Williams (2005) kan utgjøre eksempler på hvordan oppfatninger av sammenhengen mellom

seksuell atferd og begjær og identitetskategorier kan utgjøre diskurser som gir mening til individers livsprosjekter – i det ene tilfellet inspirert av essensialistiske oppfatninger, i det andre tilfellet kanskje av skeiv teori. Å undersøke slike og andre diskursers betydning for homofil identitetsdanning hos ett individ er ett av siktemålene i Artikkel IV i avhandlingen. En tredje mulighet som ikke har vært berørt her, er muligheten for at individer kan ha homoseksuelle opplevelser men samtidig oppfatte seg som heterofil. I neste avsnitt vil jeg gå nærmere inn på hvordan nyere forskning på identitetsdanning blant homofile og lesbiske unge understreker heterogeniteten og det ikke-lineære i denne prosessen. Påfallende er det hvordan de ulike perspektivene på homofil/lesbisk identitetsdanning har vært opptatt av hvilken rolle (homo)seksuelle erfaringer, begjær og forelskelse spiller i denne prosessen, men i liten grad stilt spørsmålet: Hva med homoseksuelle erfaringer, begjær og forelskelse som *ikke* leder til tvil om seksuell identitet og danning av en homofil/lesbisk/bifil identitet?

Homoseksualitet, homofil/lesbisk tiltrekning og identitetsdanning

Sosialkonstruktivismens kritikk av essensialisme og dens fokus på heterogenitet i erfaringer, har bidratt til at nyere forskning på unge homofile, lesbiske og bifiles identitetsdanning har som mål å vise fram diversiteten og ikke-lineære identifikasjonsprosesser, framfor å få alt til å passe inn i en «modell» (Diamond 2003). Likevel er det mange felles elementer som trekkes fram som viktige bestanddeler eller milepæler i identifikasjonsprosessen: Første opplevelse av tiltrekning til samme kjønn, første seksuelle opplevelse med en av samme kjønn, å oppdage at det er noe som heter «homoseksualitet», «homofil» eller «lesbisk» og hva begrepene innebærer, å sette disse begrepene i forbindelse med sine egne erfaringer, å fortelle til noen at man har disse følelsene eller knytter disse begrepene til hvem man er eller hva man gjør, å utforske hva det vil si å «være» eller «leve som» homofil eller lesbisk, å oppfatte seg selv som homofil eller lesbisk, å leve i fast forhold med en av samme kjønn... (Se for eksempel Diamond 1998; Herdt & Boxer 1993; Morris 1997; Savin-Williams 1998; Savin-Williams & Diamond 2000; Troiden 1993). Slike beskrivelser er i varierende grad opptatt av om en bestemt tilstand eller milepæl er å oppfatte som endepunktet eller målet for identitetsdanningen, men forkaster tanken om en bestemt rekkefølge på milepælene. De idealtypiske trinnene i tidligere seksuell identitetsutviklingsmodeller viser seg å ikke passe for den store majoriteten av unge informanter, og særlig ikke for jenter (Diamond 1998; Eliason 1996; Ohnstad 2001; Rust 1993; Savin-Williams 2005; Savin-

Williams & Diamond 2000). Framfor «stages» eller «models» benyttes begreper som «trajectories» eller «transitions» (Se for eksempel Kitzinger & Wilkinson 1995; Valentine & Skelton 2003).

Forskningsfokuset på variasjon og heterogenitet i ungdomstiden blant unge med tiltrekning til samme kjønn, har for eksempel bidratt til at aspekter som «å føle seg annerledes» eller opplevelsen av seksuell tiltrekning i puberteten ikke lenger beskrives entydig som utgangspunkt for identitetsdanning (Savin-Williams 2005). Med grunnlag i studier med bedre utvalg og sterkere metoder enn tidligere, viser Savin-Williams at «følelser av annerledeshet» kan være viktig for noen, men langt fra alle. Opplevelser av tiltrekning til samme kjønn kan oppleves eller tidfestes av noen til barndom og av andre til sene tenår. Tidsrommet fra første opplevelse av tiltrekning og til man knytter disse til homoseksualitet eller homofil/lesbisk identitet kan være svært kort for noen og langt for andre (Savin-Williams 2005). Slike beskrivelser bidrar til å løse opp den lineære oppfatningen av identitetsdanningen fra tidligere perspektiver, og åpner opp for spørsmålet: hva er det som er av betydning for selvoppfattelsen og hvorfor?

I en kvalitativ undersøkelse av hetero- og homofile/lesbiske ungdommers egne oppfatninger av de viktigste dimensjonene i hva som *for dem* definerte en homofil orientering, fant Friedman et al. (2004) at ungdommer utpekte seksuell tiltrekning og det å ønske å være i et kjærlighetsforhold med en person som nødvendige komponenter. Denne seksuelle tiltrekningen besto av to dimensjoner: en kognitiv dimensjon knyttet til følelser og forelskelse, og en fysiologisk dimensjon knyttet til seksuell opphisselse og kåthet. Derimot var seksuell selv-identitet ikke en nødvendig bestanddel og heller ikke faktiske seksuelle erfaringer. I en studie av amerikanske selv-rekrutterte «sexual minority youth», hvorav enkelte selv-identifiserte som homofil, lesbisk eller bifil, men mange ikke, undersøkte forskerne hva ungdommene opplevde som sin første erfaring av samme-kjønns tiltrekning (Savin-Williams & Diamond 2000). Mens 40 prosent av jentene beskrev dette som forelskelse eller svermeri, var det bare syv prosent av guttene som gjorde det samme. Om lag halvparten av guttene oppga isteden seksuelle drømmer, tanker, opphisselse eller sex som sin første opplevelse av samme-kjønns tiltrekning, mens den korresponderende andel blant jenter var 28 prosent.

Mens slike erfaringer i barndom eller tidlig ungdomstid kan være av liten betydning for noens seksuelle identitetsdanning og av avgjørende betydning for andres, står ofte barndomsminner om slike erfaringer sterkt i unge selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifiles tilbakeblikk i deres

livshistorier (Herdt & Boxer 1993). Forskning med utgangspunkt i homofile og lesbiskes livshistorier står derfor i fare for å overfortolke betydningen av homoseksuelle erfaringer og tiltrekning til samme kjønn for homofil eller lesbisk identitetsdanning. Vi vet for lite om homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn som *ikke* leder til en homofil/lesbisk identitet. Hvor mange har slike opplevelser uten at de oppfatter det som betydningsfullt i forhold til deres identitet? Utløser slike opplevelser tvil og refleksjon hos noen som senere likevel selv-identifiserer som heterofile? Hva slags opplevelser eller refleksjoner er det som fører til et skifte eller mentale forhandlinger om seksuell identitet? Ikke minst; er det bare selv-identifisering som homofil/lesbisk som medfører opplevd stigmatisering, diskriminering og opplevd brudd med heteronormative forventninger, eller kan homoseksuelle erfaringer og homofil/lesbisk tiltrekning utløse det samme? I så fall, hva er det som medfører nedsatt psykisk helse?

I tråd med Eriksons (1968) og Coté og Levins (2002) forståelse ser jeg personlige identitet(er) som sosialt skapt i et samspill mellom ens selv og faktiske væren, ens personlige erfaringer og en sosial og kulturell kontekst. Av betydning for arbeidet med avhandlingen har vært å kombinere betydningen av denne forståelsen av ungdomstidens identitetsdanning og -kriser med den særegne situasjonen som kan oppstå når ungdom opplever noe som rokker ved deres «sense of self», når de bryter ved allmenne forventninger, når de ikke føler seg helt hjemme i sin egen kropp eller når de oppfatter seg som forskjellig fra de andre eller utdefinert – slik man potensielt kan når man har en homoseksuell erfaring, opplever seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til en av samme kjønn eller har en homofil eller lesbisk identitet.

3 Generelle perspektiver og tidligere forskning på rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom

Ved sin plassering innenfor generell ungdomsforskning står denne avhandlingen i et felt som er preget av tradisjonelle bekymringer: bekymringen for overdreven rusmiddelbruk og nedsatt psykisk helse blant ungdom. Hva kan være farene ved overdrevet alkoholbruk? I et kort tidsperspektiv gir overdreven drikking økt risiko for negative konsekvenser som kvalme og hodepine, vansker med å fylle forpliktelser i forhold til skole eller arbeid, deltagelse i og utsatthet for krangling og vold, fyllekjøring, ulykker, seksuelle overgrep og psykiske vansker (Pape 1997; Pedersen 1998; Rossow 1996). I et lengre perspektiv kan det føre til alkoholavhengighet og helseskader (Skog 1995). Epidemiologisk forskning har vist at tidlig alkoholdebut, hyppig og høyt alkoholkonsum i ungdomstiden i kombinasjon med andre risikofaktorer kan ha sammenheng med senere høyt alkoholforbruk i voksen alder (Pape 1997). I et sosiologisk perspektiv kan høyt alkoholkonsum blant ungdom knyttes til allmenne marginaliseringsprosesser, hvor rusmiddelbruken går ut over skolegang og sosiale relasjoner, og i ytterste konsekvens, integrering i arbeidsliv, familieliv og tilpasning til en voksenrolle (se for eksempel Hammer 1992). Bruk av illegale rusmidler knyttes til lignende negative konsekvenser.

Selvmordsforsøk blant ungdom varierer i likhet med rusmiddelbruk sterkt i alvorlighetsgrad og potensiell dødelighet. Det er derfor ikke riktig å fortolke alle selvmordsforsøk blant ungdom som mislykkede forsøk på å ta sitt eget liv, men likevel uten tvil riktig å oppfatte slike hendelser som dramatiske uttrykk for at man ikke har det bra. I studier av unge med alvorlige selvmordsforsøk har man funnet at mellom 25 og 33 prosent har ett tidligere forsøk bak seg (Grøholt, Ekeberg, Wichstrøm & Haldorsen 1997), og i longitudinelle studier er selvmordsforsøk en av de sterkeste prediktorene for senere selvmord (Joiner et al. 2005; Shaffer et al. 1996). Det kan være god grunn til å være bekymret for ungdom med høyt rusmiddelkonsum eller selvmordsforsøk, når dette indikerer nedsatt psykisk helse i ungdomstiden eller fare for negative konsekvenser for livet som ung voksen eller voksen. Som et supplement til «bekymringsperspektivet» preges avhandlingen også av et fortolkende perspektiv på rusmiddelbruk og

selvmordsforsøk, som et uttrykk for en ambisjon om å bidra med en mer ungdomssentrert og aktørfokusert forståelse av rusmiddelbruk og selvmordsforsøk i ungdomstiden. I det teoretiske bakteppet som presenteres i kapittel 2, 3 og 4, samt i drøftingen i det siste kapittelet, har jeg forsøkt å gi «kjøtt på beinet» til fortolkningen av det som i 3 av de 4 artiklene i avhandlingen, er kvantitative forskningsfunn.

3.1 Ungdoms rusmiddelbruk

Hovedtyngden av forskning på ungdom og rusmidler – legale og illegale – er problemorientert, rettet mot å forstå hvordan bruk av rusmidler blant ungdom kan forebygges, forhindres eller begrenses. Fra et offentlig helseperspektiv er alkohol- og stoffbruk sett som en kilde til sykdom og dødelighet. På aggregert nivå er rusmiddelbruk blant ungdom – og særlig økningen i rusmiddelbruk – bekymringsfull av samme grunn. På et individuelt nivå derimot behøver ikke alltid ungdoms bruk av alkohol ha spesielt negative konsekvenser eller være relatert til bakenforliggende problemer som nedsatt psykisk helse eller marginalisering. Alkoholbruk er en normal del av mange ungdommers liv, men representerer samtidig risiko for ulike typer problemer. Ofte brukes begreper som misbruk, alkoholisme eller avhengighet når det gjelder ulike aspekter av problematisk rusmiddelbruk. Disse begrepene er imidlertid vanskelig å definere, vanskelig å avgrense, kultur-, kontekst- og personavhengige og vanskelig å analytisk holde fra konsekvensene av rusmiddelbruken (Bruun 1973). I det følgende vil jeg omtale alkoholbruk generelt, og omtale høyt alkoholkonsum og illegal rusmiddelbruk som «problematisk» ved de mulige negative konsekvensene slik rusmiddelbruk kan ha.

I tråd med et utgangspunkt for prosjektet om å ha et allment ungdomsteoretisk fokus, vil jeg her betone rusmiddelbruk både med utgangspunkt i etnografiske studier med fokus på meningskonstruksjon, rusmidlers symbolfunksjon og motiver for drikking, og med utgangspunkt i kvantitative studier med fokus på forklaringer av prosesser og mekanismer som kan lede til problematisk rusmiddelbruk.

Normativ rusmiddelbruk i ungdomstiden

Rusmidler, og særlig alkohol, er noe som mange ungdommer utvikler et forhold til i løpet av ungdomstiden. Rusmidlene utgjør «et symbol på at barndommen er over», skriver Willy Pedersen (1998). For ungdom kan alkoholbruk fylle en symbolfunksjon for identitetsdanningen både generelt i

forhold til å prøve ut voksne væremåter og løsrive seg fra barndommens begrensninger, og spesielt i forhold til å utgjøre en brikke i puslespillet som uttrykker «hvem jeg er». En annen viktig rolle alkoholen spiller, er i forhold til mer artikulerte motiver og funksjoner i sosialt samvær. Begge disse sidene skal berøres i det følgende.

På den ene siden kan alkoholbruk i ungdomsårene tolkes som en markering av inngangen til voksenverdenen eller som en opposisjon mot de voksnes idealer og kontroll. Den svenske antropologen Philip Lalander hevder at en slik ensidig voksen-motstandsforståelse av ungdoms bruk av alkohol er for begrenset (Lalander 1998). Gjennom en studie av tre ulike ungdomsgrupper og deres bruk av alkohol, viser han hvordan alkoholen bidrar til at de som drikker kan «röra sig bortom det vardagliga och accepterade, mot överskridanden av de tabun som samhället innefattar» (Lalander 1998, s. 43). Med Turners begrep *liminalitet* (1969) og Bakhtins (1968) *karneval* tydeliggjør han de sider av alkoholbruk som refererer til frihet og løsrivelse fra mer enn de voksnes kontroll. Flukten fra hverdagens rutiner og samfunnets forventninger er én viktig side av ungdoms bruk av rusmidler (Cohen & Taylor 1992), forventninger til flørt og seksuell utprøving en annen (Pedersen 1998). Hvilke normer og forventninger ungdom har til hvordan man skal oppføre seg når man har drukket varierer mellom ulike kulturer, og rusmiddelbruk som et signal for «time-out» (MacAndrew & Edgerton 1969) er kanskje mer tydelig i en norsk kontekst enn i andre ikke-skandinaviske land. Kanskje kan norsk ungdoms bruk av rusmidler tolkes som et uttrykk for den grenseoverskridelsen som ligger i det å vokse seg ut av barndommen, og en understrekning av selve ungdomstiden som et forventet frirom?

Samtidig er ungdoms alkoholbruk langt fra normløst og unntatt alle grenser. En annen viktig symbolsk funksjon av alkoholbruk som springer ut av Lalanders studie, er hvordan alkohol – og også andre rusmidler – bør forstås som en symbolsk artefakt i ungdoms konstruksjon av seg selv og sin omverden. Han ser ungdomstiden som en tid for intensive overveielser om hvem man er, og at man i denne perioden frenetisk ved hjelp av venner og symboler forsøker å vise det. Knyttet til bestemte sosiale og personlige identiteter eksisterer det bestemte normer om rusmiddelbruk, som også bidrar til å forsterke identiteten og kommunisere identiteten til andre. Alkoholbruk, og for noen; bruk av narkotika, spiller en rolle i en *sosial identitetsforedling* (Lalander 1998, s. 301). Til det å være odelsgutt som er glad i jakt og fiske hører kanskje det å drikke hjemmebrenten bar. Til bestemte måter å være lesbisk jente på hører kanskje bestemte andre måter å

bruke rusmidler på? I sin studie av ungdom og alkoholbruk ser Lalander hvordan alkoholen «som symbolisk hjelpemiddel möjliggör upplevelser av identitetsmessig fasthet och frihet och reduserar ambivalens. [...] Denna uppstår när man saknar visshet eller bär på motstridiga upplevelser om vem man är» (Lalander 1998, s. 323). Lalander argumenterer dermed for at rusmidler spiller en særlig identitetsskapende rolle akkurat i ungdomstiden, og kanskje særlig for ungdom som opplever identitetsmessig ambivalens eller konflikt. Ved å bruke alkohol eller andre rusmidler på bestemte måter, markeres samtidig samhörighet og grenser til «de andre».

Slike perspektiver på rusmidlenes symbolske betydning som «sosialt lim» og «sosialt kontrastmiddel» supplerer perspektiver som er opptatt av andre sider av alkoholbrukens tilknytning til sosialt samvær. Det mest åpenbare er hvordan alkohol og sosiale sammenhenger hører sammen. Ungdom drikker sammen med sine venner, i festlige sammenhenger. Få drikker alene (Pedersen 1998). Det er flere aspekter ved dette. Begrepet «den kollektive drikkekulturen» (Skog 1985) viser til denne sosiale siden av alkoholbruk, men også hvordan individers drikkemønster påvirkes av andres drikkemønster i sosiale sammenhenger, eller hvordan man lærer å bruke alkohol av andre. Hvor mye vi drikker, og hvordan vi drikker, er påvirket av situasjonen vi er i, og av hvem vi drikker sammen med. Et annet viktig aspekt er knyttet til alkoholens funksjon i sosiale sammenhenger – eller til hvilke forventninger vi har til effektene av alkoholbruk. I denne sammenheng er alkohol blitt omtalt som et «sosialt glidemiddel» ved at samtalene glir lettere og flørten kommer mer spontant. Ungdom *opplever* at alkoholen gjør dem «mer sosial» (Pedersen 1998), bidrar til bedring i humøret, reduserer stress, øker sosiabilitet, sosial integrasjon og bedrer mental helse (Peele & Brodsky 2000) og dette er vanskelig å skjelle fra de *forventningene* ungdom har til alkoholberuselse (Peele & Brodsky 2000). Blant de vanligste *motivene* for å drikke er også å bidra til økt velbefinnende, å mestre negative følelser og å føle tilhørighet til andre (Cooper, Frone, Russell & Mudar 1995). I situasjoner preget av forventninger om fest og moro, eller også i sosiale situasjoner preget av spenning og nervøsitet, kan forventninger til alkoholens effekter bidra til at ungdom drikker mer. Slike forventninger til alkoholbruk har også vært funnet hos ungdom som ikke selv har erfaring med alkoholbruk ennå (Natvig Aas, Leigh, Anderssen & Jakobsen 1998).

En studie av svenske unggutter på sesjon viste at både de som drakk moderat og de som drakk mye, viste større sosial omgjengelighet («sociability») enn de som var avholdende (Leifman, Kuhlhorn, Allebeck, Andreasson & Romelsjo 1995; Pape & Hammer 1996b). Likeledes viste

Pape og Hammer (1996b) at særlig gutter som hadde sin alkoholberuselsesdebut verken tidlig eller sent i forhold til gjennomsnittet i sin aldersklasse, viste mindre psykologiske problemer enn andregutter og at de oftere hadde kontakt med venner. I en tredje studie har Pedersen (1993) vist at ungdom med sterke sosiale bånd til jevnaldrende har et høyere alkoholkonsum enn ungdom med svakere sosiale bånd. Disse og lignende studier viser neppe til effekter av alkoholbruk, men snarere til seleksjonseffekter til grupper bestående av henholdsvis de som drikker i ungdomsårene, og de som ikke gjør det, eller sagt på en annen måte; hvem som er invitert på festen og hvem som ikke er det. Fordi alkohol så sterkt er knyttet til sosiale sammenhenger, oppstår det et sammenfall av grupper mellom de som er dårlig sosialt integrert og de som ikke drikker. Samtidig viser disse resultatene i neste instans at moderat drikking i ungdomsalderen er normativt, og at det er det å være utenfor *mainstream* og det *vanlige* som bidrar til at både gruppen av avholdende og gruppen som drikker overdrevent eller alkoholdebuterer tidlig, viser tegn på større sosial isolasjon og psykologiske problemer. I denne sammenhengen viser dermed begrepet *normativt* ikke til hva som er gjeldende normer når det gjelder ungdom og alkoholbruk i samfunnet generelt, men hva som er gjeldende generelle normer blant ungdom.

Alkoholens rolle som frihetsmarkør, sosialt lim og smøremiddel, kollektive aspekter av drikkekultur og det normative «opprøret» i alkohol- og rusmiddelbruk i ungdomstiden er av betydning i forhold til ungdoms identitetsprosesser. Symbolsk kan alkohol og andre rusmidler både brukes til å markere avstand og annerledeshet i forhold til «de andre», eller for å markere likhet eller identitet innad i gruppen. En sosial gruppes rusmiddelnormer læres og smitter. For ungdom som selv-identifiserer som homofil/lesbisk er spørsmål knyttet til sosial integrasjon i jevnaldersmiljøet, brudd med heteronormative forventninger og tilhørighet til homofile/lesbiske sosiale miljøer sentrale. Bruk av alkohol- og andre rusmidler kan spille en rolle i denne sammenhengen.

Problematisk rusmiddelbruk

Det kan ikke kategorisk slås fast når bruk av alkohol er å definere som alkoholmisbruk. Bruk av alkohol utgjøres av et kontinuum av konsum, der ulike potensielt problematiske sider ved alkoholbruken gradvis øker med økende konsum. Alkoholrelaterte problemer er relatert til konsekvenser av drikking, enten det er problemer knyttet til et høyt og langvarig forbruk av alkohol eller problemer forbundet med den akutte rusen. Både langvarig forbruk og akutt rus kan gi direkte eller farmakologiske negative virkninger

på kroppen, men også indirekte virkninger på sosiale forhold, vurderinger og atferd. For ungdom har konsekvenser av eventuelt langvarig høyt forbruk ennå ikke begynt å vise seg, men utgjøres potensielt av ulike helseproblemer og risikoen for vanskeligheter med å klare skolegang eller arbeid, familieproblemer eller økonomiske problemer. Enkelte studier finner at et høyt alkoholforbruk eller tidlig alkoholdebut i ungdomstiden disponerer for høyt alkoholforbruk også i ung voksen alder (Pape & Hammer 1996a). Det mest utbredte er imidlertid at det høye forbruket av særlig alkohol i ungdomstiden, dabber av med økende alder (Bjerrum Nielsen & Rudberg 1990). Bruk av illegale stoffer som marijuana, amfetamin, kokain, GHB, ecstasy eller lignende oppfattes mer entydig og kategorisk som «misbruk».

I ungdomstiden er de akutte konsekvensene av alkohol- eller annen rus mer tilstedeværende. De indirekte virkningene av akutt rus kan være ulykker eller vold (Skog & Bjørk 1988), eller problemer knyttet til å vurdere situasjoner, mestre aggressivitet og mestre forpliktelser i forhold til skole og arbeidsliv «dagen derpå» (Hauge & Irgens-Jensen 1987). Av de direkte negative virkningene av akutt rus hos ungdom er alkoholforgiftning sentralt, men ofte nevnes også selvmord som en direkte virkning av akutt rus (se for eksempel Sosial- og helsedepartementet, 1995).

Flere forskere har tidligere pekt på at det ser ut til å være en nær sammenheng mellom høyt alkoholkonsum og bruk av illegale rusmidler på den ene siden og dårlig mental helse og selvmordsforsøk på den andre siden, blant ungdom (Gould, Greenberg, Velting & Shaffer 2003; Gould et al. 1998; Shaffer et al. 2001). Sammenhengen mellom rusmiddelbruk og for eksempel selvmordsforsøk er komplisert og kan antas å være avhengig av ulike prosesser (Rossow, Grøholt & Wichstrøm 2005). For det første kan man tenke seg at overdreven bruk av rusmidler fører til depresjon og høyere risiko for selvmordsforsøk, og er å oppfatte som en *bakenforliggende* risikofaktor. Alkohol- og stoffbruk blir dermed å forstå som faktorer som øker ungdoms sårbarhet. For det andre kan man tenke seg at alkohol- og annen rusmiddelbruk i øyeblikket bidrar til å senke terskelen for selvmordsforsøk blant sårbare unge, og dermed er å forstå som en *utløsende* faktor. For det tredje kan man tenke seg at sammenhengen mellom rusmiddelbruk og selvmordsforsøk er forårsaket av felles risikofaktorer som bidrar til høyere nivå av begge fenomener (Hufford 2001; Rossow 1996).

Hva er risikofaktorer for høyt alkoholkonsum og illegal rusmiddelbruk i ungdomstiden? Fordi det er vanskelig å trekke klare skiller mellom «normalt» og «problematisk» rusmiddelkonsum generelt, og særlig i ungdomstiden hvor ikke minst alder er en viktig kontekst for vurdering av det

«problematiske» ved rusmiddelbruk, er det også vanskelig å skille risikofaktorer for høyt alkoholkonsum fra generelle risikofaktorer for rusmiddelbruk blant ungdom. Eksempelvis er også problematisk rusmiddelbruk knyttet til symbolsk identitetsdanning og gruppeprosesser. Sosiale faktorer som foreldres eller venners rusmiddelbruk er viktige for ungdommenes eget konsum, slik at unge som har erfaring med illegale stoffer eller har et høyt alkoholkonsum, ofte også har venner med samme rusmiddelkonsummønster eller foreldre som ofte er beruset (Skog 1985). En rekke personlighetsvariable som samvarierer med rusmiddelbruk kan også sees som risikofaktorer for høyt alkoholkonsum eller illegal rusmiddelbruk. Dette kan være for eksempel dårlig selvfølelse og selvtillit, behov for sosial anerkjennelse, angstsymptomer/depresjon impulsivitet og utålmodighet mot å oppnå voksen status (Botvin & Dusenbury 1989). En tredje gruppe faktorer som samvarierer med problematisk rusmiddelbruk er ulike typer normbrytende atferd, slik som kriminalitet eller asosial atferd eller tidlig rusmiddel- eller seksuell debut (Jessor 1982). I en svensk longitudinell studie av faktorer av betydning for beruselsesfrekvens i 8. klasse, fant man en sterk sammenheng mellom alkoholberuselse og generell norm-brytende atferd (Bergmark 2004). Imidlertid påpeker forfatterne at kunnskap om en eller to bakgrunnskjenntegn ikke er tilstrekkelig til å predikere ungdoms alkoholvaner, men at det er snarere samspillet av flere faktorer som er av betydning.

Amerikanske forskere har vist at ungdom med problemer i forhold til skole og familie hadde større sannsynlighet for å ha brukt cannabisstoffer, men særlig å ha brukt det intensivt (Butters 2005), det vil si at man også når det gjelder cannabis kan si at det er grader av konsum av betydning for hvilke konsekvenser og årsaker rusmiddelbruken har. I Norge har enkelte studier vist at eksperimenterende hasjbrukere kunne beskrives som en ressurssterk gruppe, med opposisjonelle verdier og politisk engasjement, mens de tyngre brukerne i større grad viste svakere bånd til skole og samfunn, dårligere mental helse og høyere sannsynlighet for å være barn av skilte foreldre (Pedersen 1990). Andre studier har vist at det å være ung og arbeidsløs og samtidig bruke hasj, ytterligere kan bidra til marginalisering i denne gruppen (Hammer 1992).

Også når det gjelder enkelte hardere stoffer – beskrevet som partydop – har man tidligere hatt en oppfatning om at brukerne av disse stoffene representerte en gruppe unge som ikke var problembelastet i samme grad som brukerne av andre narkotiske stoffer (som heroin). For eksempel har Ecstasy-brukere vært beskrevet som trendsettere og som tilhørende en elite eller kulturell fortropp (McDermott, Matthews, O'Hare & Bennett 1993)

eller som «ordinary, conventional young people» (Parker, Aldridge & Measham 1998). Imidlertid har en norsk studie vist at unge voksne som hadde brukt ecstasy, hadde mer psykiske problemer og var mer involvert i antisosial atferd enn både unge voksne med utelukkende hasjerfaring og unge voksne med erfaring med tradisjonelle «harde» stoffer (Pape & Rossow 2004).

Tidlig alkoholdebut, høyt alkoholkonsum og bruk av illegale stoffer i ungdomstiden er problematisk og knyttet til sosiale og psykologiske risiko- og sårbarhetsfaktorer. Blant ungdom med homoseksuelle erfaringer, homofil/lesbisk tiltrekning eller homofil/lesbisk/bifil identitet kan det, som vi skal komme inn på senere, være både en opphopning av slike generelle sosiale eller psykologiske faktorer eller spesifikke faktorer som kan bidra til å forklare høyt alkoholkonsum eller bruk av illegale stoffer i denne gruppen. Dersom ungdom med ulike homoseksuelle erfaringer/homofil/lesbisk tiltrekning i ulik grad opplever eksempelvis stigmatisering eller sosial isolasjon, vil de også i ulik grad kunne tenkes å oppleve sosiale og psykologiske risiko- og sårbarhetsfaktorer. En opphopning av risiko- og sårbarhetsfaktorer kan også bidra til at et eventuelt høyt forbruk av rusmidler i ungdomsårene, utvikles til «problemdriking» senere (Bergmark & Andersson 1999; Bjerrum Nielsen & Rudberg 1990).

3.2 Selvmordsforsøk blant ungdom

Selvmordsraten blant ungdom i Norge steg fram mot midten av 1990-tallet, men kan nå se ut til å være svakt synkende. I perioden fra 2001 til 2003 ble det registrert i gjennomsnitt ca. 20 selvmord per 100 000 gutter og ca. åtte selvmord per 100 000 jenter 15–19 år årlig (SSB 2005). Forekomsten av selvmordsforsøk blant ungdom er derimot langt høyere både i Norge og i andre land. I 2002 viste Ung i Norge-undersøkelsen at om lag 6 av 100 gutter og 14 av 100 jenter noen gang hadde forsøkt å ta sitt eget liv (Hegna 2005). Selv om tallene på selvmordsforsøk og selvmord ikke er direkte sammenlignbare fordi selvmordstallene til SSB er en glidende årsp prevalens, antyder dette likevel noe om forskjellen i forekomst mellom selvmord og selvmordsforsøk blant unge, og det er bredt dokumentert at «at no other time in the lifespan is the ratio of suicide attempts to completion as high as it is during adolescence» (King 1997, s. 66). Selvmordsforsøk blant ungdom er samtidig i seg selv et heterogent fenomen, som varierer i alvorlighetsgrad fra forsøk med ikke-dødelige midler uten at ønsket om å dø er tilstede, til alvorlige selvmordsforsøk som fører til sykehusinnleggelse og der inten-

sjonen var å fullføre forsøket. Derfor bør selvmordsforsøk i ungdomstiden kanskje ikke i hovedsak fortolkes som et mislykket selvmord, men heller som et voldsomt uttrykk for at man ikke har det bra.

Hva er det som er unike kjennetegn ved ungdomstiden som har betydning for den høye forekomsten av selvmordsforsøk i denne perioden av livet? Ungdomstidens voldsomme forandringer – biologisk, kognitivt, sosialt og emosjonelt – gir særlige utfordringer som kan ha betydning for psykisk helse og selvmordstanker. Psykologen Robin D. Everall lanserer særlig tre forhold som betydningsfulle i denne sammenheng: kognitiv utvikling, identitetsutvikling og forholdet mellom autonomi og tilknytning (Everall, Bostik & Paulson 2005). Kognitivt kan ungdoms selv-bevisste og egosentriske verdenssyn (Elkind 1981), manglende livserfaring og følelse av å hele tiden bli bedømt og vurdert, føre til at selv små problemer kan virke altoverskyggende eller uten løsning. Identitetsdanningen i ungdomstiden kan variere i intensitet og grad av utforskning mellom individer. Ungdom som i større grad enn andre unge er identitetsutforskende, opplever større grad av indre forvirring, ulykkelighet, depresjon og lavere mestringsevne (Kidwell, Dunham, Bacho, Pastorino & Portes 1995). En følelse av kontinuitet gjennom fortid, nåtid og fremtid i identitetsoppfatningen er derfor en beskyttende faktor mot suicidalitet (Bar-Joseph & Tzuriel 1990). For det tredje utgjør ungdomstiden en fortsettelse av barndommens emosjonelle tilknytning til foreldre som må balanseres med behovet for løsrivelse og frihet. Dersom en slik løsrivelse går på bekostning av trygghet i relasjonene til foreldrene, og/eller hvis denne relasjonen oppleves som insensitiv eller utilgjengelig, øker risikoen for depresjon, lav selvfølelse og usikkerhet (Noack & Puschner 1999). Fordi venner i denne perioden ofte utgjør en erstatning for tilknytningen til foreldrene, er en manglende følelse av tilhørighet til jevnaldergruppen også av særlig betydning for suicidalitet (Rubenstein, Heeren, Housman, Rubin & Stechler 1989). Disse allmenne utviklingsprosessene kan gi høyere risiko for selvmordsforsøk blant alle ungdommer, men kanskje særlig for unge som opplever homoseksuelle erfaringer eller homofil tiltrekning, dersom dette bidrar til vanskeligere identitetsdanning eller svekkede sosiale bånd.

Kjønn og sårbarhet

Bortsett fra Durkheims sosiologiske klassiker *Selvordet* (Durkheim 1897/1991), er det få sosiologiske bidrag til suicidologien. Psykologi og psykiatri bidrar til større forståelse av de mentale prosessene som beskrives som forløpere til selvmordsforsøk, slik som for eksempel depresjon,

håpløshet, lav selvfølelse eller psykiske lidelser. Sosiologien kan imidlertid bidra til å forklare strukturelle, sosiale og kulturelle årsaker til og sårbarhet for slike mentale prosesser og selvmordsforsøk, og også bidra til å beskrive kulturelle forutsetninger for at selvmordsforsøk oppfattes som en utvei i en gitt situasjon. Kjønn ser ut til å kunne være en kulturell forutsetning som bidrar til ulik risiko for selvmordsforsøk blant gutter og jenter.

Unge jenter har langt større sannsynlighet for å ha erfaring med selvmordsforsøk, men samtidig langt lavere sannsynlighet for å dø ved selvmord, enn unge gutter. Dette forholdet kalles gjerne «The gender paradox of suicide» (Canetto & Sakinofsky 1998). Kvalitative studier av selvmordsforsøk blant nord-amerikanske ungdommer (USA og Canada) har vist at det eksisterer kulturelle script og forventninger knyttet til kjønn og selvmordsforsøk som spiller en rolle for nettopp dette paradokset (Canetto & Sakinofsky 1998). Selvmordsforsøk ble oppfattet som et mulig alternativ for deprimerte kvinner, i noen tilfeller også positivt sanksjonert. Selvmordsforsøk blant menn ble derimot oppfattet som et tegn på svakhet.

Adolescent females would draw upon these cultural scripts in choosing their course of action and in giving their suicidal acts some public meaning. This model predicts that, because of the perceived masculinity of suicide, adolescent females would tend to resort to indirect forms of suicide that are considered “feminine» in the US (e.g. anorexia). Under the cultural script model, the high rates of male suicide mortality are influenced by the perceived masculinity of suicide. The social pressure against surviving a suicidal act would lead males to be selective about when to engage in suicidal behaviour, but would prevent them from allowing themselves room for survival, once they do engage in it (Canetto 1997, s. 347).

Generelle kjønnscript kan med andre ord få betydning også for så marginale handlinger som selvmordsforsøk. Som en parallell kan man også tenke seg at andre kulturelle script – med basis i for eksempel subkulturer eller sosial bakgrunn – kunne tenkes å ha betydning for selvmordsforsøk blant unge. Enkelte studier har kartlagt sosio-demografiske, livsstils- og kulturelle variable som kjennetegn ved ungdom med høyere risiko for selvmordsforsøk, slik som å gå på rockekonsert (Bjarnason & Thorlindsson 1994) eller å like heavy metal musikk (Lester 1987).

Sosial integrasjon og støtte

Integrasjon er et nøkkelbegrep i Durkheims (1897/1991) forståelse av forekomsten av selvmord i samfunnet. Det egoistiske selvmordet skyldes, i følge

Durkheim, *individets* manglende sosiale integrering i samfunnet. Dag Østerberg beskriver det som «outsider'ens selvmord, einstøingenes, de ensommes selvmord, som følge av å være for svakt integrert i samfunnet» (Østerberg 1991, s. 9). På den annen side kan *samfunnets eller enkeltgruppers* normer og integrasjon være svak og bidra til at selvmorderen bukker under. Anomisk selvmord beskrives som en funksjon av lav regulerende kraft i samfunnet, hvor selvmorderen bukker under for det formløse ved det samfunnsliv han eller hun deltar i: «individer som har ubegrensede muligheter [går] lett under, om de ikke blir tvunget til å underkaste seg en eller annen form for regulering» (Durkheim 1897/1991, s. 142). Anomi er et kjennetegn ved samfunnet, og ikke en tilstand ved individet. Østerberg viser likevel til at når samfunnsforholdene er anomiske «blir også de enkelte samfunnsmedlemmers sinn mer eller mindre anomisk og oppløst, hvilket truer selvpopholdelsen» (Østerberg 1991, s. 10).

Et eksempel på en hendelse som kan bidra til anomiske selvmord er skilsmissen, hevder Durkheim. Ved skilsmisse faller ekteskapets regulerende kraft bort, og en anomisk situasjon oppstår for den tidligere ektemannen, men ikke for konen. «Ekteskapet regulerer de seksuelle relasjonene, ikke bare de fysiske instinktene som er innblandet i slike forbindelser, men også de følelsene av ulike slag som vår sivilisasjon gradvis har bygget opp rundt det fysiske begjæret», skriver Durkheim (1897/1991, s. 156). Påfallende nok kunne sitatet fra Durkheim ha vært skrevet i dag, dersom bare ordet «ekteskapet» hadde vært erstattet av «heteronormativitet». Både manglende sosiale bånd til andre og en anomisk situasjon ved bortfall av institusjoners regulerende kraft, kan tenkes å være relevant for vår forståelse av selvmordsforsøk blant unge med homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til personer av samme kjønn. På den ene siden kan det tenkes at noen av disse ungdommene oftere har små nettverk, uforpliktende eller løse sosiale bånd og derfor er dårlig sosialt integrert. På den andre siden kunne disse ungdommene tenkes å befinne seg utenfor samfunnets regulerende krefter ved at de bryter med de heteronormative forventninger som så umerkkelig for andre, er gjennomgripende i samfunnslivet.

Innenfor sosiologisk forskning på selvmordsforsøk blant unge i tradisjonen etter Durkheim (1897/1991) har man særlig vektlagt sosial integrasjon, regulering og anomi på individnivå som viktige faktorer både empirisk og teoretisk (Thorlindsson & Bjarnason 1998). Norske studier har funnet at faktorer som å vokse opp i én-foreldre husholdning (Wichstrøm 2000) og å ha lav sosial støtte fra foreldre, høyt rusmiddelkonsum hos foreldrene og lav sosioøkonomisk status (Grøholt, Ekeberg, Wichstrøm & Haldorsen 2000) er

risikofaktorer for selvmordsforsøk blant ungdom, mens godt samhold i familien kan fungere som en beskyttende faktor i følge amerikanske studier (Rubenstein et al. 1989). En finsk studie viste at både å bli utsatt for mobbing og å være en «mobber» økte risikoen for selvmordsforsøk (Kaltiala-Heino, Rimpela, Marttunen, Rimpela & Rantanen 1999). Disse risikofaktorene er tolket som indikasjoner på lav sosial støtte og lav sosial integrasjon (Grøholt et al. 2000).

Subjektive motiver for selvmordsforsøk

Langt de fleste studier av selvmordsforsøk og selvmordstanker er inspirert av psykologiske og epidemiologiske forklaringer og modeller. Særlig er depresjon etablert som en viktig forløper for selvmordsforsøk (Reifman & Windle 1995). Sosialpsykologen Roy F. Baumeister peker imidlertid på at det å konkludere med at depresjon forårsaker selvmord ikke er tilstrekkelig, blant annet fordi man ikke har etablert konsensus om hva som kan lede til depresjon (Baumeister 1990). Motiver for selvmordsforsøk er forsøkt brukt til å etablere typologier for selvmordsforsøk, og Baumeister foreslår at en viktig type selvmordsforsøk er når selvmordet/-forsøket representerer et «escape from self» der motivet for selvmordsforsøket uttrykkes som et ønske om å unnsnippe en uutholdelig situasjon eller å få fred for tankene sine. I så måte kan en forstå Baumeisters bidrag som et forsøk på å trekke individers egne handlingsvalg sterkere inn i dette forskningsfeltet. Denne motivkretsen, som vi kan kalle *flukt*, omfattes i enkelte studier mer enn halvparten av selvmordsforsøkene (se for eksempel Baumeister & Scher 1988; Smith & Bloom 1985), og ser også ut til å være av betydning for unge homofile/lesbiske med selvmordsforsøk (Artikkel III).

Ifølge Baumeisters *Escape theory of suicide* (1990) er utgangspunktet at individet befinner seg i en situasjon hvor han eller hun opplever et misforhold mellom realitetene og ideelle standarder eller forventninger. Forventningene eller de mål man har satt seg i livet synes fjernt fra hva man i realiteten har oppnådd eller kan forestille seg at det er mulig å oppnå. Dette misforholdet attribuerer individet til seg selv, og klandrer seg selv for å være mislykket, inkompetent, forhatt, skyldig og på alle måter en dårlig person. Det er disse tankene kombinert med lav selvfølelse som etter hvert blir umulige å bære, og individet forsøker å flykte fra tankene sine ved å gli inn i dyp depresjon («cognitive deconstruction») eller dempe tankene på andre måter, for eksempel med rusmidler. I denne sinnstilstanden er hemninger mot selv-skading redusert og impulsivitet høyere enn ellers, noe som i konkrete situasjoner kan bidra til selvmordsforsøk.

Depresjon kan fungere som en moderator som kan øke sannsynligheten for at en slik flukt-prosess vil ende med selvmordsforsøk. Sosial eksklusjon eller manglende sosial integrasjon kan være en annen slik moderator (Baumeister 1990). For det første kan tap av sosial integrasjon bidra til at utgangssituasjonen blir eller oppfattes som «feil» i forhold til forventningene. For det andre kan reell eksklusjon eller trusler om eksklusjon fra viktige sosiale grupper forsterke negative følelser og depressive tanker, og dermed økt fare for selvmordsforsøk. Durkheims (1897/1991) hypotese om betydningen av individers sosiale integrasjon for forekomsten av selvmord i samfunnet passer sammen med Baumeisters flukt-teori (1990).

I forhold til ungdom vil det derfor kunne være viktig å fokusere på flere ulike plan når det gjelder faren for selvmordsforsøk. På den ene siden vil det være sentralt å undersøke om kjente risikofaktorer for selvmord er tilstede, slik som depresjon eller høykonsum av rusmidler. Samtidig vil det være viktig å diskutere hva som eventuelt ligger bak og som bidrar til å utvikle depresjon eller høykonsum i seg selv. Baumeisters flukt-teori peker nettopp på elementer som kan være generelle eller strukturelle faktorer – slik som misforhold mellom forventninger og de realiteter man tror man kan oppfylle – og elementer som bidrar til å forsterke dette misforholdet eller svekke mestring i slike situasjoner. I denne avhandlingen er selvmordsforsøk blant unge med homoseksuell erfaring og tiltrekning til samme kjønn en sentral problemstilling. Da blir det viktig å forfølge dette utgangspunktet fra generell forskning på ungdom og selvmordsforsøk ved å undersøke hva som kan bidra til høyere nivå av generelle faktorer som depresjon eller for eksempel slike misforholds-situasjoner som Baumeister beskriver, eller manglende integrasjon eller regulering som Durkheim er opptatt av. Blant ungdommer med slike erfaringer kan det være spesifikke forhold som bidrar til at generelle risikofaktorer for selvmordsforsøk øker. Det kan også tenkes at det er spesifikke forhold som gir risiko for selvmordsforsøk i seg selv.

I neste kapittel vil jeg først beskrive tre ulike perspektiver på sosiale årsaker til nedsatt livskvalitet blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering; stigmatisering, minoritisering og heteronormativt press. Avslutningsvis i kapitlet skisserer jeg resultater fra tidligere forskning om rusmiddelbruk, selvmordsforsøk og homoseksualitet/homofil orientering blant ungdom, hovedsakelig med en kvantitativ tilnærming.

4 Homoseksualitet og homofil identitet, rusmiddelbruk og selvmordsforsøk

Homoseksuelle handlinger er stigmatisert og tabuisert i vårt samfunn, og dette ligger som et viktig underliggende premiss og som en viktig forklaringsfaktor for diskriminering eller nedsatt livskvalitet blant homofile, lesbiske og bifile. Stigmatisering som sosial prosess har sosiale og følelsesmessige konsekvenser for individer som blir stigmatisert. Fordi lite forskning har vært opptatt av homoseksuelle erfaringer blant heterofile vet vi lite om hvorvidt ungdom med slike erfaringer også opplever sosiale og følelsesmessige konsekvenser av stigmatisering. I dette kapitlet vil jeg åpne med å diskutere tre ulike, men beslektede og viktige forklaringsperspektiver på økt psykososial risiko blant unge homofile og lesbiske. I den sammenheng diskuterer jeg om disse perspektivene også kan være aktuelle for ungdom som ikke er selv-identifiserte homofile eller lesbiske, men som har homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn. Er det slik at stigmatisering, minoritisering og heteronormativt press bare har betydning for ungdom som har en identitet som homofil, lesbisk eller bifil? Deretter gis en oversikt over tidligere forskning på rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering.

4.1 Perspektiver på sosiale årsaker til nedsatt livskvalitet blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering

I forskningen om homofile, lesbiske og bifile ungdommer og den økte risikoen for selvmordsforsøk og høyt alkoholbruk eller bruk av illegale stoffer, er det etablert enighet om at forklaringen ikke er å finne i psykopatologi – forstått som psykiatriske forstyrrelser som for eksempel schizofreni, men i sosiale årsaker (se for eksempel Saulnier 1998; Vincke & van Heeringen 2002). Slike sosiale årsaker handler på grunnleggende måter om hvordan samfunnets sosiale strukturer marginaliserer, undertrykker eller bortdefinerer homofile, lesbiske og bifile, og aktualiserer dermed både sosial-epidemiologisk forskning med fokus på «den sosiale produksjonen av sykdom» (Krieger 2001) og levekårsforskning om denne befolkningsgruppen. I hovedsak er det tre hovedforklaringer på nedsatt psykisk helse blant homofile, lesbiske og bifile, hver preget av ulike teoretiske per-

spektiver: Det første perspektivet er inspirert av symbolsk interaksjonisme og Erving Goffmans bok om *Stigma*, hvor det å bære en tabuisert og stigmatisert identitet er i fokus. Det andre er et maktperspektiv som beskriver det å være i *minoritet* som å være undertrykt og som utløsende for psykisk stress. Det tredje perspektivet er inspirert av poststrukturalisme og queer teoris begrep om *heteronormativitet* og fokuserer dermed på bruddet med grunnleggende forventninger og kroppsliggjorte diskurser. På ulike måter berører disse tre perspektivene fiendtlighet basert på seksuell orientering. For det første eksisterer slik fiendtlighet i form av kunnskapsstrukturer som definerer seksualitet og seksuelle kategorier, for det andre som ideologier eller diskurser nedfelt i samfunnets strukturer, institusjoner og maktrelasjoner, og for det tredje som internalisert i individer (Herek 2004). I dette avsnittet vil jeg gå nærmere inn på de tre nevnte perspektivene og diskutere på hvilken måte de legger separate forståelser til grunn for sine forklaringer av nedsatt livskvalitet blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering generelt eller blant selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile ungdommer spesielt.

Stigmatisering

Begrepet stigma refererte opprinnelig til et kroppslig kjennetegn som bidro til å avsløre noe uvanlig og negativt om den moralske status til bæreren, som for eksempel et brennemerke på slaver eller kriminelle. Den moderne betydningen av begrepet refererer i større grad til selve vanæren, enn til «merket» i seg selv (Goffman 1963/1990). Goffmans prosjekt i *Stigma* er å beskrive den sosiale betydningen av å bære et stigma i møtet med andre, og den sosiale avvisningen som er konsekvensene av et kjent stigma: «...an individual who might have been received easily in ordinary social intercourse possesses a trait that can obtrude itself upon attention and turn those of us whom he meets away from him, breaking the claim that his other attributes have on us» (Goffman 1963/1990, s. 15). Når vi møter en fremmed, vil førsteinntrykket bestemme hvilke forventninger vi har til personen, knyttet til den fremmedes personlige identitet og til stereotypiske forestillinger vi relaterer til tegn og signaler vi leser ut av dette førsteinntrykket. En person som bærer et stigma kan således allerede i førsteinntrykket skape negative reaksjoner basert på disse forventningene og stereotypiene, dersom den personlige identiteten «avslører» stigmaet. Et sentralt poeng for Goffman er imidlertid at også det å bære et *skjult* stigma vil være belastende for individet. Fordi oppfatninger av hva som er tabu og stigmatisert i samfunnet deles av den stigmatiserte og andre, vil denne

negative oppfatningen også kunne være inkorporert i individet og en del av individets ego- og personlige identitet. Goffman skriver: «...the standards he has incorporated from the wider society equip him to be intimately alive to what others see as his failing, inevitably causing him, if only for moments, to agree that he does indeed fall short of what he really ought to be. Shame becomes a central possibility...» (Goffman 1963/1990, s. 18). Opplevelsen av skam knyttes her til individets personlige identitet og selvoppfatning.

Uavhengig av personlig holdning til homoseksualitet eller homofil/lesbisk identitet, vil medlemmer av et samfunn, som det norske, dele kunnskapen om at homoseksuelle handlinger og begjær, så vel som identiteter basert på dem, er sett på som skammelig, ekkelt og mindreverdig i forhold til heteroseksualitet (Herek 2004). Negative oppfatninger av homoseksualitet er internalisert gjennom sosialiseringen, og gir seg uttrykk som seksuelle fordommer mot homofile, lesbiske og bifile som gruppe, og denne gruppens medlemmer. Imidlertid kan man også tenke seg at personer med homoseksuelle erfaringer kan stigmatiseres, uavhengig av deres selv-identifikasjon. I en studie av menns homoseksuelle møter på det forfatteren kaller «erotiske oaser», legges det vekt på å beskrive mennenes strategier for å unngå stigmatisering (Andersen 1987). Mennenes opplevelse av stigmatisering var uavhengig av om de selv-identifiserte som homofile eller ikke. Stigmatisering kan med andre ord tenkes å ramme både ungdom som har homoseksuelle erfaringer, ungdom med tiltrekning til samme kjønn og ungdom som selv-identifiserer som homofile.

Også homofile, lesbiske og bifile selv kan ha internalisert negative holdninger til homoseksualitet (Hillier & Harrison 2004). Det å oppfatte seg som homofil eller lesbisk – eller *mistenke* at man er homofil eller at noen vil kunne komme til å oppfatte en som det – vil derfor kunne gi opphav både til skamfullhet og andre negative vurderinger av en selv, og til frykt for avsløring og avvisning fra familie og venner. Flere studier har vist hvordan homofile, lesbiske og bifile ungdommer har en klar oppfatning av det stigmaet som er knyttet til homoseksualitet, og hvilken skam og frykt mange unge opplever i møtet med dette (se for eksempel Herdt & Boxer 1993; Hershberger, Pilkington & D'Augelli 1997; Hillier & Harrison 2004; Savin-Williams 1998). Om en tilsvarende skam og frykt oppleves av unge med homoseksuelle erfaringer men som ikke selv-identifiserer som homofile eller lesbiske, er mer usikkert. Det kunne tenkes at ungdommer som hadde homoseksuelle erfaringer som de *ikke* relaterte til sin selvoppfatning, heller ville trekke på skuldrene av stigmatiseringen av homofile: «Hva har det med meg å gjøre?» På den annen side viser Savin-Williams (2005) til hvordan

også unge med tiltrekning til samme kjønn eller homoseksuelle erfaringer «bortforklarte» disse følelsene. Stigmatiseringen av homoseksualitet kan dermed også bidra til at ungdom bevisst eller ubevisst ignorerer eller refortolker de stigmatiserte handlingene slik at de ikke oppfattes som truende for identiteten.

For å mestre negative holdninger og stigmatisering velger selv-identifiserte homofile/lesbiske ungdommer strategier som å beskrive de andre som «homofober», transsynte eller ignorante (Hillier & Harrison 2004) eller fortolke sine egne følelser som normale (Hillier & Harrison 2004) eller medfødt (Hegarty 2002). Behovet for å «være seg selv» bidrar til at unge homofile, lesbiske og bifile søker sammen i miljøer der de vet at stigmaet ikke har gyldighet og de kan være «autentiske» (Holt & Griffin 2003; Valentine & Skelton 2003). Flere studier har også vist betydningen av gode, fortrolige venner (for eksempel Diamond & Lucas 2004; Vincke & van Heeringen 2002) som fungerer som det Goffman (1963/1990) kalte *wise persons*: «Wise persons are the marginal men before whom the individual with a fault need feel no shame nor exert self-control, knowing that in spite of his failing he will be seen as an ordinary other» (Goffman 1963/1990, s 41). Fordi unge med seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til samme kjønn ofte har liten egen erfaring og kjennskap til andre homofile, lesbiske og bifile i utgangspunktet, opplever mange vansker med å identifisere seg med de stereotypiske, ofte karikerte, bildene av homofile (menn) som verserer allment i kulturen (Savin-Williams 1998). Gode og varierte rollemodeller kan bidra til å bringe inn alternative måter å være homofil eller lesbisk på som ikke innebærer å være konform i forhold til stereotypier.

Minoritisering

Et annet perspektiv, som kan sies å delvis omfatte det første, tar utgangspunkt i at homofile, lesbiske og biseksuelle *utgjør* en minoritet i samfunnet og *gjøres* til en minoritet i samfunnet. Et slikt perspektiv henter sitt grunnlag fra en idé om at homofile, lesbiske og bifile utgjør en mer eller mindre veldefinert «kvasi-etnisk» gruppe, skriver Gregory M. Herek (2004), og er en måte å fokusere på undertrykking og diskriminering av homofile, lesbiske og bifile på. Kamper mot diskriminering av homofile i arbeidslivet, foreldrerettigheter og juridiske rettigheter knyttet til for eksempel partnerskap bygger i stor grad på et slikt minoritetsgruppe-perspektiv.

Dermed blir det åpenbart at begreper som stigmatisering, heteroseksisme og homofobi er aktuelle også innenfor dette perspektivet. Maktulikhet og en hierarkisk relasjon mellom heteroseksualitet og homoseksuali-

tet ligger innbakt i minoritetsperspektivets forståelse av stigma og homofobi, og makt er også en grunnleggende forutsetning for det dikotome forholdet mellom hetero- og homoseksualitet. «Within a framework of ethnic group politics [...] homophobia is best understood as a rejection of members of an outgroup (similar to racism and anti-semitism). The conflict is 'us' versus 'them'» (Herek 2004, s. 13). En mulig innvending mot dette perspektivet kan være at det sånn sett bidrar til å opprettholde den dikotomien den kritiserer. Minoritetsperspektivet er et strukturalistisk perspektiv som setter Goffmanns interaksjonistiske perspektiv på stigma inn i en videre sammenheng hvor makt- og strukturelle forskjeller betones tydeligere. Mens Goffmanns stigma-perspektiv implisitt godtar, eller ser som uunngåelig, den sosiale nedvurderingen av homofile og lesbiske, påpeker minoritetsperspektivet overgrepene og diskrimineringen som ligger i den.

Begrepet «sexual minorities» brukes også i mer sosialpsykologiske sammenhenger som en sekkebetegnelse om homofile, lesbiske, menn som har sex med menn, biseksuelle osv. I disse sammenhengene fokuserer man på «minority stress» som en særegen form for sosialt og psykologisk kronisk stress som oppstår som en konsekvens av at man inngår i en stigmatisert minoritetsgruppe (Se for eksempel Meyer 1995; Russell 2003). Eksempler på denne typen «stressorer» kan være internalisert homofobi – å rette samfunnets negative holdninger til homoseksualitet mot seg selv – stigmatisering, diskriminering og vold (Meyer 1995). Flere har pekt på at lesbiske kvinner utgjør en særlig minoritet innenfor den videre kategorien «seksuelle minoriteter», ved at de som kvinner er undertrykket i samfunnet og som lesbiske usynliggjøres i forhold til homofile menn (Kitzinger & Wilkinson 1995).

Å tilhøre en seksuell minoritetsgruppe kan på den ene siden kreve at man identifiserer seg med gruppen og det gruppen står for. I en slik forståelse vil ikke heterofile som har seksuelle erfaringer omfattes av minoritetsgruppen «homofile» eller «lesbiske» og dermed ikke tilhøre akkurat denne undertrykkede minoriteten. På den annen side er heterofile som har sex med samme kjønn en minoritet, de kan oppleve stigmatisering og oppleve at deres samfunnsmessige rettigheter ikke ivaretas, men vil ikke kunne sies å utgjøre en sosial gruppe hvor individene identifiserer seg med hverandre. Likevel kan også disse individene være utsatt for minoritetsstress i denne første forståelsen av «seksuell minoritet». Kanskje kan vi i prinsippet se for oss at denne gruppen er dobbelt minoritetsert – omtrent som bifile – fordi de ikke omfattes av den heteroseksuelle majoriteten og samtidig kan foraktes av den homofile minoriteten.

Når det gjelder ungdom, har flere studier pekt på at negative holdninger til homoseksualitet ser ut til å være særlig utbredt blant yngre ungdom sammenlignet med eldre ungdom/unge voksne (Hegna 1996; Hoover & Fishbein 1999), og at det henger sammen med blant annet tradisjonelle eller stereotypiske kjønnsrolleoppfatninger (Marsiglio 1993). Slike stereotypiske kjønnsrolleoppfatninger kan være særlig utbredt blant ungdom i tidlige tenår (Elkind 1981; Erikson 1968/1992). Homonegativisme kan derfor være mer uttalt i ungdomsalderen, og føre med seg sosiale konsekvenser som utestenging og mobbing av homofile eller lesbiske og andre som oppfattes som «annerledes» på skolen. I en slik sammenheng kan stigmatisering og «minoritetsstress» være en viktig negativ faktor for unge homofile, lesbiske og bifile, og også for andre unge hvor homoseksuelle erfaringer eller homofil/lesbisk tiltrekning er knyttet til deres selvforståelse.

En rekke studier av unge homofile, lesbiske og bifiles ungdomstid peker på at det er svært utbredt å føle seg annerledes enn andre unge og å være den eneste man vet om som er homofil, lesbisk eller bifil (se for eksempel Brimner 1995; Hegna et al. 1999; Herdt & Boxer 1993). Følelsen av å være i mindretall og å ikke ha rollemodeller eller noen å speile seg i, er også en side ved å tilhøre en seksuell minoritet som kan være spesielt tyngende i ungdomstiden.

Heteronormativt press

Et tredje grunnleggende perspektiv knytter seg til begrepet heteronormativitet, som ble myntet av Michael Warner i et av de første viktige bidragene innenfor *Queer theory* (Warner 1993). Begrepet brukes til å beskrive, og ikke minst kritisere, strukturelle oppfatninger basert på en binær oppfatning av kjønn og seksualitet der mennesker kan deles i to distinkte og komplementære kategorier, og de eneste seksuelle relasjoner som oppfattes som normale er de som er mellom to personer av motsatt kjønn. Når heteroseksualitet holdes opp som det normative i et samfunn, vil alternative kjønns- og seksualitetsformer stigmatiseres og vanskeliggjøres. På noen måter kan begrepet heteronormativitet være beslektet med andre begreper som homofobi eller homoseksisme. Imidlertid vil *Queer* teoretikere bruke begrepet heteronormativitet til å bidra til å bryte ned den binære tenkningen som andre begreper kan sies å opprettholde, slik sosiologen Barry Adam beskriver det: «Homophobia and heterosexism can make sense only if homosexuality makes sense. How a portion of the population is split off and constructed as 'homosexual' at all must be understood to make sense of anti-'homosexuality'» (Adam 1998, s. 338).

I ungdoms forhold til seksualitet er begrepet spesielt egnet til å tematisere hvordan heteroseksuelle forventninger i barne- og ungdomsårenes sosialisering naturaliseres og blir selvfølgelige. For eksempel kan bidrag fra samtidig populærkultur, ungpikedrømmer, prinsesse- og ridderfantasier sees som representasjoner av denne heteroseksuelle forventningen (Haldar 2006), på samme måte som samfunnets grunnleggende institusjoner er det. De konkrete forventninger om et fremtidig liv som barn måtte ha, vil ubevisst følge slike spor: Finne kjæreste, få barn, danne kjernefamilie, bli besteforeldre...

Disse sterke forventningene om heteroseksualitet og normativ maskulinitet/femininitet fungerer avskrekkende på ungdom som opplever samme-kjønns tiltrekning, særlig blant unge maskuline gutter, skriver utviklingspsykologen Ritch C. Savin-Williams: «Immersion in male culture during childhood and adolescence, active participation in masculine sports and activities, and heterosexual dating for social purposes served as deterrents to naming same-sex attractions. These boys felt extreme internal and external pressure or conform and to *be* heterosexual» (Savin-Williams 1998, s. 64). I følge Savin-Williams (1998) førte dette konformitetspresset til at en del unge homofile gutter i hans kvalitative materiale satte sine seksuelle følelser «på vent» i mange år, mens psykologiske forsvarsmekanismer som benektning og rasjonalisering blokkerte for en bevissthet om hva deres homerotiske tiltrekning «betød». Jeg mener at det også kan fortolkes som et eksempel på hvordan ungdom ikke nødvendigvis har behov for å navngi sine erfaringer som enten homofile eller heterofile, men at enkelte fint kan leve med sine homoseksuelle erfaringer eller følelser av tiltrekning i visshet om at det er «normalt», at «alle andre også hadde det», at det er en «fase» eller lignende. Et slikt perspektiv er mer tydelig i Savin-Williams siste bok (2005). En australsk studie av homofile, lesbiske og bifile i alderen 14–21 år viste at 60 prosent av dem først og fremst hadde positive følelser knyttet til sine seksuelle følelser (Hillier & Harrison 2004). Forskerne viste hvordan ungdommene aktivt refortolket sine erfaringer og de negative holdninger til homoseksualitet de møtte, og derved klarte å bryte med forventningene i de negative posisjonene som dominante (negative) diskurser definerte dem inn i.

I overgangen fra barndom til ungdomstid aktualiseres tydeligere slike dominante diskurser som framholder heteroseksualitet som «normalt» og homoseksualitet som «sykt» eller «unaturlig», blant annet ved at heteroseksuelle forhold og «kjæresterier» får større betydning i ungdomsskolealderen. Konformitetspresset og stereotypifiseringen av «de andre» i ungdomsårene (jf. Erikson 1968) bidrar til å aktualisere betydningen av

forskjeller. Hvilke diskurser og motdiskurser ungdom har tilgang til i denne alderen kan derfor være av stor betydning for hvordan de fortolker sine samme-kjønns erfaringer og seg selv og sin seksuelle identitet, og i hvilken grad de har positive eller negative følelser knyttet til det (Hillier & Harrison 2004).

Mot en bakgrunn av en naturalisert heteronormativ forventning vil det å etablere en homofil eller lesbisk identitet oppleves som et brudd med disse forventningene. Men også homoseksuelle erfaringer eller homofil/lesbisk tiltrekning kan innebære et sterkt brudd, dersom disse erfaringene røkkes ved en tidligere etablert egoidentitet og personlig identitet som heterofil. Herdt og Boxer skriver i sin studie av unge lesbiske og homofile i Chicago at «During the process of coming out, especially before they receive social support, a small number of youth may experience feelings of sadness and shame in giving up aspects of their normatively prescribed role and self-image as heterosexual» (Herdt & Boxer 1993, s. 207). Ved et slikt brudd mister individet sin følelse av kontinuitet og et «stabilt jeg», noe Erikson som nevnt tidligere, ser som en utløsende årsak til en identitetskrise. Bruddet med heteronormativiteten kan oppleves som en manglende evne til å klare å leve opp til generelle standarder eller som å forkaste grunnleggende sosiale normer, men uten at tydelige alternative normer tilbys unge med en homofil eller lesbisk orientering – bare «the unknown abyss of homosexuality» (Savin-Williams 1998, s. 131).

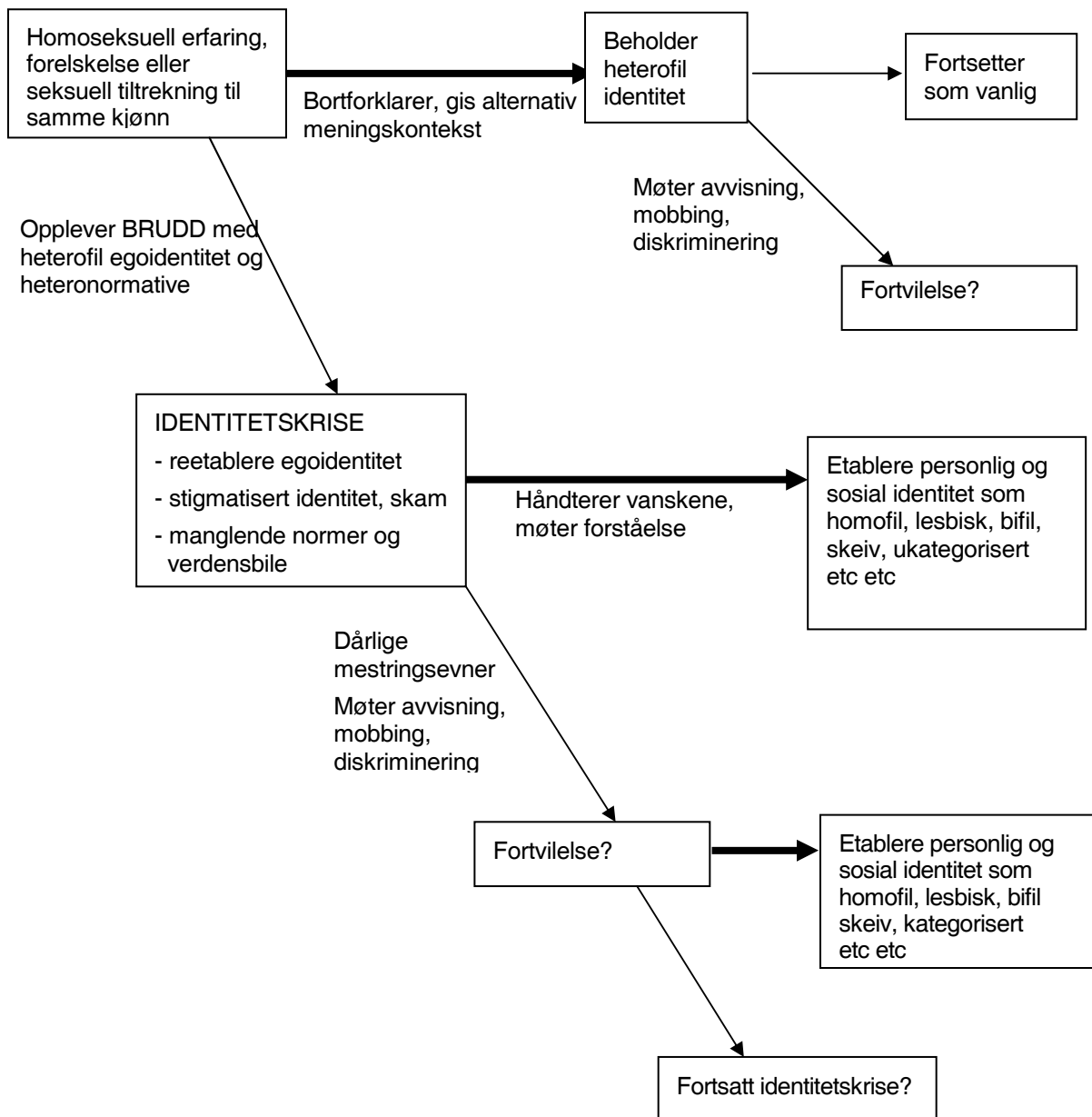
I hvilken grad oppleves det som et brudd med heteronormative forventninger å ha homoseksuelle erfaringer? Innenfor et *Queer* perspektiv vil heteronormativitet omfatte mer enn bare seksuelle relasjoner. Om enn en homoseksuell erfaring bryter med forventningen om at heteroseksualitet er det normative, vil en heterofilt identifisert person med homoseksuelle erfaringer ikke egentlig bryte med heteronormativiteten. Det var kanskje det den svenske lesbiske feminisme-aktivisten og kjønnsforskeren Tiina Rosenberg siktet til under et foredrag i Oslo 14. oktober 2005: «[Heteroseksuelle] er velkomne til queere sammenhenger, men bør ikke glemme at når hun eller han forlater vårt møte, så går hun eller han tilbake til et heterosexistisk samfunn som belønner vedkommende for det faktum at han eller hun er heteroseksuell» (Rosenberg 2006). Dersom homoseksuelle erfaringer gis mening *innenfor* et heteronormativt meningsunivers, kan de da samtidig representere et brudd med heteronormativiteten?

Fra makrostrukturer til mikrokonsekvenser i identitetsdanning?

Alle disse tre perspektivene peker på ulike sosiale aspekter ved unge homofile, lesbiske og bifiles situasjon som kan medvirke til nedsatt psykisk helse. Det disse perspektivene har felles, er at de peker på strukturelle aspekter ved den omverdenen som homofile, lesbiske og bifile lever i. Stigmatisering, diskriminering og heteronormativitet er samfunnsskapt, strukturelt og strukturerende, og på mange måter *determinerende* for homofile, lesbiske og bifile ungdommers væren i verden. For at disse makrostrukturene skal kunne tenkes som viktige for unge menneskers psykiske helse, må de ha konsekvenser på mikronivå. Hvert av perspektivene peker på slike konsekvenser. Erving Goffman peker på hvordan den stigmatiserte føler skam over å bære sitt stigma, konsekvensen av at heterofile utgjør majoriteten er marginalisering, avvisning, mangel på rollemodeller og internalisert homofobi og konsekvensen av heteronormativiteten er at «de unormale» opplever et brudd med det normative og mangel på verdensbilde.

Likevel er det enda én viktig forutsetning for at slike makrostrukturer skal få disse mulige konsekvensene for ungdom som har opplevd homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn. Forutsetningen er at ungdommene opplever disse makrostrukturene som relevante for dem. Etter min mening kan det å oppleve slike erfaringer *som* et brudd med en tidligere etablert heterofil egoidentitet, være én viktig utløser for en slik relevans. Stigmatisering, diskriminering og heteronormativitet kan derfor tenkes å ramme i varierende grad ungdom som har homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn, men ikke identifiserer seg som homofil/lesbisk/bifil.

Dersom disse erfaringene med homoseksualitet eller tiltrekning til samme kjønn innebærer et opplevd brudd og påfølgende identitetskrise for enkelte, vil det være av betydning både hvilke mentale og sosiale ressurser den enkelte har for å mestre en slik utfordring *og* hvilke reaksjoner han eller hun møter fra sin omverden. Basert på en slik tankegang kan vi utarbeide en hypotese om at det er ved et slikt opplevd brudd/identitetskrise, ved dårlig mestring av denne krisen eller ved opplevd avvisning, at homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn kan tenkes å medføre fortvilelse og bekymring.

Figur: Skjematisk tegning over mulige aspekter som kan medføre nedsatt livskvalitet og psykiske vansker blant unge med en mulig homofil orientering. Figuren representerer ikke en modell for identitetsdanning, men en oversikt over faktorer som kan være av betydning for opplevelsen av fortvilelse og bekymring ved ulike situasjoner.

Tidligere forskning på ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering kan, gjennom sitt problemfokus og valg av perspektiver, ha overdrevet stigmatisering og homonegativisme som determinerende på ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orienterings livskvalitet (Herdt & Boxer 1993; Savin-Williams 2005). Nyere kvalitative studier av homofile, lesbiske og bifile unge viser hvordan dagens ungdommer viser «a new way out of the closet», utgjør «the brave pioneers of a new generation» og er

«resilient youth» (Herdt & Boxer 1993) eller «The new gay teenager» (Savin-Williams 2005). Konkret har disse og lignende studier også vist hvilke mestringsstrategier eller beskyttelsesmekanismer som homofile, lesbiske og bifile tar i bruk for å dempe den negative på virkningen fra heteronormative diskurser eller stigmatisering (Hillier & Harrison 2004). Disse aspektene er viktige å ha i bakhodet, selv om de i mindre grad preger kvantitativ forskning på ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, selvmordsforsøk og rusmiddelbruk og derfor ikke får hovedfokus i denne avhandlingen.

4.2 Selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering

I det følgende avsnittet vil jeg gjennomgå en del av den forskningen som foreligger på området når det gjelder rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Svært mye av denne forskningen baserer seg på en antagelse om at rusmiddelbruk og selvmordstanker er *svar* på de utfordringene disse ungdommene møter i sin oppvekst. Den tidligere gjennomgangen av forskning om ungdom og rusmiddelbruk viste at ungdoms bruk av rusmidler ofte gis mening i en kulturell og sosial logikk, snarere enn i misbrukets og «tristessens» logikk. Den forskningen om ungdom, homoseksualitet/homofil orientering og rusmidler som jeg skal referere, har imidlertid i overveiende grad konsentrert seg om å fastslå *hvor mye* og *hvor ofte*, samt hva som er risikofaktorer, og ofte fokusert mer ensidig på at (overdreven) rusmiddelbruk er uttrykk for sårbarhet og nedsatt psykisk helse. Artikkel IV forsøker å plassere rusmiddelbruk hos en homofil gutt inn i en kulturell og sosial meningslogikk, og avslutningsvis i avhandlingen vil jeg også forsøke å gi en bredere fortolkning av forholdet mellom rusmidler og homoseksualitet/homofil orientering. Selvmordsforsøk blant ungdom er åpenbart mer entydig relatert til fortvilelse og bekymring enn rusmiddelbruk er, men også dette temaet vil jeg forsøke å plassere innenfor en ungdomssosiologisk forståelse i avslutningskapittelet.

Som nevnt har det vært grunnleggende for mitt arbeid å sondre mellom ungdom som har bare homoseksuelle erfaringer, og de som på andre måter opplever følelsesmessig/sekseuell tiltrekning til andre av samme kjønn, eller har en selvidentitet som homofil/lesbisk/bifil. I tidligere forskning på dette feltet er en slik distinksjon ofte ikke blitt gjort. I den følgende gjennomgangen har jeg forsøkt å være presis med hensyn til hvilke aspekter av

homoseksualitet eller seksuell orientering de ulike forskningsbidragene omhandler. I diskusjonen av resultatene i sluttkapittelet vil jeg diskutere hvilke aspekter av deres seksuelle og følelsesmessige erfaringer som kan tenkes å være av betydning, og hvorfor.

Forskning om seksuell orientering og selvmordsforsøk

De siste ti-årenes forskning om unge homofile, lesbiske og bifile og selvmordsatferd er i all hovedsak konsentrert til kvantitative tilnærminger, og jeg vil derfor holde meg til disse perspektivene her. Til tross for at ulike indikatorer på homoseksuell/homofil orientering og ulikt forskningsdesign er benyttet i studiene av selvmordsforsøk, har tidligere empiriske studier med kvantitativ tilnærming nesten uten unntak vist at ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering har høyere sannsynlighet for å rapportere selvmordsforsøk og selvmordstanker enn andre unge (Russell 2003). Tidlige studier var basert på ulike selv-rekrutteringsutvalg eller utvalg rekruttert fra hjelpetjenester for lesbiske og homofile unge, ofte utelukkende med unge homofile gutter (For en gjennomgang og kritikk av disse studiene, se McDaniel, Purcell & D'Augelli 2001; Muehrer 1995; Savin-Williams 2001a, 2001b). I likhet med den norske levekårsstudien av homofile, lesbiske og bifile (Hegna et al. 1999), fant disse studiene at selvmordsforsøk var langt mer utbredt i disse utvalgene av unge og unge voksne homofile, lesbiske og bifile enn i sammenlignbare eller representative utvalg av den generelle befolkningen av ungdom og unge voksne. Forekomsten av selvmordsforsøk lå i disse studiene i spennet fra 20–53 prosent (McDaniel et al. 2001). På grunn av de åpenbare metodologiske svakhetene i disse studiene, av Savin-Williams karakterisert som «sloppy methodology» (Savin-Williams 2001a), var det helt fram til mot slutten av 1990-tallet sådd sterk tvil om gehalten i disse estimatene.

Først fra 1998 er det publisert studier av selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering basert på representative utvalg av ungdom. Disse studiene fortsetter å finne svært høye forekomster av selvmordsforsøk i denne delen av ungdomspopulasjonen, varierende fra 9–15 prosent i Norge (Wichstrøm & Hegna 2003), og i spennet fra 28–35 prosent i nord-amerikanske, new zealandske og europeiske studier (Faulkner & Cranston 1998; Fergusson et al. 1999; Garofalo et al. 1999; Remafedi et al. 1998; Russell & Joyner 2001; Udry & Chantala 2002; van Heeringen & Vincke 2000), avhengig av operasjonaliseringer av homoseksuell erfaring og homofil orientering. Enkelte av disse studiene har funnet høyere risiko for selvmordsforsøk for homofile gutter, men ikke for

lesbiske (Remafedi et al. 1998) eller for gutter med homoseksuell kontakt sammenlignet med jenter med slik kontakt (Wichstrøm & Hegna 2003). Andre studier har funnet høyere risiko blant lesbiske sammenlignet med heterofile jenter, men ikke blant homofile gutter sammenlignet med heterofile gutter (van Heeringen & Vincke 2000). I en norsk studie fant man at det var høyere forekomst av villet egenskade blant jenter som hadde «bekymring for egen seksuell legning» (20 %) enn blant gutter med slik bekymring (14.5 %), men forskjellen var mindre enn i utvalget for øvrig, noe som tolkes som at guttene hadde større risiko for villet egenskade i en slik situasjon enn jentene hadde (Ystgaard, Reinholdt, Husby & Mehlum 2003). Kjønn er derfor en sentral variabel å inkludere i analysene.

Vi kan tenke oss to hovedgrupper av mulige risikofaktorer for selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Den ene hovedgruppen omfatter slike kjennetegn – eller risikofaktorer – som vil kunne gi økt risiko for selvmordsforsøk blant ungdom i allmennhet, såkalte *generelle* eller normative risikofaktorer (Russell 2003). Økt forekomst av selvmordsforsøk i gruppen ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, ville kunne forklares ved at disse ungdommene hadde høyere nivåer av slike risikofaktorer enn andre unge. Slike generelle risikofaktorer kan være *urelatert* til ungdommens seksuelle orientering – slik som for eksempel psykisk sykdom i familien – eller det kan tenkes som en *konsekvens* av ungdommens seksuelle orientering – slik som for eksempel mobbing, voldelig viktisering, svake bånd til familien eller lignende. Wichstrøm & Hegna (2003) undersøkte om høyere nivå av generelle risikofaktorer blant unge med homoseksuelle erfaringer bidro til å forklare høyere forekomst av selvmordsforsøk blant disse ungdommene, sammenlignet med unge uten slik erfaring. Analysene viste at de ikke gjorde det. Spørsmålet om hva som ligger bak et eventuelt høyere nivå av slike generelle risikofaktorer av den siste typen, må man derfor søke i kjennetegn, erfaringer eller livsbetingelser som er *unike* for ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Denne problemstillingen forfølges med kvantitative tilnærminger i Artikkel III og med kvalitative tilnærminger i forhold til rusmiddelbruk i Artikkel IV.

Generelle risikofaktorer som øker sannsynligheten for selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering – representative studier

Blant de generelle risikofaktorene som er vist i ulike forskningsbidrag, er én hovedgruppe relatert til aspekter av sosial integrasjon og sosial støtte. Studier av selv-identifiserte homofil/lesbiske/bifile ungdommer eller

ungdom med homoseksuelle erfaringer/følelsesmessig tiltrekning til samme kjønn har vist svakere familieband eller mer konflikter i familien (Fitzpatrick, Euton, Jones & Schmidt 2005; Williams, Connolly, Pepler & Craig 2005), mindre jevnaldernetverk og svakere sosial støtte fra venner (DuRant et al. 1998; Russell, Seif & Truong 2001; Williams et al. 2005), mer mobbing og vold (DuRant et al. 1998; Hershberger & D'Augelli 1995; Pilkington & D'Augelli 1995; Williams et al. 2005) blant disse ungdommene sammenlignet med andre. Bare ytterst få nyere studier har sett på *sammenheng* mellom selvmordsforsøk og aspekter av sosial støtte og integrering, for å se om manglende integrering kan forklare høyere forekomst av dette. Viktimisering og manglende sosial støtte generelt er funnet å ha sammenheng med internaliserende symptomer blant selv-identifiserte homofile/lesbiske/bifile ungdommer i noen studier (Williams et al. 2005), men ikke i andre (D'Augelli & Hershberger 1993; van Heeringen & Vincke 2000). Vold og viktimitisering kan sees som en særlig negativ variant av manglende sosial støtte og sosial integrering. Flere studier har funnet at voldelig viktimitisering (Russell & Joyner 2001) og utsatthet for vold på skolen (Bontempo & D'Augelli 2002) var vanligere blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering med selvmordsforsøk, enn blant andre unge med en mulig homoseksuell/homofil orientering.

En annen gruppe generelle kjennetegn knytter seg til ulike aspekter av psykisk helse. Tidligere studier har ikke bare funnet at depresjon er hyppigere forekommende i grupper av henholdsvis unge med homofil/lesbisk identitet eller homoseksuelle erfaringer (Fergusson et al. 1999; van Heeringen & Vincke 2000), men også at depresjon bidrar til å forklare høyere forekomst av selvmordsforsøk i denne gruppa (D'Augelli & Hershberger 1993; Remafedi, Farrow & Deisher 1991; Russell & Joyner 2001; Safren & Heimberg 1999). Andre studier har vist en lignende relasjon mellom selvmordsforsøk, seksuell orientering og håpløshet (Russell & Joyner 2001; Safren & Heimberg 1999; van Heeringen & Vincke 2000) og lav selvfølelse (D'Augelli & Hershberger 1993; van Heeringen & Vincke 2000). Forholdet mellom nedsatt psykisk helse og negative erfaringer slik som voldelig viktimitisering, kan tenkes slik at nedsatt psykisk helse er en konsekvens av viktimitisering, men samtidig at nedsatt psykisk helse gir økt sannsynlighet for en sterkere emosjonell respons på slike negative hendelser (Bontempo & D'Augelli 2002; Schneider, Farberow & Kruks 1989). Én annen slik type negativ livshendelse som har vært nevnt i flere av disse studiene, er opplevelsen av selvmord eller selvmordsforsøk blant venner til respondenten, noe man frykter kan være resultat av at slike hendelser er

hyppigere i vennemiljøet for enkelte homofile, lesbiske og bifile enn andre unge. Økt forekomst av selvmord(-sforsøk) i omgangskretsen til selv-identifiserte homofil/lesbiske/bifile unge har vært rapportert, og har vist seg å henge sammen nivået av selvmordsforsøk, også etter kontroll for depresjon og andre psykososiale variable (van Heeringen & Vincke 2000).

Rusmiddel(mis)bruk har betydning for selvmordsforsøk og nedsatt psykisk helse generelt, som tidligere nevnt både som bakenforliggende og som utløsende faktor i forbindelse med selvmordsforsøk i befolkningen (Hufford 2001). I den grad man fortolker hyppig og stort forbruk av alkohol og andre rusmidler som et forsøk på å dempe psykisk smerte, er det ikke overraskende at man finner at høyt rusmiddelbruk og rusrelaterte problemer er et bidrag til å forklare høy forekomst av selvmordsforsøk blant selv-identifiserte homofile/lesbiske/bifile ungdommer (D'Augelli & Hershberger 1993; Garofalo et al. 1999; Russell & Joyner 2001). Sentrale variable å inkludere i kvantitative analyser av den høyere forekomsten av selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering er derfor kjønn, sosial integrasjon/sosial støtte, mobbing/vold, depresjon/lav selvfølelse og rusmiddelbruk.

Et problem med enkelte av disse studiene er at operasjonaliseringen av seksuell orientering varierer stort og i enkelte tilfeller er uklar. For eksempel slår Fergusson et al. (1999) sammen ungdom som oppgir homofil/lesbisk/bifil identitet med dem som bare oppgir homoseksuell kontakt til én kategori i analysene. I slike tilfeller er det vanskelig å vite om det er rimelig å fortolke høyere forekomst av selvmordsforsøk som nødvendigvis relatert til homofil eller lesbisk identitetsdanning i ungdomstiden. I flere studier utgjøres hovedtyngden av respondenter definert som «homofile» av ungdom med homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til begge kjønn, mens atter andre igjen utelater en stor andel unge som ennå ikke er selv-identifiserte homofile eller lesbiske (som likevel hypotetisk kan oppleve problemer knyttet til seksuell identifisering). Denne uklarheten medfører at vi sitter med manglende kunnskap om alle dimensjoner i homoseksualitet/homofili er av samme betydning i forhold til identitet, stigmatisering, minoritetsstress og heteronormativitetsbrudd, og på hvilken måte dette eventuelt er forbundet med høyt rusmiddelbruk eller selvmordsforsøk. Denne problemstillingen følges i Artikkel II.

Spesifikke risikofaktorer

I Wichstrøm & Hegna (2003) fant vi at betydningen av homoseksuell kontakt for selvmordsforsøk ikke ble signifikant redusert når vi kontrollerte

for en rekke generelle risikofaktorer for selvmordsforsøk blant ungdom. Dette innebærer at det må finnes risikofaktorer for selvmordsforsøk blant unge med homoseksuell erfaring (eller homofil tiltrekning/identitet) som er spesifikke for akkurat disse ungdommene. Kvantitative studier av årsaker til selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering som er basert på utvalg av den generelle ungdomsbefolkningen (som for eksempel Wichstrøm & Hegna 2003 er), vil ikke kunne gi et bilde av spesifikke risikofaktorer som bare gjelder akkurat denne gruppa. Det er lite meningsfullt å stille spørsmålet om når man fortalte til sine foreldre om sin homoseksuelle orientering til ungdom som aldri har tenkt på seg selv som tiltrukket av personer av samme kjønn eller som homofil/lesbisk. Studier basert på «convenience samples» – selv-rekrutterte eller fra organisasjoner for homofil/lesbiske osv – kan derimot gå nærmere inn på spørsmål om slike spesifikke faktorer, slik vi gjør i Artikkel III.

Best etablert i den tilgjengelige litteraturen om spesifikke risikofaktorer, er risikoen knyttet til ung alder ved ulike milepæler i identitetsdanningen som homofil/lesbisk. Flere studier har funnet at homofile, lesbiske og bifile unge med selvmordsforsøk gjennomsnittlig var yngre enn andre homofile, lesbiske og bifile da de først ble oppmerksom på sine følelser, ved første homoseksuelle erfaring, da de fortalte om sin seksuelle orientering til noen og/eller da de første gang tenkte på seg selv som homofil eller lesbisk (D'Augelli et al. 2005; D'Augelli & Hershberger 1993; Remafedi et al. 1991; Schneider et al. 1989). Disse studiene går ikke videre på mulige forklaringer på hvorfor det kan være slik.

Et annet viktig tema også når det gjelder spesifikke forhold for ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, er vennskap og støtte fra venner og familie. Flere studier som sammenligner ungdom med og ungdom uten tidligere selvmordsforsøk i utvalg av homofile/lesbiske, har funnet at unge med selvmordsforsøk oftere har opplevd å miste kontakten med eller bli avvist av nære venner på grunn av sin seksuelle orientering (D'Augelli & Hershberger 1993; Hershberger et al. 1997). Det er nærliggende å tillegge dette negative holdninger til homoseksualitet blant heteroseksuelle venner. På den annen side kan dermed støtte fra homofile venner bli desto viktigere. Å ha mange homofile/lesbiske venner ser ut til å kunne beskytte mot selvmordsforsøk (D'Augelli & Hershberger 1993), mens det motsatte – det å ikke ha tilfredsstillende vennskap med homofile/lesbiske jevnaldrende – viste sammenheng med økt risiko for selvmordsforsøk (van Heeringen & Vincke 2000; Vincke & van Heeringen 2002). Den logiske følgen av å være åpen om sin seksuelle orientering til venner og familie er at man også risi-

kerer i større grad å bli avvist eller å få negative reaksjoner fra omverdenen. Imidlertid viser noen studier at stor grad av åpenhet om seksuell orientering er forbundet med høyere risiko for selvmordsforsøk (Hershberger et al. 1997; Rotheramborus et al. 1994), mens andre har funnet at åpenhet er en beskyttende faktor (D'Augelli & Hershberger 1993).

Flere studier har vært opptatt av betydningen av kjønnsrolleidentifikasjon og såkalt «atypisk» kjønnsatferd. Tanken som ligger til grunn, er at man antar at homofile eller lesbiske som oppfører seg atypisk i forhold til kjønnsforventninger, kan ha større risiko for å bli utsatt for negative reaksjoner og stigmatisering enn andre homofile/lesbiske, samt at følelsen av å være annerledes aksentueres og bidrar til økte problemer (Remafedi et al. 1991). En studie har funnet at homofile gutter med selvmordsforsøk i større grad scorer på «femininitet» enn homofile gutter uten selvmordsforsøk bak seg (Remafedi et al. 1991), mens andre studier ikke har funnet kjønnsatypiskhet i denne gruppen (D'Augelli & Hershberger 1993) verken blant homofile gutter eller blant lesbiske jenter. Slike studier fordrer imidlertid at det eksisterer enighet i kulturen om hvilke trekk som skal karakteriseres som typisk «feminint» og typisk «maskulint», noe som er tvilsomt eller i hvert fall kan diskuteres.

Disse eller andre, uprøvde spesifikke risikofaktorer for selvmordsforsøk kan tenkes å bidra til høyere nivå av generelle risikofaktorer, slik som depresjon, håpløshet, høykonsum av alkohol eller lav sosial støtte. For å undersøke denne hypotesen, må multivariate analyser av selvmordsforsøk blant selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile inkludere også generelle risikofaktorer i tillegg til mulige spesifikke risikofaktorer, noe som i liten grad har vært gjort i tidligere studier. Dette er strategien for analysene i Artikkel III.

Forskning om seksuell orientering og rusmiddelbruk

Skillelinjer knyttet til representative vs ikke-representative studier, og forholdet mellom generelle og spesifikke risikofaktorer, er viktige også i studier av rusmiddelbruk blant unge med homoseksuelle erfaringer eller homofil tiltrekning/identitet. Representative studier har dokumentert at hyppig drikking, høyt alkoholforbruk, hyppig marijuana bruk og annen illegal rusmiddelbruk var mer utbredt blant unge med seksuelle erfaringer med samme kjønn (Faulkner & Cranston 1998), og at alkoholbruk på skolen viste sammenheng med antall mannlige seksualpartnere blant gutter (DuRant et al. 1998). Det er imidlertid usikkert i hvilken grad dette kan knyttes til en

homofil orientering eller homofil/lesbisk identitet, fordi det var seksuell kontakt som var brukt som kategoriserende variabel i disse studiene.

Andre representative studier har sett på rusmiddelbruk blant ungdom som er tiltrukket av samme eller begge kjønn. En australsk studie fant sterkere sammenheng mellom alkoholkonsum og stoffbruk og følelsesmessig tiltrekning til samme kjønn blant gutter enn blant jenter (Smith, Lindsay & Rosenthal 1999), mens en annen studie fant høyere andel med alkoholmisbruk blant både gutter og jenter (Russell & Joyner 2001). En tredje studie har vist at forbruk av alkohol var høyest blant ungdom med tiltrekning til *begge* kjønn, sammenlignet med ungdom med tiltrekning til bare motsatt kjønn eller bare samme kjønn (Russell et al. 2002). Særlig gjaldt dette jenter med bifil tiltrekning. Forskjellen mellom gutter og jenters rusmiddelbruk og betydningen av homoseksuelle erfaringer sammenlignet med tiltrekning til samme kjønn er temaet for Artikkel II.

Smith et al. (1999) konkluderer med at det er «the sense of social isolation engendered by a heteronormative society that can predispose same-sex attracted young people to a range of health risks» (Smith et al. 1999, s. 645), uten å inkludere verken mål på samme-kjønns tiltrekning, sosial isolasjon eller heteronormativitet. Dette kan illustrere at også kvantitative studier av seksuell orientering og rusmiddelbruk kan bære preg av noen av de samme problemene som jeg har vist til tidligere på selvmordsfeltet. Rusmiddelbruk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering antas å ha sammenheng med nedsatt psykisk helse, som igjen kan skyldes vansker knyttet til deres seksuelle orientering. Det er imidlertid gjort få studier som viser til hva som kan forklare eventuelt utbredt alkoholbruk og stoffbruk blant unge med homoseksuell erfaring eller homofil tiltrekning, men to hovedperspektiver kan gjenfinnes i forskningslitteraturen på dette feltet. Hovedperspektivet er som nevnt et psykologisk/epidemiologisk perspektiv som forklarer høyt rusmiddelbruk som et resultat av psykisk stress på grunn av stigmatisering, sosial isolasjon og marginalisering, det andre et mer sosiologisk perspektiv som viser til rustolerante kulturer i homofile eller lesbiske miljøer og mangel på strukturelle forhold som familieetablering, noe som antas å begrense rusmiddelbruk særlig blant kvinner (Bergmark 1999; Cochran, Keenan, Schober & Mays 2000).

En studie fra Australia fant at homofile, lesbiske og bifile ungdommer (n=704) inkludert i studien oftere drakk alkohol og brukte langt mer stoff enn ungdom fra tilsvarende generelle utvalg. Gjennom analyser av kvalitative intervjuer konkluderte de at «drugs were acknowledged as one way to alleviate much of the pain associated with coming to terms with sexuality»

(Hillier et al. 1998, s. 53). To studier har funnet at unge selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile som har vært utsatt for verbal eller fysisk mishandling, hadde høyere risiko for stoffbruk enn andre homofile, lesbiske eller bifile unge (Bontempo & D'Augelli 2002; Hillier et al. 1998). Hillier et al.s (1998) konklusjon av deres kvalitative data forklarer med andre ord rusmiddelbruk som relatert til psykisk smerte i identitetsprosessen, mens deres kvantitative data viser hvordan negative reaksjoner fra omverdenen likeledes kan bidra til høyt alkoholkonsum eller illegal stoffbruk. Å fortolke problematisk rusmiddelbruk blant seksuell minoritetsungdom som et uttrykk for selv-medisinering og «escapism» (Troiden 1993) i forbindelse med psykiske vansker, virker rimelig. Mens denne forklaringsmodellen rimeligvis er dominerende på selvmordsforsøksforskningfeltet, viser gjennomgangen av generell forskningslitteratur om ungdom og rusmiddelbruk at andre perspektiver bør supplere dette bildet, slik som perspektiver som ser på sosiale faktorer (se Artikkel IV).

Den samme australske studien som nevnt ovenfor, viser også at flere av ungdommene – som hadde et godt forhold til familie og venner – brukte illegale stoffer når de var «ute på byen», særlig i begynnelsen av sin utforskning av homofile miljøer i sentrum av Sydney (Hillier et al. 1998). En longitudinell kvantitativ studie av selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile ungdommer har også vist at alkohol- og marijuanabruken blant ungdommene økte dersom involvering i homo-relaterte aktiviteter økte, men at det etter en stund så ut til å dale igjen til tross for at nivået av homorelaterte aktiviteter ble opprettholdt (Rosario, Schrimshaw & Hunter 2004). Forfatterne fortolker dette som et uttrykk for at alkohol- og marijuanabruken henger sammen med komme-ut-prosessen. Andre har tidligere knyttet rusmiddelbruk til det at barer og utesteder utgjør hovedtyngden av sosiale møtesteder for homofile, lesbiske og bifile eller til «gay culture» som spesielt «hedonistic» eller «youth-oriented» (Israelstam 1986; Israelstam & Lambert 1989), uten at dette har vært undersøkt med gode data og analyser (Bux 1996). Å se seksuell orientering og rusmiddelbruk blant ungdom både i forhold til sosial integrasjon og sosial marginalisering er en sentral problemstilling i Artikkel II. Det finnes i liten grad gode kvalitative studier av homofile/lesbiske/bifile ungdommers sosiale omgivelser med tanke på å beskrive meningskonstruksjoner av rusmiddelbruk i deres sosiale miljøer, slik for eksempel Philip Lalander (1998) gjorde med sine «mediestudier». Artikkel IV kalt «Coming out, coming into what?» forsøker å gi en mer fylldig beskrivelse av rusmidlers mulige rolle i identitetsdanningsprosesser.

Ingen av de refererte tidligere forskningsbidragene ovenfor diskuterer om andre prosesser eller mekanismer kan ligge under et eventuelt høyt konsum av rusmidler blant ungdom som har homoseksuelle erfaringer eller homofil/lesbisk tiltrekning, men som ikke selv-identifiserer som homofile/lesbiske/bifile. Dersom disse ungdommene ikke opplever bekymringer i forhold til egen seksuelle identitet, ikke opplever stigmatisering eller sosial isolasjon på bakgrunn av sine homoseksuelle erfaringer og ikke oppsøker sosiale miljøer av homofile eller lesbiske, skulle det ikke være noen grunn til å anta at deres rusmiddelkonsum skulle være spesielt høyt? Imidlertid har studier der man har benyttet seksuell kontakt som indikator på homofil orientering, også vist høyere rusmiddelkonsum blant disse ungdommene (Fergusson et al. 1999). Avhengig av grad av sammenfall mellom homofil/lesbisk identitet og homoseksuell kontakt er det kanskje påkrevd med alternative forklaringer på dette resultatet? Innledningsvis nevnte jeg alkohols betydning som «sosialt lim» og «sosialt smøremiddel», og betydningen av sosiale nettverk og annen normbrytende atferd for ungdoms rusmiddelkonsum. Om slike faktorer påvirker rusmiddelbruken blant ungdom med henholdsvis homoseksuelle erfaringer og homofil/lesbisk tiltrekning ulikt, er et spørsmål som berøres i Artikkel II.

5 Hovedsiktemål og problemstillinger

Hovedsiktemålet med denne avhandlingen er å gi et sosiologisk bidrag til forskningen om sammenhengen mellom homoseksualitet, homofil/lesbisk tiltrekning eller homofil/lesbisk identitet og rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom. Gjennomgangen av den tidligere forskningen på dette feltet har vist begrensninger på flere områder. Disse begrensningene gjelder delvis metodiske svakheter ved forskningsdesign og utvalg, svakheter i forståelse av og operasjonalisering av homoseksualitet og homofil orientering blant ungdom samt begrensninger i fortolkningsrammen av resultatene av denne forskningen. Mitt bidrag er å supplere tidligere forskning ved å benytte representative og selv-selekterte utvalg samt kvalitative tilnærminger, ungdomssosiologiske og kulturteoretiske perspektiver.

Hovedproblemstillingen er å undersøke hva som kan ligge bak overhyppigheten av selvmordsforsøk og hyppig rusmiddelbruk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, det vil si ungdom som har hatt seksuelle erfaringer med en person av samme kjønn, har hatt opplevelser av forelskelse eller seksuell tenning med en av samme kjønn samt ungdom som selv-identifiserer som homofile, bifile eller lesbiske.

Et første utgangspunkt for de empiriske analysene har vært å undersøke heterogeniteten og bredden i erfaringer og selvforståelser i «homoseksualitet» blant ungdom i Norge. Å anerkjenne og ivareta denne heterogeniteten gir et utgangspunkt for større presisjon og bevissthet både når det gjelder hensiktsmessigheten av ulike typer utvalg av ungdom, validitet av indikatorer og kategoriseringer av «homoseksualitet» og fortolkningen av resultater av analyser. Den første delproblemstillingen har derfor vært å undersøke ulike dimensjoner i homoseksualitet og homofil/lesbisk orientering og betydningen av disse for risikoen for selvmordsforsøk og hyppig rusmiddelbruk.

Tidligere forskning på feltet kan sees som bidrag til forståelsen av risikofaktorer for selvmordsforsøk og hyppig rusmiddelbruk. Analytisk kan man sondre mellom generelle risikofaktorer som er av betydning for rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom, og spesifikke risikofaktorer som er av betydning for rusmiddelbruk og selvmordsforsøk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering spesielt, eventuelt som risikofaktorer for økning i generelle faktorer. Den andre delproblemstillingen har vært å undersøke betydningen av generelle risikofaktorer som

eksempelvis depresjon, manglende sosial støtte og kjønn, men særlig å fokusere på spesifikke risikofaktorer for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant unge med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Eksempler på slike spesifikke risikofaktorer kan være å fortelle til noen om sin seksuelle orientering i tidlige tenår, å mangle nettverk av heterofile venner eller utformingen av tilgjengelige diskursive subjektposisjoner og kulturelle rammer for homofil/lesbisk identitetsdanning.

Den første og den andre delproblemstillingen kan sees som målsetninger for og som retningsgivende for de empiriske analysene. En tredje målsetning er i større grad retningsgivende for det analytiske perspektivet og fortolkningen av resultatene. Gjennomgangen av det særegne ved identitetsdanningen i ungdomstiden viste at en sentral oppgave for ungdom er å etablere en refleksiv bevissthet, konstruere en sammenhengende individuell biografi og forståelse av sin posisjon i den sosiale struktur. I dette arbeidet er forholdet til jevnaldrende sentralt. De teoretiske perspektivene på stigmatisering, marginalisering av homoseksualitet og heteronormativitet viser de strukturelle betingelsene for en slik identitetsdanning hos ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. En underliggende målsetning har vært å gi en fortolkning av resultatene innenfor et ungdomssosiologisk perspektiv som vektlegger mening, kontinuitet og foranderlighet i identitetsdanningen samt betydningen av jevnaldrende, i lys av strukturelle forhold som stigmatisering, marginalisering og heteronormativitet.

Artiklenes problemstillinger

Den første artikkelen i avhandlingen heter «Straightening out the queer? Norwegian young people's homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study» (Artikkel I), skrevet i samarbeid med Camilla Jordheim Larsen. I denne artikkelen forsøker vi å danne et empiribasert kunnskapsgrunnlag om norske ungdommers seksuelle erfaringer med og seksuelle/følelsesmessige tiltrekning til personer av samme og motsatte kjønn. Gjennom å beskrive homoseksuelle og heteroseksuelle seksualvaner i den norske ungdomsbefolkningen, og også å se på sammenhengen mellom homoseksuell erfaring og tiltrekning til personer av samme kjønn, får vi et bilde av heterogeniteten i gruppen av ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Denne heterogeniteten er et viktig bakteppe for forståelsen av ulike dimensjoner i homoseksualitet og seksuell orientering, og et viktig grunnlag for senere analyser.

Den andre artikkelen (i samarbeid med Ingeborg Rossow, SIRUS) har tittelen «What's love got to do with it? Substance use and social integration

for young people categorised by homosexual experience and attractions» (Artikkel II). Her benytter vi oss av innsikter fra den første artikkelen til å dele respondentene inn i tre grupper. Problemstillingen er å undersøke om det er ulikheter i rusmiddelbruk og sosial integrasjon i disse tre gruppene, avhengig av deres seksuelle erfaringer og tiltrekning til samme og/eller motsatte kjønn.

Den tredje artikkelen er basert på et selvrekruttert utvalg selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile i alderen 15–25 år (Artikkel III: «Suicide Attempts among Norwegian Gay, Lesbian and Bisexual Youths: General and Specific Risk Factors»), skrevet i samarbeid med Lars Wichstrøm. Problemstillingen er å avdekke spesifikke risikofaktorer for selvmordsforsøk blant selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile av betydning utover bidraget fra generelle risikofaktorer. Problemstillingene som belyses i artikkelen er en videreføring av enkelte ubesvarte spørsmål i en tidligere artikkel av Wichstrøm og Hegna (2003). Fokuset i artikkelen er særlig på betydningen av internaliserende problemer og sosial integrasjon.

Den fjerde artikkelen heter «Coming out, coming into what? Identification and risks in the ‘coming out’ narrative of a Norwegian late adolescent gay man» (Artikkel IV). Gjennom en analyse av et livshistorieintervju med en ung homofil gutt, beskrives skiftninger i utformingen av hans seksuelle identitet fra han er 14 til 19 år. Hensikten er å vise at ulike konstruksjoner av en identitet som homofil kan leses ut av en homofil gutts livshistorie, og at disse ulike identitetskonstruksjonene kan ha konsekvenser for forskjellige former for psykososial risiko, som bruk av illegale rusmidler.

Innledningsvis refererte jeg flere bestanddeler i det som kan beskrives som et nytt paradigme i forskningen om ungdom og seksuell orientering, målbåret av Lisa Diamond (2003). Hver av de fire artiklene som inngår i avhandlingen speiler på en eller flere måter synspunktene som fremsettes av Diamond. Den første artikkelen er første ledd i en strategi for å bidra til å løse opp en binær tenkning om ungdoms seksualitet, og i større grad å gripe kompleksiteten i ungdommenes seksuelle erfaringer og tiltrekning. I de tre påfølgende artiklene har jeg (vi) på ulike måter vært opptatt av å bryte ned den «universalization of LGB experience» som Diamond kritiserer. Den andre artikkelen utforsker hvordan ulike måter å operasjonalisere seksuell orientering blant ungdom på, får betydning for forekomsten av bruk av rusmidler (alkohol, hasj, andre stoffer) i de ulike kategoriene. I artikkelen undersøkes også andre generelle aspekter av sosial integrasjon i ungdoms liv som kan bidra til å forklare de forskjellene vi finner, og dermed differensiere mellom ulike grupper innad blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil

orientering. I den tredje artikkelen er det forskjeller innad blant selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile unge som er i fokus. I den fjerde artikkelen går jeg inn i en homofil gutts livshistorie for å se etter spesifikke prosesser knyttet til hans homofile identitetsdanning, og det konkrete innholdet i nettopp hans identitetsforståelse. I alle artiklene er kjønn, sosiale relasjoner og allmenne trekk knyttet til ungdomstid viktig som et bakteppe for forståelsen av ungdom med homofil/lesbisk identitet, homofil/lesbisk tiltrekning eller homoseksuelle erfaringer.

6 Metodisk grunnlag og vurderinger

Avhandlingens artikler er basert på to ulike kvantitative datasett med ulik utforming og struktur, samt et kvalitativt livshistorieintervju. De tre datasettene og denne formen for «triangulering» er en av studiens styrker ved at problemstillingen kan belyses fra ulike perspektiver og ulike metodiske tilnærminger. Det representative datasettet gir mulighet for beskrivelse av forekomst og gjør sammenligning mellom ungdom med en mulig homo-seksuell/homofil orientering og andre ungdommer mulig. Det selv-rekruterte datasettet gir mulighet for å beskrive hva som kjennetegner homofile og lesbiske med selvmordsforsøk spesielt, og det kvalitative livshistorie-intervjuet gir mulighet til å dykke ned i et enkelt case's dybde av mening knyttet til seksualitet, identitet og risiko. De tre datakildenes ulike utforming gjør det imidlertid også nødvendig å diskutere dem hver for seg med tanke på deres ulike styrker og eventuelle svakheter i forhold til reliabilitet, validitet og betydning i forhold til hovedproblemstillingen. Avslutningsvis vil jeg også diskutere nærmere hvordan de tre datakildene utfyller og står i forhold til hverandre.

6.1 Kvantitative datasett

Ung i Norge 2002

Ung i Norge 2002 er et kryss-seksjonelt, nasjonalt representativt datasett med elever fra ungdomsskoler og videregående skoler fra hele Norge. Dataene ble innsamlet i 2002. Skolene ble stratifisert på bakgrunn av geografisk region og skolestørrelse, og hver skoles utvalgssannsynlighet var proporsjonal med antall elever på skolen. Til sammen inngikk 11 631 elever i utvalget, like mange av begge kjønn. Svarprosenten i Ung i Norge 2002 var 92.3 prosent. Vurderinger av undersøkelsens representativitet i forhold til befolkningen i aldersgruppen 13–19 år viser at utvalget har samme fordeling som befolkningen langs dimensjoner som bosted og familiestruktur, mens jenter er svakt overrepresentert (Rossow & Bø 2003). Også elever i yrkesfaglige studieretninger – som i større grad enn allmennfag-elever bruker skoledagen utenfor klasserommet – er underrepresentert i undersøkelsen. Spørsmålene om seksuelle erfaringer og tiltrekning til samme og motsatt kjønn ble bare gitt til elever i videregående skole. Det er derfor 5774 elever som i utgangspunktet er inkludert i analysene i den første og den andre

artikkelen. I videregående skole var svarprosenten en anelse lavere enn i utvalget totalt (91.0 prosent).

Homofile og lesbiskes levekår 1998

Datasettet fra prosjektet *Homofile og lesbiskes levekår* er en ikke-representativ kvantitativ undersøkelse av selv-identifiserte homofile og lesbiske. Undersøkelsen er ikke en utvalgsundersøkelse, og respondentene har selv valgt å delta i undersøkelsen, basert på visse kriterier for deltagelse. Den opprinnelige undersøkelsen omfattet i underkant av 3000 homofile menn og lesbiske kvinner i alle aldre fra 15 til 80 år. Hensikten med undersøkelsen var å kartlegge levekår og livskvalitet blant homofile, lesbiske og eventuelt bifile fra alle deler av Norge, og respondentene ble bedt om å besvare et 15 siders spørreskjema som dekket en lang rekke tema. Fra det opprinnelige datasettet ble alle respondenter i aldersgruppen 15–25 trukket ut til et eget underutvalg som ble brukt i analysene i Artikkel III. Det var 407 homofile, lesbiske og også noen bifile (7.5 %), som var mellom 15–25 år (gjennomsnittsalder 21.7 år). Rekrutteringen av respondenter tok sikte på å oppnå så god representasjon som mulig fra ulike relevante sosiale grupper, og å rekruttere gjennom ulike kanaler. Særlig vekt ble lagt på å rekruttere svært unge, kvinner, samt homofile/lesbiske utenfor homofile og lesbiskes organisasjoner/homobevegelsen.

Vurdering av datasettenes fordeler og ulemper

De to kvantitative datasettene som er benyttet i prosjektet er forskjellige, og har derfor sine styrker og svakheter i forhold til hverandre. *Ung i Norge 2002* er nasjonalt representativt og stort nok til å gi grunnlag for analyser også av lavfrekvente fenomener. Bredden i spørsmål om seksualitet er god, og det dekker også en lang rekke andre områder av ungdoms liv grundig. I dette prosjektet er det først og fremst rusmiddelbruk og sosial integrasjon som er trukket fram i tillegg til seksualitet. Svarprosenten er svært høy, slik at det dekker ungdomsbefolkningen i *skoleverket* godt. At det er en skoleundersøkelse bidrar til at ungdom som ikke følger videregående utdanning eller som har sluttet videregående skole før den er fullført, ikke er inkludert i undersøkelsen. Det er grunn til å tro at dette kan medføre at andelen med store psykiske vansker eller rusproblemer er noe underrepresentert blant elevene som inngår i utvalget, fordi disse vil ha større sannsynlighet for å ikke følge videregående utdanning. I så fall vil det kunne tenkes at homofile, lesbiske, bifile eller unge med homoseksuelle erfaringer med slike markante

problemer kan være underrepresentert i utvalget i forhold til ungdoms-
populasjonen som helhet. Prevalensen av rusproblemer og selvmordsforsøk
ville derfor kunne tenkes å være underestimert, men sammenhengen mellom
seksuell orientering og henholdsvis rusproblemer eller selvmordsforsøk
behøver ikke å være påvirket av dette. Et annet forhold kan imidlertid tenkes
å kunne påvirke disse sammenhengene. Både selvmordsforsøk, rusmiddel-
bruk og seksuell orientering og erfaring er sensitive forhold. Til tross for
anonymitet, kan systematisk underrapportering av sensitive forhold være et
problem ved kvantitative data. Reliabiliteten av disse dataene kan derfor
tenkes å bli svekket, og dette kan også kunne påvirke sammenhengen
mellom disse variablene.

Datasettet Ung i Norge 2002 er tverr-seksjonelt, det vil si at det ikke er
egnet til å si noe om utviklingsforløp og sekvens i hendelsesforløp. Med
spørsmål om livstidsprevalens når det gjelder seksuelle erfaringer, kan vi
ikke vite om de homoseksuelle erfaringene hos respondentene fant sted før,
etter eller samtidig som opplevelsen av homofil/lesbisk tiltrekning. Vi kan
heller ikke avgjøre om det er noen årsakssammenheng mellom for eksempel
rusmiddelbruk og homoseksuelle erfaringer, for eksempel ved at beruselsen
bidro til å svekke hemninger på det seksuelle området og derved bidro til økt
sannsynlighet for homoseksuelle erfaringer.

Det andre datasettet er basert utelukkende på selvrekruttering
(*Homofile og lesbiskes levekår 1998*). Dette innebærer at vi ikke kan avgjøre
i hvilken grad respondentene speiler «den homofile og lesbiske befolk-
ningen». Forekomsten av selvmordsforsøk blant de unge i datasettet kan
være høyere – ved at unge med særlige vansker ønsket å delta for å la sin
stemme bli hørt – eller lavere – ved at unge med gode ressurser og høyere
utdanning oftere deltar i denne typen undersøkelser – enn man ville fått ved
et reelt representativt utvalg av unge lesbiske og homofile. Dette datasettet
egner seg derfor *ikke* til beregning av forekomst av ulike fenomener. At
utvalget ikke kan sies å være representativt var vanskelig å formidle til
allmennheten ved offentliggjøring av resultatene fra studien *Homofile og
lesbiskes levekår i Norge*, noe vi fikk merke i medieomtalen av NOVA-
rapporten om homofile og lesbiskes levekår (Hegna et al. 1999). Gang på
gang har media slått fast at én av fire unge homofile har forsøkt å ta sitt eget
liv – uten forbehold. Senere analyser av det representative datasettet fra Ung
i Norge-undersøkelsen 2002 med unge med erfaring av homofil/lesbisk
tiltrekning, viser imidlertid lignende tall. Blant ungdom med homofil/lesbisk
tiltrekning hadde 23 prosent av guttene og 29 prosent av jentene forsøkt å ta
sitt eget liv (Hegna under arbeid). Ungdommene som deltok i Ung i Norge

2002 var yngre og oppga ikke sin seksuelle identifisering. At tallene ikke er ulike, er likevel tankevekkende.

Fordelen med dette datasettet er derimot at det muliggjør spørsmål om mulige faktorer som er viktige for homofile, lesbiske og bifiles psykiske helse, men som ikke er av betydning for unge i den generelle befolkning. Eksempler på slike faktorer kan være når man første gang snakket med noen eller fortalte noen om sin seksuelle orientering, eller om man noen gang har opplevd å bli avvist eller mobbet på bakgrunn av sin seksuelle orientering. For heterofile unge vil disse spørsmålene gi liten eller ingen mening, mens det i høyeste grad er viktig for unge med en homofil orientering. Av denne grunn er det viktig også å benytte slike selekterte datasett i forskning om unge lesbiske og homofile.

Dessverre har svært mange tidligere studier ikke gjort tilstrekkelig arbeid for å rekruttere bredt nok i forhold til ulike relevante grupper av homofile og lesbiske unge. Mange tidlige amerikanske studier rekrutterte utelukkende fra hjelpetjenester for homofile og lesbiske unge med problemer, noe som skapte et feilaktig inntrykk av at «alle» homofile og lesbiske unge var suicidale, hjemløse, stoffmisbrukere, hadde angstproblemer, lav selvtillit eller lignende. Mange av disse studiene inkluderte et fåtall respondenter, som regel i hovedsak eller utelukkende gutter. Andre studier rekrutterte bare fra homofile og lesbiskes organisasjoner, noe som også sannsynligvis bidro til svært skjev rekruttering. I forhold til disse tidligere undersøkelsene er datasettet fra *Homofile og lesbiskes levekår* (Hegna et al. 1999) bredt sammensatt kjønnsmessig, geografisk, aldersmessig og i forhold til ulike rekrutteringsbaser. Vi mener derfor at utvalget gir en god representasjon av alle relevante grupper (se Hegna et al. 1999 for en nærmere beskrivelse) så nær som én: homofile og lesbiske unge som lever skjult eller som ennå ikke har identifisert seg som homofile eller lesbiske, men som senere vil komme til å gjøre det. Kanskje kan studier som Ung i Norge 2002 i større grad ha muligheten til å fange opp også disse unge.

6.2 Kvalitative data – livshistorieintervju

Den fjerde artikkelen i avhandlingen er basert på et livshistorieintervju med en ung homofil mann på 19 år. Intervjuet inngår i prosjektet «Nye seksualiteter», der hensikten har vært å intervju ungdom fra ulike sosiale lag, geografiske regioner, med ulik etnisk bakgrunn og seksuell orientering om seksualitet (Pedersen 2005). Intervjuet fant sted på NOVA, ble gjennomført av meg selv og Willy Pedersen over to dager, og utgjør til

sammen om lag åtte timers lydbåndopptak. Samtalene ble tatt opp etter samtykke fra informanten. Senere ble intervjuet transkribert i sin helhet. Intervjuet var ikke strukturert på noen bestemt måte, men tok utgangspunkt i intervjupersonens livshistorie fra han var rundt 12 år og fram til i dag, med særlig vekt på hans seksuelle erfaringer og hans oppfatninger av hva det innebar for ham å være homofil i løpet av tenårene.

Livshistorieintervjuets styrker og svakheter

Livshistorieintervjuets styrke ligger i den rike beskrivelsen (Geertz 1973) av mening og handlingsvalg som fremkommer gjennom gjenfortellingen av individets liv. Der kvantitative data for eksempel kan gi muligheten til å telle hvor mange unge gutter som kan ha hatt erfaring med anal sex med menn, gir kvalitative intervjudata muligheten for å forstå hvilken mening og fortolkning gutten tillegger sine erfaringer. Disse dataene gir på en helt annen måte muligheten til å behandle spørsmål om handlingsvalg («agency») enn kvantitative data, og derved å fokusere på vilje, individuell erfaring og kontekster.

I likhet med hvordan utformingen av spørreskjemaer har betydning for de kvantitative data man samler inn, har imidlertid også livshistorieintervjuet som metode enkelte effekter på de kvalitative data som samles inn. Informanter som blir bedt om å fortelle om sitt liv, vil som regel velge å fortelle sin historie med en særskilt dramaturgi og et særskilt temporalt utviklingsforløp. Dette kan medføre at historien for det første presenteres som konsistent og lineær, og for det andre føre til at enkelte ting som «ikke passer inn» utelates, mens refleksjoner som er foretatt i etterkant inkluderes. Intervjuet som inngår i Artikkel IV, kan kanskje i særlig grad være preget av dette av to grunner. For det første er det en 19-årings gjenfortelling av sitt liv som tolv-, tretten-, fjortenåring osv vi får formidlet. I løpet av de syv årene livshistorien dekker, skjer det en voldsom forandring i modenhet og erfaring hos de fleste unge. Det er med nittenåringens (etterpå-)klokskap og refleksjoner vi får vite hva tolvåringen opplevde. Enkelte ganger kan det høres ut som om historien hans er preget av at han har fortalt den samme historien til en terapeut som har hjulpet ham med å fortolke eller refortolke det han har opplevd. Disse sidene ved intervjuet gjør det tydelig hvordan slike historier preges av fortelleren selv og av selve gjenfortellingen, og at historien ikke blir til i et kulturelt og sosialt tomrom. Nettopp det «produserte» ved fortellingen gjør det meningsfullt å analysere *hvordan* den fortelles, hvilke diskurser som settes i spill, hvilke subjektposisjoner som etableres ved den.

De erfarte hendelser farges av fortellerens filter, men det er dette filterets virkninger vi er interessert i.

For det andre utgjør akkurat denne livshistorien en bestemt sjanger av «sexual stories» (Plummer 1995) som mange homofile, lesbiske og bifile både hører og selv forteller om og om igjen; komme-ut-historien. Komme-ut-historier er en «dominant narrative» i homofile og lesbisk liv – og i deres kollektive, kulturelle liv, hevder Plummer (1995), og peker på hvordan slike historier har forandret seg med homofile og lesbisk historie i vesten. Den historien som fortelles i den siste artikkelen, er i så måte forskjellig fra slike komme-ut-historier som Plummer beskriver fra 70-, 80- og begynnelsen av 90-tallet, fordi den starter der mange slike historier tidligere sluttet; med en ung gutt som allerede er bevisst på at han er homofil og som har forsonet seg med det. Som Plummer påpeker er slike fortellinger historier i sin tid, det vil si preget av den historiske og sosiale konteksten der de oppleves og fortelles. Denne historien fortelles på begynnelsen av 2000-tallet, og er preget av det (Se gjerne i Kristiansen & Pedersen 2003 for en videre utdyping av dette poenget). Samtidig kan det å fortelle en slik «dominant narrative» innebære at fortelleren har fortalt den samme historien før, og at fortellingen er skapt i samspill med andre og lignende fortellinger som informanten har hørt eller lest. Fortellere av «komme ut»-historier er, i likhet med andre fortellere, ikke ensomme fortellere (Larsen 2003).

Historien kan dessuten være preget av selve situasjonen der den fortelles; i et konferanserom på en forskningsinstitusjon til to velmenende, men også autoritative, voksne forskere. Maktrelasjoner og uuttalte forventninger kan påvirke hvordan historien fortelles, og hvilke deler av den som fortelles og hvilke som forties. Informantens egen agenda og hans eller hennes motiver i selv-presentasjonen vil også prege livshistorien. Fortellinger om seksuelle erobringer og (over)mot i møte med ulike illegale rusmidler, kan tenkes å være slike elementer som forties i noen sammenhenger, men som i andre sammenhenger kan brukes til å konstruere et bestemt bilde av den som forteller. Kanskje vil livshistorier være oftere preget av spektakulære opplevelser, mot og individualitet i ungdomstiden enn de gjør dersom de fortelles senere i livsløpet?

Et annet viktig aspekt ved datatilfanget i Artikkel IV er at det bare omfatter livshistorien til én informant. I den forstand utgjør artikkelen en case study. «Case study research is not sampling research», skriver Stake (1995). Et case er ikke primært valgt ut for å representere alle andre lignende case, eller for å bidra til konkret kunnskap som nødvendigvis vil være gyldig for andre lignende tilfeller. Et case kan velges ut fordi det er «typisk», men

ikke fordi vi først og fremst ønsker å bidra til generaliseringer i forhold til en gruppe individer. Hovedsiktemålet ved en case studie er å få partikulære og rike beskrivelser, for på den måten å få en så god forståelse av caset som mulig (Stake 1995). Hovedvekten er derfor på fortolkning; «the opportunity to learn is of primary importance» (Stake 1995, s. 6). Likevel er vi opptatt av generalisering på et teoretisk plan. En case studie kan bidra med overførbar kunnskap og nye teoretiske innsikter som kan ha gyldighetsområde utover det enkelte case. I Artikkel IV er eksempelvis det teoretisk generaliserbare poenget at identitetsdanning som prosess ikke er en transformasjon fra identitetsløs til identifisert, men at det også skjer skiftninger i innholdet av en identitetskategori over tid.

6.3 Forholdet mellom de tre datakildene

De to kvantitative datasettene som er benyttet i artiklene utfyller hverandre og kan bidra med ulike innsikter i forhold til problemstillingen. Datasettet fra *Ung i Norge 2002* gir oversikt over forekomsten av homoseksualitet og homofil orientering i ungdomspopulasjonen, og kan vise i hvilken grad unge med en mulig homoseksuell/homofil orientering skiller seg fra andre unge i tenårene. Datasettet fra *Homofile og lesbiskes levekår* gir isteden et klarere nærbilde av unge og unge voksne selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile og det som kjennetegner deres situasjon spesielt. Datasettene utfyller hverandre ved at de har sine styrker på hvert sitt felt; *Ung i Norge 2002* på det generelle og *Homofile og lesbiskes levekår* på det spesifikke. At det ene er representativt og det andre er selektert, er ikke utvetydig en styrke ved det ene og en svakhet ved det andre. Gode representative datasett kan gi muligheten for å beskrive forekomsten av et fenomen, men et godt selektert datasett kan på den andre siden gi et desto bedre bilde av spesifikke prosesser. Ulempen er der det ikke kan avgjøres om selekterte datasett er treffsikkert i forhold til den gruppen personer det er ment å gi en representasjon av. Det kan i noen grad sies å være tilfellet her.

Det kvalitative livshistorieintervjuet med Michael utgjør rike data med god mulighet til å analysere talemåter, mening og forståelser av hva det betyr for ham å være homofil i hans tenåringsfase. Analysene av de kvalitative dataene bidrar til at innholdet for eksempel i det som kvantitativt kan framstå som kategorier med klare grenser, blir mer flertydig og mangefasettert. I avhandlingen som helhet har også perspektivene som informerer fortolkningen av livshistorieintervjuet bidratt til forståelsen og fortolkningen av de kvantitative analysene og resultatene.

På et nivå ligger det en motsetning her. I prinsippet kan det vitenskaps-teoretiske grunnlaget for kvalitative og kvantitative tilnærminger utgjøre to diamentralt motsatte syn, som gjensidig utelukker hverandre. Min posisjon er at begge metodiske tilnærminger har sine styrker og svakheter, og at det er en fordel å kunne la flere ulike tilnærminger bidra med ulik innsikt. Samtidig innebærer dette at jeg velger å la innsikter fra kvalitative tilnærminger informere min forståelse av hvilken status kvantitative data har. «Positivismestriden» bidro til å bryte ned troen på den «objektive» vitenskapen. Å lage et spørreskjema innebærer å konstruere meningskategorier som i neste omgang påvirker den «virkeligheten» man får tak i, ved at alle svar i ulike grad tvinges til å passe inn i de forhåndsdefinerte kategoriene. Dypest sett vil ikke forskeren kunne gripe den mening som respondenten så tillegger disse kategoriene ved sine svar. Den kvalitative forsker påvirker på sin side den «virkeligheten» han eller hun observerer og fortolker. I begge tilfeller er forskeren å betrakte som et «instrument» i datainnsamlingen og fortolkningen av resultatene. Vissheten om dette kan gi både dybde og forsiktighet til analyser og fortolkninger. Jeg vil også framheve hvordan kvalitative tilnærmingers vektlegging av fortolkning og flertydighet har bidratt til å berike de kvantitative analysene i studien, i den måten kategoriseringer av «heterofile» og «homofile» er åpnet opp og heterogenisert sammenlignet med en del tidligere bidrag på feltet.

6.4 Vurdering av benyttede mål

I arbeidet med å lage gode spørreskjemaer er operasjonaliseringer av sentrale begreper og fenomener sentralt. Spørsmålene som benyttes i spørreskjemaet skal være godt og utvetydig formulert og valide mål på det man ønsker å måle. Vurderinger av hensiktsmessigheten av de indikatorene som brukes og validiteten av dem, er derfor viktig å gjøre i forkant av datainnsamlingen. I arbeidet med artiklene har jeg vært opptatt av spørsmålet om hvordan ulike indikatorer på homoseksualitet og homofil orientering har vært brukt til å kategorisere ungdom som «homofile», «lesbiske» eller «heterofile» i tidligere forskning. I en vurdering av validitet er spørsmålet om det er samsvar mellom den teoretiske og den operasjonelle definisjonen av et begrep sentralt (Hellevik 1977). I neste avsnitt stiller jeg spørsmål ved om det er mulig å tenke seg at «seksuell orientering» kan gis en god operasjonell definisjon. Samtidig bør det være mulig å finne en pragmatisk løsning på «operasjonaliseringsproblemet» til gode for videre forskning på feltet.

Vurderinger av validitet og hensiktsmessighet er også viktig å gjøre i etterkant av analyser, som et bidrag til å fortolke betydningen av resultatene. I denne studien er det særlig mål på homoseksuell erfaring, homofil/lesbisk tiltrekning og identitet, rusmiddelbruk og selvmordsforsøk som blir benyttet. Felles for alle tre emner er at det handler om sensitive temaer som ofte kan oppfattes som problematiske eller skambelagte. Fenomenene er dessuten alle tre relativt lavprevalente i befolkningen. Med slike variable står vi i fare for underrapportering, men også muligheten av systematisk feilrapportering er absolutt til stede. Dersom alle tre variablene er underrapportert vil estimater av forekomst være for lave, og sammenhengen mellom dem kunne påvirkes. Den konkrete beskrivelsen av variablene som er benyttet i analysene kan finnes i de vedlagte artiklene.

Kategorisering av seksuell orientering – validitet

Tidligere kvantitativ forskning på ungdom og seksuell orientering har på den ene side beskrevet svært mange ulike dimensjoner i hva som utgjør en persons seksuelle orientering, og på den annen side ofte holdt seg til en enkel dikotomisering i kategoriseringen av seksuell orientering i befolkningen. Som eksempel på det første kan nevnes Klein, Sepekoff & Wolf (1985) som fremholder at man må kartlegge både seksuell tiltrekning, seksuell atferd, seksuelle fantasier, emosjonelle preferanser, sosiale preferanser, selv-identifikasjon og heterofil/homofil livsstil for å kunne bestemme en persons seksuelle orientering. I praksis har det likevel vist seg at langt de fleste representative kvantitative studier på dette feltet har benyttet seg av en dikotomisering av ungdom i utvalget på grunnlag av én av disse dimensjonene. Mest utbredt ser det ut til å være å benytte spørsmål om seksuell kontakt med en person av samme kjønn (for eksempel DuRant et al. 1998; Faulkner & Cranston 1998). Andre har stilt spørsmål om egen identifisering som heterofil/bifil/homofil (for eksempel Fergusson et al. 1999; Garofalo et al. 1999) eller seksuell tiltrekning (for eksempel Caldwell et al. 1998; Smith et al. 1999), men i forkant av analysene slått sammen flere kategorier for å unngå at gruppen av «homofile» eller «lesbiske» blir for liten for de statistiske analysene.

Det er i hovedsak tre problemer med en slik operasjonell definisjon av det teoretiske begrepet «seksuell orientering». For det første er det svært usikkert om den operasjonaliseringen man velger – når man holder seg til et enkelt mål – bidrar til å identifisere de(n) gruppen(e) man er opptatt av å studere (Savin-Williams 2001a; Sell 1997). I studier der risiko for HIV-smitte er temaet, vil det være hensiktsmessig å etterspørre seksuell kontakt

med en person av samme kjønn, hovedsakelig blant gutter/menn. I undersøkelser som er opptatt av homofile, lesbiske og bifile ungdommers psykososiale velbefinnende derimot, vil spørsmålet om homoseksuell kontakt i ungdomstiden utgjøre en alt for vid og lite treffsikker operasjonalisering. Spørsmålet om homoseksuell kontakt vil kunne bidra til at gruppen som identifiseres både omfatter *heterofile* unge med eksperimenterende seksuelle erfaringer med det samme kjønn, ungdom som funderer på om de er lesbiske eller homofile men som *ikke* noen gang senere oppfatter seg selv som homofil eller lesbisk, ungdom som funderer på det samme og som senere *vil* identifisere seg som homofil/lesbisk, og ungdom som identifiserer seg som homofile, lesbiske eller bifile. Derimot vil det *ikke* inkludere selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile som ennå ikke har hatt seksuelle erfaringer med samme kjønn. Det vil dermed utgjøre en lite valid operasjonalisering.

Det andre problemet er knyttet til at det derfor i mange studier er lite samsvar mellom problemstillingen i studien og den operasjonaliseringen man velger. Et eksempel er studier som benytter spørsmål om samme-kjønns seksuell kontakt som mål på homofil/lesbisk identitet, og konkluderer med at overhyppighet av selvmordsforsøk eller rusmiddelmisbruk skyldes problemer knyttet til homofil/lesbisk identitet slik som homonegativisme eller livsstilsvalg (se f.eks. Fergusson et al. 1999). En lignende kritikk (Russell & Consolacion 2003) går ut på at mange studier inkluderer unge som i realiteten er biseksuelle, men som likevel karakteriseres som samme-kjønns orienterte uten å undersøke om biseksualiteten i seg selv er en faktor. På den annen side vil det kunne være like lite hensiktsmessig å benytte spørsmålet om egen seksuell identifisering som homofil eller lesbisk, dersom problemstillingen er psykososiale konsekvenser av homofil/lesbisk identitetsdanning i ungdomstiden. Dersom man antar at også det å kjenne følelsesmessig *tiltrekning* til en person av samme kjønn i ungdomstiden kan bidra til at identitetsrelaterte problemstillinger aktualiseres, vil spørsmålet om selv-identifisering utelukke ungdom med homofil/lesbisk tiltrekning som ennå ikke har eller ikke kommer til å få, en identitet som homofil eller lesbisk.

Mer spesifikt kan det også innvendes at flere av de mest benyttede indikatorene er problematiske i seg selv. Herdt & Boxer (1993) peker på at det å benytte seksuell kontakt som kriterium for å definere homofile og lesbiske som gruppe er grovt reduksjonistisk:

By highlighting 'sexual contact' – that precious technoterm the public health establishment exploits to measure frequencies and population trends for sexual disease surveys – the whole person of the gay man or

lesbian is reduced to a cold statistic that hides the underlying social relations of a cultural world (Herdt & Boxer 1993, s. 22).

Konklusjonen på disse innvendingene må være at ingen indikatorer alene – som uttrykk for en eller flere dimensjoner i individers seksuelle orientering eller identitet – egner seg som en treffsikker operasjonell definisjon av «homofil seksuell orientering» som grunnlag for å konstruere en kategori av «homofile»/«lesbiske» i opposisjon til «heterofile». Kanskje er også diskusjonene rundt operasjonaliseringen av «homofil seksuell orientering» et uttrykk for at det som søkes dekket med begrepet ikke utgjør én «gruppe» eller «kategori» individer i ungdomsbefolkningen. Begge innvendingene i avsnittene ovenfor baserer seg likevel på en forutsetning om at det er hensiktsmessig å tenke i binære opposisjoner mellom «heterofile» på den ene siden og «homofile/lesbiske» på den andre. *Queer theory* peker på at det i en slik binær tenkning forutsettes et «vi» og «dem», og at opprettholdelsen av to distinkte kategorier bidrar til å opprettholde undertrykkende diskurser og utdefinerende maktstrukturer (Adam 1998). Dikotomisering av utvalget i kvantitative studier på dette feltet, kan i forlengelsen av dette synet beskrives som uttrykk for heteronormative tenkemåter og maktforhold.

Det kan også innvendes at kvantitative undersøkelser uansett vil ha problemer med å gripe den flertydigheten i seksualitet og forelskelser som preger ungdomstiden, selv om heterogenitet i erfaringer kan beskrives. Dette er en innvending som grunnleggende sett dreier seg om alle kvantitative studiers behov for og hang til å forenkle og kategorisere, og kvantitative studiers vanskeligheter med å gripe *meningsdimensjoner*. Det er mulig at denne innvendingen er mer gyldig på dette feltet enn på mange andre fagfelt som er gjenstand for studier med kvantitativ tilnærming. Likevel vil jeg hevde at det er mulig å ta en pragmatisk stilling til spørsmålet om operasjonalisering av ulike dimensjoner av seksuell orientering blant ungdom, og at ulike operasjonaliseringer vil være nyttige for ulike formål. Imidlertid er det fremdeles uklart på hvilken måte ulike operasjonaliseringer – basert på seksuell kontakt, kognitiv og fysiologisk tiltrekning og selv-identifikasjon – er sammenfallende eller ikke, i utvalg av ungdom. Denne problemstillingen forfølges i Artikkel I. For forskning på ungdoms seksuelle orientering og psykososiale problemer vil det være et framskritt å benytte flerdimensjonale indikatorer og samtidig være bevisst operasjonaliseringenes betydning for hvilke problemstillinger som kan besvares og hvilke konklusjoner som kan trekkes av resultatene. Dette er en fremgangsmåte som benyttes i Artikkel II.

Mål på homoseksuell erfaring, homofil/lesbisk tiltrekning og identitet

I tråd med en av prosjektets sentrale problemstillinger, varierer tilnærmingen til spørsmålet om «seksuell orientering» i de kvantitative datamaterialene i prosjektet. I *Ung i Norge 2002* er det stilt spørsmål om ulike seksuelle erfaringer med og seksuell tiltrekning til henholdsvis gutter og jenter, men ikke stilt spørsmål om seksuell identitet. I studien *Homofile og lesbisk levekår* var inklusjonskriteriet til studien «personer som opplever seksuell og/eller følelsesmessig tiltrekning til personer av samme kjønn» men også «bifile/biseksuelle» og personer som føler tiltrekning mot personer av samme kjønn, men som ikke ønsket å bruke noen av disse betegnelse på seg selv.

Tilnærmingen fra *Ung i Norge 2002* er den mest inkluderende, og alle spørsmål er stilt i forhold til erfaringer med og følelser for både gutter og jenter, for å favne mest mulig bredt i forhold til ungdom i alderen 16–19 år sine seksuelle erfaringer og følelsesmessige tiltrekning. Spørsmålsformuleringer om for eksempel «forelsket i en av samme kjønn» eller «homofil identitet» ble bevisst holdt utenfor, fordi vi antok at dette kunne bidra til at enkelte respondenter ville unnlate å rapportere om sine homoseksuelle erfaringer. Gjennom pilotstudier med ungdom i den aktuelle aldersgruppen fikk vi bekreftet at spørsmålsstillingen virket inkluderende. Ungdommene var opptatt av at spørsmålsstillingen var «demokratisk» og at den signaliserte at vi sidestilte respondentens seksuelle erfaringer med og tiltrekning til henholdsvis gutter og jenter.

Det kan innvendes at spørsmålet om egen seksuelle identifisering burde vært inkludert, for på den måten å kartlegge overlapping mellom identitet, erfaring og tiltrekning blant ungdom, samt å undersøke betydningen av tidlig identifisering for rusmiddelbruk og psykisk helse. Disse mulighetene ble forsaket på bekostning av muligheten til å inkludere både heterofile og homofile/lesbiske ungdommers homoseksuelle erfaringer i studien, uten å definere disse som nødvendigvis knyttet til homofili.

Til tross for denne åpenheten i spørreskjemaet var det et relativt stort mindretall som unnlot å svare på spørsmålene om homoseksuelle erfaringer. I den grad respondenterne besvarte spørsmål om heteroseksuelle erfaringer, tolket vi manglende svar om homoseksuelle erfaringer ikke som uttrykk for en generell motvilje mot å svare på spørsmål om seksualitet generelt, men som et uttrykk for at de ikke hadde denne typen homoseksuelle erfaringer. Antall respondenter som ikke oppga homoseksuelle erfaringer til tross for at de kanskje hadde slike erfaringer, anså vi for å være svært lavt. På bakgrunn

av dette er det likevel rimelig å anslå at anslaget av forekomsten av homoseksuelle erfaringer i denne studien kan være noe underestimert.

Som i *Ung i Norge 2002* er inklusjonskriteriene i studien *Homofile og lesbisk levekår* også relativt åpne og inkluderende. Personer med seksuell og/eller følelsesmessig tiltrekning til personer av samme kjønn, men som ikke selv-identifiserte som homofile eller lesbiske, ble invitert til å delta i studien. Disse spørsmålene berører det grunnleggende spørsmålet om hvem som «egentlig» utgjør den «homofile og lesbiske befolkning» i Norge. Å inkludere personer med homofil eller lesbisk tiltrekning som ikke selv-identifiserer som homofile/lesbiske/bifile er etter min mening av interesse både fordi disse kan tenkes å ikke ha identifisert seg fordi de opplever sterkere problemer i tilknytning til dette, eller fordi de tvert i mot opplever færre problemer fordi de (ennå) ikke har identifisert seg som homofile/lesbiske/bifile. Av respondentene i alderen 15–25 år som deltok i studien oppga 80 prosent at de var homofile eller lesbiske, ni prosent oppga en «homofil orientering med elementer av heteroseksualitet», mens ytterligere 7,5 prosent oppga at de var bifile.

Fordelen med selvrekruttering til et utvalg av homofile og lesbiske er at man i større grad er sikker på at personer som inkluderes i «den homofile og lesbiske befolkningen» i studien, selv opplever det som en meningsfull kategorisering. I kvantitative representative undersøkelser står man alltid i en viss fare for å komme til å inkludere et større eller mindre antall individer som selv ikke opplever at de har noen annen seksuell orientering enn det som ligger i en «tradisjonell» heterofil identitet.

Mål på selvmordsforsøk

Kvantitative studier av ungdom og selvmordsforsøk har nærmet seg dette fenomenet fra ulike vinkler, i noen tilfeller som «selvmordsforsøk» og andre tilfeller som «villet egenskade» eller «selvskading»³. Ulike ungdomsundersøkelser basert på samme utvalg avdekker relativt lik forekomst av for eksempel «selvskading» og «selvmordsforsøk» (Grøholt et al. 2000; Rossow & Wichstrøm 1994), noe som viser at det er usikkert hvordan ungdommene tolker spørsmålene, i hvilken grad ungdom skiller så klart mellom disse fenomenene i sine svar i spørreskjemaundersøkelser og i hvilken grad deres

---

³ Villet egenskade er definert som «en akutt episode der et individ med vilje skader seg selv, uten at det ender med døden» (Nylund & Eiring 2004). I et spørreskjema kan spørsmål om villet egenskade være formulert slik: «Har du noen gang tatt en overdose med medisin eller på annen måte prøvd å skade deg selv?» (Ystgaard et al. 2003).

forståelse er i overensstemmelse med forskernes definisjon av fenomenet (Ystgaard et al. 2003).

I undersøkelsen *Homofile og lesbiskes levekår* var ett spørsmål om selvmordsforsøk inkludert; «Har du noen gang forsøkt å ta ditt eget liv?» (Artikkel III). I denne undersøkelsen har vi ikke mulighet til å skille mellom for eksempel selvskading og selvmordsforsøk. Analysene viser imidlertid at 40 prosent av respondentene oppga at de ikke ønsket å dø i det de definerer som et «selvmordsforsøk». Det er derfor usikkert i hvilken grad disse respondentenes erfaringer er i overensstemmelse med en definisjon av selvmordsforsøk som «et forsøk på å ta sitt eget liv». Det kan derfor være grunn til å anta at selvmordsforsøk i forhold til en slik bakgrunnsforståelse er overestimert i denne undersøkelsen. Som jeg var inne på tidligere, kan selvmord og selvmordsforsøk sees som to atskilte fenomener, kanskje særlig i ungdomstiden. Derfor bør ikke alle rapporterte selvmordsforsøk fortolkes som «mislykkede selvmord». Det hadde vært ønskelig med kvalitative undersøkelser av ungdoms holdninger og oppfatninger rundt dette fenomenet for å få mer kunnskap om hvordan slike svar bør fortolkes.

Et annet spørsmål er om det er grunn til å tro at tendensen til å inkludere selvskading eller andre lignende episoder under begrepet «selvmordsforsøk» er sterkere i utvalg av unge selv-identifiserte homofile og lesbiske enn i generelle utvalg av ungdom. Dersom det eksisterte «a suffering suicidal script» blant unge homofile og lesbiske (Savin-Williams 2005, s. 50), kunne dette medføre at flere oppfattet egne erfaringer med selvskading som selvmordsforsøk, samtidig som flere ønsket å overrapportere selvmordsforsøk for å trekke oppmerksomhet til gruppen som undertrykt og marginalisert. Vi har imidlertid ingen forskningsfunn som kan understøtte en slik antagelse.

Mål på rusmiddelbruk

Mål på rusmiddelbruk er inkludert både i *Ung i Norge 2002* og *Homofile og lesbiskes levekår*. En vanlig antagelse i kvantitative undersøkelser av rusmiddelbruk i befolkningen, er at konsum og forekomst underestimeres fordi informantene generelt rapporterer mindre rusmiddelbruk enn de har brukt reelt (Romelsjö, Leifman & Nyström 1995). Når det gjelder ungdom er det vel så stor bekymring for den motsatte effekten; at ungdom «skryter på seg» mer erfaring med alkohol og stoff enn de egentlig har. Systematisk feilrapportering av sensitive og lavprevalente fenomener – som gjelder både rusmiddelbruk og homoseksuelle erfaringer i dette tilfellet – kan resultere i målefeil som også kan tenkes å påvirke den observerte sammenhengen. For

eksempel kan det tenkes at enkelte grupper har større tendens til over- eller underrapportering av alkoholkonsum; de som drikker spesielt mye eller jenter som ikke «bør» drikke mye. Studier av ungdoms rusmiddelbruk har vist at det generelt er relativt god overensstemmelse mellom rapportert og faktisk rusmiddelbruk (Winters, Stinchfield, Henly & Schwartz 1991). Longitudinelle studier kan vise at tendensen til å ikke rapportere rusmiddelbruk som ble oppgitt ved en tidligere datainnsamling økte med lengden på perioden mellom datainnsamlingene, men varierte mye med aksept og utbredelse av rusmiddelet. Slik «hukommelsesforskyvelse» var mindre vanlig når det gjaldt alkohol enn når det gjaldt for eksempel «hallusinogene sopper» (Percy, McAlister, Higgins, McCrystal & Thornton 2005), og hang sammen med reduksjon i annen problematferd over tid (Stueve & O'Donnell 2000).

Spørsmålene som er benyttet i de to studiene, måler rusmiddelbruk i løpet av det siste året. Ungdom kan tenkes å bli stadig mer involvert i for eksempel alkoholbruk ettersom de blir eldre. Hva de oppgir som gjennomsnittlig beruselsesfrekvens eller drikkefrekvens i løpet av siste år, kan være påvirket av drikkemønsteret slik det er «nå for tiden», og kan derfor bidra til å gi overestimat av rusmiddelbruk. I store datasett vil slik over- eller underrapportering kunne tenkes å ha mindre betydning. Den ene analysen involverer imidlertid bare 407 respondenter, mens den andre analyserer rusmiddelbruk i små grupper definert ved sine seksuelle erfaringer og seksuell tiltrekning. Det er derfor rimelig å anta at analysene og estimatene av forekomst kan være sårbare for slike skjevheter.

7 Resultater og sammendrag av artiklene

Artikkel I: Straightening out the queer? Norwegian young people's homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study

Kristinn Hegna og Camilla Jordheim Larsen. Revidert etter fagfelle­vurdering. Gjeninnsendt til *Culture, Health and Sexuality*, Juni 2006

Artikkelen beskriver forekomsten av ulike typer seksuelle erfaringer med motsatt og samme kjønn i den norske ungdomsbefolkningen. Hovedsiktemålet var å undersøke hvor mange ungdommer som har seksuelle erfaringer med en person av samme kjønn som dem selv, og i hvilken grad ungdom med slike erfaringer også har opplevd følelsesmessig eller seksuell tiltrekning til personer av samme kjønn. Det andre siktemålet var å se på sammenhengen mellom homoseksuell erfaring og heteroseksuell samleieerfaring, for å se om heteroseksuell og homoseksuell erfaring er gjensidig utelukkende eller overlappende i ungdomsårene. Datagrunnlaget i analysene var undersøkelsen Ung i Norge 2002, og inkludert i analysene var respondenter i aldersgruppen 17–18 år (n=3648).

Spørsmålene om seksuell erfaring var spesifisert i forhold til type aktivitet, slik at de dekket hele spekteret av seksuell kontakt fra «tungekyss» og «klining», via beføling over og under «beltestedet», til oral sex og samleie. Dette ble gjort for å dekke seksuell aktivitet som kan finne sted før seksuell debut (heteroseksuelt samleie). Respondentene ble bedt om å oppgi ulike typer erfaringer med både gutter og jenter. Det ble også spurt om man hadde opplevd seksuell tenning eller forelskelse i forhold til henholdsvis gutter og jenter.

Analysene viste at det var en relativt stor minoritet blant jentene (27.4 %) men mindre blant guttene (6.5 %), som oppga at de hadde homoseksuelle erfaringer. En stor del av jentenes homoseksuelle erfaringer begrenset seg til «klining», mens genitale erfaringer (beføle kjønnsorgan, oral sex, ligge sammen) var mindre utbredt (4.6 %). Blant guttene var det større likhet i andelene som hadde ulike typer erfaringer, fra klining (3.9 %) til genitale erfaringer (2.7 %).

Den store variasjonen i forekomst av de ulike typene homoseksuelle erfaringer særlig blant jenter, og kjønnsforskjellene i erfaringer, kan tolkes

dit hen at betydningen av disse erfaringene for ungdommene varierer. I hvilken grad er erfaringene knyttet til mer emosjonelle sider av seksualiteten, slik som seksuell tenning og forelskelse? Mønsteret når det gjaldt seksuell tenning var relativt likt for gutter og jenter: Ungdommene med homoseksuell klineerfaring hadde lavere sannsynlighet for å rapportere om seksuell tenning på en av samme kjønn enn ungdommene som hadde homoseksuell genital erfaring (59 %). Bare når det gjaldt klineerfaring, var det en viss kjønnsforskjell i seksuell tenning (gutter: 27 %, jenter: 15 %). Kjønnsforskjellene i følelsesmessig tiltrekning til samme kjønn var langt tydeligere også når det gjaldt homoseksuelle erfaringer utover klineerfaring. Blant jentene hadde bare fem prosent av dem med klineerfaring opplevd å være forelsket i en annen jente, mens dette gjaldt 17 prosent av jentene med homoseksuell genital erfaring. Homofil forelskelse var langt mer utbredt blant gutter med homoseksuell erfaring, fra 28 prosent blant dem med klineerfaring til 68 prosent og 81 prosent av dem med erfaring med henholdsvis oralsex og homofilt samleie.

Med de relativt svakere forbindelsene mellom homoseksuell erfaring og tiltrekning sammenlignet med *heteroseksuell* erfaring og tiltrekning, ble spørsmålet om forholdet mellom homoseksuell og heteroseksuell erfaring også viktig. Har ungdommene enten homoseksuell eller heteroseksuell erfaring, i tråd med en binær forståelse av seksualitet hvor seksuelle erfaringer ses i forlengelsen av stabile drifter i individet? Vi fant at heteroseksuell samleierfaring var mer utbredt blant de som hadde homoseksuell klineerfaring men ingen andre homoseksuelle erfaringer. Også blant jenter som rapporterte om andre homoseksuelle erfaringer hadde en stor andel hatt heteroseksuelt samleie, sammenlignet med jenter uten homoseksuelle erfaringer.

Resultatene viser at ungdoms homoseksuelle erfaringer i stor grad kommer i forlengelsen av heteroseksuelle erfaringer, og ikke istedenfor dem. Mangelen på homoseksuell tiltrekning (seksuell og følelsesmessig) blant en stor andel av jentene med slik erfaring, tyder på at disse erfaringene for en stor del bør tolkes uavhengig av dimensjoner som lesbisk orientering og identitet. Kvalitative undersøkelser av unge jenters homoseksuelle erfaringer viser, i den grad de begrenser seg til klineerfaringer, at de ofte finner sted foran et publikum av jevnaldrende på fester, som en performance. Andre typer homoseksuelle erfaringer kan i større grad være knyttet til seksuell eksperimentering, men i relativt mindre grad til lesbisk identitet blant unge jenter. Likevel skal vi ikke se bort fra at en del av disse erfaringene også kan gi støtet til følelsesmessig problematisering av egen seksuell identitet

og/eller til å utfordre heteronormative handlingsmønstre. Blant gutter fant vi en sterkere sammenheng mellom homoseksuelle erfaringer og homofil tiltrekning. Det er rimelig å tolke dette som et utslag av en sterkere tabuisering og stigmatisering av mannlig homoseksualitet generelt, noe som begrenser heteroseksuelle gutters muligheter til å eksperimentere med homoseksualitet slik vi finner hos jenter.

Artikkel II: *What's love got to do with it? Substance use and social integration for young people categorised by homosexual experience and attractions*

Kristinn Hegna og Ingeborg Rossow. Revidert etter fagfellevurdering. Gjeninn-sendt til *Journal of Drug Issues*, juni 2006

Artikkelen beskriver forskjeller i rusmiddelbruk og sosial integrasjon mellom tre ulike kategorier ungdom basert på deres seksuelle erfaringer. En kategori har utelukkende heteroseksuelle erfaringer, en kategori har homo-seksuelle erfaringer uten å samtidig rapportere om homoseksuell tiltrekning og en tredje kategori har opplevd homoseksuell tiltrekning (homoseksuell tenning og/eller homofil forelskelse). Homoseksuell erfaring var i under-søkelsen definert som klining, beføling over og under «beltestedet», oralsex og samleie med en person av samme kjønn, mens homofil tiltrekning om-fattet både homoseksuell tenning og homofil forelskelse. Hovedspørsmålet i artikkelen er om ungdom som har det vi kan karakterisere som «eksperimen-terende» homoseksuell erfaring viser forskjell i rusmiddelbruk og sosial integrasjon i jevnaldermiljøet sammenlignet med ungdom med homofil til-trekning og ungdom uten slike erfaringer/tiltrekning. Datamaterialet som er benyttet i analysen er fra undersøkelsen *Ung i Norge 2002*, og omfatter 5500 unge i alderen 16 til 19 år fra hele landet. Analysene er gjennomført separat for gutter og jenter.

Hovedtyngden av guttene (93 %) og en majoritet av jentene (70 %) hadde utelukkende heteroseksuelle erfaringer, og av disse hadde om lag halvparten samleierfaring. Den andre gruppen omfattet ungdom med homoseksuell erfaring uten homofil/lesbisk tiltrekning, og dette gjaldt 3.6 prosent av guttene og 21 prosent av jentene. Mer enn ni av ti av disse ung-dommene rapporterte heterofil tiltrekning. Denne gruppen besto særlig av jenter med bare homoseksuell klineerfaring (67 %). Den tredje gruppen omfattet ungdom med homofil/lesbisk tiltrekning, og utgjordes av tre pro-sent av guttene og 8.5 prosent av jentene. I denne gruppen var homofil/-lesbisk forelskelse og homoseksuell genital kontakt nesten dobbelt så vanlig

blant guttene som blant jentene, mens heteroseksuell samleieerfaring og heterofil tiltrekning var noe mer utbredt blant jentene.

Analysene viste at både alkoholbruk, hyppig alkoholberuselse og bruk av illegale stoffer var mer utbredt i begge gruppene med henholdsvis homoseksuell erfaring og homofil/lesbisk tiltrekning, sammenlignet med gruppen uten noen form for homoseksuell erfaring eller tiltrekning. Det var imidlertid også forskjeller mellom de to gruppene med henholdsvis utelukkende homoseksuell erfaring (HE) og homofil tiltrekning (HT). HE-gruppen rapporterte større forekomst av alkoholbruk og hyppig alkoholberuselse enn HT-gruppen, mens bruk av illegale stoffer som marihuana, andre stoffer og piller var mer utbredt i HT enn i HE. I gruppen av ungdom uten homoseksuell erfaring/tiltrekning (UH), fant vi forventede kjønnsforskjeller i rusmiddelbruk: like store andeler gutter og jenter hadde drukket alkohol, men gutter hadde høyere beruselsesfrekvens og høyere forekomst av bruk av illegale stoffer. I HE-gruppen, fant vi de samme kjønnsforskjellene, men de var mindre. I HT-gruppen derimot, fant vi at jentene oppga større forekomst av alkoholbruk og hyppigere alkoholberuselse, mens utbredelsen av illegale stoffer var lik.

Også når det gjaldt sosial integrasjon i jevnaldermiljøet ble det funnet viktige forskjeller. Sammenlignet med UH-gruppen, rapporterte ungdommene i HE-gruppen om større sosiale nettverk, større grad av intimitet i jevnalderrelasjoner og høyere sosial aksept, og lavere grad av ensomhet. I HT-gruppen fant vi at majoriteten rapporterte at de hadde minst en god venn som de kunne gå til dersom de hadde et personlig problem, og at de hadde intime vennerelasjoner og følte seg akseptert i jevnaldermiljøet. Likevel var det færre som rapporterte om dette i denne gruppen, sammenlignet med UH-gruppen. I HT-gruppen rapporterte halvparten av ungdommene at de var svært ensomme, og andelen ensomme var betydelig høyere i denne gruppen også blant dem som hadde mange venner og god sosial støtte og høy sosial aksept. Resultatene peker i retning av at homofil tiltrekning i ungdomsårene stiller ungdom overfor en del utfordringer knyttet til risiko for høyt alkoholkonsum, illegal stoffbruk og sosial marginalisering, på en annen måte enn homoseksuell erfaring uten slik tiltrekning gjør.

Artikkel III: *Suicide Attempts among Norwegian Gay, Lesbian and Bisexual Youths: General and Specific Risk Factors*

Kristinn Hegna og Lars Wichstrøm. Akseptert i *Acta Sociologica*, desember 2005

Artikkelen analyserer risikofaktorer for selvmordsforsøk blant selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile ungdommer. Hovedspørsmålet er om risikofaktorer som er spesifikke for homofile, lesbiske og bifile ungdommers situasjon bidrar til å forklare selvmordsforsøk i denne gruppen utover det som kan forklares av generelle risikofaktorer for selvmordsforsøk. Datagrunnlaget i analysene er et selv-selektert utvalg av 407 selv-identifiserte homofile, lesbiske (og bifile) ungdommer og unge voksne i alderen 15 til 25 år hentet fra en undersøkelse av homofile og lesbiskes levekår i Norge. Utvalget kan ikke sies å være representativt for homofile og lesbiske i denne aldersgruppen i Norge.

Det var 26 prosent av utvalget som rapporterte tidligere selvmordsforsøk, og andelen var like stor blant kvinner som blant menn. Dette ligger over forekomsten av selvmordsforsøk funnet i studier av ungdomsbefolkningen for øvrig. Analysene viste at litt over halvparten av dem som hadde et selvmordsforsøk bak seg, hadde begått dette samme år som, eller etter tiden for, deres homoseksuelle debut. Det var en større andel jenter som hadde debutert homoseksuelt etter selvmordsforsøket, enn gutter. De oftest rapporterte motivene for selvmordsforsøk ble oppgitt av om lag 40 prosent av dem som hadde begått selvmordsforsøk, og dette var motiver som å føle seg isolert og ensom, ønsket å unnslipe en uholdbar situasjon, orket ikke tankene sine og hatet seg selv. Litt under halvparten av dem oppga at de hadde ønsket å dø i forsøket. Mangel på aksept fra familie og venner ble bare oppgitt av et fåtall.

Et bredt utvalg av både psykologiske og sosiale generelle risikofaktorer for selvmordsforsøk ble inkludert i de innledende bivariante logistiske regresjonsanalysene, slik som depressivt stemningsleie, selvfølelse, støtte fra foreldre og venner, rusmiddelbruk og voldelig viktimering. Spesifikke risikofaktorer inkluderte homorelatert vold, biseksualitet, heteroseksuell og homoseksuell debutalder, heteroseksuelle og homoseksuelle faste forhold, integrasjon i heteroseksuelle og homoseksuelle vennenettverk, komme utalder, reaksjon fra foreldre, åpenhet om seksuell orientering samt skam og selvaksept i forhold til egen seksuell orientering.

De generelle risikofaktorene som etter de multivariate analysene ble funnet å øke sannsynligheten for selvmordsforsøk i denne gruppa var depressivt stemningsleie, lav selvfølelse, sjelden kontakt med foreldrene,

daglig røyking samt voldelig viktimisering. Bivariat ble det også funnet sammenheng med hyppig alkoholberuselse, alkoholrelaterte problemer og hasjbruk, men disse variablene mistet betydning ved kontroll for andre generelle risikofaktorer.

De spesifikke risikofaktorene var av primær interesse. I den multivariate analysen av disse variablene, fant vi at heteroseksuell debut før 16 år, å være i et fast heteroseksuelt forhold, å komme ut i ung alder (særlig før 15 års alderen men også før 19 års alderen) samt sjelden kontakt med heteroseksuelle venner, hadde sammenheng med opplevd selvmordsforsøk. Å være delvis (selektivt) åpen om sin seksuelle orientering reduserte sannsynligheten for å ha begått et selvmordsforsøk. Bivariat ble det også funnet en sammenheng med homorelatert voldelig viktimisering, men nærmere analyser viste at denne variabelen ikke bidro utover generell viktimisering. Blokken av spesifikke risikofaktorer bidro signifikant til modellens tilpassning utover de generelle risikofaktorenes bidrag. Hovedkonklusjonen i artikkelen er at tidlig identifisering som homofil/lesbisk og svak integrering i heterofile nettverk kan være viktige spesifikke faktorer som bidrar til økt risiko for selvmordsforsøk blant unge homofile og lesbiske.

Artikkel IV: Coming out, coming into what?: Identification and risks in the 'coming out' story of a Norwegian late adolescent gay man

Kristinn Hegna. Revidert etter fagfelleevaluering. Gjeninnsendt til *Sexualities*, juni 2006

Artikkelen analyserer livshistorien til «Michael», en 19 år gammel homofil gutt bosatt i Norge. Hovedsiktemålet med analysen er å beskrive det konkrete innholdet i måtene han beskriver sin homofile identitet fra han var 11 til han er 19 år, sett i tilbakeblikk. De ulike homofile identitetene som figurerer i hans historie har ulike konsekvenser for hvordan han lever som ung homofil. Det andre siktemålet i artikkelen er å undersøke om noen av disse konsekvensene kan sies å bidra til økt psykososial risiko og rusmiddelbruk. Grunnet for analysen er et case, i form av livshistorieintervjuet med Michael. Intervjuet dekker perioden fra han var 11–19 år, og det er spesielt rikt med tanke på beskrivelser av endring av innholdet i han identitet som «homo» over tid.

Michael vokste opp sammen med mor, stefar og halvsøsken et lite sted i Norge, og var sjelden på besøk hos sin far som bodde i en større by. På besøk hos faren som 12-åring opplevde han tilnærmelser fra voksne menn i svømmehallen, og at han var interessant for og interessert i voksne menn.

Før han fylte 16 år hadde Michael flere seksuelle møter med ulike voksne menn som han traff i svømmehallen eller via Internett. Det første av disse møtene var voldtekt med anal penetrasjon, mens senere møter var motivert av ønsket om seksuelle opplevelser og blir beskrevet av Michael som positive. Som 14-åring har Michael en selv-identifikasjon som homofil, og han er allment åpen om sin seksuelle orientering i lokalmiljøet.

Den første homofile identiteten som fremkommer i Michaels historie, tidfester han selv til tiden da han var 13–15 år gammel. Hans homofile identitet på denne tiden kan beskrives som praksisorientert og sterkt preget av et svært begrenset handlingssett, nemlig anal sex. En mulig tolkning av Michaels oppfatning av at man må ha anal sex for å «være homofil», er at det er et uttrykk for en stereotypisk oppfatning av hva det vil si å være homofil hentet fra heteronormative diskurser. En slik oppfatning kan være utbredt i den heterofile befolkningen generelt, og som svært ung homofil i en heteronormativ verden har Michael i liten grad tilgang til homofile rollemodeller eller alternative diskurser knyttet til homoseksualitet. Heteroseksuelle scripts hegemoni kan sees som et bidrag til at Michaels tidlige seksuelle erfaringer finner sted i maktulike relasjoner med voksne menn. Flere av hans seksuelle erfaringer i denne perioden er overgrepspregget og forbundet med risiko for seksuelt overførbare sykdommer.

I 16-årsalderen, forteller Michael, ble han etter hvert klar over at det fantes andre måter å være homofil på enn å ha anal sex med menn. Snarere beskriver han at han begynte å tenke på sitt homofile selv som noe som var tilstede kontinuerlig og i alle situasjoner, også ikke-seksuelle. Denne måten å tenke på homofil identitet på, minner mer om en essensialistisk identitetsforståelse der en homofil orientering oppfattes som en kontinuerlig og uforanderlig kjerne, som ikke i seg selv gir så klare forskrifter for praksis fordi den i større grad eksisterer løsrevet fra den umiddelbare konteksten. Michael oppfattet i denne perioden forventninger knyttet til det å være homofil, slik som krav om åpenhet om egen seksuelle orientering og politisk betonet rettighetskamp på vegne av homofile og lesbiske. Å leve som åpen og politisk aktiv homofil innebærer imidlertid også en mulig risiko for å oppleve negative reaksjoner og angrep fra jevnaldrende eller fremmede, noe Michael hadde opplevd sin del av.

Ettersom Michael ble noe eldre, søkte han i større grad kontakt med jevnaldrende homofile gutter for å inngå i et sosialt miljø av andre homofile hvor han kunne føle seg godtatt og finne homofile som var lik ham selv. Hans beskrivelser av sine strategier for å komme inn i et homofilt sosialt miljø er samtidig en beskrivelse av en bestemt homofil livsstil som han ønsket å ta del

i, og som var preget av kropps-, sex- og utseendefiksering, utstrakt bruk av illegale rusmidler og lav aksept for svakhet («alkoholisme», depresjon/nedstemthet, fedme). Denne kulturelle, livsstilspregete homofile identiteten bringer for Michael med seg krav om å være glad hele tiden, være vellykket og vakker, være tynn, være sexy og populær. Å være beruset på alkohol eller høy på stoff beskriver han som en kollektiv forventning, og også som en forutsetning for å kunne oppfylle andre forventninger som Michael oppfattet i sitt sosiale miljø. Risikoen for utstrakt rusmiddel(mis)bruk var stor, samtidig som hans sosiale nettverk i liten grad så ut til å gi sosial støtte til personer som falt utenfor rammene for «en vellykket homo».

Ved tidspunktet for intervjuet, forteller Michael at han ikke lenger ønsker å beskrive seg som homo, men at han heller vil trekke fram andre viktige sider ved sin identitet eller bare være «et vanlig menneske». Analysene viser hvordan Michaels fortelling av endringene i hans identifikasjon beskriver en utvikling mot økende kompleksitet i hvordan han oppfatter det å være homofil. De fire ulike identitetsutformingene forholder seg til ulike diskurser og kulturelle forestillinger – heteronormative, essensialistiske, gay-kulturelle og kanskje også *skeive*. Michaels livshistorie kan være et eksempel på hvordan dagens unge homofile ikke identifiserer seg som homofile i et kulturelt tomrom. Identifikasjon finner sted i en kontekst der de kulturelle ressursene som stilles til rådighet i prosessen kan være knyttet til maktforhold og til bestemte historiske sammenhenger.

8 Drøfting av resultatene

Hovedproblemstillingen for prosjektet har vært å bidra til å beskrive hva som kan tenkes å ligge bak overhyppigheten av selvmordsforsøk og hyppig rusmiddelbruk blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Et viktig delmål i prosjektet ble til underveis, nemlig å ta et skritt tilbake og utvide kunnskapen om ungdoms seksuelle erfaringer og tiltrekning til andre av samme kjønn, og hvilken betydning det kan ha i den aktuelle sammenhengen om vi benytter ulike definisjoner på «homoseksualitet» eller homofil seksuell orientering. I prosjektet har jeg vært opptatt av å ivareta hele bredden i ungdoms hetero- og homoseksualitet. Dette har vært helt nødvendig fordi de tidligere representative kvantitative studiene av ungdom, seksuell orientering, rusmiddelbruk og selvmordsforsøk brukte ulike operasjonaliseringer av seksuell orientering og til dels trakk konklusjoner som ikke korresponderte med den operasjonaliseringen som var valgt. Når ulike studier viste at «homofile og lesbiske ungdommer» var en risikogruppe i forhold til høyt alkoholkonsum eller illegal rusmiddelbruk eller selvmordsforsøk, sto man likevel igjen med sentrale ubesvarte spørsmål: Er det dét å ha hatt seksuelle erfaringer med samme kjønn – eventuelt eksperimentere homoseksuelt – som bidrar til økt risiko? Eller kan det være at det er noe ved ungdommene som både bidrar til grenseoverskridelser når det gjelder seksualitet og rusmiddelbruk? Eller er det dét å oppleve kroppslige og følelsesmessige reaksjoner i forhold til samme kjønn? Eller kanskje det å streve med selv-identifisering som homofil eller lesbisk i ungdomsårene? Hva kjenner tegner de ungdommene som selv-identifiserer som homofile eller lesbiske og som opplever psykiske vansker, til forskjell fra den majoriteten blant dem som *ikke* gjør det? Hvordan skal vi fortolke høyt eller hyppig alkoholforbruk blant unge med homoseksuelle erfaringer eller tiltrekning til samme kjønn, og hvilken mening kan rusmiddelbruk ha i identitetsprosjekter?

Sosial-epidemiologisk forskning har som målsetning å kartlegge og forklare sykdom og problemer i befolkningen, ved å inkludere sosiale faktorer i tillegg til tradisjonelle biologiske eller genetiske faktorer som er vanlig innenfor medisinsk epidemiologisk forskning. Innenfor sosial-epidemiologi kan man peke på to ulike hovedtradisjoner (Krieger 2001). I en psykososial tradisjon vil sosiale faktorer som marginalisering, maktstrukturer eller manglende sosial støtte, inkluderes med den begrunnelse at slike faktorer bidrar til økt *sårbarhet* i forhold til utsatthet for sykdom eller

problemer. I motsetning til denne tradisjonen, vil en tradisjon som fokuserer på den sosiale produksjonen av ulikheter i helse, snarere peke på hvordan økonomiske og politiske institusjoner, økonomisk og sosial ulikhet skaper strukturelle forskjeller som medfører ulikheter i helse. Mens den første tradisjonen kan tendere mot individualistiske forklaringer, og «blame-the-victim»-livsstilsteorier, er den andre opptatt av strukturelle barrierer og «determinants of health» (Krieger 2001). Denne avhandlingen plasserer seg delvis innenfor den siste tradisjonen, med sin grunnforståelse av heteronormativitet og stigmatisering som avgjørende strukturelle barrierer og determinanter for dårlig psykisk helse innenfor deler av ungdomsbefolkningen med en mulig homoseksuell/homofil orientering. Samtidig har jeg forsøkt å utvide fokuset ved å bringe inn perspektiver som ivaretar individet som aktør og betydningen av handlingsvalg, noe som særlig kommer fram i Artikkel I, Artikkel IV og avhandlingens sammenbindingstekst.

I diskusjonen vil jeg utbrodere resultatene fra artiklene og forsøke å se dem i sammenheng. Det er flere aspekter ved ungdom generelt og ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orienterings liv spesielt som prosjektet har vist har betydning for problemstillingen. Det første er heterogeniteten i seksuelle erfaringer, tiltrekning og identitet, som jeg kommer inn på i første avsnitt. Deretter vil jeg i hvert sitt avsnitt drøfte resultater som knytter seg til betydningen av henholdsvis alder og forandringer i ungdomstiden, vennskap og sosial støtte og kjønn. Med bakgrunn i disse drøftingene diskuterer jeg så hvordan selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom med homoseksuelle erfaringer, homofil/lesbisk tiltrekning eller homofil/lesbisk/bifil identitet bør fortolkes. Avslutningsvis vil jeg reflektere over hva det betyr for ungdom å være både lik og ulik sine jevnaldrende.

Betydningen av seksuelle erfaringer, tiltrekning og identitet – eller biseksualitet?

Et grunnleggende premiss for prosjektet var at det var en overhyppighet av selvmordsforsøk og hyppig eller høyt rusmiddelbruk blant «homofile og lesbiske» unge i Norge, med grunnlag i Wichstrøm & Hegna (2003). Denne artikkelen åpnet for nye spørsmål om betydningen av heterogeniteten av seksuelle erfaringer, tiltrekning og identitet i ungdomsbefolkningen. I Artikkel II fant vi at det var flest som drakk alkohol og flere som var hyppig beruset blant ungdommene som hadde homoseksuelle erfaringer uten tiltrekning til samme kjønn. De illegale rusmidlene var derimot mest utbredt blant ungdom som hadde kjent seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til samme kjønn. Tidligere har vi også funnet at selvmordsforsøk kan være mer

utbredt blant ungdom med homoseksuelle erfaringer enn blant ungdom uten slike erfaringer, men mest utbredt blant ungdom som rapporterte *både* om homoseksuelle erfaringer og tiltrekning/identitet (Wichstrøm & Hegna 2003). Begge undersøkelsene gir grunn til å anta at homoseksuelle erfaringer i seg selv – uten tiltrekning til samme kjønn eller homofil/lesbisk identitet – kan være forbundet med høyt rusmiddelbruk og selvmordsforsøk/nedsatt mental helse via andre prosesser enn homofil tiltrekning/identitet er. En viktig diskusjon er hvilke prosesser.

Seksuelle erfaringer involverer seksuelle script som bidrar til fortolkningen av visse hendelser og handlinger som seksuelle, og som gir mening til seksuelle erfaringer. Seksuelle erfaringer behøver derimot ikke alltid å involvere forelskelser eller seksuell tiltrekning og tenning. Likeledes kan de seksuelle erfaringene og følelser av tiltrekning vi har, fortolkes innenfor ulike seksuelle script eller meningsrammer. Er det kanskje dette skillet vi ser spor etter i våre kvantitative data? Ungdommenes egne fortolkninger av sine opplevelser og de meningsrammer de setter dem inn i, kan ha betydning for i hvilken grad disse opplevelsene fortolkes som en utfordring for en etablert heterofil egoidentitet. Dersom opplevelsene tolkes innenfor rammen av heteroseksuelle script, er det mindre sannsynlig at de medfører identitetskrise og forvirring. Samtidig tyder våre resultater på at ulike former for tiltrekning – følelsesmessige eller seksuelle – ser ut til å stille ungdommene overfor større psykiske og sosiale utfordringer enn homoseksuelle erfaringer gjør i seg selv. Identitetsarbeide knyttet til det å syntetisere utfordringene fra følelsene av tiltrekning til eget kjønn og å utvikle en ny selvforståelse både på et personlig og sosialt nivå, kan henge sammen med en større sårbarhet i denne perioden.

Artikkel I drøfter hvordan vi skal fortolke homoseksuelle erfaringer blant ungdom som opplever seg selv som heterofile; erfaringer som de ikke knytter til spørsmål om seksuell identitet. Tidligere kvalitative undersøkelser viser at en del unge som har homoseksuelle erfaringer, på ulike måter gir mening til sine erfaringer *innenfor* heteroseksuelle script (Larsen, Sandberg & Pedersen 2005). Et heftig kyss mellom to jenter i full offentlighet på en fest, kan fortolkes som en forestilling som ikke uttrykker jentenes (seksuelle) følelser for hverandre, men snarere iscenesetter jentene som seksuelt attraktive og oppildner guttene som ser på. Også mer åpenbart seksuelle erfaringer på to- eller tremannshånd, kunne «nøytraliseres» ved å henvise til at det handlet om å prøve alt i det seksuelle landskapet uavhengig av «fil» eller at det var den unike personen man var interessert i og ikke personer av samme kjønn generelt (Larsen et al. 2005).

Å oppsøke eller utforske homoseksualitet innebærer for heterofile unge, som for andre, å ha mot til å våge å krysse grenser. Sånn sett er det rimelig å tenke seg at ungdom som bryter med de tydelige og ofte absolutte seksuelle script som er tilgjengelig for heterofile ungdommer i puberteten, også vil være villig til å bryte grenser og eksperimentere med andre ting som er definert til utkanten av det kulturelt eller juridisk tillatte; rusmidler, «rølpete» atferd og heftige opplevelser. Når slike seksuelle opplevelser likevel ikke rokker ved disse deltagerens heterofile identitet slik Larsen, Sandberg og Pedersen (2005) viser, peker dette kanskje i retning av at erfaringene bør fortolkes som en form for *lek*. At leken også i noen tilfeller kan gi støtet til funderinger om egen seksuelle identitet er sannsynlig, i tillegg til at denne leken kanskje bidrar til å løse opp rigide skiller mellom hetero og homo og bidra til en *litt* mer queer verden?

Men hva med erfaringer av forelskelse til en av samme kjønn, eller seksuell tenning rettet mot en av samme kjønn? Ungdommer selv legger aller mest vekt på disse dimensjonene som definerende for en homofil orientering (Friedman et al. 2004). Sex kan involvere kroppen uten at hjertet er med. Ikke alle som ønsker å ha en seksuell partner eller en kjæreste av samme kjønn tenker på seg selv som homofil. Å oppleve homofil tiltrekning og kanskje også tenke på det som sin seksuelle orientering i ungdomstiden, er dermed mulig både med og uten homoseksuelle erfaringer og både med og uten selv-identitet som homofil/lesbisk. En forelskelse eller seksuell tenning oppleves trolig som noe mer kroppslig i betydningen ukontrollerbart og ikke-refleksivt, enn en seksuell handling eller en selvforståelse. For ungdom i eller rett etter puberteten kan denne type følelser oppleves som å ha et utspring i en kjerne i dem selv, noe som de ikke kan styre og som de ikke kan gjøre noe til eller fra med (Savin-Williams 1998). I min tolkning er dette uttrykk for at disse følelsene og selv-forståelsene gjøres til en del av deres egoidentitet. En homoseksuell handling – som for eksempel et tungekyss mellom to jenter – kan for andre være uttrykk for en personlig og sosial identitet som «sexy», «vågal» eller «ukonvensjonell».

De aller fleste unge har forelsket seg i en av motsatt kjønn i løpet av ungdomstiden (Artikkel I). For dem som kjenner tiltrekning til eller forelsker seg i en av samme kjønn, er situasjonen en annen. Kanskje opplever noen av ungdommene det som at de blir «kastet» inn i en situasjon som de tvinges til å behandle mentalt. Identitetskriser kan oppleves som lette og forbigående, eller som alvorlige og ødeleggende dersom utfordringene står i sterk konflikt med internaliserte oppfatninger. Løsningen på en slik identitetskrise ligger i at egoidentiteten makter å syntetisere fortid og nåtid, noe som kan innebære

å måtte forkaste en tidligere innsosialisert heterofil egoidentitet for disse ungdommene.

Michaels historie kan sees som en illustrasjon av hvor avgjørende, og kanskje «tvingende», kroppslige og følelsesmessige reaksjoner kan *oppleves*. For ham var det ønsket om seksuelle opplevelser med menn og den seksuelle tenningen som han opplevde med dem, som førte ham inn i det å tenke på seg selv som homofil. Allerede som 13–14-åring – noe som er svært tidlig – knyttet han begrepet homofil og homoseksuell til de følelsene og opplevelsene han hadde. Ritch C. Savin-Williams beskriver i sin bok om unge homofile menns identitetsdanning på 1990-tallet, hvordan mange av de han intervjuet opplevde lignende seksuelle eller følelsesmessige reaksjoner tidlig i tenårene, men at de på ulike måter refortolket eller bortforklarte følelsene sine de første årene (Savin-Williams 1998). Dette er ikke det samme som tidligere tiders homoseksuelle menns fornektning eller skjuling av egne følelser, hevder han, fordi de unge guttene vet hva de opplever og setter ord på det, men fortolker det i en annen ramme. Eksempler på slike omfortolkninger kan være å tenke på disse følelsene som følelser av sterkt vennskap, som noe man vokser av seg, eller noe «alle» ungdommer opplever i ungdomstiden. For de aller fleste var det likevel langt igjen til å knytte merkelappen homofil til sin personlige identitet.

Nyere forskning viser hvor stor variasjon det er i identitetsdanningsprosesser blant homofile, lesbiske og bifile unge (Diamond 1998; Savin-Williams 1998). Det er derfor stor sannsynlighet for at enkelte som i våre undersøkelser oppgir homoseksuelle erfaringer men ikke tiltrekning, ville kunne tenkes å oppgi en homofil eller lesbisk identitet for eksempel ti år fram i tid. Likeledes vil det også kunne være en mulighet for at enkelte som i *Ung i Norge 2002* har opplevd tiltrekning til en av samme kjønn, om ti år (fremdeles) har en heterofil identitet. Likevel kan vi fortolke resultatene som indikasjoner på at homoseksuelle erfaringer alene og tiltrekning til det samme kjønn på den annen side, har ulikt innhold og betydning for ungdommene, og at det er dette vi ser spor etter når vi ser på gruppeforskjeller i rusmiddelbruk og selvmordsforsøk.

En følge av en slik tolkning er at vi bør fortolke tendensen til overhyppighet av bruk av illegale rusmidler og selvmordsforsøk blant disse ungdommene som knyttet til homofil *tiltrekning*, eventuelt i kombinasjon med homoseksuelle erfaringer, i ungdomstiden. Det er nærliggende å tolke rapportering om selvmordsforsøk som uttrykk for psykisk stress, depresivitet og håpløshet. Om det er rimelig å tolke bruk av illegale rusmidler som uttrykk for det samme i denne gruppa, undersøkes nok bedre gjennom

kvalitative undersøkelser. I Michaels historie knytter han særlig bruken av hasj til en slik depressivitet, mens de andre stoffene han har prøvd, knyttes til fest og uteliv. Likevel er det et spørsmål om bruken av party-dop i det miljøet Michael beskriver også forholder seg til depressivitet og håpløshet, ved at det bidrar til at festkulturen i hans miljø uttrykker negasjonen av det «triste homolivet» som Michael ikke vil se.

Dersom illegal stoffbruk og selvmordsforsøk tolkes på denne måten, innebærer det samtidig en forutsetning om at det er noe ved homofil/lesbisk tiltrekning som på en annen måte bidrar til dette mer enn homoseksualitet gjør i seg selv. I kapittel 4 har jeg skissert tre mulig perspektiver på hva som gjør tiltrekning til samme kjønn så vanskelig å takle. Stigmatisering og heteronormativitet er viktige stikkord, og kanskje like beskrivende for disse ungdommenes situasjon enten de har selv-identifisert seg som homofile/lesbiske eller ikke. Følelser og tiltrekning til en av samme kjønn fordrer en mental prosess for å gi mening til de følelsene man har og kroppens reaksjoner. Denne mentale prosessen må forholde seg til det å bryte heteronormative forventninger, til å kanskje utsettes for direkte eller indirekte stigmatisering og diskriminering, eller til det å tilhøre en minoritetsgruppe i befolkningen.

Russel et al. (2002) spør om det ikke er mulig at det er ungdom med tiltrekning til personer av *begge* kjønn som i realiteten bidrar til at unge med tiltrekning til samme kjønn er «at risk». Også vi fant at hovedtyngden av ungdommene som i denne studien defineres som ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, kan beskrives som biseksuelle ved at de oppgir at de har hatt både seksuelle erfaringer med og følt tiltrekning til begge kjønn (artikkel I). Verken *Ung i Norge 2002* eller det longitudinelle datasettet *Ung i Norge 92–99* (Wichstrøm & Hegna 2003) gir mulighet til å undersøke denne problemstillingen nærmere, fordi andelen som har utelukkende homoseksuelle erfaringer, utelukkende tiltrekning til samme kjønn eller utelukkende homofil identitet utgjør en så forsvinnende liten andel (i Wichstrøm & Hegna, 2003 oppgir for eksempel henholdsvis 0,8 % og 0,5 % utelukkende homofil tiltrekning eller identitet). En amerikansk studie har derimot vist at unge med tiltrekning til begge kjønn hadde høyere risiko for rusmiddelbruk enn samme-kjønns og motsatt-kjønns tiltrukne (Russell et al. 2002; Udry & Chantala 2002). Gutter med kun tiltrekning til samme kjønn hadde i denne undersøkelsen dårligere mental helse enn andre gutter (Udry & Chantala 2002). I det selv-selekterte datamaterialet fra *Homofile og lesbiskes levekår* inngår en andel på 20 prosent som enten er selv-identifiserte bifile eller kombinasjoner av heterofil/homofil/usikker. Vi fant ikke at

bifil identifikasjon var relatert til høyere risiko for selvmordsforsøk i dette utvalget. Derimot viste analysene at flere oppga selvmordsforsøk blant selv-identifiserte homofile/lesbiske/bifile som var i fast forhold med en av motsatt kjønn (Artikkel III).

Å avgjøre på hvilken måte biseksualitet eller eventuelt bifil identitet bidrar til mer rusmiddelbruk eller dårligere psykisk helse blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, vanskeliggjøres også av den varierende betydningen som kan ligge i slik bifili eller biseksualitet, på samme måte som vi har vist når det gjelder homoseksuelle erfaringer. For eksempel viser studier av unge selv-identifiserte homofile og lesbiske unge at det er vanlig å gjennomgå en «biseksuell fase» på veien mot selv-identifisering som homofil eller lesbisk (Savin-Williams 2001b; Savin-Williams & Diamond 2000). I disse tilfellene kan «biseksualitet» indikere muligheten av at disse unge er midt i en identitetsformende prosess, og at det i realiteten er dette som bidrar til høyere rusmiddelbruk eller dårligere psykisk helse (Rosario, Hunter & Gwadz 1997). I tilfeller hvor unge selv-identifiserte homofile eller lesbiske er i fast forhold med en av motsatt kjønn, kan dette kanskje kunne tolkes som uttrykk for at vedkommende forsøker å «passere» som heterofil (Humphreys 1972) eller i hvert fall kan tenkes å oppleve kognitiv dissonans i livet sitt, som igjen kan gi nedsatt livskvalitet. I tilfeller hvor unge selv-identifiserte heterofile har både heteroseksuelle og homoseksuelle erfaringer, kan det isteden tenkes at forklaringen ligger i behov for seksuell eksperimentering og «sensation seeking», noe som også har vært knyttet til høyt rusmiddelforbruk (Jessor 1992).

På den annen side argumenterer flere forskere for at en bifil identitet utgjør en særlig stigmatisert eller utdefinert posisjon, i forhold til heteronormative forventninger, men også i forhold til en homofil/lesbisk kultur (Ponse 1978; Rust 1995). Biseksualitet utgjør en psykologisk, sosial og politisk trussel mot de hardt tilkjempede seire som ligger i en lesbisk identitet og et lesbisk fellesskap, skriver Rust (1995). Bifile kan komme til å føle seg marginalisert også i et homofil/lesbisk fellesskap, mistenkeliggjort for å opprettholde heteroseksuelle privilegier som andre har (måttet) forsake (Ponse 1978; Valentine & Skelton 2003). Dobbel marginalisering kan også være en faktor som bidrar til økt psykisk stress og dermed økt risiko for høyt alkoholkonsum eller illegal rusmiddelbruk. Unge selv-identifiserte bifile kan komme til å føle at de ikke hører hjemme noe sted; de er annerledes enn majoriteten, men heller ikke lik den seksuelle minoriteten som definerer seg som homofil eller lesbisk.

Betydningen av alder og ungdomstid

Ungdom i tidlige tenår er i en identitetsformende fase, hevder Erikson, og mange arbeider med spørsmål knyttet til hvem de er. For ungdom i puberteten eller i første halvdel av tenårene kan denne prosessen bli vanskeliggjort dersom følelser av tiltrekning til samme kjønn og funderinger rundt egen seksuelle identitet kommer i tillegg til andre spørsmål. Å oppleve stigmatisering, brudd med heteronormative forventninger og å tilhøre en undertrykt minoritet kan innebære at det som var viktig i ungdomstiden i følge Erik Erikson – å finne en subjektiv følelse av kontinuitet i sitt liv og «a feeling of being at home in one's body, a sense of 'knowing where one is going' and an inner assuredness of anticipated recognition from those who count» (Erikson 1968/1992) – blir vanskeligere enn det er for de fleste unge. En forståelse av ungdomstiden som en fase der ungdom er kognitiv umodne, spesielt selv-bevisste og egosentriske (Elkind 1981), narsissistiske (Ziehe 1982) og mangler livserfaring, peker også i retning av en mulig økt generell sårbarhet i denne perioden. Å etablere en positiv identitet i ungdomstiden kan være vanskelig nok. Å etablere en identitet knyttet til stigmatiserte handlinger eller identitetskategorier vanskeliggjør prosessen.

Artikkel III viste at det særlig var blant homofil og lesbisk ungdom som hadde snakket med noen om sin seksuelle orientering før de fylte 15 år, at det var en overhyppighet av selvmordsforsøk. At ung alder ved identifisering eller «coming out» er av betydning for selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifiles mentale helse, ser ut til å være et konsistent funn både i tilsvarende ikke-representative studier (Hershberger et al. 1997; Remafedi et al. 1991) og representative studier (Remafedi et al. 1998; Russell 2003). Sammenfall mellom pubertet som identitetsformende fase og den vanskelige mentale oppgaven det kan være å bli fortrolig med de følelsene og reaksjonene man har, kan være en forklaring på funnet.

Erikson og senere forskere har pekt på at identitetsforming i puberteten og tidlige tenår i sterk grad er preget av et behov for å være akseptert av venner, å være lik sine venner, men samtidig være individuell. Ungdom beskrives også ofte ved en hang til kategorisk tenkning om riktig og galt, hva som er akseptert og ikke akseptert, hva som er «kult» og ikke. I prosessen med å «finne seg selv» møblerer de det kulturelle landskapet rundt seg med hva de «er» og hva de ikke «er». I en heteronormativ kontekst som det norske samfunnet de er sosialisert inn i, vil homoseksualitet for mange i utgangspunktet være definert som hva man ikke er og heller ikke *vil* være. Bruddet med hva som er normativt kan derfor oppleves i enda sterkere grad som vanskelig i tidlige tenår enn det gjør i ung voksen alder.

Relatert til dette er det også viktig å peke på at jevnaldrende i klassen, på skolen og i nærmiljøet også er midt i en identitetsformende fase. Flere norske undersøkelser har vist hvordan holdninger til homofile er særlig negative blant ungdom i tidlige tenår, og at det endrer seg i mer positiv retning med økende alder (Hegna 1996 og Marthinsen & Røe 2004). På hjemmesidene til forskningsprosjektet *Fattig eller Rik? Slik ungdom ser det* kommenterer forskerne denne utviklingen slik:

Det skjer med andre ord en nøytralisering av den symbolske byrden homofili representerer [i løpet av ungdomsskolen] [...]. Det er rimelig å tolke dette som et uttrykk for at ungdom gjennom ungdomsskolen må ta stilling til dette som en av de mange sider ved tilværelsen. I denne prosessen synes homofili å tillegges mindre og mindre vekt som belastende kategori (Marthinsen & Røe 2004).

Det er rimelig å anta at det å oppleve tiltrekning til samme kjønn i ung alder også oppleves som spesielt vanskelig fordi man – med rette eller urette – frykter jevnaldrendes reaksjoner. Skjellsord knyttet til homoseksualitet – «homo» eller «skeiv» – er ofte brukt i ungdomsoffentligheten (Sundnes 2003), og ungdomsskoleelevers negative holdninger til homoseksualitet kan fort danne grunnlag for mobbing eller utfrysing.

Å hevde en homofil/lesbisk identitet allerede tidlig i ungdomsårene er et unikt trekk ved *noen* homofile/lesbiske, og ikke noe som alle unge homofile eller lesbiske har felles. Vi finner at det særlig er *unge* selv-identifiserte homofile og lesbiske som rapporterer om selvmordsforsøk (Hegna et al. 1999), og at det er de blant dem som kommer ut som homofil/lesbisk i tidlige tenår som i størst grad ser ut til å ha økt risiko for selvmordsforsøk (Artikkel III). Dette er noe vi må ta hensyn til i tolkningen av resultater fra representative ungdomsundersøkelser av disse temaene, fordi vi ellers kan overfortolke betydningen av identitet, hevder Russel & Consolacion (2003):

It may be that *adolescent* same-sex sexual identity (being lesbian, gay, bisexual) may be uniquely linked to risk. If so, the mounting evidence based on past work relies most heavily on studies that by design overestimate risk associated with being lesbian, gay or bisexual and underestimate sameness among all adolescents (s. 506).

Dersom vi i representative undersøkelser basert på utvalg av ungdom benytter homofil/lesbisk selv-identifikasjon som definerende kriterium, vil vi nødvendigvis kun kategorisere som homofil/lesbisk de ungdommene som er selv-identifisert i ung alder. En overhyppighet av selvmordsforsøk i denne

gruppen vil kunne være relatert til homofil/lesbisk identitet generelt *eller* til tidlig selv-identifikasjon spesielt. Forskningsfunnene bidrar likevel til å identifisere unge som opplever tiltrekning til samme kjønn svært tidlig, som selv-identifiserer som homofil, lesbisk eller bifil eller som forteller til noen om sin homofile/lesbiske/bifile seksuelle orientering i tidlige tenår, som en særlig sårbar gruppe.

Betydningen av vennskap og sosial støtte

For ungdom er venner viktig. I perioden av livet der familien og foreldrene gradvis *skal* minke i betydning, blir venner viktige som støtter og speil. I artikkelen *What's love got to do with it?* (Artikkel II) viste vi at det var gruppeforskjeller i sosiale nettverk og sosial integrasjon mellom ungdom som hadde homoseksuelle erfaringer uten tiltrekning og ungdom som oppga følelsesmessig eller seksuell tiltrekning til samme kjønn. Ungdom med homoseksuelle erfaringer alene oppga oftere at de var populære i vennemiljøet, at de hadde store nettverk og at de var fornøyd med vennskapene sine. Blant ungdom med tiltrekning til samme kjønn oppga litt over halvparten av guttene og over 80 prosent av jentene at de hadde en god venn de ville gått til dersom de hadde et personlig problem. I dette skiller de seg lite fra andre ungdommer, og ser ut til å ha god sosial støtte i vennene sine. Imidlertid skiller de seg som gruppe fra andre ungdommer ved at flere rapporterte om små nettverk, flere var lite fornøyd med vennskapene sine, flere følte seg lite akseptert i jevnaldermiljøet og fremfor alt: Over halvparten følte seg svært ensomme.

Kan dette tenkes å ha betydning for bruk av rusmidler eller selvmordsforsøk blant unge med tiltrekning til samme kjønn? Som jeg var inne på innledningsvis, er alkoholbruk stort sett normativ atferd blant norske ungdommer i siste halvdel av ungdomstiden. Alkoholbruk er knyttet til det å prøve ut «voksen» atferd, bryte grenser og ikke minst til flørt og fest. En løsere tilknytning til jevnaldermiljøet kunne gitt grunn til å forvente et lavere alkoholforbruk blant unge med tiltrekning til samme kjønn. Imidlertid fant vi at gutter med tiltrekning til samme kjønn viste et alkoholforbruk som det som er vanlig blant gutter i den alderen, og at det blant jentene var flere som drakk seg beruset ofte enn det var blant gutter i samme alder (Artikkel II). Kjønnforskjellen er interessant, men dataene vi har tilgjengelig gir få spor til fortolkninger. Kvalitative studier av ungdoms drikkevaner har vist hvordan alkoholbruk er svært kjønnnet. Gutter drakk alkohol på fest på måter som bekrefter og understreker deres maskulinitet, både ved at de viser seg som tøffe og ved hvilke typer alkohol de drikker, mens jenter drakk fordi de

ønsket å tørre mer i forhold til å ta kontakt med gutter de var interessert i på festen, i en dansk studie basert på feltarbeid i et ungdomsmiljø (Demant 2006). I hvilken grad bruk av alkohol og den kulturelle betydningen som er knyttet til dette er kjønnet på andre måter, eller har en annen betydning for ungdom som føler tiltrekning overfor unge av samme kjønn, er et interessant spørsmål for videre forskning.

Artikkelen om Michael (Artikkel IV) omhandlet hvilken mening han tilla sin bruk av partydop, men også alkohol. Michael drakk alkohol og brukte partydop når han var sammen med sine homofile venner fordi det gjorde ham glad, full av selvtillit og ga en følelse av vellykkethet. Han følte at det lå klare forventninger til ham som homofil i hans miljø, om å være vakker og i godt humør, og rusmidlene bidro til dette. For Michael representerte hans nyfundne homofile venner det sosiale nettverket som han kunne speile seg i. Viktigheten av rollemodeller og et nytt nettverk av venner som kan bekrefte ungdoms homofile eller lesbiske identitet og representere sosial rom der man kan være «autentisk» (Holt & Griffin 2003) eller føle seg normal og nettopp *ikke* annerledes (Valentine & Skelton 2003) er framhevet i flere studier. For Michael var også hans homofile onkel en viktig person som rollemodell for en av hans måter å tenke om det å være homofil på i oppveksten.

I artikkelen stiller vi spørsmålet om det var så mye sosial støtte i det sosiale miljøet av homofile venner som han beskriver. Michael beskriver en forakt for svakhet og for dem som ikke passer inn i bildet av «den vellykkede homofile». Det er vanskelig å skille fra hverandre hva som er Michaels ungdommelige, og kanskje sort-hvite, kategoriseringer, og i hvilken grad hans holdninger har realitet i det sosiale miljøet han er en del av. Ville det vært noen å gå til blant hans venner dersom Michael skulle bli deprimert eller føle seg ensom? «The lesbian and gay scene» er en «paradoxical space», skriver Valentine & Skelton (2003, s. 849). På den ene siden kan den være et positivt, frigjørende og støttende rom som tilbyr en følelse av identitet, tilhørighet og fellesskap. På den annen side kan det samtidig være et farlig sted, hvor unge homofile, lesbiske og bifile kan gjøre farlige valg og bli tvunget inn i overgrepstilnende seksuelle forhold eller oppleve sosial eksklusjon (Valentine & Skelton 2003).

Michael var svært ung da han ble seg bevisst sin homoseksualitet, identifiserte seg som homofil og fant et miljø av andre homofile gutter. Majoriteten av ungdommene med homofil tiltrekning i samme alder som ham, har ikke kommet dit (ennå). I Artikkel III fant vi at følelsen av sosial isolasjon ble oppgitt som en viktig grunn for selvmordsforsøket blant de

selv-identifiserte homofile og lesbiske unge som deltok i undersøkelsen. Samtidig fant vi at disse unge oppga at de hadde sjeldnere kontakt med heteroseksuelle venner, enn homofile og lesbiske som ikke hadde forsøkt å ta sitt eget liv. Jeg tolker dette som uttrykk for at manglende sosial integrasjon i det jevnaldrende majoritetsmiljøet ikke helt kan kompenseres ved integrasjon i et sosialt miljø av andre homofile, lesbiske og bifile unge. En slik tolkning gir kanskje støtte til «seksuell-minoritets»-teorien om homofile og lesbiske unges høyere risiko for depresjon og selvmordsforsøk. Alle ungdommer trenger å føle seg likt og som en del av et større fellesskap. Et fellesskap med andre homofile, lesbiske og bifile fyller helt nødvendige funksjoner, og kan for noen bli en erstatning for familie som ikke kan gi støtte, en «family of choice» (Weston 1991). I ungdomstiden er et fellesskap med jevnaldrende i klassen og i nærmiljøet der man også får lov til å «være seg selv» og bli vurdert som lik og unik, også svært viktig.

Betydningen av kjønn

Både studier av ungdom og seksualitet og studier av homofil identitetsdanning viser at det er markant forskjell mellom gutter og jenter. Jenter i Norge samleiedebuterer heteroseksuelt tidligere enn gutter (Pedersen & Samuelsen 2003), og flere jenter har homoseksuelle erfaringer enn gutter (Artikkel I). Både studier av homoseksualitet og av homofil identitetsdanning konkluderer med at jenter/kvinner viser mer biseksualitet og flytende identitet enn gutter/menn (Narring & Michaud 2003; Savin-Williams & Diamond 2000). Andre amerikanske studier har vist at kvinner la mer vekt på følelsesmessig trofasthet og viste mindre interesse for tilfeldig sex enn menn (Bailey, Gaulin, Agyei & Gladue 1994), og at lesbiske jenter i større grad knyttet sin lesbiske identitet til kjærlighet og tilknytning, mens homofile gutter relaterte sin homofile identitet til seksualitet (Savin-Williams & Diamond 2000). I lys av disse og lignende funn er det overraskende at Artikkel I viser at det er en sterkere sammenheng mellom homoseksuelle erfaringer og homofil forelskelse blant gutter enn blant jenter.

Forskjellene *kan* skyldes seksualitetskulturelle forskjeller mellom USA på 90-tallet og Norge på begynnelsen av 2000-tallet, noe vi vet avspeiles for eksempel i sammenligninger mellom forskjellen i debutalder mellom gutter og jenter i Skandinavia og resten av den vestlige verden (Bozon & Kontula 1997). Imidlertid har også nye norske studier vist at jenter nok i samme grad som gutter kan være pågående og initiativrike i forhold til seksualitet, men at sensitivitet og ømhet fremdeles spiller en større rolle for jenters seksuelle tilfredshet enn for gutters (Pedersen & Blekesaune 2002). Betyr dette at vi

bør tolke jenters homoseksuelle erfaringer løsrevet fra forelskelse og tiltrekning som meningsgitt av andre seksuelle script enn både homofili og seksuell erobring? Kanskje er det rimelig å forstå forskjellen i utbredthet av homoseksuelle erfaringer mellom jenter og gutter som et utslag av stigmatisering og ulike diskurser knyttet til samme-kjønns seksualitet mellom menn og mellom kvinner? Er det gutters «homofobi» og snevrere kjønnsroller som bidrar til at *lek* og utforskning på seksualitetens område henvises i større grad til eventuelt å finne sted i heteroseksuelle relasjoner?

De tidlige, primært psykologiske, modellene for identitetsdanning blant «homofile og lesbiske» er i stor grad blitt kritisert for å i realiteten å være modeller for identitetsdanning blant homofile menn. Studier av homofile menn ble uten videre overført til lesbiske kvinner. De tidlige modellene beskrev homofile menns identitetsdanning som lineær, med utgangspunkt i seksuell tiltrekning og erfaring i tidlig pubertet. Studier av lesbiske kvinners seksuelle identitet viser at deres identitet snarere er knyttet til kjærlighet og følelser enn til seksualitet alene, og for noen var også kjønnspolitikk et viktig aspekt av deres lesbiske identitet («political lesbian») (Markowe 2002; Rust 1995). Mange studier har også vist at lesbiske jenter når ulike milepæler på senere tidspunkt enn homofile gutter, men at denne forskjellen er minkende (Savin-Williams 2005), og at rekkefølgen på disse milepælene er mer variert eller snudd på hodet sammenlignet med gutters (Diamond 1998). Sammenligninger av homofile gutter og lesbiske jenter viste at et utbredt mønster blant gutter var å ha homoseksuelle erfaringer først for siden å knytte merkelappen homofil til sine erfaringer og/eller seg selv, mens jenter oftere var «label-first» og inngikk i seksuelle eller romantiske relasjoner med andre jenter senere (Savin-Williams & Diamond 2000).

Det er usikkert om disse kjønnsforskjellene er like markante blant homofile, lesbiske og bifile ungdommer i Norge. Mindre eller omvendte kjønnsforskjeller i seksualvaner og særegne kulturelle script for norske jenters og gutters seksuelle liv eller kjærlighetsliv kan tenkes å ha betydning for slike identitetsdanningsprosesser. Kan likevel noe av dette bidra til å forklare funn i denne avhandlingen når det gjelder sosial integrasjon, selvmordsforsøk og rusmiddelbruk?

Både den tidlige publiserte norske studien (Wichstrøm & Hegna 2003) og Artikkel III konkluderer med at den relative risikoen for selvmordsforsøk ved en homofil/lesbisk seksuell orientering er større blant gutter enn blant jenter, på bakgrunn av at forekomsten av selvmordsforsøk er lik i de to gruppene i motsetning til hva man finner i generelle befolkningsutvalg av ungdom. En mulig forklaring på hvorfor risikoen øker særlig for gutter, kan

ligge i at homoseksualitet mellom menn er mer stigmatisert enn homoseksualitet mellom kvinner. Imidlertid kan det også tenkes at kulturelle script knyttet til homofili og lesbiskhet er forskjellige og bidrar til ulik risiko. Kulturelle script tillater kanskje unge jenter mer spillerom og rom for utprøving uten at det tvinger seg på et krav om «identifisering» innenfor en snever, og av og til stereotypisk, kategori. Press utenfra, i form av stigmatisering og heteronormativitet, kan bidra til trangere rammer for gutter med tiltrekning til samme kjønn. Disse guttene må ta et valg, og dette valget konstrueres kanskje som mer ugjenkallelig for homofile gutter enn for lesbiske jenter, samtidig som de gjør valget i yngre alder enn mange av jentene? Kan det være selve identifiseringen og innholdet i identitetskategorien som er det som treffer gutter tyngre?

Psykologen Ritch C. Savin-Williams ser ut til å mene det. «I predict that it is not the existence of same-sex attractions that is a «risk factor» for psychological problems, but the intra-psychoic and social pressures that lead a young person (especially at an early age) to identify as lesbian, gay, or bisexual. Further, I suspect that it's not the identity per se that is unhealthy, that leads to suicide or substance abuse, but the personal and social characteristics that coexist with the label, the identity» (Savin-Williams 2005, s. 181). Han beskriver jenters selv-forståelse og seksualitet som mer mangfoldig og ikke-normativ, og som i mindre grad knyttet til en essensialistisk identitetsforståelse eller knyttet til én identitetskategori, sammenlignet med homofile gutters selv-forståelse og seksualitet. Kan jentene vise vei og lære oss noe om «the effective coping abilities of teens that facilitate the negotiation of a healthy life?» spør han (s. 192).

Også i analysene av forskjeller i alkoholbruk og illegale stoffer fant vi at det var liten kjønnsforskjell mellom gutter og jenter med tiltrekning til samme kjønn (Artikkel II). I dette tilfellet blir imidlertid konklusjonen den motsatte, fordi studier av ungdom generelt viser at gutter drikker mer alkohol enn jenter og oftere bruker illegale stoffer (Skretting & Bye 2003). Økningen i risikoen for høyt forbruk av alkohol og stoffbruk er dermed større for jenter med tiltrekning til samme kjønn enn for gutter med slik tiltrekning.

I en studie av finske universitetsstudenter gjennomført i 1983, viste Haavio-Mannila og medforfattere at det var forskjeller i sammenhengen mellom alkoholbruk på den ene siden og seksuelle erfaringer og holdninger til seksualitet på den andre, mellom kvinner og menn (Haavio-Mannila, Kontula, Weinberg & Sprecher 1990). Fordi kvinner tradisjonelt ble forventet å være restriktive både i alkoholbruk og seksualitet, har deres

alkoholkonsum ligget under menns. Kjønnssrolleforventninger og –normer knyttet til kvinners alkoholkonsum eksisterer fortsatt, men kan se ut til å være noe svekket (Bergmark 2004). I sin studie fant Haavio-Mannila at alkoholbruk blant kvinner hang sammen med både et «pleasure-seeking scenario» og et «emancipatory scenario». I det ene tilfellet tolket hun kvinners bruk av alkohol inn i et generelt bilde av nytelse der også liberale holdninger til seksualitet hørte hjemme. I det andre tilfellet tolket hun kvinners alkoholbruk til løsrivelse fra begrensende normer – både når det gjaldt rusmiddelbruk og seksualitet. Også blant menn var nytelses-scenariet viktig, men i tillegg isteden et «courage scenario» som koblet alkoholbruk til mot og erobring på det seksuelle området.

Slike «tradisjonelle» forventninger som Haavio-Mannila viser til, kan være endret og mindre gyldige for moderne ungdom i Norge i 2002. Det kan likevel tenkes at hun er inne på noe når hun konkuderer med at det ser ut til at kvinner oftere bruker alkohol til å *bryte* kjønne forventninger, mens menn oftere bruker alkohol for å *oppfylle* dem: «Women may drink in order to act in more liberal ways than their traditional sexual script dictates...[...] men, on the other hand, may use alcohol more to help them in their traditional socio-sexual role» (Haavio-Mannila et al. 1990, s. 278).

To mulige tolkninger springer ut av dette. Den ene tolkningen kan være at unge jenter med homoseksuelle erfaringer eller lesbisk tiltrekning har liberale holdninger til både alkohol og seksualitet, og at dette er grunnen til at de er oftere beruset enn andre jenter. Den andre, supplerende, tolkningen kan være at homoseksualitet og lesbisk tiltrekning representerer et brudd med kjønne forventninger, og at alkoholbruken brukes som et middel i forhold til dette. Alkoholen kan bryte ned hemninger og gi en «unnskyldning» for brudd med etablerte normer. Alkoholen kan også være brukt som identitetsmarkør i en kjønnssrolleutforming som bryter med tradisjonelle forventninger. Dette kunne bidra til å forklare hvorfor kjønnsforskjellen er mindre i disse gruppene, men forutsetter for det første at alkoholbruken og de seksuelle erfaringene er sammenfallende i tid og at gutter *ikke* bruker alkohol for å bryte kjønne forventninger.

Studier av kvinner og menns forventninger til alkoholbruk har vist at en majoritet av både kvinner og menn hevder at de mister seksuelle hemninger når de drikker, og at kvinner oftere enn menn oppga at de opplevde seksuell opphisselse når de drakk (Wilsnack, Plaud, Wilsnack & Klassen 1997). Unge jenter som drikker alkohol på fest, kan oppleve både at egne forventninger til at «det skal skje noe» øker, og at andre forventer mer seksuell tilgjengelighet fra dem (George, Cue, Lopez, Crowe & Norris

1995). Jenter som er oftere beruset, kan derfor oftere ha hatt homoseksuelle erfaringer ved slike anledninger, kanskje særlig i form av tungekysst med en annen jente. Dette kan imidlertid ikke forklare hvorfor unge jenter som har opplevd homofil *tiltrekning* til en annen jente, oppgir ytterligere høyere alkoholkonsum, på linje med guttenes konsum. Det vi kan tenke oss, er imidlertid at jenters seksuelle erfaringer med andre jenter i neste omgang kan åpne opp for endringer i retning av mer liberale holdninger til seksualitet, noe som i neste omgang kan åpne for å også (er)kjenne seksuell lyst eller forelskelse i forhold til andre jenter.

Betydningen av kjønn når det gjelder forskjeller i bruk av rusmidler og seksualitet, er tydelig i materialet, men kjønne script forstås best gjennom kvalitative tilnærminger. Michaels fortelling viser hvordan *han* brukte alkohol og stoff til å oppfylle de forventningene han opplevde som knyttet til det å være glad, ung og vakker homo. En lesbisk jente kunne kanskje ha fortalt en helt annen historie om sin bruk av alkohol og eventuelt andre rusmidler – uten at noen av dem av den grunn skulle kunne sies å representere alle andre homofile gutter og lesbiske jenter. Dette er imidlertid et felt der ytterligere studier kunne åpnet for ny innsikt i disse kjønne prosessene.

Hvordan skal vi tolke selvmordsforsøk blant unge med tiltrekning til samme kjønn?

Vi vet at tidligere selvmordsforsøk er en viktig prediktor for senere selvmord blant unge (Shaffer et al. 1996), slik at alle selvmordsforsøk blant unge må tas alvorlig. Samtidig er det en enorm forskjell i prevalenstall mellom gjennomførte og forsøkte selvmord blant unge. Ulike ungdomsundersøkelser avdekker relativt lik forekomst av henholdsvis «selvskading» og «selvmordsforsøk» (Grøholt et al. 2000; Rossow & Wichstrøm 1994). I forlengelsen av dette er det rimelig å forstå det som i et spørreskjema kan være oppgitt som et selvmordsforsøk innen et spektrum av ulike uttrykk for nedsatt psykisk helse. Derimot ikke i alle tilfeller som et spesifikt forsøk på å ende sitt eget liv eller et mislykket selvmord. Også når vi spør selvidentifiserte homofile, lesbiske og bifile unge med selvmordsforsøk bak seg, er det et mindretall som oppgir at de ønsket å dø i forsøket (Artikkel III). En amerikansk studie av homofile, lesbiske og bifile unge har vist at om lag halvparten av forsøkene som ble rapportert i undersøkelsen ikke ble bedømt som alvorlige med hensyn til potensiell dødelighet, og også at om lag halvparten av forsøkene som ble rapportert ikke ble relatert til seksuell orientering av respondenten (D'Augelli et al. 2005).

I sin *flukt*-teori om selvmord/selvordsforsøk fortolker Baumeister (1990) selvmord som et forsøk på å flykte fra seg selv, å unnsnippe en utholdelig situasjon eller å få fred for tankene sine. Også i studien av unge selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile oppga noe over førti prosent at ønsket om «å unnsnippe en utholdelig situasjon» eller «å få fred for tankene sine» var en viktig grunn til selvmordsforsøket (Artikkel III). Det er grunn til å tro at også situasjoner og følelser som ikke har noe med homoseksualitet å gjøre, har vært viktige i forbindelse med selvmordsforsøket for en del av respondentene. Mange av de viktigste grunnene som oppgis i undersøkelsen er heller ikke spesifikt definert i forhold til seksuell orientering, men kan teoretisk sett likevel være relatert til dette. En selvmordsgrunn som «kjærlighets sorg» kan ha en annen betydning dersom det er samme-kjønns og ikke motsatt-kjønns forelskelse det handler om. Det er mindre enn halvparten som har oppgitt at problemer med å akseptere seg selv som homofil/lesbisk var en viktig grunn, og nesten ingen som oppgir frykten for å bli avvist på grunn av sin seksuelle orientering. Dersom vi tolker utsagnene som ikke er direkte relatert til seksuell orientering likevel i lys av respondentens selv-identifisering som homofile eller lesbisk, kan vi forstå hva som kan ligge bak en slik utholdelig situasjon som disse unge har ønsket å unnsnippe?

En svært utbredt grunn som ble oppgitt som grunn for selvmordsforsøk i utvalget, var svaralternativet «Hatet meg selv, følte meg uverdigg» (40 %). Også her kunne både allmenne og spesifikke faktorer tenkes å ligge bak slike negative selvfølelser. Som nevnt oppgir en del problemer med å akseptere seg selv som homofil/lesbisk som en viktig grunn. Frykten for å bli avvist på grunn av homoseksualitet var derimot ikke viktig i studien. Kanskje kan vi tolke dette som at for enkelte er internaliserte negative holdninger til homoseksualitet opplevd som mer problematisk enn eventuell stigmatisering og negative holdninger i omverdenen? Når heteroseksualitet er normen i samfunnet, representerer bruddet med denne heteronormativiteten også et brudd med grunnleggende forventninger fra samfunnet og forventninger man har til seg selv og sitt eget liv. Er det bruddet med ens egne tidligere forventninger om livet som voksen som bidrar til at den tredje viktige grunn til selvmordsforsøket som oppgis i undersøkelsen av selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile er nettopp at man ikke orket tanken på framtiden?

Ser man disse elementene i sammenheng, er en mulig tolkning at det for noen homofile/lesbiske er forhandlingene mellom tidligere, sosialiserte og kroppsliggjorte heteronormative forventninger og den nyorienteringen

som er (mer eller mindre) nødvendig når man blir klar over sin homofile seksuelle orientering eller er i ferd med å etablere en homofil/lesbisk identitet, som framstår som «umulig». Det opplevde misforholdet mellom det som tidligere ble tatt for gitt, og det som nå oppleves som en kroppslig og gitt realitet, kan gi sorg, håpløshet og tanker som kverner og kverner. Stigmatiseringen av homoseksualitet i vårt samfunn kan være en viktig kilde til følelser av skam og mislykkethet for enkelte, samtidig som man også kan føle sorg over tapet av sitt tidligere «heterofile selv» (Herdt & Boxer 1993). Det er slike tanker kombinert med lav selvfølelse som etter hvert blir umulige å bære, hevder Baumeister (1990), og individet vil forsøke å flykte fra tankene sine ved å gli inn i dyp depresjon eller å dempe tankene på andre måter, for eksempel med rusmidler.

Denne selvmordsteorien kan tenkes gyldig både i situasjoner der depresjon er tilstede og ikke tilstede. Imidlertid vil depresjon kunne fungere som en, blant flere, mediatorer som kan øke sannsynligheten for at en slik fluktprosess kan føre til et selvmordsforsøk. Depresjon øker sannsynligheten for at den negative situasjonen som var utgangspunktet tilskrives egenskaper ved en selv, øker sannsynligheten for irrasjonelle eller forvrengte tenkemåter og «tunnelsyn» hvor få løsninger synes mulige (Baumeister 1990). I følge Baumeister kan også sosial eksklusjon eller manglende sosial integrasjon være en annen slik moderator. Flere unge med tiltrekning til samme kjønn opplever å være dårlig sosialt integrert i jevnaldersmiljøet, og flere opplever seg som sterkt ensomme enn andre unge (Artikkel II). Også blant et stort mindretall av de unge selv-identifiserte homofile, lesbiske og bifile med selvmordsforsøk bak seg, oppgis det å føle seg isolert og ensom som en viktig grunn til selvmordsforsøket (Artikkel IV). Unge jenter og gutter med tiltrekning til samme kjønn som strever med spørsmål knyttet til seksuell orientering, vil i følge Baumeisters teori være spesielt sårbare dersom de mangler sosialt nettverk eller føler seg sosialt isolert eller ensomme. Han hevder at tap av sosial integrasjon for det første kan bidra til at utgangssituasjonen blir eller oppfattes som «feil» i forhold til forventningene. For det andre kan reell eller trusler om eksklusjon fra viktige sosiale grupper forsterke negative følelser og depressive tanker, og dermed økt fare for selvmordsforsøk. Durkheims hypotese om betydningen av sosial integrasjon for selvmord passer derfor sammen med Baumeisters flukt-teori (Baumeister 1990).

Durkheims begrep *anomi* oversettes ofte (feilaktig) til «normløshet», men bør heller beskrives videre som et fravær av ytre faktorer som kunne virke regulerende og begrensende på individet, eller som uorden og for-

virring (Hilbert 1986; Mestrovic & Brown 1985). Durkheim så solidariteten og samhörigheten i samfunnet som truet av industrialiseringens hyppige framvoksende arbeidsdeling, og dette var utgangspunkt for begrepet. I vår sammenheng er det kanskje ikke urimelig å diskutere om bortfall av heteronormativitetens regulerende krefter kan ha betydning for fortvilelse og selvmordsforsøk for enkelte ungdommer som opplever tiltrekning til samme kjønn. Heteronormativitet er beskrevet som en strukturerende og regulerende kraft i samfunnslivet, knyttet til kjønn, pardannelse og andre kjønnede samfunnsstrukturer. Kanskje kan vi tolke den situasjonen som oppstår ved brudd på heteronormativiteten som en form for anomi? For heterofile er heteronormativitetens regulerende kraft kanskje usynlig og tatt for gitt. For unge som opplever tiltrekning til samme kjønn eller ser seg selv som homofile eller lesbiske, kan mangelen på regulerende heteroseksuelle normer og bortfallet av en kjent og forventet framtid bli vanskelig å bære⁴.

Hvordan skal vi tolke utbredt og/eller høyt rusmiddelforbruk blant unge med tiltrekning til samme kjønn?

Blant ungdom generelt er alkohol det rusmiddelet de fleste stifter bekjentskap med i løpet av tenårene. I tidlige tenår er alkoholbruk mindre utbredt, men bruk av alkohol etablerer seg raskt som normativt fra midten og fram mot slutten av tenårene. Driking er så utbredt at det ikke er *om* man drikker som symboliserer avstand og forskjellighet mellom en selv og andre eller likhet innenfor den sosiale gruppen, men *hvordan* man drikker, hevder antropologen Philip Lalander (1998). Ett slikt aspekt ved driking er knyttet til mengde: mens noen kan være opptatt av å ha kontroll og drikke moderate mengder, gjelder det for andre å drikke mest mulig og å bryte grenser. I

---

⁴ Mens Durkheims *anomi* handler om mangel på regulering av fremtidige mål, handler *anomi* i Robert Mertons *Social Structure and Anomie* om begrensninger i midler til å nå aksepterte mål som er gitt og definert av samfunnet og kulturelle systemer. «Durkheim's anomic individual is uncertain of what he should do because the horizon of possibilities is so open, whereas for Merton that individual, with the clearest of ideas of the objective to be reached, finds the possibilities for success closed down» (Besnard 2001). Ungdom med tiltrekning til samme kjønn eller homofil/lesbisk identitet kan oppleve at mål og hensikt ved tilværelsen faller bort dersom heteronormative mål forkastes. På den annen side kan sosialiseringen inn i et heteronormativt samfunn bidra til at målene for eksempel om kjærlighet, familie, barn og barnebarn ligger fast, men for homofile og lesbiske ungdommer oppleves som uopnåelige. En slik form for «fremmedgjøring» – som ligger innenfor en amerikansk, Merton-inspirert tolkning av anomi-begrepet – minner mer om hva Durkheim betegnet som fatalisme i *Selvmordet*.

artikkel II fant vi at det var flere som drakk alkohol og flere som ofte var beruset i gruppen unge med homoseksuelle erfaringer uten tiltrekning, sammenlignet med andre unge. I den grad man oppfatter det å ha homoseksuell erfaring uten tiltrekning som *grenseoverskridende* atferd, kan det ikke da tenkes at sammenfallet mellom en slik seksuell eksperimentering og høyt alkoholforbruk viser til en homologi mellom seksualitet og rus? Eksperimentering og sterke opplevelser på begge felter? Når denne gruppen unge likevel ikke ser ut til å være opptatt av eksperimentering i illegale rusmidler, handler det kanskje om at det er «trygge» former for eksperimentering det handler om for mange av disse unge? Å kline med en av samme kjønn og å drikke seg beruset på fest handler kanskje ikke lenger om å bryte med det forventede, men å «være litt gæern» i trygge rammer.

Blant unge i siste halvdel av tenårene som hadde opplevd tiltrekning til en av samme kjønn, var også alkoholbruk utbredt (Artikkel II). Det særegne var imidlertid at det i liten grad var kjønnsforskjeller i alkoholbruk i denne gruppa. Jenter med seksuell eller følelsesmessig tiltrekning til andre jenter drakk seg oftere beruset enn gjennomsnittet av gutter på samme alder. Lalander benytter begrepet «sosial identitetsforedling» om alkoholens rolle i ungdomskulturer og identitetsdanning. Måten man drikker på og hva man drikker, er et symbolsk hjelpemiddel og «...som symboliskt hjelpemiddel möjliggör den upplevelser av identitetsmässig fasthet och frihet och reducerar ambivalens. Denna uppstår när man saknar visshet eller bär på motstridiga upplevelser om vem man är», skriver han (Lalander 1998, s. 323). I likhet med klesstil, musikksmak og fritidsinteresser, kan drikkestil være et element i identitetskonstruksjoner i ungdomsårene. Dersom disse jentenes høye alkoholforbruk er knyttet til sider ved deres identitet, kan vi ikke finne ut av det i kvantitative undersøkelser som Ung i Norge 2002. Det er likevel et interessant spørsmål å undersøke i andre sammenhenger om eller hvordan unge jenter med tiltrekning til samme kjønn – om de betrakter seg selv som lesbiske eller ikke – i større grad enn andre jenter knytter det å drikke mye, til sin identitet.

Som det ble beskrevet i artikkelen om Michael, kan også illegale rusmidler inngå som identitetsforedlende elementer i ungdoms liv (Artikkel IV). For Michael handlet bruken av partydop mye om å bygge opp under en livsstil av fest og moro, for andre kan det være en følelse av å være i opposisjon til det etablerte som utgjør det kulturelle grunnlaget for rusmiddelbruk. Paul Willis beskriver i boken *Learning to labour* hvordan arbeiderklassegutters kultur i skoleverket i England var skapt i opposisjon til en hegemonisk middelklassebasert skolekultur (Willis 1977). Som en

parallell kan man tenke seg at det å tilhøre en seksuell minoritet på samme måte kunne gi støtet til motstand mot en hegemonisk heteronormativ kultur, og at en slik motstand kunne gi seg utslag på flere ulike måter, deriblant i rusmiddelbruksvaner i ungdomstiden. Både det å drikke ofte, drikke mye eller å bruke andre typer illegale rusmidler, kunne tenkes å gis mening innenfor en slik «motstandslogikk» som Willis beskriver. Igjen er dette spørsmål som bare kvalitative metoder har muligheten til komme nærmere et svar på.

Bruk av rusmidler knyttes til bedring i humør, reduksjon av stress, økt sosiabilitet og bedre mental helse (Peele & Brodsky 2000), til *karneval* (Bakhtin 1968) og *liminalitet* (Turner 1969) eller til identitetsprosjekter (Lalander 1998). Vi vet også at bruk av rusmidler er knyttet til risiko. På den ene siden kan bruk av rusmidler ha betydning som selv-medisinering i forhold til psykiske vansker, på den annen side kan overdreven rusmiddelbruk i seg selv gi risiko for ulykker, sosiale konflikter, dårlig helse og psykiske problemer. Dersom alkohol eller illegale rusmidler brukes selv-mediserende, kunne utstrakt rusmiddelbruk blant unge med tiltrekning til samme kjønn være å tolke som et uttrykk for at dette er en gruppe ungdom som sliter mer psykisk enn gjennomsnittet. At vi finner markant mer bruk av piller (medikamenter) som rusmidler blant jenter med tiltrekning til samme kjønn, peker kanskje i retning av dette også er en rimelig tolkning av resultatene i artikkelen *What's love got to do with it?* Å begrense høyt rusmiddelkonsum for å begrense skadelige virkninger er et viktig mål for forebygging av rusmiddelbruk blant unge. Imidlertid kan kunnskap om forbindelser mellom rusmiddelbruk og psykisk helse og mellom rusmiddelbruk og identitet være viktige elementer å bringe inn i eventuelle forebyggingsstrategier rettet mot denne gruppen unge.

I sammenheng med denne avhandlingen er det viktig også å understreke at høyt rusmiddelbruk trekkes fram som en viktig risikofaktor for selvmordsforsøk (Gould et al. 2003). Samspillet mellom psykisk helse og rusmiddelbruk faller utenfor denne avhandlingens problemstillinger. Kunnskapen om dette samspillet fra andre kontekster understreker imidlertid hvor viktig det er med forebygging av høyt rusmiddelforbruk blant ungdom og derfor blant ungdom med en mulig homoseksuell/homofil orientering, og at det kan være behov for ekstra innsats i forhold til bedret psykisk helse når det gjelder unge som strever med spørsmål knyttet til sin seksualitet og sine følelser, eller til konsekvenser av stigmatisering og heteronormativitet.

Betydningen av å være i spennet mellom vanlig og annerledes

Mange livshistorier fra homofile, lesbiske og bifiles liv starter med beskrivelser av en følelse av «annerledeshet» (Hegna et al. 1999; Herdt & Boxer 1993; Moseng 2002; Troiden 1993). Anne Lise Middelthon beskriver fra sine kvalitative intervjuer med unge homofile menn at det var «slående hvor mange som refererer til at de som barn opplevde en distinkt og vedvarende følelse av å være annerledes» (Middelthon 2002, s. 83). Hun skriver videre:

For noen kan opplevelsen av annerledeshet knytte seg til en seksualitet de senere vil navngi som homoseksualitet. Hvis så er tilfellet, indikerer det at barndommen deres på noen viktige områder vil være forskjellig fra barndommen til barn som senere vil navngi sin seksualitet som heteroseksuell. For barn som senere vil betegne seg som heteroseksuelle, vil tidlige formende år være omsluttet av kulturelle bilder og tegn som – om enn aldri så vagt – vil uttrykke eller formidle deres seksuelle impulser og hvor de er rettet. Tegn eller bilder som på et nivå korresponderer med kroppslige og emosjonelle erfaringer, vil være til stede i kulturen. Slik vil det ikke være for barn som senere vil kalle seg homoseksuelle eller homofile. De vil ikke på samme måte finne svar i den kultur de med nødvendighet relaterer seg til og er omsluttet av. Deres vage, tentative spørsmål og fornemmelser vil ikke finne gjenklang i de generelle kulturelle omgivelser (Middelthon 2002, s. 83).

Denne beskrivelsen av for det første en grunnleggende følelse av annerledeshet og for det andre en mangel på gjenklang i omgivelsene, harmonerer med det jeg tidligere har skrevet om å vokse opp i en heteronormativ kultur og å tilhøre en seksuell minoritet. I sine beskrivelser av stigma viser Goffman (1963/1990) til hvordan denne forskjelligheten kan anta totaliserende former. Middelthon beskriver dette som at kommunikasjonsfeltet mellom mennesker kan bli innsnevret, i hovedsak dreie seg om stigmaet og at mennesket med dette reduseres til én bestemt rolle, til sin «forskjellighet»: *den homofile* (Middelthon 2002). Et betydningsfullt aspekt ved det å føle tiltrekning til andre unge av samme kjønn i oppveksten, kan altså være det å være annerledes.

For mange ligger det et paradoks i dette. Se hvordan Bera Moseng beskriver de lesbiske kvinnene hun har intervjuet i sin studie av lesbisk psykiske helse:

De tolv informantene i denne undersøkelsen beskriver ikke sine kvinneliv i termer av brudd og opprør, avvik og marginalitet. Livshistoriene preges derimot av en streven etter sammenheng og mening, likhet og

kontinuitet. Satt på spissen: det eneste som strengt tatt skiller disse lesbiske kvinnene fra heterofile kvinner er at de elsker og begjærer personer av samme kjønn som dem selv. Et godt eksempel på denne typen hverdagshomofili er den enkle, jordnære bondekona som elsker en annen bondekona for hennes husmannskost og sunde bondevett. Eller på den andre siden av klasseskillet: Vestkantfruen som elsker andre vestkantfruer for deres høyborgerlige væremåte og habitus (Moseng 2002, s. 62–63)

Hun konkluderer: «Lesbiskes sviktende psykiske helse må forstås på bakgrunn av at mange lesbiske strever med å tilrettelegge som kjærlighet og seksualitet i spennet mellom en ufrivillig annerledeshet og en ønsket normalitet» (s. 64). Kvinnene hun har intervjuet føler sitt vanlige kvinneliv – bridgen hver tirsdag, å stemme Venstre ved stortingsvalg, å hekle duker, å gå turer i skog og mark – truet ved «det lesbiske», som de forbinder med opprør, radikal og utflytende opposisjon. Moseng peker altså på hvordan motsetningen mellom det alminnelige og det forskjellige var et sentralt element i det disse lesbiske kvinnene strevde med. Det vanskelige kunne bunne i at de for det første hadde negative følelser knyttet til det å være lesbisk, men for det andre kanskje nettopp oppfattet identiteten som lesbisk som en «total identitet», som dermed ville fortrenge andre aspekter ved deres identitet som «vanlig».

Også i intervjuet med Michael, som analyseres i Artikkel IV, kommer det fram hvordan en homofil identitet representerer det som er annerledes:

Jeg var veldig sånn: `Jeg er homse!` liksom. Det sa jeg ganske tidlig i relasjoner med folk. Mens nå prøver jeg å holde det tilbake liksom. Og så prøver jeg heller å oppføre meg som et vanlig menneske, og så får det heller bare komme litt etter hvert, de faktaene liksom. Fakta blir bare mindre og mindre viktig for meg, egentlig. Før var det veldig viktig å fortelle andre hva jeg var og hva jeg sto for ganske fort, men nå kan jeg godt holde det tilbake litt.

Michael ville bare være «et vanlig menneske» da han var 19 år, og han trakk fram andre ting ved sin identitet som viktige – hvor han kom fra, hvilke erfaringer han hadde i livet (Artikkel IV). At han er homo er et faktum, men han er samtidig «et vanlig menneske», og det utgjør også en del av hans personlige identitet.

Det er ikke urimelig å tenke seg at nettopp spenningen mellom det å være «annerledes» og «vanlig» er viktig for ungdommene denne avhandlingen omhandler, kanskje særlig for de av dem som er underveis mot en seksuell identitet som homofil eller lesbisk. Et svært lite mindretall kan

komme til å streve langt inn i voksen alder i likhet med enkelte av kvinnene Moseng beskriver. Forhåpentligvis tilhører disse unge en generasjon som både har omgivelser som forholder seg til, og som selv forholder seg til, homoseksualitet på en annen måte enn disse voksne kvinnene kan ha opplevd i *sin* ungdomstid. For det *har* skjedd endringer i det norske samfunnet i løpet av de siste tiårene når det gjelder holdninger til og synet på homoseksualitet og homofile/lesbiske. Holdningsundersøkelser som har vært gjennomført med (u)jevne mellomrom viser at holdninger til homofile blir stadig mindre negative (Hegna et al. 1999) og homoseksualitet og homofile/lesbiske rollemodeller er langt mer framme i offentligheten både kulturelt og politisk. Likeledes kan diskurser og kulturelle forestillinger om homoseksualitet og homofil/lesbisk identitet være endret, slik jeg er inne på i Artikkel IV og slik Hans Wiggo Kristiansen beskriver det i sin doktoravhandling *Kjærlighetskarusellen* (2004).

Likevel tror jeg det er riktig å si at langt de fleste barn og unge har en oppvekst preget av heteronormativ sosialisering, i den forstand at foreldre og andre rundt dem, inkludert institusjoner som skole og fritidsorganisasjoner, *forventer* at de er heterofile. Bruddet med slike heteronormative forventninger kan være et brudd med dyssosialiserte selvoppfatninger. Å håndtere en slik utfordring er på mange måter en individuell, mental oppgave som kan lettes med omgivelsenes støtte og bekreftende holdninger. At forekomsten av for eksempel selvmordsforsøk ser ut til å ha holdt seg relativt stabilt høy, på tvers av nasjoner (for eksempel i sammenligning av USA og Norge) kan være relatert til det «uforanderlige» i ungdomstiden som identitetsdannende fase. Erikson har vært kritisert for å være ahistorisk og etnosentrisk (Kroger 1996). Likevel kan det være på sin plass å knytte hans begrep «identitetsforvirring» til denne stabiliteten. Hvilket uttrykk identiteter eller identitetsforvirringen gis, kan likevel variere med tid og rom.

Innledningsvis viste jeg til en kritikk av eksisterende forskning på homofile, lesbiske og bifile unge (Diamond 2003). Lisa Diamond er opptatt av at forskning på homofile, lesbiske og bifile unge i for stor grad har vært isolert fra det hun kaller «mainstream» forskning om ungdom og utvikling. Oppfordringen fra hennes artikkel om å i større grad forholde seg til det generelle og det spesifikke, kompleksiteten og variasjonen både i dimensjoner av seksuell orientering, i ungdoms erfaringer og i prosesser, har vært viktig som en ledesnor i prosjektet som presenteres i denne avhandlingen. Dette kan sees som ledd i en strategi som handler om å bryte ned skillet mellom det som er annerledes og det som er «vanlig» også innenfor forskningen. Jeg har ønsket å se seksualitet blant ungdom som det heterogene

feltet det er, uten å i utgangspunktet trekke opp klare skiller mellom «hetero» på den ene siden og «homo» på den andre. Det har også ligget som en grunnleggende problemstilling underveis at ikke-homorelaterte aspekter ved de unges liv også må inkluderes i forskning om unge med tiltrekning til samme kjønn, fordi disse aspektene er viktige for unges liv og fremtid uavhengig av seksuelle erfaringer, tiltrekning, orientering eller identitet. Sist men ikke minst har jeg forsøkt å se på variasjoner innad i gruppen «unge med tiltrekning til samme kjønn» og «unge selv-identifiserte homofile og lesbiske». På den måten kan vi kanskje bidra til å bryte ned en tendensen i (særlig kvantitativ) homoforskning til å opprettholde homofili som en «total identitet», hvor forskjellighet blir universell og totaliserende.

På den ene siden oppleves det ofte som noe grunnleggende annerledes å være tiltrukket av en av samme kjønn i ungdomstiden. På den annen side er livene deres også preget av de samme grunnleggende behov som alle andres og de samme grunnstrukturene; behov for mat og søvn, behov for omsorg og støtte, familie, skole, trening, venner, musikk, moro. Ungdommene som har deltatt i denne studien har det til felles at de er unge, de går på skole og de bor sammen med familien sin. De forelsker seg, de liker å være sammen med venner, de trenger å ha venner som de kan stole på og som kan forstå dem, venner som ligner dem og kan bekrefte dem i deres søken etter «hvem de er», de trenger å være sosialt integrert og å få sosial støtte. Noen av dem mangler dette. Et mindretall unge som forelsker seg eller føler seg tiltrukket av andre av samme kjønn ser ut til å mangle dette i større grad enn andre unge. Kanskje kan det som er spesielt ved deres situasjon bidra til dette. Når ungdom strever med sin seksuelle identitet eller med hvordan de skal karakterisere følelsene sine, er det stigmatisering, brudd med heteronormativiteten og minoritetsstatusen som gjør at de har det vanskelig. Sosial støtte fra familien, venner og i skolen er viktig for å gi trygghet i en slik «anomisk» ungdomstid. Disse ungdommene er både lik og annerledes samtidig. Kulturelle bilder av og stigmatisering av homoseksualitet bidrar til å definere denne situasjonen som grunnleggende «annerledes», og undertrykker samtidig «normaliteten». Det er i dette spennet mellom likhet og forskjell, vanlig og annerledes, vi kan finne ungdom med homoseksuelle erfaringer, homofil eller lesbisk tiltrekning og ungdom med homofil, lesbisk eller bifil selvforståelse.

Referanseliste

- Adam, B.D. (1998). Theorizing homophobia. *Sexualities, 1*, 387-404.
- Andersen, B. (1987). *Erotiske oaser i offentlige sfærer. En studie av anonym homoseksuell adferd i offentlige sfærer. Strategier for å unngå stigmatisering*. Unpublished Hovedfagsoppgave i sosialantropologi., Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bailey, J.M., Gaulin, S., Agyei, Y., & Gladue, B.A. (1994). Effects of gender and sexual orientation on evolutionary relevant aspects of human mating psychology. *Journal of Personality and Social Psychology, 66*, 1081-1093.
- Bakhtin, M.M. (1968). *Rabelais and his world*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bar-Joseph, H., & Tzuriel, D. (1990). Suicidal Tendencies and Ego Identity in Adolescence. *Adolescence, 25*(97), 215-223.
- Baumeister, R.F. (1990). Suicide as Escape from Self. *Psychological Review, 97*(1), 90-113.
- Baumeister, R.F., & Scher, S.J. (1988). Self-defeating behaviour patterns among normal individuals. Review and analysis of common self-destructive tendencies. *Psychological Bulletin, 104*, 3-22.
- Berger, P.L., & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. London: Penguin.
- Bergmark, K.H. (1999). Drinking in the Swedish gay and lesbian community. *Drug and Alcohol Dependence, 56*(2), 133-143.
- Bergmark, K.H. (2004). Gender roles, family, and drinking: Women at the cross-road of drinking cultures. *Journal of Family History, 29*(3), 293-307.
- Bergmark, K.H., & Andersson, T. (1999). The Development of Advanced Drinking Habits in Adolescence – A Longitudinal Study. *Substance Use & Misuse, 34*(2), 171-194.
- Besnard, P. (2001). Anomie. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Amsterdam: Elsevier.
- Bjarnason, T., & Thorlindsson, T. (1994). Manifest Predictors of Past Suicide Attempts in a Population of Icelandic Adolescents. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 24*(4), 350-358.
- Bjerrum Nielsen, H., & Rudberg, M. (1990). *Jenters vei til rusmidler – et sosialiseringsperspektiv* (Rusforskningsprogrammet). Oslo: NORAS Norges råd for anvendt samfunnsforskning.
- Bontempo, D.E., & D'Augelli, A.R. (2002). Effects of At-School victimization and Sexual Orientation on Lesbian, Gay, or Bisexual Youths' Health Risk Behavior. *Journal of Adolescent Health, 30*, 364-374.

- Botvin, G.J., & Dusenbury, L. (1989). Substance Abuse Prevention and the Promotion of Competence. In L. Bond & B. Compass (Eds.), *Primary Prevention and Promotion in the Schools*. London: Sage.
- Bozon, M., & Kontula, O. (1997). Sexual initiation and gender: A comparison of trends in twelve European countries. *Population*, 52(6), 1367-1400.
- Brimner, L.D. (1995). *Being Different: Lambda Youths Speak Out (The Lesbian and Gay Experience)*. New York: Franklin Watts.
- Brubaker, R., & Cooper, F. (2000). Beyond "Identity". *Theory and Society*, 29, 1-47.
- Bruun, K. (1973). *Alkohol i Norden*. Stockholm: Aldus/Bonniers.
- Butler, J. (1993). Imitation and Gender Insubordination. In H. Abelove, M. A. Barale & D. M. Halperin (Eds.), *The Lesbian and Gay Studies Reader* (pp. 307-320). New York/London: Routledge.
- Butters, J.E. (2005). Promoting Healthy Choices: The Importance of Differentiating between Ordinary and High Risk Cannabis Use among High-School Students. *Substance Use & Misuse*, 40(6), 845-855.
- Bux, D.A. (1996). The Epidemiology of Problem Drinking in Gay Men and Lesbians: A Critical Review. *Clinical Psychology Review*, 16(4), 277-298.
- Caldwell, L.L., Kivel, B.D., Smith, E.A., & Hayes, D. (1998). The leisure context of adolescents who are lesbian, gay male, bisexual and questioning their sexual identities: An exploratory study. *Journal of Leisure Research*, 30(3), 341-355.
- Canetto, S.S. (1997). Meanings of gender and suicidal behavior during adolescence. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 27(4), 339-351.
- Canetto, S.S., & Sakinofsky, I. (1998). The gender paradox in suicide. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 28(1), 1-23.
- Cass, V.C. (1979). Homosexual Identity Formation: A Theoretical Model. *Journal of Homosexuality*, 4, 219-235.
- Cochran, S.D., Keenan, C., Schober, C., & Mays, V.M. (2000). Estimates of Alcohol Use and Clinical Treatment Needs Among Homosexually Active Men and Women in the U.S. Population. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1062-1071.
- Cohen, S., & Taylor, L. (1992). *Escape Attempts. The Theory and Practice of Resistance to Everyday Life*. London: Routledge.
- Coleman, E. (1982). Developmental Stages of the Coming-Out Process. In W. Paul, J. D. Weinrich, J. C. Gonsiorek & M. E. Hotvedt (Eds.), *Homosexuality: Social, Psychological and Biological Issues* (pp. 149-158). Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Cooper, M.L., Frone, M.R., Russell, M., & Mudar, P. (1995). Drinking to Regulate Positive and Negative Emotions – a Motivational Model of Alcohol-Use. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 990-1005.

- Coté, J.E., & Levine, C.G. (2002). *Identity Formation, Agency and Culture: A Social Psychological Synthesis*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- D'Augelli, A.R., Grossman, A.H., Salter, N.P., Vasey, J.J., Starks, M.T., & Sinclair, K.O. (2005). Predicting the suicide attempts of lesbian, gay, and bisexual youth. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 35(6), 646-660.
- D'Augelli, A.R., & Hershberger, S.L. (1993). Lesbian, Gay, and Bisexual Youth in Community Settings – Personal Challenges and Mental-Health Problems. *American Journal of Community Psychology*, 21(4), 421-448.
- Demant, J. (2006). *Identity work at the teen party: Age and sex in a heterosexualized space*. Paper presentert ved The 9th Nordic Youth Research Information Symposium, 12-14. januar 2006. Södertörns University College, Stockholm.
- Diamond, L.M. (1998). Development of sexual orientation among adolescent and young adult women. *Developmental Psychology*, 34(5), 1085-1095.
- Diamond, L.M. (2003). New paradigms for research on heterosexual and sexual-minority development. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(4), 490-498.
- Diamond, L.M., & Lucas, S. (2004). Sexual-minority and heterosexual youths' peer relationships: Experiences, expectations, and implications for well-being. *Journal of Research on Adolescence*, 14(3), 313-340.
- DuRant, R.H., Krowchuk, D.P., & Sinal, S.H. (1998). Victimization, use of violence, and drug use at school among male adolescents who engage in same-sex sexual behavior. *Journal of Pediatrics*, 133(1), 113-118.
- Durkheim, E. (1897/1991). *Selv mordet. En sosiologisk undersøkelse. Utvalg og innledning ved Dag Østerberg*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Eliason, M.J. (1996). Identity Formation for Lesbian, Bisexual, and Gay Persons: Beyond a "Minoritizing" View. *Journal of Homosexuality*, 30(3), 31-58.
- Elkind, D. (1981). *The hurried child: Growing up too fast too soon*. Reading, MA: Addison Wesley.
- Erikson, E.H. (1950/1968). *Barndommen og samfunnet*. Oslo: Gyldendal.
- Erikson, E.H. (1968/1992). *Identitet. Ungdom og kriser*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Everall, R.D., Bostik, K.E., & Paulson, B.L. (2005). I'm sick of being me: Developmental themes in a suicidal adolescent. *Adolescence*, 40(160), 693-708.
- Faulkner, A.H., & Cranston, K. (1998). Correlates of same-sex sexual behavior in a random sample of Massachusetts high school students. *American Journal of Public Health*, 88(2), 262-266.

- Fergusson, D.M., Horwood, L.J., & Beautrais, A.L. (1999). Is sexual orientation related to mental health problems and suicidality in young people? *Archives of General Psychiatry*, *56*(10), 876-880.
- Fitzpatrick, K.K., Euton, S.J., Jones, J.N., & Schmidt, N.B. (2005). Gender role, sexual orientation and suicide risk. *Journal of Affective Disorders*, *87*(1), 35-42.
- Foucault, M. (1976/98). *The History of Sexuality*. London: Penguin Books.
- Friedman, M.S., Silvestre, A.J., Gold, M.A., Markovic, N., Savin-Williams, R.C., Huggins, J., & Sell, R.L. (2004). Adolescents define sexual orientation and suggest ways to measure it. *Journal of Adolescence*, *27*(3), 303-317.
- Garofalo, R., Wolf, R.C., Wissow, L.S., Woods, E.R., & Goodman, E. (1999). Sexual orientation and risk of suicide attempts among a representative sample of youth. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, *153*(5), 487-493.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- George, W.H., Cue, K.L., Lopez, P.A., Crowe, L.C., & Norris, J. (1995). Self-reported alcohol expectancies and postdrinking sexual interences about women. *Journal of Applied Social Psychology*, *25*(2), 164-186.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Doubleday Books.
- Goffman, E. (1963/1990). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin Books.
- Gould, M.S., Greenberg, T., Velting, D.M., & Shaffer, D. (2003). Youth suicide risk and preventive interventions: A review of the past 10 years. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *42*(4), 386-405.
- Gould, M.S., King, R., Greenwald, S., Fisher, P., Schwab-Stone, M., Kramer, R., Flisher, A.J., Goodman, S., Canino, G., & Shaffer, D. (1998). Psychopathology associated with suicidal ideation and attempts among children and adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *37*(9), 915-923.
- Grøholt, B., Ekeberg, O., Wichstrøm, L., & Haldorsen, T. (1997). Youth suicide in Norway, 1990-1992: A comparison between children and adolescents completing suicide and age- and gender-matched controls. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, *27*(3), 250-263.
- Grøholt, B., Ekeberg, Ø., Wichstrøm, L., & Haldorsen, T. (2000). Young suicide attempters: A comparison between a clinical and an epidemiological sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, *39*(7), 868-875.
- Haldar, M. (2006). *Kjærlighetskunnskap. Tolvåringers fortellinger om romantikk og familieliv*. Upublisert Avhandling til Dr. Polit-graden, Universitetet i Oslo, Oslo.

- Hammer, T. (1992). Unemployment and Use of Drug and Alcohol among Young-People – a Longitudinal-Study in the General-Population. *British Journal of Addiction*, 87(11), 1571-1581.
- Harrison, J. (1995). Roles, Identities, and Sexual Orientation: Homosexuality, Heterosexuality, and Bisexuality. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A New Psychology of Men* (pp. 359-382). New York: Basic Books.
- Hauge, R., & Irgens-Jensen, O. (1987). Age, Alcohol-Consumption and the Experiencing of Negative Consequences of Drinking in 4 Scandinavian Countries. *British Journal of Addiction*, 82(10), 1101-1110.
- Hegarty, P. (2002). 'It's Not a Choice, it's the Way We're Built': Symbolic Beliefs about Sexual orientation in the US and Britain. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12, 153-166.
- Hegna, K. (1996). *Koss har me det? Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 1995 [How are we really? The Stavanger Youth Study 1995]* (No. 1/96). Oslo: Norwegian Social Research.
- Hegna, K. (2005). *"Likestillingsprosjektets" barn. Endringer i kjønnsforskjeller blant ungdom fra 1992 til 2002.* (No. 21/05). Oslo: NOVA.
- Hegna, K. (under arbeid). Homoseksualitet, homofil identitet og psykisk helse. In I. L. Kvaem & L. Wichstrøm (Eds.), *Nye ungdomsliv: Utvikling og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hegna, K., Kristiansen, H.W., & Moseng, B.U. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (NOVA-report No. 1/99). Oslo: NOVA.
- Hellevik, O. (1977). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Herdt, G., & Boxer, A. (1993). *Children of Horizons: How gay and lesbian teens are leading a new way out of the closet*. Boston: Beacon Press.
- Herek, G.M. (2004). Beyond "Homophobia": Thinking About Sexual Prejudice and Stigma in the Twenty-First Century. *Sexuality Research & Social Policy*, 1(2), 6-24.
- Hershberger, S.L., & D'Augelli, A.R. (1995). The Impact of Victimization on the Mental-Health and Suicidality of Lesbian, Gay, and Bisexual Youths. *Developmental Psychology*, 31(1), 65-74.
- Hershberger, S.L., Pilkington, N.W., & D'Augelli, A.R. (1997). Predictors of suicide attempts among gay, lesbian, and bisexual youth. *Journal of Adolescent Research*, 12(4), 477-497.
- Hilbert, R.A. (1986). Anomie and the Moral Regulation of Reality: The Durkheimian Tradition in Modern Relief. *Sociological Theory*, 4(1), 1-19.
- Hillier, L., Dempsey, D., Harrison, L., Beale, L., Matthews, L., & Rosenthal, D. (1998). *Writing themselves in: A national report on the sexuality, health and*

- well-being of same-sex attracted young people. A*, , 1998. Melbourne: Australian Research Centre in Sex, Health and Society, La Trobe University.
- Hillier, L., & Harrison, L. (2004). Homophobia and the production of shame: young people and same sex attraction. *Culture Health & Sexuality*, 6(1), 79-94.
- Holt, M., & Griffin, C. (2003). Being gay, being straight and being yourself. *Cultural studies*, 6(3), 404-425.
- Hoover, R., & Fishbein, H.D. (1999). The development of prejudice and sex role stereotyping in white adolescents and white young adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20(3), 431-448.
- Hufford, M.R. (2001). Alcohol and suicidal behavior. *Clinical Psychology Review*, 21(5), 797-811.
- Humphreys, L. (1972). *Out of the Closet. The Sociology of Homosexual Liberation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Haavio-Mannila, E., Kontula, O., Weinberg, M.S., & Sprecher, S. (1990). Sex, Alcohol and Gender: A Study of Finnish University Students. *Nordisk Sexologi*(8), 268-281.
- Israelstam, S. (1986). Psychosocial and Other Factors in Excessive Drinking of Homosexuals and the General-Population – Opinions of Alcohol Intervention Workers in Ontario, Canada. *Psychological Reports*, 59(3), 1263-1267.
- Israelstam, S., & Lambert, S. (1989). Homosexuals Who Indulge in Excessive Use of Alcohol and Drugs – Psychosocial Factors to Be Taken into Account by Community and Intervention Workers. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 34(3), 54-69.
- Jessor, R. (1982). Problem behavior and developmental transition in adolescence. *The Journal of School Health*, 52, 295-300.
- Jessor, R. (1992). Risk Behavior in Adolescence – a Psychosocial Framework for Understanding and Action. *Developmental Review*, 12(4), 374-390.
- Joiner, T.E., Conwell, Y., Fitzpatrick, K.K., Witte, T.K., Schmidt, N.B., Berlim, M.T., Fleck, M.P.A., & Rudd, M.D. (2005). Four studies on how past and current suicidality relate even when "everything but the kitchen sink" is covaried. *Journal of Abnormal Psychology*, 114(2), 291-303.
- Kaltiala-Heino, R., Rimpela, M., Marttunen, M., Rimpela, A., & Rantanen, P. (1999). Bullying, depression, and suicidal ideation in Finnish adolescents: school survey. *British Medical Journal*, 319(7206), 348-351.
- Kidwell, J.S., Dunham, R.M., Bacho, R.A., Pastorino, E., & Portes, P.R. (1995). Adolescent Identity Exploration – a Test of Eriksons Theory of Transitional Crisis. *Adolescence*, 30(120), 785-793.
- King, C.A. (1997). Suicidal Behavior in Adolescence. In R. W. Maris, M. M. Silverman & S. S. Canetto (Eds.), *Review of Suicidology* (pp. 61-95). New York: Guilford Press.

- Kitzinger, C., & Wilkinson, S. (1995). Transitions from heterosexuality to lesbianism: The discursive production of lesbian identities. *Developmental Psychology*, 31, 95-104.
- Klein, F., Sepekoff, B., & Wolf, T.J. (1985). Sexual orientation: A multi-variable dynamic process. *Journal of Homosexuality*, 11, 35-49.
- Krange, O., & Øia, T. (2005). *Den nye moderniteten. Ungdom, individualisering, identitet og mening*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Krieger, N. (2001). Theories for social epidemiology in the 21st century: An ecosocial perspective. *International Journal of Epidemiology*, 30, 668-677.
- Kristiansen, H.W. (2004). *Kjærlighetskarusellen*. Unpublished Dr.polit.-avhandling, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Kristiansen, H.W., & Pedersen, W. (2003). Når skeiv teori blir levd liv. *Samtiden*(2), 79-87.
- Kroger, J. (1996). *Identity in Adolescence. The Balance between Self and Other*. London: Routledge.
- Lalander, P. (1998). *Anden i flaskan. Alkoholens betydelse i olika ungdomsgrupper*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Larsen, C.J. (2003). *Skeive identiteter og homofile erfaringer. Et nytt seksuelt landskap?* Unpublished Hovedoppgave i sosiologi, University of Oslo, oslo.
- Larsen, C.J., Sandberg, S., & Pedersen, W. (2005). Tunge kyss – lette identiteter? [Heavy kissing – airy identities?]. *Sosiologisk Tidsskrift*, 13(3), 107-132.
- Leifman, H., Kuhlhorn, E., Allebeck, P., Andreasson, S., & Romelsjo, A. (1995). Abstinence in Late Adolescence – Antecedents to and Covariates of a Sober Life-Style and Its Consequences. *Social Science & Medicine*, 41(1), 113-121.
- Lester, D. (1987). A Subcultural Theory of Teenage Suicide. *Adolescence*, 22(86), 317-320.
- MacAndrew, C., & Edgerton, R. (1969). *Drunken Comportment: A Social Explanation*. Chicago: Aldine.
- Markowe, L.A. (2002). Coming Out as Lesbian. In A. Coyle & C. Kitzinger (Eds.), *Lesbian & Gay Psychology*. Oxford: Blackwell.
- Marsiglio, W. (1993). Attitudes toward Homosexual Activity and Gays as Friends – a National Survey of Heterosexual 15-Year-Old to 19-Year-Old Males. *Journal of Sex Research*, 30(1), 12-17.
- Marthinsen, E., & Røe, M. (2004). *Fattig eller rik? Slik ungdom ser det*. Tilgjengelig fra <http://www.svt.ntnu.no/ish/rikogfattig/homosporm.pdf>, lest 6.2, 2006.

- McDaniel, J.S., Purcell, D., & D'Augelli, A.R. (2001). The Relationship Between Sexual Orientation and Risk for Suicide. Research Findings and Future Directions for Research and Prevention. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 31(Supplement), 84-105.
- McDermott, P., Matthews, A., O'Hare, P., & Bennett, A. (1993). Ecstasy in the United Kingdom: Recreational drug use and subcultural change. In M. Heather, A. Wodak & E. A. Nadelmann (Eds.), *Psychoactive drugs and harm reduction: From faith to science* (pp. 230-244). London: Whurr Publishers.
- Mestrovic, S.G., & Brown, H.M. (1985). Durkheim's Concept of Anomie as Dereglement. *Social Problems*, 33(2), 81-99.
- Meyer, I.H. (1995). Minority Stress and Mental-Health in Gay Men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38-56.
- Middelthon, A.L. (2002). Unge homofile menn og fravær av adekvate tegn og kulturelle bilder. *Tidsskrift for den Norske Lægeforening*, 122, 82-84.
- Morris, J.F. (1997). Lesbian coming out as a multidimensional process. *Journal of Homosexuality*, 33, 1-22.
- Moseng, B.U. (2002). *Lesbiskes psykiske helse* (No. 4/02). oslo: NOVA.
- Muehrer, P. (1995). Suicide and Sexual Orientation – a Critical Summary of Recent Research and Directions for Future-Research. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25, 72-81.
- Narring, F., & Michaud, P.A. (2003). Sexual orientation and development in adolescence: practical issues. *Medecine Et Hygiene*, 61(2425), 384-+.
- Natvig Aas, H., Leigh, B.C., Anderssen, N., & Jakobsen, R. (1998). Two-year longitudinal study of alcohol expectancies and drinking among Norwegian adolescents. *Addiction*, 93(3), 373-384.
- Noack, P., & Puschner, B. (1999). Differential trajectories of parent-child relationships and psychosocial adjustment in adolescents. *Journal of Adolescence*, 22(6), 795-804.
- Nylund, H.K., & Eiring, Ø. (2004). *Villet egenskade: Uvisst om noe kan nytte*. Tilgjengelig fra <http://www.psykiatrinytt.no/modules.php?name=News&file=article&sid=353>, lest 18.06, 2006.
- Ohnstad, A. (2001). Psykologiens fortellinger om lesbiske – og kvinnes egne fortellinger. In M. Brantsæter, T. Eikvam, R. Kjær & K. O. Åmås (Eds.), *Norsk homoforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pape, H. (1997). *Drinking, getting stoned or staying sober. A general population study of alcohol consumption, cannabis use, drinking-related problems and sobriety among young men and women*. Upublisert Dr.Psychol, University of Oslo, Oslo.

- Pape, H., & Hammer, T. (1996a). How does young people's alcohol consumption change during the transition to early adulthood? A longitudinal study of changes at aggregate and individual level. *Addiction*, *91*(9), 1345-1357.
- Pape, H., & Hammer, T. (1996b). Sober adolescence – Predictor of psychosocial maladjustment in young adulthood? *Scandinavian Journal of Psychology*, *37*(4), 362-377.
- Pape, H., & Rossow, I. (2004). "Ordinary" People with "Normal" Lives? A Longitudinal Study of Ecstasy and Other Drug Use Among Norwegian Youth. *The Journal of Drug Issues*(Spring), 389-418.
- Parker, H., Aldridge, J., & Measham, F. (1998). *Illegal Leisure. The normalization of adolescent recreational drug use*. London: Routledge.
- Pedersen, W. (1990). Adolescents Initiating Cannabis Use – Cultural Opposition or Poor Mental-Health. *Journal of Adolescence*, *13*(4), 327-339.
- Pedersen, W. (1993). Ungdom, vennskap, rusmidler. *Tidsskrift for den norske lægeforening*(113), 1747-1749.
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt. Ungdom/sosialisering/rusmidler [Bittersweet. Youth, socialisation and substance use]*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (2005). *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, W., & Blekesaune, M. (2002). Sexual satisfaction in Young Adulthood. Cohabitation, committed dating or uattached life? *Acta Sociologica*, *46*(3), 179-194.
- Pedersen, W., & Samuelsen, S.O. (2003). Nye mønstre av seksualatferd blant ungdom. *Tidsskrift for Den Norske Lægeforening*, *21*(123), 3006-3009.
- Peele, S., & Brodsky, A. (2000). Exploring psychological benefits associated with moderate alcohol use: a necessary corrective to assessments of drinking outcomes? *Drug and Alcohol Dependence*, *60*(3), 221-247.
- Percy, A., McAlister, S., Higgins, K., McCrystal, P., & Thornton, M. (2005). Response consistency in young adolescents' drug use self-reports: a recanting rate analysis. *Addiction*, *100*(2), 189-196.
- Peterson, K.L., & Roscoe, B. (1991). Imaginary Audience Behavior in Older Adolescent Females. *Adolescence*, *26*(101), 195-200.
- Pilkington, N.W., & D'augelli, A.R. (1995). Victimization of Lesbian, Gay, and Bisexual Youth in Community Settings. *Journal of Community Psychology*, *23*(1), 34-56.
- Plummer, K. (1975). *Sexual Stigma. An Interactionist Account*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Plummer, K. (1995). *Telling Sexual Stories. Power, Change and Social Worlds*. London: Routledge.
- Ponse, B. (1978). *Identities in the lesbian world: The social construction of self*. Westport: Greenwood.

- Prieur, A. (2002). Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. *Kontur*(6), 4-12.
- Rattansi, A., & Phoenix, A. (1997). Rethinking youth identities: modernist and postmodernist frameworks. In J. Bynner, L. Chisholm & A. Furlong (Eds.), *Youth, Citizenship and Change in a European Context*. Aldershot: Ashgate.
- Reifman, A., & Windle, M. (1995). Adolescent Suicidal Behaviors as a Function of Depression, Hopelessness, Alcohol-Use, and Social Support – a Longitudinal Investigation. *American Journal of Community Psychology*, 23(3), 329-354.
- Remafedi, G., Farrow, J.A., & Deisher, R.W. (1991). Risk-Factors for Attempted-Suicide in Gay and Bisexual Youth. *Pediatrics*, 87(6), 869-875.
- Remafedi, G., French, S., Story, M., Resnick, M.D., & Blum, R. (1998). The relationship between suicide risk and sexual orientation: Results of a population-based study. *American Journal of Public Health*, 88(1), 57-60.
- Rich, C. L., Fowler, R. C., Young, D., & Blenkush, M. (1986). San Diego suicide study: Comparison of gay to straight males. *Suicide and Life Threatening Behavior*, 16, 448-457.
- Romelsjö, A., Leifman, H., & Nyström, S. (1995). A Comparative Study of Two Methods for the Measurement of Alcohol Consumption in the General Population. *International Journal of Epidemiology*, 24(5), 929-936.
- Rosario, M., Hunter, J., & Gwadz, M. (1997). Exploration of Substance Use Among Lesbian, Gay, and Bisexual Youth: Prevalence and Correlates. *Journal of Adolescent Research*, 12(4), 454-476.
- Rosario, M., Schrimshaw, E.W., & Hunter, J. (2004). Predictors of substance use over time among gay, lesbian, and bisexual youths: An examination of three hypotheses. *Addictive Behaviors*, 29(8), 1623-1631.
- Rosen, B.C., & Aneshensel, C.S. (1976). The Chameleon Syndrome: A Social Psychological Dimension of the Female Sex Role. *Journal of Marriage and the Family*(May), 605-617.
- Rosenberg, T. (2006). Monsterhomo. *Fett* (1/06), 23-25.
- Rossow, I. (1996). Alkohol og selvmord. In W. Pedersen & H. Waal (Eds.), *Rusmidler og veivalg*. Oslo: Cappelen.
- Rossow, I., & Bø, A.K. (2003). *Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge 2002*. Oslo: NOVA.
- Rossow, I., Grøholt, B., & Wichstrøm, L. (2005). Intoxicants and suicidal behaviour among adolescents: changes in levels and associations from 1992 to 2002. *Addiction*, 100(1), 79-88.
- Rossow, I., & Wichstrøm, L. (1994). Parasuicide and Use of Intoxicants among Norwegian Adolescents. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 24(2), 174-183.

- Rotheramborus, M.J., Rosario, M., Meyerbahlburg, H.F.L., Koopman, C., Dopkins, S.C., & Davies, M. (1994). Sexual and Substance Use Acts of Gay and Bisexual Male-Adolescents in New-York-City. *Journal of Sex Research, 31(1)*, 47-57.
- Rubenstein, J.L., Heeren, T., Housman, D., Rubin, C., & Stechler, G. (1989). Suicidal-Behavior in Normal Adolescents – Risk and Protective Factors. *American Journal of Orthopsychiatry, 59(1)*, 59-71.
- Russell, S.T. (2003). Sexual minority youth and suicide risk. *American Behavioral Scientist, 46(9)*, 1241-1257.
- Russell, S.T., & Consolacion, T.B. (2003). Adolescent romance and emotional health in the United States: Beyond binaries. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 32(4)*, 499-508.
- Russell, S.T., Driscoll, A.K., & Truong, N. (2002). Adolescent Same-Sex Romantic Attractions and Relationships: Implications for Substance Use and Abuse. *American Journal of Public Health, 92(2)*, 198-202.
- Russell, S.T., & Joyner, K. (2001). Adolescent sexual orientation and suicide risk: Evidence from a national study. *American Journal of Public Health, 91(8)*, 1276-1281.
- Russell, S.T., Seif, H., & Truong, N.L. (2001). School outcomes of sexual minority youth in the United States: evidence from a national study. *Journal of Adolescence, 24(1)*, 111-127.
- Rust, P.C. (1993). Coming out in the age of social constructionism: Sexual identity formation among lesbians and bisexual women. *Gender and Society, 7*, 50-77.
- Rust, P.C. (1995). *Bisexuality and the Challenge to Lesbian Politics*. New York: New York University Press.
- Safren, S.A., & Heimberg, R.G. (1999). Depression, hopelessness, suicidality, and related factors in sexual minority and heterosexual adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 67(6)*, 859-866.
- Saulnier, C.F. (1998). Prevalence of Suicide Attempts and Suicidal Ideation among Lesbian and Gay Youth. *Journal of Gay & Lesbian Social Services, 8*, 51-68.
- Savin-Williams, R.C. (1998). *"...And Then I Became Gay": Young Men's Stories*. New York: Routledge.
- Savin-Williams, R.C. (2001a). A critique of research on sexual-minority youths. *Journal of Adolescence, 24*, 5-13.
- Savin-Williams, R.C. (2001b). Suicide attempts among sexual-minority youths: Population and measurement issues. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 69(6)*, 983-991.
- Savin-Williams, R.C. (2005). *The New Gay Teenager*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Savin-Williams, R.C., & Diamond, L.M. (2000). Sexual identity trajectories among sexual-minority youths: Gender comparisons. *Archives of Sexual Behavior*, 29(6), 607-627.
- Schneider, S.G., Farberow, N.L., & Kruks, G.N. (1989). Suicidal-Behavior in Adolescent and Young-Adult Gay Men. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 19(4), 381-394.
- Sell, R.L. (1997). Defining and measuring sexual orientation: A review. *Archives of Sexual Behavior*, 26(6), 643-658.
- Shaffer, D., Fisher, P., Hicks, R.H., Parides, M., & Gould, M. (1995). Sexual Orientation in Adolescents Who Commit Suicide. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 25, 64-71.
- Shaffer, D., Gould, M.S., Fisher, P., Trautman, P., Moreau, D., Kleinman, M., & Flory, M. (1996). Psychiatric diagnosis in child and adolescent suicide. *Archives of General Psychiatry*, 53(4), 339-348.
- Shaffer, D., Pfeffer, C.R., Bernet, W., Arnold, V., Beitchman, J., Benson, R.S., Bukstein, O., Kinlan, J., McClellan, J., Rue, D., Shaw, J., Kroeger, K., Brent, D.A., Kruesi, M., Pearson, J.L., & Spirito, A. (2001). Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with suicidal behavior. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(7), 24S-51S.
- Simon, W., & Gagnon, J.H. (1984). Sexual scripts. *Society*, 22, 53-60.
- Skog, O.J. (1985). The collectivity of drinking cultures: A theory of the distribution of alcohol consumption. *British Journal of Addiction*, 80(1), 83-99.
- Skog, O.J. (1995). Alkoholproblem. In T. Goldberg (Ed.), *Samhällsproblem*. Stockholm: Liber.
- Skog, O.J., & Bjørk, E. (1988). Alkohol og voldskriminalitet. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskab*, 75, 1-23.
- Skretting, A., & Bye, E.K. (2003). *Bruk av rusmidler blant norske 15-16 åringer. Resultater fra den norske delen av de europeiske skoleundersøkelsene – ESPAD 1995, 1999 og 2003* (SIRUS rapport No. 5/2003). Oslo: SIRUS.
- Smith, A.M.A., Lindsay, J., & Rosenthal, D.A. (1999). Same-sex attraction, drug injection and binge drinking among Australian adolescents. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 23(6), 643-646.
- Smith, G.W., & Bloom, I. (1985). A study in the personal meaning of suicide in the context of Beachler's typology. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 15, 3-13.
- Sosial- og helsedepartementet (1995). *Alkoholpolitikken i endring?* (Norges offentlige utredninger No. 1995:24). Oslo: Sosial- og helsedepartementet.
- SSB. (2005). *Selv mord og selvmordsrate per 100 000 innbyggere, etter kjønn og alder 1951-2003*. Tilgjengelig fra <http://www.ssb.no/emner/03/01/10/dodsarsak/tab-2005-03-30-08.html>, lest 3.3, 2006.

- Stake, R. (1995). *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Stortingsmelding, nr. 25 (2000-2001). Levekår og livskvalitet for lesbiske og homofile i Noreg. Barne- og familiedepartementet.
- Stueve, A., & O'Donnell, L. (2000). Inconsistencies over time in young adolescents' self-reports of substance use and sexual intercourse. *Substance Use & Misuse*, 35(6-8), 1015-1034.
- Sundnes, A.E.C. (2003). *"Kamp om ordet." En fortolkende studie av seksuelle skjellsord blant ungdom*. Unpublished Hovedoppgave, Univseritetet i Oslo, Oslo.
- Svare, H. (2001). Homoseksualitet mellom biologi og kultur. In M. Brantsæter, T. Eikvam, R. Kjær & K. O. Åmås (Eds.), *Norsk homoforskning* (pp. 303-324). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thorlindsson, T., & Bjarnason, T. (1998). Modeling Durkheim on the micro level: A study of youth suicidality. *American Sociological Review*, 63(1), 94-110.
- Troiden, R.R. (1993). The Formation of Homosexual Identities. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological Perspectives on lesbian and Gay Experiences* (pp. 191-217). New York: Columbia University Press.
- Turner, V.W. (1969). *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago, IL: Aldine Publishing Company.
- Udry, J.R., & Chantala, K. (2002). Risk assessment of adolescents with same-sex relationships. *Journal of Adolescent Health*, 31(1), 84-92.
- Valentine, G., & Skelton, T. (2003). Finding oneself, losing oneself: the lesbian and gay 'scene' as a paradoxical space. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(4), 849-+.
- van Heeringen, C., & Vincke, J. (2000). Suicidal acts and ideation in homosexual and bisexual young people: a study of prevalence and risk factors. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(11), 494-499.
- Vincke, J., & van Heeringen, K. (2002). Confidant Support and the Mental Wellbeing of Lesbian and Gay Young Adults: A Longitudinal Analysis. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12, 181-193.
- Warner, M. (Ed.). (1993). *Fear of a queer planet : queer politics and social theory* (Vol. 6). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- West, C., & Zimmermann, D.H. (2002). Doing Gender. In S. Fenstermaker & C. West (Eds.), *Doing Gender, Doing Difference: Inequality, Power, and Institutional Change* (pp. 3-24). New York/London: Routledge.
- Weston, K. (1991). *Families we choose: Lesbians, gays, kinship*. New York: Columbia University Press.

- Wichstrøm, L. (2000). Predictors of adolescent suicide attempts: A nationally representative longitudinal study of Norwegian adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39(5), 603-610.
- Wichstrøm, L., & Hegna, K. (2003). Sexual orientation and suicide attempt: A longitudinal study of the general Norwegian adolescent population. *Journal of Abnormal Psychology*, 112(1), 144-151.
- Williams, T., Connolly, J., Pepler, D., & Craig, W. (2005). Peer victimization, social support, and psychosocial adjustment of sexual minority adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(5), 471-482.
- Willis, P. (1977). *Learning to labour: How working class kids get working class jobs*. Farnborough: Saxon House.
- Wilsnack, S.C., Plaud, J.J., Wilsnack, R.W., & Klassen, A.D. (1997). Sexuality, Gender and Alcohol Use. In R. W. Wilsnack & S. C. Wilsnack (Eds.), *Gender and Alcohol: Individual and Social Perspectives*. New Brunswick, NJ: Rutgers Center of Alcohol Studies.
- Winters, K.C., Stinchfield, R.D., Henly, G.A., & Schwartz, R.H. (1991). Validity of Adolescent Self-Report of Alcohol and Other Drug Involvement. *International Journal of the Addictions*, 25(11A), 1379-1395.
- Wyn, J., & White, R. (1997). *Rethinking Youth*. London: Sage Publications.
- Ystgaard, M., Reinholdt, N.P., Husby, J., & Mehlum, L. (2003). Villet egenskade blant ungdom. *Tidsskrift for Den Norske Lægeforening*, 123(16), 2241-2245.
- Ziehe, T. (1982). Om narcissismens sårbarhed. In J. Bjerg & B. Ells (Eds.), *Ungdom, socialisation og narcissisme*. København: Unge pedagoger.
- Østerberg, D. (1991). Innledning. In E. Durkheim (Ed.), *Selv mordet*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

STRAIGHTENING OUT THE QUEER?

Norwegian young people's homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study

Akseptert for trykking i
Culture, Health and Sexuality

Research Fellow Kristinn Hegna
NOVA – Norwegian Social Research

Research Assistant Camilla Jordheim Larsen
Institute for Sociology and Social Geography
University of Oslo

Straightening out the queer?

Norwegian young people's homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study

Abstract

The aim of the study was to describe the prevalence of homosexual experiences – from French kissing through petting to oral sex and intercourse – and homosexual romantic attractions and sexual arousal in a representative sample of the Norwegian population of young men and women aged 17-18 (n=3648). While homosexual experiences were far more prevalent among young women (27.4%) than among young men (6.5%), the gender difference in the case of homosexual genital experiences was smaller (F=4.6%, M=2.7%) than in the case of French kissing (F=25.7%, M=3.9%). While homosexual romantic attractions were more prevalent among young men with homosexual experiences than among young women, such attractions were confined to a minority among all young men except among young men with experiences of homosexual oral sex or intercourse. Hence, most homosexual experiences among Norwegian youth are not unequivocally tied to homosexual attraction and possible homosexual self-identity. The results suggest that among young men, homosexual behaviour is more often associated with homosexual orientation whereas young women's homosexual relations seem more exploratory.

Keywords: Youth, homosexuality, sexual behaviour, sexual orientation, gender, Norway

Introduction

When Alfred Kinsey's report on male adult sexual behaviour was first published in 1948 (Kinsey, Pomeroy, & Martin 1948), it created a major controversy. Besides the fact that sexual behaviour per se was measured and brought into the public eye, one of the work's most controversial conclusions was that the male population could not be represented by two distinct populations, one heterosexual and the other homosexual. Kinsey's 7-point scales of homosexual attraction and identification contributed to relativising and dissolving the sexual dichotomy of homosexuality and heterosexuality (Bullough 1998).

Constructivist theories assert that sexual orientation is based on culturally specific categories. Judith Butler (1993) has argued that sexual

identities are something you do rather than something you are, a view which became the core of what soon became known as ‘queer theory’ – a term covering the more radical versions of the constructivist perspective. Some queer theorists argue in favour of dissolving identity categories as a strategy for undermining social and political heteronormativity (Warner 1999). Kanner (2003) defined queerness as ‘destabilizing conventional categories, subverting the identities derived from and normalized by heteropatriarchy’ (Kanner 2003: 34). Recent contributions to the field have argued that some contemporary young people in fact are living their sexual orientation as queer theory postulates, by discarding sexual identity categories and transgressing the binaries (Pedersen & Kristiansen 2003, Savin-Williams 2005).

Essentialist theories on the other hand assert that sexual orientation is based on a non-changeable essence in the individual. Traditional identity politics, often based on such theories, largely sees homosexual behaviour as an expression of homosexual attraction and an important element of homosexual self-identity. Likewise, heterosexual behaviour is seen as an expression of heterosexual self-identity, or, if the individual self-identifies as gay or lesbian, poses a problem of authenticity and identity crisis. In other words, the dichotomised sexual system is based on a holistic ideal of sexual orientation, in which romantic feelings, sexual arousal and sexual behaviours are interrelated and consistent.

The main question posed in the present article concerns this very issue: Is the traditional sexual dichotomy a valid categorisation when describing the sexual behaviour and attractions of contemporary Norwegian youth? The aim of the present paper is to describe patterns of homosexual experiences as well as homosexual attractions among 17-18 year olds in Norway. In particular we wish to explore the relation between homosexual and heterosexual experiences on the one hand and the relation between homosexual experiences and attractions on the other. We also wish to address sexual behaviour as a gendered phenomenon. The other question addressed in this paper is: What gender differences do we find in the relation between homo- and heterosexual attractions and sexual experiences in our data and how can this be made sense of?

In the following we briefly present recent empirical research on adolescents and sexual behaviour in Europe and the Scandinavian countries at present, before turning to our own material.

Gender roles and heterosexuality in Norway

According to surveys on teenage sexual behaviour in Scandinavia, adolescent girls are the heterosexually more experienced gender (Edgardh, Lewin, & Nilsson 1999; Kontula, Rimpela, & Ojanlatva 1992; Wielandt, Boldsen, & Jeune 1989). This pattern breaks with that of all other European countries (Bozon & Kontula 1997). Of 16-year-olds in Norway in 2002, 47 per cent of females compared to 33 per cent of males had experienced heterosexual intercourse (Pedersen and Samuelsen 2003). At 18, half of the males had still not had sexual intercourse (48 per cent), as opposed to the 29 per cent of the females. The same pattern applied to non-coital sexual behaviours such as 'French kissing'/'necking', petting and oral sex (Pedersen & Samuelsen 2003).

The difference in sexual behaviour between Scandinavian young women and young women from other western countries is believed to be a result of greater gender equality in Scandinavia (Weinberg, Lottes and Shaver 1995). In 2001, the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) ranked Norway as the most gender-equal nation (Vikan 2002). In a study of urban young women from middle class backgrounds, Bjerrum Nielsen and Rudberg (2000) found that young women believed that their Norwegian male peers fancied 'girls who are both intelligent and good looking'; they did not want to be like 'stupid girls', 'just smiling at the boys'. They also claimed that it was 'perfectly acceptable for girls to take the sexual initiative'. Contrary to this, their mothers and grandmothers had seen cleverness and importunity as conflicting with their femininity in adolescence. The findings thus indicate a change of gender roles on the sexual arena (Bjerrum Nielsen and Rudberg 2000:447-448). Among Norwegian young adults, sexual satisfaction is positively related to traditional masculinity traits – initiative, assertiveness and importunity – in both men and women (Pedersen and Blekesaune 2003). Hence, Norwegian young women seem to take advantage of a flexible and androgynous gender role in their sexual life (Pedersen and Blekesaune 2003). The female assertiveness appearing from these studies seems to us as important background knowledge when interpreting same sex experiences among Norwegian young men and women.

Homosexual behaviour

There have been few representative studies of homosexual behaviour in the population of European youth and young adults. An analysis of data from computerised self-administered questionnaires in a Swiss national survey of young people aged 16-20 revealed that 1.5 per cent of females and 2.5 per

cent of males reported sexual experiences with a person of the same sex (Narring, Huwiler, & Michaud 2003). A longitudinal survey (Young in Norway I) based on a sample of 2,900 Norwegian students (mean age 22) included the question 'have you ever had sexual contact with someone of your own sex' (Wichstrøm & Hegna 2003). Homosexual contact was slightly more prevalent among young women (7.0%) than among young men (5.7%), but far more women (20.9%) than men (8.6%) reported at least some gay, lesbian or bisexual (GLB) attractions and more women (13.5%) than men (8.9%) reported a non-exclusive heterosexual identity.

As Gonsiorek, Sell and Weinrich (1995) emphasise: during adolescent and young adult development, the age of the respondent is of crucial importance when asking about homosexual interests, because adolescents' sexual orientation and identity may be unclear to them. Also, adolescents' acquisition of heterosexual experience generally follows a sequential pattern, starting with kissing and fondling and progressing through petting and oral sex to sexual intercourse (Jakobsen 1997). Consequently, studies of homosexual behaviours among young people should also describe the entire range of experiences from the erotic to the sexual, focusing in particular on gender differences.

Categorisations and dimensions of sexual orientation in adolescence

The results from the Young in Norway I study referred to above (Wichstrøm & Hegna 2003) exemplify the difficulties of categorising young people as homosexual/heterosexual or gay/lesbian in quantitative studies. Much effort has been put into including sexual orientation indicators in general population studies. However, as Sell (1997) points out, researchers seem to be confused about which criteria should be used to define and identify sexual orientations for the purpose of constructing representative samples of homosexual, bisexual and heterosexual youth (Sell 1997). The variety of ways of defining and assessing sexual orientation greatly influences the prevalence of 'homosexuality' (Wichstrøm & Hegna, 2003), produce more or less exclusive groups and these groups often do not overlap. For instance, Narring et al. (2003) revealed that among the small minority reporting homosexual contacts, 77 per cent of males and 87 per cent of females considered themselves heterosexual. They concluded that 'for a comprehensive understanding of sexual orientation in adolescence a differentiated look at dimensions of sexual orientation is indispensable' (Narring et al. 2003: 338).

Among interesting new contributions to this field is a recent qualitative focus-group study aimed at developing measures of sexual attraction adjusted

to young people's own experiences (aged 16-22) (Friedman et al. 2004). The authors found that sexual attraction was seen as a necessary component of sexual orientation for adolescents, while sexual behaviour, self-labelling and fantasies were not. In addition, the young informants identified two important dimensions of attraction; on the one hand a cognitive sense of being attracted to the other person (being in love with) and on the other hand an intense, internal, physiological reaction (sexual arousal).

Rather than emphasising the lack of coherence in definitions as a problem, it can be seen as a fruitful starting point for research. Diamond (2003) suggests that our knowledge and thinking about same-sex sexuality during adolescence have focused almost exclusively on differences between same-sex sexuality and other-sex sexuality, rather than on identifying developmental likenesses and divergences. Also, most of the research on adolescent same-sex sexuality sets sexual-minority youth apart, rather than situating them within the broader landscape of adolescent sexuality (Russell and Consolacion 2003).

As recommended by Diamond (2003), rather than asking about gay, lesbian or bisexual identification, quantitative studies should be asking about sexual behaviour and attraction to girls and boys respectively in general adolescent populations. Furthermore, studies should include questions related to the cognitive dimension ('having a crush'/ 'falling in love') as well as the physiological (sexual arousal) (Friedman et al. 2004). In this article we use the term 'attraction' to cover both of these dimensions. The cognitive dimension is referred to as 'romantic attraction', 'falling in love' or 'having a crush' and the physiological dimension is referred to as 'sexual arousal'. In the following, by 'homosexual experience' we mean sexual behaviour between two people of the same sex, regardless of the sexual attraction, sexual orientation or sexual identity of the people involved.

Aim of the study

First, we will describe the prevalence and nature of homosexual experiences in a representative sample of the Norwegian population of young men and women aged 17-18. Homosexual experiences include French kissing/'necking', fondling above the waist with no genital contact, petting with genital contact, oral sex and intercourse. Do young people report either heterosexual or homosexual experiences?

Secondly, we will turn to the relationship between experiences and attractions. Do young men and women reporting sexual experiences with a person of the same sex also report feelings of being in love with persons of

the same sex? Are their homosexual experiences related to feelings of being sexually aroused with persons of the same sex?

Thirdly, we will explore gender differences in both correlations: are homosexual experiences and attractions equally occurrent and linked in the same manner in the case of young men and women?

Finally, we will discuss the meaning of homosexual experiences among people not attracted to people of their own sex. Could these experiences be said to represent 'queerness'?

Data and methods

The quantitative data were taken from a 2002 survey of the Norwegian adolescent population and were based on a sample of 11,373 students from 73 schools aged 13 to 19 (The Young in Norway II study). The response rate was 92.3 per cent. The present analyses were based on the 3,648 upper secondary school students aged 17 or 18 who participated in the YiN II study. Students older than 18 or younger than 17 were excluded due to lower representativeness in the 16 and 19 age groups related to age diversity in school classes. Questionnaires were handed out in class and all students present filled in the form seated at individual desks. The seating arrangements in class allowed for privacy and data collection was monitored by specially trained teachers. The sampling procedure and data collection has been described in more detail elsewhere (Wichstrøm 1999). The sample is taken to be representative of the general population of young people in Norway aged 17-18.

Instruments

The questionnaire mapped sexual behaviour and attractions. Respondents were asked to report the following sexual experiences with female and male partners respectively: i) French kiss/'necking', ii) fondled or touched each other on the upper part of the body, iii) fondled or touched sexual organs, iv) oral sex, v) slept together/had sexual intercourse.⁵ Definitions of homosexual intercourse were not given and should be interpreted with caution. The questions of homosexual attractions included an emotional dimension

---

⁵ In asking about kissing, the Norwegian word 'kline' was used. This informal expression is used by Norwegian youth to connote French kissing and caressing, like 'necking' or 'snogging'. Such behaviour should be interpreted as more sexual than a kiss, but not including genital contact. The Norwegian terms 'samleie' and 'ligget sammen' were used. Both terms denotes sexual intercourse, but also to lie together in a sexual way, like the American term "to sleep with someone". School authorities did not allow questions on anal sex to be put to this age group.

and a sexual arousal dimension. The question of sexual arousal was included in the battery of sexual behaviour items. In addition, we asked 'Have you in your teenage years ever been in love with/had a crush on a boy/girl?', again related to partners of both sexes.⁶ Possible answers were 'Yes', 'Not sure' and 'No'.

There was no categorisation of 'gay' or 'lesbian'; hetero- and homosexual behaviour was treated as equal and same-sex partners as a matter of course. The usefulness of this wording was confirmed by way of pilot-studies and group interviews with young people. Students felt that this way of asking about sexual experiences with either sex – leaving out labels like heterosexual or homosexual – was 'democratic' and 'socially inclusive'.

The respondents were grouped into three categories according to the nature of their homosexual experiences. One group included all students with neither homosexual experiences nor attractions (94 per cent of the males and 73 per cent of the females). The second group included students who had only experienced homosexual French kissing, regardless of their homosexual attractions (2 per cent in males and 18 per cent in females). The third group included students reporting one or more homosexual experiences other than French kissing, i.e. fondling, petting, oral sex, intercourse (4 per cent in males and 9 per cent in females). Two indexes of accumulated heterosexual and homosexual experiences respectively were computed by adding one point to the index for each type of experience reported.

About one fourth of the respondents had missing answers to the same-sex partner questions (Female resp.: 17.5%-19.2%, Male resp.: 26.5%-27.1%), while missing responses on same-sex romantic attractions were lower (Female resp.: 11.8%, Male resp.: 12.4%). Respondents who also omitted to answer questions on the other-sex partner questions were coded as missing on homosexual behaviour (Female resp.: 1.3%, Male resp.: 1.6%). This rate of missing responses was on the same level as that of other general questions. The rest were coded as having no experience of homosexual behaviour.

---

⁶The question on emotional attractions included the Norwegian word 'forelsket' which is somewhat softer than 'being in love', perhaps closer to 'having a crush'

Results

Table 1 reports the prevalence of all homosexual behaviours and attractions, as well as the results of chi-square tests of the gender differences.

<Insert table 1 about here>

Table 1 shows a marked gender difference in homosexual experiences among Norwegian older adolescents. All forms of homosexual experiences listed, except homosexual intercourse, were more common among young women than among young men. One in four females had kissed another girl/woman and almost one in ten had fondled another girl/woman above the waist. Among the young men, prevalence varied from 1.2-3.9 per cent.

A correlation analysis between homosexual and heterosexual behaviour revealed fairly strong correlation between accumulated heterosexual and accumulated homosexual experiences among females but not for males (Females $r=.23$, $p<.001$, males $r=.04$, ns). Accumulated heterosexual experience was most strongly correlated to homosexual French kissing (F: $r=.27$, $p<.001$, M: $r=0.09$, $p<.001$) and least to homosexual intercourse (F: $r=.08$, $p<.001$, M: $r=.001$, ns). Hence, the least advanced behaviours such as French kissing seemed to be more strongly linked to a heterosexual pattern of sexual behaviour than did homosexual genital experience.

< Insert table 2 about here>

Against this background we wished to explore possible differences between young people whose experiences were confined to homosexual kissing and those who had other homosexual experiences or none at all. Table 2 shows the shares of male and female respondents with no heterosexual experiences, non-coital heterosexual experiences only (kissing, fondling, petting and oral sex) and experiences with heterosexual intercourse in the three categories of homosexually experienced respondents. In addition, shares with more than five sexual intercourse partners are shown.

Among the young men, the group with solely French kissing experiences was the most heterosexually experienced in terms of the percentage reporting heterosexual intercourse experiences, 28 of 35 males reporting heterosexual intercourse. In the group of young men with other homosexual experiences, more than half had sexual intercourse experiences, but there was also a large group of 41 per cent with heterosexual non-coital

experiences only. This differed from the distribution among the females. Among women, there were no significant difference between the 'French kissers' and the young women reporting other homosexual experiences. This may imply that homosexual genital behaviours are more loosely connected to a heterosexual pattern among young men than among young women, and hence perhaps more strongly linked to homosexual attraction and identity.

< Insert table 3 about here >

Table 3 is a cross-tabulation showing the shares of males and females who had ever been in love with or had a crush on someone of their own sex and the shares who had ever been sexually aroused by someone of their own sex respectively, related to their reported homosexual experiences. Accumulated heterosexual experiences were strongly correlated to heterosexual arousal ($r=.65$, $p<.001$), but this concurrent pattern was not found in homosexual experiences: the shares reporting ever having been in love with a same-sex individual were much lower and varied more according to gender and nature of homosexual experiences (table 3). The percentage among the males was higher, but was still only 28 per cent. The experience of being in love with someone of the same sex was more common among those reporting homosexual behaviour with genital contact.

< Figure 1 about here >

Sexual arousal was more strongly linked to the sexual experiences reported here than was romantic attractions. Among the young men and women reporting experiences of homosexual petting below the waist, oral sex or intercourse, the majority also reported having been sexually aroused by someone of their own sex. Homosexual French kissing, however, again seemed to have left little impact: only one third of males and one sixth of females who had kissed another boy or girl, had ever experienced homosexual arousal.

In order to bring out the diversity of behaviour and attractions in a normal youth population, figure 1 (A, B) illustrates the overlap between those reporting homosexual French kissing but no genital contact, those reporting homosexual arousal and those reporting homosexual romantic feelings. Figure 1 (C, D) illustrates the overlap between those reporting homosexual experiences with genital contact, those reporting homosexual arousal and those reporting homosexual romantic feelings. The percentage

in the middle area – representing young people reporting both experiences and attractions – is extremely small (females) or non-existent (males) as we isolate respondents with French kissing-experiences only (A, B). This is due to the fact that most of the respondents reporting both dimensions of homosexual attraction had experienced fondling above the waist or genital contact with someone of their own sex. When isolating the small group of young men with one or more experiences of genital contact, the largest area combines experiences and attractions, homosexual genital contact without such attractions coming next. The corresponding group of young women is more than twice as large in number, but is distributed more evenly across the seven combinations.

In the present study, 93.3 per cent of the males and 71.5 per cent of the females had had neither homosexual experiences nor attractions and could thus be categorised as heterosexuals, following the manner of thinking of Friedman et al.'s study (2004). A far smaller group consisting of 3.2 per cent of the males and 8.1 per cent of the females reported homosexual desire, romantic feelings or both, which may suggest a homosexual orientation (Friedman et al 2004). However, a small minority among the young males and quite a large minority among the young women fitted into neither of these categories (3.5 per cent of the males and 26.3 per cent of the females), reporting a combination of experiences and attractions that does not match.

Discussion – Making sense of homosexual behaviour in adolescence

The results presented so far illustrate a landscape of sexual behaviour and attractions that is far from both unitary heterosexual and binary homosexual/heterosexual. We found that a varying minority up to 27 per cent have one or more forms of homosexual experience, that homosexual experiences were positively correlated with heterosexual experiences and at the same time relatively loosely related to homosexual attractions. A weakness of the study might be that we have no knowledge of possible temporal concurrence of behaviour and attractions. In addition, among those refraining from answering questions on same-sex sexual experience, some may be reluctant to admit such experience and thus contribute to deflate the prevalence of homosexual experience of the sample. Still, we may conclude that there is no evidence of the 'either-or' relationship between homo- and heterosexual experiences among youth that is often assumed to apply to adult GLB people in public opinion (Dempsey, Hillier and Harrison 2001).

As expected, following the results from Narring et al (2003), we found a low degree of overlap between homosexual experiences and homosexual attractions in both young men and young women. The present study none the less adds to this knowledge by showing how groups of youths with differing homosexual experiences also differ in their experience of homosexual romantic attractions and homosexual arousal. Young people with homosexual genital experiences were more likely to ever have been in love with someone of their own sex and even more likely to ever have been sexually aroused, than young people having kissed or caressed a same-sex partner. It is important to stress that the data are unable to address the temporal sequencing of experience and attractions, and that there may be time gaps between the homosexual experiences and the attractions reported here. Still, it is reasonable to conclude that a homosexual orientation – or even homosexual self-understanding – could be more prevalent among the young people reporting homosexual genital contact than among those reporting solely homosexual French kissing.

However, there were several noteworthy gender differences. Norwegian young women report more homosexual experiences than Norwegian young men and particularly more same-sex French kissing and fondling. This contrasts with the Swiss study of young people's homosexual experiences (Narring et al 2003) and also earlier population studies of Norwegian young adults (Wichstrøm and Hegna 2003). We also found that the relationship between accumulated homosexual and heterosexual experiences was stronger among young women than among young men. Finally, we found that both dimensions of homosexual attractions – falling in love and sexual arousal – were more strongly correlated to homosexual experiences among the young men than among the young women. Gender differences in sexual arousal were only significantly different when comparing the groups reporting homosexual French kissing. For all five types of homosexual experience, homosexual romantic feelings (falling in love / having a crush) were far more widespread among the young men than among the young women. Thus, the romantic side of a sexual relationship seemed to be a more common aspect of homosexual experiences for young men. In addition, we found stronger consistency between homosexual behaviours among young men than among young women.

These findings raise two main questions. The first question concerns the interpretation of the results and the significance ascribed to the experiences by the young respondents. Our understanding of these results depends on the starting point of the interpretation related to the assumed

sexual orientation of the respondents – homosexual behaviour/homosexual orientation or homosexual behaviour/heterosexual orientation? The second question concerns the gender differences: Young females are the most experienced, whereas young men's experiences are more strongly linked to romantic feelings and thus possibly to a homosexual orientation. Why?

We would expect GLB self-identification to be more prevalent among respondents with homosexual genital experiences and homosexual arousal/romantic attractions than among respondents without such sexual attractions and/or genital experiences. Thus, a minority of the young people in the Young in Norway study would probably have a self-understanding as gay or lesbian at the time of their participation in the study. An additional minority would probably not have a gay or lesbian self-understanding at that point, but would perhaps have changed their opinion if asked again three years later on, or have a self-understanding as bisexual. Yet another minority would perhaps claim that their sexual experiences were of no importance for their identity. Still, the majority of the young people in this study will most probably self-identify as heterosexual and stick to this identity throughout their lifespan. All of these instances could in theory be found among those with only heterosexual experience, as well as in both homosexual experience groups. In the following, we will discuss alternative meanings of homosexual behaviour in adolescence in relation to two different assumptions regarding the respondent's sexual self-identity – homosexual or heterosexual. Finally we briefly discuss a third option; no label.

Homosexual behaviour – homosexual identity

Homosexual experiences may play an important role in a process of GLB identity development for young people. For some, a homosexual encounter may serve as an eye-opener or make out the missing pieces of a puzzle (Hegna et al 1999) or be an element in expressing authenticity (Holt and Griffin 2003). Experiences with intimacy is a core developmental issue during the adolescent years, but may be particularly important for homosexually oriented young people, given the sexual prejudice that often characterises the cultures in which they grow up (Diamond and Lucas 2004).

At the same time, heterosexual experience was very common among youth who had been in love with someone of their own sex and hence could be seen as having a homosexual orientation. Gay or lesbian adolescents – or future GLB youths – may initiate a heterosexual exploration and identity development in the same way as their peers as a result of a heteronormative pressure and lack of competing sexual role models in adolescence. Since

essentialist identity theory presuppose or stress coherence between self-identity and behaviour, heterosexual experience among self-identified gay or lesbian youths would be conceived of as a problem, ‘false consciousness’ (Diamond 1998) and a possible sign of identity crisis.

Assuming that homosexual attractions are a proxy for current or future GLB sexual orientation in this age group, the gender differences found in this study seem to indicate that homosexual experiences may be more strongly linked to a gay sexual orientation among young men than to a lesbian sexual orientation among young women. This has also been indicated in previous studies of North-American GLB youth samples (Dempsey, Hillier, & Harrison, 2001).

Homosexual behaviour – heterosexual identity?

As the present study reveals, homosexual behaviour may or may not be linked to homosexual attractions and hence to a homosexual orientation and perhaps a gay/lesbian identity. In other words, a substantial proportion of youth who have had a sexual experience with a person of the same sex are likely to self-identify as heterosexuals. While GLB youth with homosexual experiences clearly constitute a minority of the youth population, homosexual behaviour among heterosexually defined individuals is in fact the less explored of the two (Diamond 2003). What is the meaning of their behaviour?

At first glance, our results may seem to support the ‘queer’ assumption that sexual behaviour among young people today is fluid and not tightly related to a binary system of sexual identity. However, there are also ‘sexual stories’ (Plummer 1995) and sexual scripts (Gagnon and Simon 1973) in our popular culture of homosexual encounters which do not stir the participants’ heterosexual identity. One such sexual script is often represented in pornographic contexts, for instance when a man is present as participant in a ‘threesome’ with two women. The Norwegian Sexual Behaviour Study 2002 revealed that 13 percent of respondents aged 18-24 years had participated in group sex, involving more than two people simultaneously (Træen, B. 2005, personal communication). In theory, some of our respondents’ homosexual behaviours could be the result of participation in sexual acts including one other-sex and one same-sex partner. In this case, the ‘threesome’ could be interpreted as a further development in heterosexual behaviour and hence be a partial explanation for why young people with homosexual genital experiences had had more heterosexual experiences than their peers. It might also explain why homosexual genital experiences were associated more strongly with homosexual arousal than with homosexual romantic attractions. How-

ever, this interpretation gives little support to the notion that all homosexual behaviour among youth represents 'queer' sexualities, when queerness is defined as 'destabilizing conventional categories, subverting the identities derived from and normalized by heteropatriarchy' (Kanner 2003: 34).

Participation in 'threesomes' by some respondents cannot explain why less erotic behaviours, such as French kissing and fondling above the waist, are the most frequent. The weak correlation between homosexual French kissing and both dimensions of homosexual attraction, particularly among young women, raises the question of whether this form of same-sex behaviour should be interpreted as sex at all. Is it just a game? Is it experimentation or even practising for 'the real thing'? Is the gender imbalance in frequency of homosexual French kissing related to a difference in gender role and gendered sexual scripts?

In our study one in four of the female respondents reported having 'necked' with another young woman. In a qualitative study of homosexual behaviour among 55 self-defined heterosexual Norwegian young men and women of the same age group, many of the female respondents spoke about similar experiences; some of them as participants and all of them as spectators (Larsen, Sandberg and Pedersen 2005). In all the reported cases, the female-to-female French kissing did not take place in private, but rather in a public context of a party where alcohol was consumed. The kissing took place in front of other young people and according to the respondents it was done for fun. The public nature of this kissing was interpreted as an indication of the non-intimate character of the act and that it was meant for the others to watch. Several of the young women said that they kissed their female friends on their own initiative and that one of the motives was attracting the boys' attention. They claimed they could see that the boys enjoyed it and sometimes even seemed to 'turn them on'. Rather than expressing their own sexual desires, the behaviour seemed to be motivated by an attempt to stage themselves as sexually attractive to male peers.

Holland, Ramazanoglu, Sharp and Thompson (1998) found young women's sexuality to be expressed with a 'male in the head', an incorporated male defining even the girls' own desires and sexual needs. The high prevalence of young women having experienced French kissing with same-sex peers could be seen as a result of a sexual script concerning female sexual performance for a male's eyes and his desires known from popular culture and the sex industry and as a form of objectification of women.

However, the young women kissing each other deeply may also express feelings of independence and 'girl power'. A pop-cultural event may serve

as a parallel example: When Britney Spears and Christina Aguilera were kissed by Madonna at the MTV Awards 2003, it may have been commercially motivated, but at the same time it represented female (sexual) autonomy. The story of female autonomy is strong among Norwegian young women, where the combination of feminist ideas of equal rights and modern individualisation has given rise to great confidence and a strong feeling of independence in this generation (Bjerrum Nielsen and Rudberg 2000). Norwegian young women also stress their autonomy and their individualisation in relationships, love and sexuality and believe that love should not imply subordination or loss of self-respect (Rudberg, 1996). However, the double standard persists parallel to the sexual liberation and hinders young women from having multiple male sex partners. One possible interpretation of the kissing ‘performance’ is that it not only allowed the young women to stage themselves as sexually available, but also as sexually liberated and rebellious, without risking stigmatisation as ‘loose’. In addition, the young women were able to explore their sexual feelings with a same-sex partner, without the obvious threat of being labelled ‘lesbians’. The performance of female French kissing thereby give young women a heterosexually defined situation where homoeroticism as well as heteroeroticism, may be explored – risk free.

The study referred to earlier (Larsen et al 2005) found homosexual necking between heterosexual young men to be paralleled among their female counterparts in the way it was performed in public and in front of spectators. However, it was less frequent and the female informants explicitly stated that it did not turn them on, rather the contrary. For the young men necking with male friends in public, the implied audience was other young men not belonging to their in-group. The kissing served as a marker of group identity and symbolically defined the kisser’s group of friends as ‘rebellious’ and ‘progressive’, as opposed to ‘the mainstream’, and was more of a countercultural event than among the women.

The stronger stigma attached to male homosexuality may explain why male homosexual French kissing was less prevalent. Two young heterosexual men necking in public are not seen as sexually attractive in doing so and the risk of the gay stigma is obvious. Therefore the act requires a sexual confidence. Paradoxically, this confidence may be displayed by the act itself; the young men daring to depart from the dominant script do it because they know they have the social status to get away with it. Put more bluntly, they are so ‘heterosexual’ that they can afford the risk. A similar point was made by Dalley and Campbell (2006) in their analysis of straight girls assuming

‘lesbian personae’ in a Francophone high school in Canada. Being heterosexual, these girls were able to ‘successfully’ take up lesbianism as a counter-discourse. This need for heterosexual confidence could assist our understanding of why the group with homosexual kissing experience was also the most heterosexually experienced. In this way homosexual necking can be interpreted as a part of heterosexual development.

Although we argue that this means that both girls’ and boys’ homosexual kissing behaviour does not pose a ‘threat’ to the dichotomous sexual identity categories, we will still open up for the view that it does in fact represent a challenge to heteronormativity in terms of behaviour. If the repertoire of sexual behaviour ‘allowed’ within the heterosexual norm expands, this may in itself be a ‘queering’ of society. However, when asking whether this may turn the homo-hetero dichotomy redundant, our findings suggest that it will not. Rather, as this homosexual practise is incorporated in a heterosexual script, even confirming the heterosexuality of the subject, it may be seen as an example of how ‘queer’ practice is ‘straightened out’ among some young people with heterosexual experiences.

Homosexual experience – no sexual identity?

We have argued that the meaning of young people’s homosexual behaviour is very different, related to the underlying sexual self-identity of the young woman or young man: Coherence and authenticity, conflict or experimentation? We have also argued that from such a point of departure, it is difficult to interpret the lack of overlap between experience and attractions as ‘queer’. However, a third possibility is that some of these young people have no sexual identity. In his new book “The New Gay Teenager” (2005), Ritch C. Savin-Williams claims that some young gays today do not require a sexual definition in order to express who they are. Same-sex sexuality is not such a big deal to them, and they are not interested in neatly categorising their sexual orientation, he finds. Is this an underlying cultural change that may lie behind the diversity in sexual behaviour and attractions found in this study? May this be an indication that the arguments of queer identity politics have succeeded in advocating people’s sexual freedom outside the binaries? Our data does not allow conclusions on these questions. Qualitative data published elsewhere (Larsen, Sandberg & Pedersen 2005) however, revealed that most homosexual behaviour among the interviewed adolescents seemed to confirm rather than destabilise (hetero)sexual identities. Still, the multiple combinations of sexual behaviours and sexual attractions found in this study are intriguing, and suggest that a definite ‘no’ to the questions is not warranted.

Conclusion

The pattern of homosexual behaviour and attraction found among Norwegian young people is mixed and varied, but some conclusions stand out. For one, a minority of youths had homosexual experiences during their adolescence; however, much of this experience was not unequivocally tied to homosexual attractions and a possible homosexual self-identity at this age. For a segment of these young people, homoerotic and homosexual behaviour could be interpreted outside a homosexual orientation perspective, perhaps even as a continuance of heterosexual sexual development or inside heterosexual scripts. For others, homosexual experience and attractions are closely knit, and may be an expression of their homosexual orientation and a basis for a gay, lesbian or bisexual identity. The results also indicate that, perhaps due to a stronger stigma of homosexual behaviour between men, young women in Norway allow themselves to explore homoerotic relations to a greater extent than young men.

The relationship between homosexual experiences and attractions was stronger among young men than among young women and there was a stronger consistency between homosexual behaviours among the young men. Again, the stronger stigma on male homosexuality restricts sexual latitude for young men and could explain the finding that romantic attraction was more common among the homosexually experienced young men than among the young women. Perhaps homosexual experiences represent a more fundamental break with heteronormativity for young men and hence are to a greater degree part of a homosexual orientation?

These results have wider relevance for future research on sexual minority youth. Based on these results, a reasonable conclusion seems to be that it is not enough to record homosexual experiences alone to isolate a group of young people with a gay or lesbian sexual orientation. Over the last couple of years, several population-based studies of young people from Norway, the US and Australia have concluded that gay, lesbian and bisexual youth are at greater risk of suicide attempts and substance abuse (DuRant, Krowchuk, & Sinal, 1998; Faulkner & Cranston, 1998; Fergusson, Horwood, & Beautrais, 1999; Remafedi, French, Story, Resnick, & Blum, 1998; Wichstrøm & Hegna, 2003). However, when such questions are addressed, the population is in many cases simply dichotomised on the basis of experiences of homosexuality (DuRant et al., 1998; Faulkner & Cranston, 1998). The present study indicates that homosexual behaviour is in many cases not followed by homosexual attractions and is consequently not an appropriate operationalisation of GLB

identity. Later studies need to disentangle sexual behaviour from sexual attraction with a view to establishing whether heightened psychosocial risk is related to homosexual identity issues, or if this risk could also be related to breaking heteronormative barriers or to a general tendency toward unconvictionality among youth.

Acknowledgment

The authors wish to thank Professor PhD Willy Pedersen and Sveinung Sandberg, University of Oslo and Ingrid Smette, NOVA for valuable comments on earlier versions of this paper.

References

- Bjerrum Nielsen, H. and Rudberg, M. (2000) Gender, Love and Education in Three Generations: The Way Out and Up. The European Journal of Women's Studies, 7, 423-453.
- Bozon, M. and Kontula, O. (1997) Initiation Sexuelle et Genre: Comparaison des Evolutions des Douze Pays Européens. Population, 6, 1367-1400.
- Bullough, V. L. (1998) Alfred Kinsey and the Kinsey Report: Historical Overview and Lasting Contributions. Journal of Sex Research, 35, 127-131.
- Butler, J. (1993) Bodies that Matter: On the Discursive Limits of 'Sex' (New York: Routledge).
- Dalley, P. and Campbell, M.C. (2006) Constructing and Contesting Discourses of Heteronormativity: An Ethnographic Study of Youth in a Francophone High School in Canada. Journal of Language, Identity, and Education, 5, 11-29.
- Dempsey, D. Hillier, L. and Harrison, L. (2001) Gendered (S)explorations among Same-sex Attracted Young People in Australia. Journal of Adolescence, 24, 67-81.
- Diamond, L.M. (1998) Development of Sexual Orientation among Adolescent and Young Adult Women. Developmental Psychology, 34, 1085-1095.
- Diamond, L.M. (2003) New Paradigms for Research on Heterosexual and Sexual-Minority Development. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 32, 490-498.
- Diamond, L. M. and Lucas, S. (2004) Sexual-Minority and Heterosexual Youths' Close Relationships: Experiences, Expectations, and Implications for Well-Being. Journal for Research on Adolescence, 14, 313-340.
- DuRant, R.H., Krowchuk, D.P. and Sinal, S.H. (1998) Victimization, Use of Violence and Drug Use at School among Male Adolescents who Engage in Same-Sex Sexual Behavior. Journal of Pediatrics, 133, 113-118.

- Edgardh, K., Lewin, B. and Nilsson, B. R. (1999) Sexual Experience and Behaviour as Reported by 17-year-old Girls and Boys in Sweden. Scandinavian Journal of Sexuality, 2, 41-60.
- Faulkner, A. H. and Cranston, K. (1998) Correlates of Same-Sex Sexual Behavior in a Random Sample of Massachusetts High School Students. American Journal of Public Health, 88, 262-266.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J. and Beautrais, A. L. (1999) Is Sexual Orientation Related to Mental Health Problems and Suicidality in Young People? Archives of General Psychiatry, 56, 876-880.
- Friedman, M. S., Silvestre, A. J., Gold, M. A., Markovic, N., Savin-Williams, R. C., Huggins, J. and Sell, R. L. (2004) Adolescents Define Sexual Orientation and Suggest Ways to Measure it. Journal of Adolescence, 27, 303-317.
- Gagnon, J. H. and Simon, W. (1973) Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality (Chicago: Aldine Publishing Company).
- Gonsiorek, J. C., Sell, R. L. and Weinrich, J. D. (1995) Definition and Measurement of Sexual Orientation. Suicide and Life-Threatening Behavior, 25 (Supplement), 40-51.
- Holland, J., Ramazanoglu, C., Sharp, S. and Thompson, R. (1998) The Male in the Head: Young People, Heterosexuality and Power (London: Tufnell).
- Holt, M. and Griffin, C. (2003) Being Gay, Being Straight and Being Yourself. Cultural studies, 6, 404-425.
- Jakobsen, R. (1997) Stages of Progression in Non-Coital Sexual Interactions among Adolescents: An Application of the Mokken-Scale Analysis. International Journal of Behavioral Development, 21, 537-553.
- Kanner, M. (2003) Can Will & Grace Be 'Queered'? Gay & Lesbian Review, 10, 34-35.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B. and Martin, C. E. (1948) Sexual Behavior in the Human Male (Philadelphia: W.B. Saunders).
- Kontula, O., Rimpela, M. and Ojanlatva, A. (1992) Sexual Knowledge, Attitudes, Fears and Behaviors of Adolescents in Finland (the Kiss Study). Health Education Research, 7, 69-77.
- Kristiansen, H.W. and Pedersen, W. (2003) Når skeiv teori blir levd liv [Putting queer theory into practice. English version available at <http://www.eurozine.com/article/2004-07-06-kristiansen-en.html>]. Samtiden, 1, 79-88. .
- Larsen, C. Jordheim, S. Sandberg, og W. Pedersen (2005): Tunge kyss – lette identiteter? [Heavy kissing – airy identities?] Sosiologisk Tidsskrift. 3/2005, 107-132.
- Narring, F., Huwiler, S. M. and Michaud, P. A. (2003) Prevalence and Dimensions of Sexual Orientation in Swiss Adolescents: A Cross-Sectional Survey of 16 to 20-year-old Students. Acta Paediatrica, 92, 233-239.

- Pedersen, W. and Blekesaune, M. (2003) Sexual Satisfaction in Young Adulthood: Marriage, Cohabitation, Committed Dating or an Unattached Life? Acta Sociologica, 46, 1979-1993.
- Pedersen, W. and Samuelsen, S. O. (2003) Nye Mønstre av Seksualatferd blant Ungdom [New patterns of sexual behaviour among youth]. Tidsskrift for Den Norske Lægeforening, 21, 3006-3009.
- Plummer, K. (1995) Telling Sexual Stories: Power, Change and Social Worlds (London: Routledge).
- Remafedi, G., French, S., Story, M., Resnick, M. D. and Blum, R. (1998) The Relationship between Suicide Risk and Sexual Orientation: Results of a Population-Based Study. American Journal of Public Health, 88, 57-60.
- Rudberg, M. (1996) Young Girls in Love in Three Generations. In H. Bjerrum Nielsen (Ed.) Kjønn, generasjon, identitet, Working paper 8/96, Senter for kvinneforskning, University of Oslo: 106-126.
- Russell, S. T. and Consolacion, T. B. (2003) Adolescent Romance and Emotional Health in the United States: Beyond Binaries. Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 32, 499-508.
- Savin-Williams, R. (2005) The New Gay Teenager (Cambridge, MA: Harvard University Press).
- Sell, R. L. (1997) Defining and Measuring Sexual Orientation. Archives of Sexual Behavior, 26, 643-658.
- Vikan, S. T. (2002) Norge: Verdsmeister i Likestilling [Norway: World Champion in Gender Equality. English version at <http://www.ssb.no/english/magazine/art-2003-12-04-01-en.html>], Samfunnsspeilet 1/02, Statistics Norway.
- Warner, M. (1999) The trouble with Normal: Sex, Politics and the Ethics of Queer Life (New York: The Free Press).
- Weinberg, M. S., Lottes, I. L. and Shaver, S. M. (1995) Swedish or American Heterosexual College Youth: Who Is More Permissive? Archives of Sexual Behavior, 24, 409-437.
- Wichstrøm, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: The role of intensified gender socialization. Developmental Psychology, 35, 232-245.
- Wichstrøm, L. and Hegna, K. (2003) Sexual Orientation and Suicide Attempt: A Longitudinal Study of the General Norwegian Adolescent Population. Journal of Abnormal Psychology, 112, 144-151.
- Wielandt, H., Boldsen, J. and Jeune, B. (1989) Age of Partners at 1st Intercourse among Danish Males and Females. Archives of Sexual Behavior, 18, 449-454.

Tables

Table 1: Prevalence of homosexual experiences among young males and females 17-18 years. 2002. Per cent. N=3579.

	Males	Females	Chi sq
Ever had a crush/been in love			
Yes	2.0	2.0	$\chi^2=24.3, p<.001$
Not sure	0.8	3.1	
Sexually aroused	1.9	5.1	$\chi^2=26.1, p<.001$
French kissing/'necking'	3.9	25.7	$\chi^2=326.4, p<.001$
Fondling above waist	3.8	8.5	$\chi^2=33.3, p<.001$
Petting with genital contact	2.4	4.2	$\chi^2=9.0, p<.01$
Same-sex intercourse	1.2	1.6	ns
Oral sex	1.5	3.1	$\chi^2=11.0, p<.001$
Genital sexual contact in all	2.7	4.6	$\chi^2=8.4, p<.01$

Table 2: Heterosexual experiences among young males and females 17-18 years by type of homosexual experiences. 2002. Per cent. N=3579.

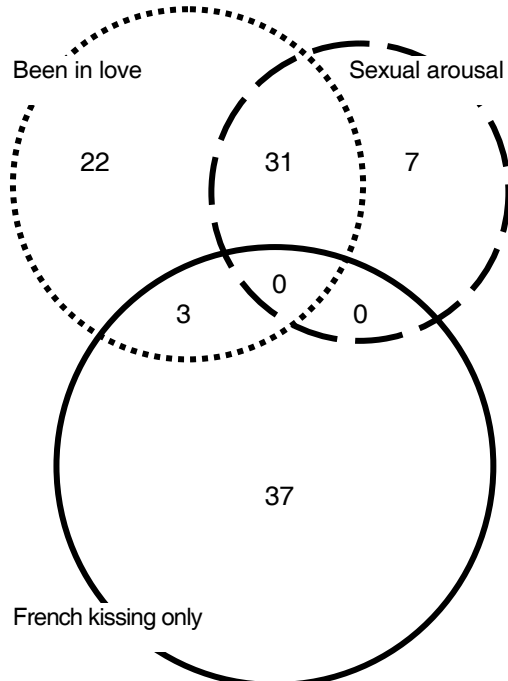
	Homosexual experiences						Chi sq, p
	No experiences		Deep kissing only		Other homosexual experiences		
	Males (n=1597)	Females (n=1358)	Males (n=35)	Females (n=342)	Males (n=78)	Females (n=1719)	
<i>Heterosexual experiences</i>							
No experiences	8	10	-	0.3	2.5	-	Males: $\chi^2=19.1, p<.001$
Non-coital experiences	44	32	20	16	41	14	
Coital experiences	47	58	80	83	57	86	Females: $\chi^2=122.4, p<.001$
Total	100	100	100	100	100	100	
More than 5 sexual partners	9	9	26	21	17	33	Males: $\chi^2=17.7, p<.001$ Females: $\chi^2=97.1, p<.001$

Table 3: Shares reporting ever having been in love (not including the 'unsure') with a same-sex partner and ever having been sexually aroused by a same-sex partner, by homosexual behaviour among young males and females 17-18 years. 2002. Per cent (n). N=3648

	<u>Same-sex romantic attractions</u>			<u>Same sex sexual attractions</u>		
	Male	Female	Chi sq	Male	Female	Chi sq
French kissing/'necking'	28.4 (19)	5.2 (25)	42.8, p<0.001	26.9 (18)	14.5 (70)	6.7, p<0.01
Fondling above waist	35.4 (23)	13.2 (21)	14.4, p<0.001	43.1 (28)	41.5 (66)	ns
Petting with genital contact	48.8 (20)	17.7 (14)	12.8, p<0.001	63.4 (26)	62.0 (49)	ns
Same-sex intercourse	81.0 (17)	23.3 (7)	16.5, p<0.001	90.5 (19)	83.3 (25)	ns
Oral sex	68.0 (17)	22.0 (13)	16.2, p<0.001	80.0 (20)	67.8 (40)	ns
Genital sexual contact in all	48.9 (23)	17.4 (15)	14.8, p<0.001	59.6 (28)	59.3 (51)	ns

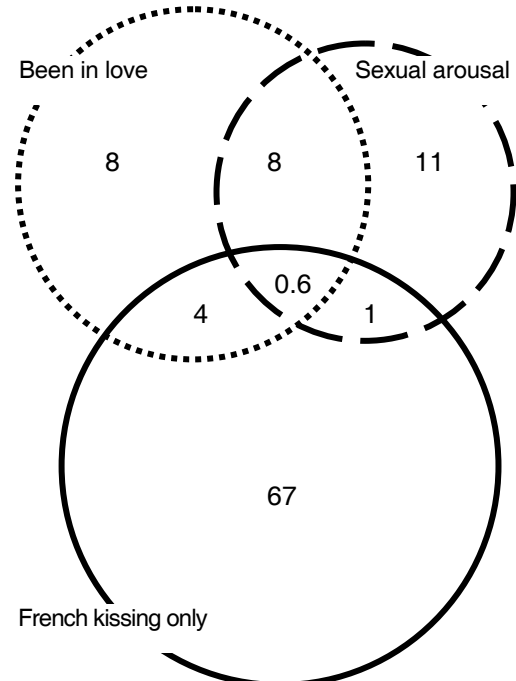
Figure 1: The relationship between homosexual behaviour, homosexual arousal and same-sex romantic feelings in different populations of young men and women 17-18 years.

A. Males, Homosexual French-kissing experience only. Per cent.

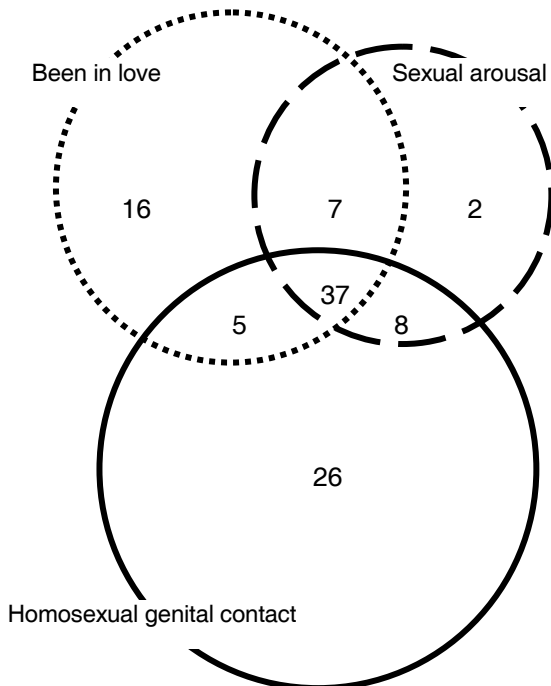
N=87(5.0% of total) Chi sq=76.2, p<.001

B. Females, Homosexual French-kissing experience only. Per cent.

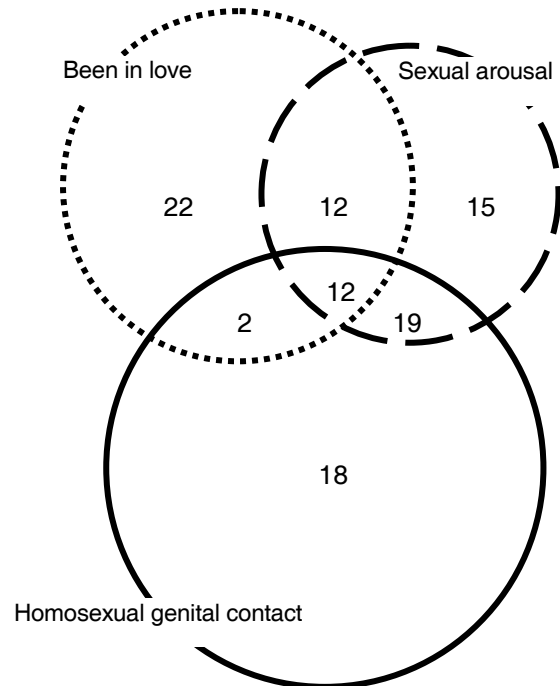
N=469 (24.7% of total) Chi sq=369.5, p<.001

C. Males, Homosexual genital contact. Per cent.

N=62 (3.6% of total) Chi sq=26.3, p<.001

D. Females, Homosexual genital contact. Per cent.

N=167 (8.9% of total) Chi sq=57.1, p<.001

WHAT'S LOVE GOT TO DO WITH IT?
Substance use and social integration for young people
categorised by homosexual experience and attractions

Akseptert for trykking i
Journal of Drug Issues

Kristinn Hegna
NOVA – Norwegian Social Research

Ingeborg Rossow
SIRUS – Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

What's love got to do with it?

Substance use and social integration for young people categorised by homosexual experience and attractions

Abstract

The aim of the study was to assess whether social integration and substance use differed between three groups of adolescents that were categorised by a combination of sexual experience and attractions: i) heterosexual orientation and attraction only, ii) homosexual experiences without homosexual attraction and iii) homosexual attraction. A school based sample of 5 500 Norwegian 16-19 year olds (92% response rate) with good population representativity was analysed. Homosexual experiences included 'necking'/'making out', petting, intercourse and oral sex. Compared to heterosexual young people, young people reporting same-sex sexual experiences only, were more socially integrated into their peer group and consumed more alcohol. Young people reporting homosexual attraction reported poorer social integration into peer networks, good social support, but a stronger sense of loneliness. Use of illegal drugs other than marijuana was more than three times as prevalent compared to heterosexual youth, and the gender differences in substance use were small or the opposite of what was expected.

Introduction

Several population studies of North American and Australian youth (DuRant, Krowchuk, & Sinal, 1998; Faulkner & Cranston, 1998; Fergusson, Horwood, & Beautrais, 1999; Russell, Driscoll, & Truong, 2002; Smith, Lindsay, & Rosenthal, 1999) have found a higher prevalence of alcohol abuse, cannabis and/or other drug use among youths with a homosexual orientation, as well as poorer mental health and high suicide ideation. Based on various research contributions in the field, two main worries related to youth and non-heterosexual orientation issues stand out as possible explanations – firstly, the gay/lesbian identification process in itself and the break with heteronormativity and secondly, negative reactions and social rejection from family and peers. In Norway, homosexuality has been decriminalized (1974), people of the same sex are allowed to register their partnership (1993) and the former Minister of Finance as well as the Chief Commissioner of Oslo City Council are both openly gay (2005). Public attitudes toward gays and lesbians in Norwegian society are steadily moving towards positive acceptance (Hegna, Kristiansen, & Moseng, 1999), but

young people's attitudes to gay/lesbian youth is still on the negative side (Sletten, 2003).

The criteria for categorisation of gay, lesbian and bisexual (GLB) youth vary between studies of substance use among youths with a homosexual orientation, as do the proposed explanations for a higher prevalence of substance use in this group. Hence, in some studies where the self-identification process towards a GLB identity has been concluded, it has been suggested that the internal psychological stress associated with this process lies behind the higher prevalence of substance use (Fergusson et al., 1999; Garofalo, Wolf, Wissow, Woods, & Goodman, 1999). Other studies compare groups characterised by sexual behaviour with same or different-sex partners (DuRant et al., 1998; Faulkner & Cranston, 1998), suggesting for instance that multiple homosexual experiences will further the likelihood of disclosure and negative social reactions, which may increase the risk of violent victimisation and drug use (DuRant et al., 1998). Finally, studies focusing on sexual attraction to same or different-sex partners, have attributed the negative health risk and risk of substance abuse to self-medication, related to a sense of social isolation and stigmatisation engendered by a heteronormative society (Caldwell, Kivel, Smith, & Hayes, 1998; Smith et al., 1999).

Russell et al. (2002) found that young people who appeared to be at the highest risk for substance use and abuse were those who had romantic attraction to partners of both genders, both compared to same and different-sex partners. Based on these findings the authors questioned whether the higher prevalence of substance use among GLB youth found in these previous population studies (DuRant et al., 1998; Saewyc, Bearinger, Heinz, Blum, & Resnick, 1998; Smith et al., 1999) was due to bisexual youth, who in fact comprised the larger portions of GLB youth in these studies. In another context, Bailey (1999) has argued that higher rates of psychiatric morbidity among homosexually experienced individuals are not necessarily generated by sexual orientation but by a general pattern of impulsiveness among homosexually experienced but otherwise heterosexually identified individuals. This heterogeneity in categorisations and explanations warrants a broadened scope of inquiry beyond binaries of sexual orientation (i.e. gay vs. straight) and an integrated investigation of sexual-minority issues into mainstream research on adolescents (Diamond, 2003; Russell & Consolacion, 2003; R.C. Savin-Williams, 2001a; R. C. Savin-Williams & Cohen, 2004). This would provide the opportunity to understand more fully the health and well-being of adolescents in general.

Young people's sexual orientation is still developing and as a part of their development in adolescence, many young people are questioning their sexual orientation (Cochran, Keenan, Schober, & Mays, 2000; Herdt & Boxer, 1993). Quantitative studies of young people's sexual experiences show that different indicators of sexual orientation produce groups of respondents variable in size which sometimes barely overlap (Hegna & Larsen, Submitted; Narring, Huwiler, & Michaud, 2003; Remafedi, Resnick, Blum, & Harris, 1992). A recent focus-group study by Friedman et al. (2004) found that adolescents themselves perceived sexual attractions as necessary components of sexual orientation. Sexual behaviour, self-labelling and fantasies however, were not considered important (Friedman et al., 2004). In addition, the adolescents identified two important dimensions of attraction: both a cognitive sense of being attracted to the other person (being in love with) and an intense, internal, physiological reaction (sexual arousal) to the other person. Thus, investigating several dimensions of sexual orientation simultaneously may increase our knowledge. Groups of adolescents characterised by either homosexual behaviour or homosexual attraction may bear different characteristics of substance use and social integration into their peer group, hinting at different underlying social and developmental processes (R.C. Savin-Williams, 2001a). As Russell et al. (2002) argued, 'a broad view of adolescent same-sex sexuality may help us move beyond the view that to be young and GLB is to be "at risk"' (p. 201). In the present article we ask whether feelings of love and sexual attractions toward someone of their own gender make a difference for young people's social integration into peer networks and their use of substances, compared to having homosexual experiences only.

Sexual behaviour, social integration and substance use

The use of alcohol is normative among Norwegian youths in their late teens, and a significant part of young people's social interaction outside school and family contexts (Pedersen, 1998), to the degree that abstainers in this age group has been found to be lonely and outside peer networks (Pape & Hammer, 1996). Heterosexual experience has been found to be associated with social integration and sociability in adolescence (Zimmer-Gembeck, Siebenbruner, & Collins, 2004) and to more extensive substance use (Graves & Leigh, 1995; Sen, 2002), but the causality of the relationship has not been determined (Rashad & Kaestner, 2004). Among male adolescents, the number of male sexual partners has been found to be more strongly

correlated to frequency of alcohol and marijuana use and other risk behaviours, than the corresponding relation to the number of female sexual partners (DuRant et al., 1998). However, the study did not distinguish between male adolescents with or without homosexual attractions/gay identity. Recent European studies suggest that homosexual behaviour in adolescence in many cases is not accompanied by homosexual attraction or non-heterosexual identity, but correlates strongly with extensive heterosexual experiences, attractions and identity (Hegna & Larsen, Submitted; Narring et al., 2003).

Defining *heteronormativity* as the expectations, demands, and constraints produced when heterosexuality is taken as normative within a society (Chambers, 2003), we see that Norwegian adolescents grow up in a heteronormative environment where homosexual experience in adolescence is (still) considered to be nonconformist sexual behaviour. Other types of nonconformist sexual behaviour such as early sexual debut and multiple sexual partners have been found to correlate with problem behaviour (e.g. conduct problems and substance abuse), and it has been suggested that possible underlying mechanisms of such co-occurrence may be a stronger peer orientation as well as stronger psychosocial unconventionality or sensation seeking (Jessor, 1982). A longitudinal study found a relationship between psychosocial unconventionality, i.e. rejection of societal norms and a propensity to engage in nonconformist behaviour, and early initiation of sexual intercourse (Costa, Jessor, Donovan, & Fortenberry, 1995). In this case, sensation seeking could be an underlying factor explaining the relationship between homosexual experience and substance use.

GLB sexual orientation, social integration and substance use

Whether homosexual attraction is linked to GLB identity is an open empirical question (Diamond, 2003). Homosexual orientation and identity-questioning could be expected to be triggered by homosexual attraction for some people. For others, homosexual attractions could still have psychosocial implications that deserve attention, for instance as a consequence of their sexual minority status (Diamond, 2003) or break with heteronormativity (Warner, 1993). These implications may therefore be important to discuss both in relation to sexual identity and sexual minority processes.

Sexual or romantic attractions to peers of the same sex break with a socialised and naturalised heteronormativity, and may cause shame, distress,

identity crisis, hopelessness and at the same time “involve some ‘grief work’ and mourning for the formerly identified heterosocial self” (Herdt & Boxer, 1993, pp. 206). Feelings of being lonely or socially isolated seem to be more common in gay young men compared to other young men (Martin & Knox, 1997).

In deliberating whether or not to come out to family or friends, GLB young people commonly seem to choose their confidantes carefully, so as to minimise the risk of rejection (Vincke & van Heeringen, 2002). Young people who question their sexual identity may also choose to withdraw from social settings for various reasons; because they feel different from others, or due to homophobia or the social stigma attached to homosexuality and therefore a fear of social rejection or other negative consequences should their feelings be disclosed. On the other hand, feelings of loneliness, distress and low social support are related to substance use as self-medication agents, and have been found to play a crucial role in the process from controlled to excessive drug use (Marsh & Dale, 2005).

A gender perspective

Studies of young men and women’s sexual identity development seem to agree that young women are more often bisexual in their sexual attractions and experiences compared to young men (Hoburg, Konik, Williams, & Crawford, 2004). In a study of North-American self-identified gay and lesbian adolescents, adolescent males were found to have an earlier onset of all identity milestones except disclosure when compared with females, and the context for sexual identity milestones was likely to be emotionally oriented for young women and sexually oriented for young men (R. C. Savin-Williams & Diamond, 2000). In this study, young lesbian women followed label-first developmental trajectories, while young gay men were more likely to pursue sex before identifying themselves as gay. Negative attitudes towards gay youth have been found to be more prevalent among younger adolescents compared to older adolescents in Norway (Hegna, 2002). In addition, studies of adolescent coping skills have shown that coping may be poorer in early adolescence (Frydenberg & Lewis, 2000). The earlier onset of identity development among homosexually attracted young men could thus lead to more negative experiences in early adolescence and at the same time weaker coping skills initially among young men compared to young women. Some scholars have concluded that the stigmatisation of homosexuality is stronger for gay men than for lesbian

women (Otis & Skinner, 1996). Others have claimed that the stress and stigmatisation is the same for gays and lesbians (Margaret Rosario, Hunter, & Gwadz, 1997).

In Norway, recent studies among adolescents have shown that gender differences in alcohol consumption are decreasing. In 2005, Norwegian girls' consumption was around 80% of that of boys (SIRUS, 2005). The prevalence of illicit drug use is also higher for boys than for girls (Pedersen & Skrondal, 1999). Diminishing gender differences in alcohol consumption are potentially especially detrimental to young women, because the same amount of alcohol produces stronger negative effects in women (Lieber, 1997). Studies comparing alcohol use of gay and lesbian adults to that of heterosexuals, have found lesbian women to report higher alcohol consumption compared to women in general, whereas the same was not found among men (Cochran et al., 2000). In this study, however, the sexual partner's gender was used as an indication of self-identification as gay or lesbian, and it is uncertain whether this would apply to young people reporting same-sex partners. Other studies have found a lack of gender differences in drinking patterns between self-identified gay and lesbian adults, in contrast to that found in the general population (Bergmark, 1999).

Research questions and aim of study

Based on the review of previous and current literature in this field, we ask; as an expression of homosexual orientation, do the presence of 'love' and physical attraction to someone of the same gender make a difference for substance use and social integration among young people reporting homosexual experience? Do young people with homosexual experiences whereas no homosexual attractions constitute a group characterized by stronger social integration than young people reporting homosexual attractions? Also, do these two groups display different patterns of substance use? Are there gender differences in the distribution of homosexual experience and attractions and the relationship to social integration and substance use?

The aim of this study was to assess whether social integration and substance use differed between three groups of adolescents that were categorised by different sexual behaviour and attractions: i) heterosexual experiences and attraction only, ii) homosexual behaviour without homosexual attraction and iii) homosexual attraction. The aim was also to assess whether any such differences varied by gender.

Sample and Method

Participants

In 2002 12 000 students from 73 schools in grades 8 to 13 (ages 13 to 19) were invited to participate in the *Young in Norway 2002* school survey (Rossow & Bø, 2003). Each grade was equally represented. The register from which the schools were selected included every school in the country. Schools were selected with probability according to size (proportional allocation). The sample was stratified according to geographical region and school size, the latter being closely related to the degree of urbanisation. The response rate was 92.3%. Sixteen subjects were excluded because they had obviously given incorrect or humorous responses. The only exclusion criterion was a severe lack of reading capability. We excluded 1.5% due to this; the majority being either seriously mentally retarded or immigrants and refugees recently arrived in the country.

In the present analyses only students in further education colleges were included, with an age span of 16 to 19 years. The mean age was 17.2 years. Of the total sample, 94 had missing responses for questions on homosexual behaviour, attraction and gender, and were not included in the analyses. The remaining informants consisted of 48 % males (n=2632) and 52 % females (n=2838). As many as 70% of the respondents lived outside Norway's major cities (50 000-500 000 population), and 88% were born from two Norwegian parents.

In Norway 98.5% of the age cohorts between 12 and 16 attend the ordinary state secondary schools. After graduating from these, 97% study at further education colleges. Due to drop out and courses which take less than 3 years to complete, about 80% of 18 year olds are still at college. Thus, in Norway, to target adolescents through schools generally gives far better response rates and a better representation than postal surveys of young people. Analyses of the sample shows good representativity compared to population statistics (Statistics Norway 2003) by gender, age, geographical region, minority background and family composition (Rossow & Bø, 2003). Due to the generality and representativity of the sample, sample weights were not incorporated.

Procedures

We obtained consent from the Ministry of Research and Education, the local school authorities and the school boards. Every student gave his/her written consent based on both an oral and written description of the project. The

descriptions were formulated according to the standards prescribed by the Norwegian Data Inspectorate. A written informed consent was obtained from the parents of students below the age of 16 (secondary school), and a passive parental informed consent for older students (further education college). The questionnaire took two normal 45-minute school lessons to complete. The students put the completed questionnaires in an envelope and sealed it themselves. A teacher trained by the liaison officer monitored the students in the class during completion. In order to avoid students influencing each other's responses, all eligible students at each school completed the questionnaire at the same time. Students who had consented to participate but who were not present in class during those two hours completed the questionnaire together at a later date. Students completing the questionnaire were rewarded with a lottery ticket.

Instruments

Sexual orientation and behaviour

The questions regarding homosexual attraction included an emotional dimension and a sexual arousal dimension. To cover the emotional attraction dimension, we asked two questions: 'Have you over the course of your teenage years ever been in love with/had a crush on a boy?' and likewise '...crush on a girl?' Female and male respondents were asked to fill in the same two questions and thus relate them to partners of both genders. Possible answers were 'Yes', 'Not sure' and 'No'. A question relating to sexual arousal was included in the battery of sexual behaviour items and was related to both genders in the same manner¹. There was no categorisation of 'gay' and 'lesbian'; heterosexual and homosexual behaviour was treated as equal and same-sex partners as a matter of course. About one fourth of the respondents had missing answers to the same-sex partner questions (Female resp.: 17.5%-19.2%, Male resp.: 26.5%-27.1%), while missing responses on same-sex romantic attractions were lower (Female resp.: 11.8%, Male resp.: 12.4%). Respondents who also omitted to answer questions on the other-sex partner questions were coded as missing on homosexual behaviour (Female resp.: 1.3%, Male resp.: 1.6%). This rate of missing responses was on the same level as that of other general questions. The rest were coded as having no experience of homosexual behaviour.

Respondents were then grouped according to their sexual experiences and sexual attractions based on results from a previous study (Hegna & Larsen, submitted). The first group included young people reporting solely heterosexual experience and heterosexual attraction (n=2459 for boys (93%)

and n=1989 for girls (70%). In this group 45% of the boys and 55% of the girls had had heterosexual intercourse. The second group included young people reporting at least one of the listed experiences with a same-sex partner, but no homosexual romantic or sexual attraction (n=94 for boys (3.6%) and n=609 for girls (21%)). Amongst these, heterosexual intercourse was more common (boys: 72%, girls: 83%), than among heterosexuals. Ninety-three per cent of these boys and 98% of these girls reported heterosexual romantic attraction. However, 23% of these boys and 6% of these girls reported homosexual experiences including genital contact. The third group included young people reporting homosexual romantic or sexual attraction or both (n=79 for boys (3%) and n=241 for girls (8.5%)). In this group we also included those reporting to be 'unsure' whether they had been in love with someone of their own sex. Boys in this group were more certain of their homosexual romantic attractions (60% yes, 22% unsure) compared to the girls (27% yes, 38% unsure). Fifty-seven per cent of the boys and 36% of the girls reported homosexual genital experiences. However, heterosexual intercourse was common (boys:54%, girls:75%) and also heterosexual romantic attractions (boys:72%, girls:92%).

Substance use: Drinking habits were measured both in terms of the frequency of alcohol consumption during the past year (ranging from 'never/not in the last 12 months' to 'several times a week') and frequency of alcohol intoxication (ranging from 'not in the last 12 months' to 'more than 50 times during the last 12 months') during the past year. Alcohol intoxication was defined as a subjective 'feeling of being clearly intoxicated'. Drug use was measured both by the frequency of cannabis use and the frequency of use of prescription drugs to get high during the past year (0-more than 50 times during the last 12 months). The questionnaire also included a corresponding summary measure of the annual frequency of use of 'other drugs', which included 'cocaine, LSD, ecstasy (MDMA), amphetamine, heroin etc'. All substance use variables were transformed to semi-continuous variables for the multinomial logistic regressions and the discriminant analyses.

Social integration variables

A measure of social network size (0 = 'no network' to 3 = 'large network') was computed by adding information on the number of intimate friends to a measure of social network. Respondents answering the latter question by claiming that they mostly met friends more or less by chance, that they 'don't go with friends much' or 'other', were coded according to the number of intimate friends. Social support from friends was measured by asking to

whom they would go if they had a personal problem; friends being one of several possible answers. Two sub-scales from a revised version of the Self-Perception Profile for Adolescents (Harter, 1988; Wichstrøm, 1995) were included: Social Acceptance (popularity and acceptance) and Close Friends (intimacy). Each measure is a sum score of five items (0-4), the first rating perceptions of intimacy in current friendships and your own ability to form close friendships, the other rating perceptions of your social acceptance and popularity among peers. 'Very low' and 'very high' values both for intimacy and social acceptance were ascribed to respondents scoring in the upper and lower quartile of the scales. Loneliness (1-4) was measured using a shortened version of the UCLA Loneliness Scale (Russel, Peplau, & Cetrone, 1980). Again, 'very high' loneliness was ascribed those scoring in the upper quartile.

Statistical procedure

The research strategy was to describe differences in substance use and social support and integration between the three groups categorised according to their sexual experience and attraction. All analyses were made for both genders separately. From the cross tabulation analyses, percentages and Chi-square tests are reported. Gender specific pairwise comparisons between groups were tested by separate multinomial logistic regression for each semi-continuous variable, controlling for age. Discriminant analyses were also applied to assess significant substance use characteristics of young people with different sexual experience and attraction patterns and furthermore to assess the relative importance of various substance use variables to discriminate between these groups of adolescents (Klecka, 1980).

Results

The differences in the frequency of substance use and social integration patterns between the three groups of sexual orientation and behaviour are shown separately for young men and women in Table 1. All variables have been tested for their relationship to the sexual orientation variable by multinomial logistic regression, controlling for age. In Table 1, continuous variables were transformed to categorical variables for presentation.

<Table 1 and table 2 about here>

Substance use

The cross tabulation analyses (Table 1) revealed that alcohol use, intoxication, and use of illegal substances were more prevalent in the two groups with homosexual behaviour and homosexual attraction, compared to the heterosexual group. This was confirmed by multinomial logistic regression analyses (Table 2). Alcohol use, intoxication and frequent intoxication amongst those reporting homosexual behaviour, was more prevalent compared to those reporting homosexual attraction. The opposite was however true for use of illegal drugs. This pattern applied for both genders, although was somewhat less distinct for boys. However, frequent intoxication and illegal drug use were reported by a minority of young men and women in all three sexual orientation groups.

The gender differences expected were found in the heterosexual group; young men reported more substance use than young women. Amongst those with homosexual experience only, the gender differences were smaller but still in the same direction. However, amongst those with homosexual attraction more young women had consumed alcohol and had been drunk during the previous year compared to young men, whereas drug use was reported equally often by men and women. Tests using multinomial logistic regression revealed that homosexual experience was the strongest risk factor for alcohol use and alcohol intoxication in both genders, compared to homosexual attraction. However, homosexual attraction was a stronger risk factor for cannabis use and use of other drugs, particularly among women.

Discriminant analysis was used to explore the pattern of differences in substance use between the three sexual orientation groups divided by gender, and hence the discriminant functions would describe the differences between six groups. All semi-continuous measures of substance use were included in the analysis: frequency of drinking, alcohol intoxication, marijuana use, other illegal drug use and use of prescription drugs. The discriminant coefficients and correlations of the predictor variables with the discriminant functions are presented in Table 3.

<Table 3 about here>

Two discriminant functions explained 92% of the variance. The variables contributing most to predicting group membership were the two alcohol-related variables loading on Function 1, and the two drug related variables loading on Function 2. The group mean scores (group centroids) for the two discriminant functions are shown in Figure 1. All pairwise tests (F-tests)

showed significant differences between the groups, except for male vs. female homosexually attracted youth.

<Figure 1 about here>

The discriminant analysis confirmed the impression from the previous analyses. Both gender groups with homosexual experience had higher mean scores for the alcohol related dimension than both other groups, while both gender groups with homosexual attraction had higher mean scores for the drug related dimension. Both heterosexual and homosexually experienced males had higher drug scores than the comparable female groups, while the homosexually attracted young women had higher alcohol scores than homosexually attracted young men.

Social integration

Table 1 also shows the distribution of social integration and social contact variables for the three sexual orientation groups according to gender. Fundamental differences between the two homosexual groups were also found in this domain. The group reporting homosexual experiences had larger social networks, higher scores for intimacy and social acceptance and lower scores for loneliness, compared to the heterosexual group. In contrast, the group reporting homosexual attraction had the lowest scores for social network size, intimacy and social acceptance and the highest scores for loneliness. Half of the adolescents in this group reported that they were very lonely. Still, in the homosexual attraction group the majority of young people had at least one good friend to whom they could turn with a personal problem. The majority also had intimate relationships with their friends and felt socially accepted in their peer group.

We tested whether the high score for loneliness in the homosexual attraction group could be due to small network size and low levels of social acceptance in this group compared to the heterosexual group. However, the inclusion of network size, intimacy and social acceptance in a logistic regression model showed that the regression coefficient for loneliness was not significantly modified. This is illustrated by mean scores for loneliness, by social network size, intimacy and social acceptance in the three groups of sexual orientation (Table 4).

<Table 4 about here>

Table 4 shows that for all three groups, the score for loneliness was dependent on the size of social network and the level of intimacy and social acceptance from peers. There were no differences in the level of loneliness between the heterosexual and the homosexual experience group, while the homosexual attraction group had higher levels of loneliness than both the other sexual orientation groups, regardless of the size of social network, intimacy or social acceptance.

Discriminant analysis was also used to explore the pattern of differences in social integration between the three sexual orientation groups divided by gender. All continuous measures of social integration were included in the analysis: social network size, degree of self reported intimacy, social acceptance and loneliness, and social support from friends. However, the results showed no interpretable two-dimensional pattern, and this analysis therefore did not produce findings beyond those presented in Tables 1 and 4.

Discussion

One of the most controversial conclusions from Alfred Kinsey's studies was that the population could not be represented by two distinct categories; heterosexual and homosexual (Kinsey, Pomeroy, & Martin, 1948; Kinsey, Pomeroy, Martin, & Gebhardt, 1953). Kinsey's 7-point scales of homosexual attraction and identification contributed to relativising and dissolving the sexual dichotomy of homosexuality/heterosexuality and implied that homosexuality was just one of many variations (Bullough, 1998). Recent studies of Norwegian adolescents and young adults have reported a profound heterogeneity in sexual experience, attractions and identity, particularly among young women (Hegna & Larsen, Submitted; Pedersen & Kristiansen, 2003). In the present study we have expanded on the topic of sexual orientation categories in relation to lifestyle and well-being. We found distinct differences in substance use and social integration between the two homosexual groups, as well as between heterosexual youth and others reporting either homosexual experiences or attractions. In general, we found that compared to heterosexual youth, those who had sexual experiences with a partner of their own sex while not reporting homosexual attraction, were more socially integrated into their peer group and consumed more alcohol. In comparison, we also found that adolescents who reported homosexual attraction were poorly integrated into their peer group. Although they reported good social support from the friends they had, they

felt lonely and used more drugs. In this group, the gender differences in substance use were small or the opposite of what was expected. By distinguishing youths with feelings of homosexual attractions from those with homosexual behaviour only, we have identified a group of youths where a relatively larger minority may run a potential risk for future substance abuse or social isolation. Whether these findings may imply some kind of causal association, – and if so what the underlying mechanisms would be –, remains unclear, but evidently love or homosexual attraction ‘has got something to do with it’.

The new and important finding in this study was that homosexual experiences and homosexual attractions were found to be differently related to substance use and social integration. In accordance with previous studies (DuRant et al., 1998; Eisenberg & Wechsler, 2003; Fergusson et al., 1999), both groups characterised by homosexual orientation of some kind reported more frequent alcohol and drug use compared to adolescents with a heterosexual orientation. However, while homosexual behaviour without attraction was more strongly related to alcohol use – a conventional intoxicant, homosexual attraction was found to be more strongly related to drug use. In addition, the two groups differed greatly in their social integration with their peers. A possible objection to the analyses may be that homosexual behaviour included deep kissing with a same-sex partner, and that the group reporting homosexual behaviour was dominated by adolescents with deep kissing experience only. However, additional analyses where those with deep kissing experience only were excluded from the homosexual behaviour group, showed the same basic structure. Based on these findings, we are compelled to conclude that homosexual behaviour and attraction should not only be considered separately because they are different in nature, but also because they apply to different groups and are differently associated with important features of young people’s lives such as social integration and substance use. It remains to be seen whether this is also of importance when it comes to differences in depression and suicide attempts, which have been a recurring theme in research on youth and sexual orientation.

Homosexual behaviour among self-defined heterosexual Norwegian youth has been explored in qualitative studies (Larsen, Sandberg, & Pedersen, 2005). Homosexual kissing among young heterosexual women was found to occur mainly in public, in front of their friends at parties where alcohol was consumed. In particular, the deep kissing between two girls was performed to tease and arouse the boys at the party, and also to stage

themselves as sexually attractive. Two heterosexual boys kissing at a party was much less common, and was more strongly linked to subcultural symbolism and to labelling an in-group as rebellious and daring, in opposition to the rest of the mainstream boys at the party. Thus, the homosexual kiss was interpreted in several ways: as 'homosexual', a symbol of rebellion, a simulation of sexual behaviour and a simulation of a break with heteronormativity (Hegna & Larsen, Submitted; Larsen et al., 2005). Defined as 'play' and a game, such kissing may be normative behaviour in some settings. However, a 'real' homosexual kiss is most likely non-normative behaviour among adolescents, and participants in this type of kissing in a public setting potentially run the risk of stigmatisation.

In the current study, the group reporting homosexual behaviour without attraction mainly comprised young people with homosexual kissing experience only. Their frequent alcohol use and good social integration could be explained as a consequence of a peer and party-oriented lifestyle, where the homosexual kissing experience characterises a group of (female) young people that are socially well integrated, popular among their friends and the young males who are the goal of their attractions. The normative party culture among Norwegian youth is still foremost a culture of alcohol use and binge drinking (Pedersen, 1998), which is in the same context as the homosexual kissing between two young women.

Research on non-normative sexual activity has shown for instance that early sexual initiation is related to unconventionality and sensation seeking (Costa et al., 1995; Kalichman, Heckman, & Kelly, 1996; Kalichman, Tannenbaum, & Nachimson, 1998) and problem behaviour in adolescence (Jessor, 1992). A propensity in young people to explore and to break normative barriers may be an underlying factor for both homosexual explorations as well as substance use. The finding that both alcohol and drug use is more widespread in both homosexual groups compared to the heterosexual group, indicates that unconventionality and non-normativity may be important for explaining more frequent substance use in both groups, as has been proposed by Bailey (1999). This should be investigated further in future studies.

Homosexual attraction represents a more profound break with heteronormative socialisation, than homosexual experience in itself does. This break with heteronormativity may result in a feeling of being 'different' and an outsider, and may lie behind the strong feeling of loneliness and disconnection reported by young people with homosexual attraction in this study. Moreover, homosexual attraction may be taken as an indication of

homosexual orientation, and as such may be related to gay or lesbian identity development issues. A gay/lesbian/bisexual identity development process may or may not be followed by a state of crisis or stress, which in turn may lead to depressive mood and substance abuse (Meyer, 1995). In this case, frequent alcohol use, frequent intoxication and drug use would be interpreted as self-medication (Patterson & McCubbin, 1987; Margaret Rosario et al., 1997) to temporarily overcome perceived inadequacies resulting from stigma, lessening their preoccupation with homosexual feelings, elevating self-esteem and allowing sufficient empowerment to make sexual contacts (Ghindia & Kola, 1996). The frequent use of pills and medical drugs to gain intoxication found particularly among the homosexually attracted young women in this study may support this interpretation.

Another possible mechanism is more strongly related to the role of social relations in alcohol and drug use among young people. An important aspect of many young gay and lesbians' lives is a reorientation of social networks as GLB youth seek social support and contact with other GLB youth (Herdt & Boxer, 1993), and a social arena to 'be themselves', form friendships and romantic or sexual relationships among other gay and lesbian young people (Holt & Griffin, 2003). While this aspect of socialising with other gay and lesbian young people certainly is important for the well-being of many, concern has been raised over the fact that the social arenas available for this group are quite often bars or cafés mostly frequented by adults (The Norwegian Ministry for Child- and Family Affairs, 2001), where alcohol is served and where illegal drugs are readily accessible (Parks, 1999). Other studies have described the hedonistic and youth-oriented lifestyle often associated with gay bar social settings (Hegna, Submitted). Longitudinal studies have shown that initial involvement in gay-related activities among GLB youth seems to increase alcohol and marijuana use, whereas this substance use subsequently declined as involvement in gay-related activities continued to increase (M. Rosario, Schrimshaw, & Hunter, 2004). Thus, the drawback of seeking other GLBs could be socialisation into a culture or lifestyle of permissive substance use, where the older participants in the social network contribute to increased substance use among the youngest. Finding positive role models is important for young and questioning youths, but may be easier to find in GLB contexts other than bars and nightclubs.

Heterosexual intercourse and heterosexual attractions were common in both groups of homosexual experiences and attractions. Thus, a substantial proportion of these young people may in fact be said to be bisexual. One of

the very few studies of bisexual youth ('both-sex attracted') and substance use (Russell et al., 2002) found that young people who appeared to be at highest risk were those who had romantic attractions to both genders. Udry and Chantala (2002) analysing the same data material, found that adolescents who had both-sex partners were at higher risk for smoking, alcohol use, drug use and other delinquency than those who had had other-sex only or same-sex only partners. Boys with same-sex-only partners were distinctively more emotionally distressed compared to other boys. Thus, bisexuality could also be a factor underlying the findings in the current study. However, studies of gay or lesbian self-identified youth have found that it is common to go through a 'bisexual stage' on their way to labelling themselves gay or lesbian (R.C. Savin-Williams, 2001b; R. C. Savin-Williams & Diamond, 2000). As such, this 'bisexuality' may indicate the possibility that these young people are in the middle of a sexual identity-forming process, which may in itself be what propels substance use (Margaret Rosario et al., 1997). Further studies are needed to explore these issues.

The current study found the expected gender differences in substance use in the heterosexual group. Among young people reporting homosexual experience only, the gender differences were slightly smaller but also in the direction expected. However, gender differences in substance use among those reporting homosexual attraction were either almost non-existent or higher among the young women compared to young men. The frequent use of alcohol and drinking into intoxication especially may place this group of young women at a higher risk for somatic illness, mental health problems, victimisation and accidents (Babor & Rossow, 2003) compared to other young women. Given a stronger stigmatisation of male homosexuality (Otis and Skinner 1996), the young men reporting homosexual experience or attractions may experience more negative reactions from others than the young women in this study. Also, the stronger weight put on sexuality rather than emotionality among young gay men (Savin-Williams and Diamond 2000), could imply homosexual orientation among young men in the 'solely homosexual experience' group. However, the difference in frequent intoxication and drug use between the heterosexual group and the homosexual attraction group seems to be more evident among the young women than among the young men. As far as alcohol use and intoxication is concerned, the difference between the heterosexual group and the homosexual experience group is also more evident among the young women. Thus, despite the more frequent bisexuality of young women (Hoburg et al. 2004), the weaker stigmatisation and thus a possible weaker selection effect

among the young women in the present study, it seems reasonable to conclude that the risk for frequent intoxication and drug use may be higher among young bisexual women or young women with a homosexual orientation. Young men with homosexual attractions reported strong feelings of loneliness and low peer acceptance compared to young men with heterosexual or solely homosexual experience, and also compared to young women reporting homosexual attractions. This may suggest that the stigmatisation is indeed stronger for gay men, but that other mechanisms than stigmatisation and social isolation lie behind the risk for frequent intoxication and drug use among young homosexually attracted women contrary to what was suggested in the studies referred earlier (Caldwell et al., 1998; Faulkner & Cranston, 1998; Fergusson et al., 1999; Garofalo et al., 1999; Smith et al., 1999).

Although the current study is based on a nationally representative sample and good response rates, there may however be certain limitations. Sexual behaviour in general and homosexual behaviour in particular, as well as substance use and poor social networks may be sensitive topics even when self-administered and anonymous questionnaires are used. It is therefore likely that these topics to some extent have been under-reported. In the case of systematic under-reporting on all these topics, we may expect that the observed associations are biased downwards. On the other hand, it is also possible that to some extent we may be dealing with so-called 'false positives', for example, that students have reported illicit substance use without really having this experience. In particular this may be a problem when we are dealing with low-incident or low-prevalent phenomena, such as illicit drug use or homosexual behaviour (see for instance Skog, 1992). Even if only a very small proportion of the respondents have systematically over-reported on low-prevalent topics, the observed associations may be biased upwards. Hence, both under-reporting and over-reporting may have occurred. For this reason, it is not clear whether the results may be biased to some extent, and if so in which direction. In addition, the time frame for the questions on homosexual experience and attractions (during teenage years), substance use (previous 12 months) and social networks and loneliness (present) varies, and the data are cross sectional. The interpretation of the associations between these measures is thus restricted to an inference of group differences.

Conclusion

The results of this study underline the importance of differentiating between homosexual experience and attraction in studies of young people's sexual orientation and behaviour. Homosexual behaviour will for many young people not be related to their sexual orientation or questions of gay, lesbian or bisexual identity. The present findings indicated that this group of young people was well integrated into the majority adolescent population. Homosexual attraction in young people on the other hand, is more strongly suggestive of homosexual orientation. This group of young people displayed far weaker signs of social integration into their peer networks, although they seemed to have good social support in their closest friends. Both groups showed elevated rates of alcohol and drug use. This may suggest a link between the break with heteronormativity and substance use for both groups. However, as mentioned in the discussion, use of alcohol, drugs and social integration – and the link between these two – may be dependent on different mechanisms in the two groups. The cross-sectional nature of our data allows no conclusions on causality. However, the findings underscore the importance of holding behaviour and attractions apart in future efforts to delineate the role of homosexual identity, unconventionality and insurrection to heteronormativity for substance use, social integration and psychosocial well-being among youth. Recent contributions to the role of homosexual orientation and sexual identity labels among young people have claimed that contemporary young people are unwilling to categorise their feelings and sexual experiences (Ritch C Savin-Williams, 2005). Is discarding sexual orientation labels an answer to the problems discussed in the current paper? Investigation into other frequently researched problem areas often linked to homosexual orientation, such as depression and suicide attempts would also be important.

The results also underline the importance of social support and social acceptance for young people experiencing sexual and romantic attractions to same-sex peers. The feeling of loneliness was apparent, even amongst those reporting a large social network and good social support. It is important to assure social support to young people struggling with questions concerning sexual orientation. Social contact with young people with similar experiences and identity related questions is important, but at the same time, a feeling of social support from the peer group in general, in their class at school or in the neighbourhood is just as essential. It is possible that school-based information programmes and education about sexual minority issues

in colleges/secondary schools, aimed at the general student population may be useful. According to Russell (2003), the first step for the prevention of risk behaviour and intervention for sexual minority adolescent populations is directing fundamental attention to same-sex sexuality in intervention efforts. To achieve this, the education of teachers and health personnel must include a focus on sexual minority issues. Furthermore, studies of prevention efforts related to sexual risk behaviour, suggest that strategies involving health care access and peer support for gay and lesbian youth promote self-esteem (Wright, Gonzalez, Werner, Laughner, & Wallace, 1998). Thus, prevention and intervention efforts should target student populations, curriculum and educators as well as gay and lesbian youth.

Endnote:

1. Have you and somebody else – boy or girl – ever done the following: (With a girl: Yes/No, with a boy: Yes/No)

Been horny or sexually aroused with the person you were with

French kiss ('French kiss'/ 'necking')

Fondled or touched each other on the upper part of the body

Fondled or touched on sexual organs ('petting')

Oral sex

Sexual intercourse

Acknowledgements

The authors acknowledge research grants from The Norwegian Research Council. We also wish to thank two anonymous reviewers for valuable comments on an earlier draft of this article.

References

- Ministry for child and family affairs (2000-2001). Living conditions and quality of life among gays and lesbians in Norway, *Report to the Storting* (Vol. 25).
- Babor, T. F., & Rossow, I. (Eds.). (2003). *Alcohol : no ordinary commodity. Research and public policy*. Oxford: Oxford University Press.
- Bailey, J. M. (1999). Homosexuality and mental illness. *Archives of General Psychiatry*, 56(10), 883-884.
- Bergmark, K. H. (1999). Drinking in the Swedish gay and lesbian community. *Drug and Alcohol Dependence*, 56(2), 133-143.
- Bullough, V. L. (1998). Alfred Kinsey and the Kinsey report: Historical overview and lasting contributions. *Journal of Sex Research*, 35(2), 127-131.
- Caldwell, L. L., Kivel, B. D., Smith, E. A., & Hayes, D. (1998). The leisure context of adolescents who are lesbian, gay male, bisexual and questioning their sexual identities: An exploratory study. *Journal of Leisure Research*, 30(3), 341-355.
- Chambers, S. A. (2003). Telepistemology of the Closet; or, the Queer Politics of *Six Feet Under*. *The Journal of American Culture*, 26(1), 24-41.
- Cochran, S. D., Keenan, C., Schober, C., & Mays, V. M. (2000). Estimates of Alcohol Use and Clinical Treatment Needs Among Homosexually Active Men and Women in the U.S. Population. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(6), 1062-1071.
- Costa, F. M., Jessor, R., Donovan, J. E., & Fortenberry, J. D. (1995). Early Initiation of Sexual Intercourse – the Influence of Psychosocial Unconventionality. *Journal of Research on Adolescence*, 5(1), 93-121.
- Diamond, L. M. (2003). New paradigms for research on heterosexual and sexual-minority development. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(4), 490-498.
- DuRant, R. H., Krowchuk, D. P., & Sinal, S. H. (1998). Victimization, use of violence, and drug use at school among male adolescents who engage in same-sex sexual behavior. *Journal of Pediatrics*, 133(1), 113-118.
- Eisenberg, M., & Wechsler, H. (2003). Substance use behaviors among college students with same-sex and opposite-sex experience: results from a national study. *Addictive Behaviors*, 28(5), 899-913.
- Faulkner, A. H., & Cranston, K. (1998). Correlates of same-sex sexual behavior in a random sample of Massachusetts high school students. *American Journal of Public Health*, 88(2), 262-266.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Beautrais, A. L. (1999). Is sexual orientation related to mental health problems and suicidality in young people? *Archives of General Psychiatry*, 56(10), 876-880.

- Friedman, M. S., Silvestre, A. J., Gold, M. A., Markovic, N., Savin-Williams, R. C., Huggins, J., et al. (2004). Adolescents define sexual orientation and suggest ways to measure it. *Journal of Adolescence*, 27(3), 303-317.
- Frydenberg, E., & Lewis, R. (2000). Teaching coping to adolescents: When and to whom? *American Educational Research Journal*, 37(3), 727-745.
- Garofalo, R., Wolf, R. C., Wissow, L. S., Woods, E. R., & Goodman, E. (1999). Sexual orientation and risk of suicide attempts among a representative sample of youth. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 153(5), 487-493.
- Ghindia, D. J., & Kola, L. A. (1996). Co-factors affecting substance abuse among homosexual men: An investigation within a midwestern gay community. *Drug and Alcohol Dependence*, 41(3), 167-177.
- Graves, K. L., & Leigh, B. C. (1995). The Relationship of Substance Use to Sexual Activity among Young Adults in the United States. *Family Planning Perspectives*, 27(1), 18-&.
- Harter, S. (1988). *Manual for the Self-Perception Profile for Adolescents*. Denver: University of Denver.
- Hegna, K. (2002). Young in Norway 2002: Unpublished data.
- Hegna, K. (Submitted). Coming out, coming in. Identification and identity forms in the 'coming out' narrative of a Norwegian late adolescent gay man. *Sexualities*.
- Hegna, K., Kristiansen, H. W., & Moseng, B. U. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* (NOVA-report No. 1/99). Oslo: NOVA.
- Hegna, K., & Larsen, C. J. (Submitted). Straightening out the queer: Norwegian young people's homosexual experiences and same-sex attractions in a population-based study. *Culture, Health and Sexuality*.
- Herdt, G., & Boxer, A. (1993). *Children of Horizons: How gay and lesbian teens are leading a new way out of the closet*. Boston: Beacon Press.
- Hoburg, R., Konik, J., Williams, M., & Crawford, M. (2004). Bisexuality among Self-identified Heterosexual College Students. *Journal of Bisexuality*, 4(1/2), 25-36.
- Holt, M., & Griffin, C. (2003). Being gay, being straight and being yourself. *Cultural studies*, 6(3), 404-425.
- Jessor, R. (1982). Problem behavior and developmental transition in adolescence. *The Journal of School Health*, 52, 295-300.
- Jessor, R. (1992). Risk Behavior in Adolescence – a Psychosocial Framework for Understanding and Action. *Developmental Review*, 12(4), 374-390.
- Kalichman, S. C., Heckman, T., & Kelly, J. A. (1996). Sensation seeking as an explanation for the association between substance use and HIV-related risky sexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 25(2), 141-154.

- Kalichman, S. C., Tannenbaum, L., & Nachimson, D. (1998). Personality and Cognitive Factors Influencing Substance Use and Sexual risk for HIV Infection Among gay and Bisexual Men. *Psychology of Addictive Behaviors*, 12(4), 262-271.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the Human Male*. Philadelphia: W.B. Saunders.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., & Gebhardt, P. H. (1953). *Sexual behavior of the Human Female*. Philadelphia: W.B. Saunders.
- Klecka, W. R. (1980). *Discriminant analysis* (Vol. 19). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Larsen, C. J., Sandberg, S., & Pedersen, W. (2005). Tunge kyss – lette identiteter? [Heavy kissing – airy identities?]. *Sosiologisk Tidsskrift*, 13(3), 107-132.
- Lieber, C. S. (1997). Gender differences in alcohol metabolism and susceptibility. In R. W. Wilsnack & S. C. Wilsnack (Eds.), *Gender and Alcohol – Individual and Social Perspectives* (pp. 77-89). New Brunswick, NJ: Rutgers Center of Alcohol Studies.
- Marsh, A., & Dale, A. (2005). Risk factors for alcohol and other drug disorders: a review. *Australian Psychologist*, 40, 73-80.
- Martin, J. I., & Knox, J. (1997). Loneliness and sexual risk behavior in gay men. *Psychological Reports*, 81(3), 815-825.
- Meyer, I. H. (1995). Minority Stress and Mental-Health in Gay Men. *Journal of Health and Social Behavior*, 36(1), 38-56.
- Narring, F., Huwiler, S. M. S., & Michaud, P. A. (2003). Prevalence and dimensions of sexual orientation in Swiss adolescents: a cross-sectional survey of 16 to 20-year-old students. *Acta Paediatrica*, 92(2), 233-239.
- Otis, m. D., & Skinner, W. F. (1996). The Prevalence of Victimization and Its Effect on Mental Well-Being Among Lesbian and Gay People. *Journal of Homosexuality*, 30(3), 93-121.
- Pape, H., & Hammer, T. (1996). Sober adolescence – Predictor of psychosocial maladjustment in young adulthood? *Scandinavian Journal of Psychology*, 37(4), 362-377.
- Parks, C. A. (1999). Bicultural Competence: A Mediating Factor Affecting Alcohol Use Practices and Problems among Lesbian Social Drinkers. *Journal of Drug Issues*, 29(1), 135-154.
- Patterson, J. M., & McCubbin, H. I. (1987). Adolescent Coping Style and Behaviors – Conceptualization and Measurement. *Journal of Adolescence*, 10(2), 163-186.
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt. Ungdom/sosialisering/rusmidler [Bittersweet. Youth, socialisation and substance use]*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Pedersen, W., & Kristiansen, H. W. (2003). Å gjøre det, å føle det og å være det. Homoseksualitet i det seinmoderne [Doing it, feeling it and being it – Homosexuality in late modernity]. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 44(1), 3-36.
- Pedersen, W., & Skrondal, A. (1999). Ecstasy and new patterns of drug use: a normal population study. *Addiction*, 94(11), 1695-1706.
- Rashad, I., & Kaestner, R. (2004). Teenage sex, drugs and alcohol use: problems identifying the cause of risky behaviors. *Journal of Health Economics*, 23(3), 493-503.
- Remafedi, G., Resnick, M., Blum, R., & Harris, L. (1992). Demography of Sexual Orientation in Adolescents. *Pediatrics*, 89(4), 714-721.
- Rosario, M., Hunter, J., & Gwadz, M. (1997). Exploration of Substance Use Among Lesbian, Gay, and Bisexual Youth: Prevalence and Correlates. *Journal of Adolescent Research*, 12(4), 454-476.
- Rosario, M., Schrimshaw, E. W., & Hunter, J. (2004). Predictors of substance use over time among gay, lesbian, and bisexual youths: An examination of three hypotheses. *Addictive Behaviors*, 29(8), 1623-1631.
- Rossow, I., & Bø, A. K. (2003). *Metoderapport for datainnsamlingen til Ung i Norge 2002*. Oslo: NOVA.
- Russel, D., Peplau, L. A., & Cetrone, C. E. (1980). The Revised UCLA Loneliness Scale – Concurrent and Discriminant Validity Evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 472-480.
- Russell, S. T., & Consolacion, T. B. (2003). Adolescent romance and emotional health in the United States: Beyond binaries. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(4), 499-508.
- Russell, S. T., Driscoll, A. K., & Truong, N. (2002). Adolescent Same-Sex Romantic Attractions and Relationships: Implications for Substance Use and Abuse. *American Journal of Public Health*, 92(2), 198-202.
- Saewyc, E. M., Bearinger, L. H., Heinz, P. A., Blum, R., & Resnick, M. D. (1998). gender Differences in health and Risk Behaviors Among Bisexual and Homosexual Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 23, 181-188.
- Savin-Williams, R. C. (2001a). A critique of research on sexual-minority youths. *Journal of Adolescence*, 24, 5-13.
- Savin-Williams, R. C. (2001b). Suicide attempts among sexual-minority youths: Population and measurement issues. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69(6), 983-991.
- Savin-Williams, R. C. (2005). *The New Gay Teenager*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Savin-Williams, R. C., & Cohen, K. M. (2004). Homoerotic development during childhood and adolescence. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 13(3), 529-+.
- Savin-Williams, R. C., & Diamond, L. M. (2000). Sexual identity trajectories among sexual-minority youths: Gender comparisons. *Archives of Sexual Behavior*, 29(6), 607-627.
- Sen, B. (2002). Does alcohol-use increase the risk of sexual intercourse among adolescents? Evidence from the NLSY97. *Journal of Health Economics*, 21(6), 1085-1093.
- SIRUS. (2005). *Ungdomsundersøkelsen 2005 [National Youth Study 2005]*. Oslo: SIRUS Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research.
- Skog, O. J. (1992). The Validity of Self-Reported Drug-Use. *British Journal of Addiction*, 87(4), 539-548.
- Sletten, M. A. (2003). *Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 2002. Hva gjør de? Hva vil de?* (NOVA rapport No. 4/03). Oslo: NOVA.
- Smith, A. M. A., Lindsay, J., & Rosenthal, D. A. (1999). Same-sex attraction, drug injection and binge drinking among Australian adolescents. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 23(6), 643-646.
- Udry, J. R., & Chantala, K. (2002). Risk assessment of adolescents with same-sex relationships. *Journal of Adolescent Health*, 31(1), 84-92.
- Vincke, J., & van Heeringen, K. (2002). Confidant Support and the Mental Wellbeing of Lesbian and Gay Young Adults: A Longitudinal Analysis. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 12, 181-193.
- Warner, M. (Ed.). (1993). *Fear of a queer planet : queer politics and social theory* (Vol. 6). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Wichstrøm, L. (1995). Harters Self-Perception Profile for Adolescents – Reliability, Validity, and Evaluation of the Question Format. *Journal of Personality Assessment*, 65(1), 100-116.
- Wright, E. R., Gonzalez, C., Werner, J. N., Laughner, S. T., & Wallace, M. (1998). Indiana Youth Access Project – A model for responding to the HIV risk behaviors of gay, lesbian, and bisexual youth in the heartland. *Journal of Adolescent Health*, 23(2), 83-95.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Siebenbruner, J., & Collins, W. A. (2004). A prospective study of intraindividual and peer influences on adolescents' heterosexual romantic and sexual behavior. *Archives of Sexual Behavior*, 33(4), 381-394.

Table 1: Substance use and social network/support in Norwegian young males and females, by sexual orientation and experience. Per cent. 16-19 years. 2002. Highest prevalence in bold. N=2547 (males), 2729 (females)

	Males				Females			
	Heterosexual experiences and attractions (n=2377)	Homosexual experiences ¹ (n=93)	Homosexual attraction ² (n=77)	Chi-sq test	Heterosexual experiences and attractions (n=1902)	Homosexual experience ¹ (n=593)	Homosexual attraction ² (n=234)	Chi-sq test
Substance use								
Alcohol use last 12 months (0,1)	85	96^a	81 ^b	$\chi^2=9,8, p<.001$	84	98^a	91 ^{ab}	$\chi^2=83,7, p<.001$
Alcohol intoxication last 12 m (0,1)	76	94^a	71 ^b	$\chi^2=17,0, p<.001$	71	96^a	82 ^{ab}	$\chi^2=171,0, p<.001$
Alcohol intox. >50 t last 12 m (0,1)	12	30	13	$\chi^2=25,8, p<.001$	6	16	9	$\chi^2=69,3, p<.001$
Cannabis use last 12 m (0,1)	20	33^a	35^a	$\chi^2=20,1, p<.001$	9	25 ^a	34^{ab}	$\chi^2=178,8, p<.001$
Other drug use last 12 m (0,1)	6	12	18^a	$\chi^2=24,5, p<.001$	3	6	14^{ab}	$\chi^2=59,8, p<.001$
Prescription drug use last 12 m (0,1)	6	9	13^a	$\chi^2=8,7, p<.05$	4	8	13^a	$\chi^2=42,4, p<.001$
Social network and social support								
Small social network (0-2 friends) (0,1)	38	25	57^{ab}	$\chi^2=18,5, p<.001$	40	31 ^a	44^b	$\chi^2=19,3, p<.001$
Strong feelings of loneliness (0-2)	28	16 ^a	51^{ab}	$\chi^2=27,6, p<.001$	34	29	53^{ab}	$\chi^2=49,8, p<.001$
Would ask friend if personal probl (0,1)	59	67	56	ns	84	89^a	84	$\chi^2=14,4, p<.01$
Self-perception: Intimacy (0-2)								
Very low (0)	31	16	39		15	13	18	
Very high (2)	19	29^a	17 ^b	$\chi^2=13,8, p<.01$	32	38^a	23 ^{ab}	$\chi^2=18,2, p<.01$
Self-perception: Social acceptance (0-2)								
Very low (0)	25	12	38		29	23	42	
Very high (2)	30	48^a	13 ^{ab}	$\chi^2=30,3, p<.001$	27	33^a	20 ^{ab}	$\chi^2=32,2, p<.001$

^a Test of difference from heterosexual experiences and attractions: p<0.01

^b Test of difference from homosexual experiences: p<0.01

¹ Homosexual experiences, no homosexual attractions

² Homosexual attractions, most with some homosexual experiences

Table 2: Substance use frequency and social network/support in Norwegian young males and females, by sexual orientation and experience. Multinomial regression, controlling for age. No homosexual experience or attractions used as reference category. 16–19 years. 2002. N=2547 (males), 2729 (females).

	Males		Females	
	Homosexual experiences ¹ (n=93) aOR	Homosexual attraction ² (n=77) aOR	Homosexual experience ¹ (n=593) aOR	Homosexual attraction ² (n=234) aOR
<u>Substance use (scale range)</u>				
Alcohol use last 12 months (0-100)	1.02 ***	1.0	1.03 ***	1.02 ***
Alcohol intoxication last 12 m (0-60)	1.03 ***	0.99	1.04 ***	1.02 ***
Alcohol intox. >50 t last 12 m (0,1)	2.99 ***	1.08	3.24 ***	1.68 *
Cannabis use last 12 m (0-60)	1.02 *	1.01	1.02 ***	1.04 ***
Other drug use last 12 m (0-60)	1.02	1.04 ***	1.01	1.04 ***
Prescription drug use last 12 m (0-60)	1.00	1.04 ***	1.00	1.03 *
<u>Social network and social support</u>				
Size of social network (0-3)	1.12	0.68 **	1.18 **	0.83 *
Strong feelings of loneliness (1-4)	0.51 **	2.43 ***	0,85 *	2.04 ***
Would ask friend if personal problem (0-2)	1.11	0.96	1.33 **	0.91
Self-perception: Intimacy (0-4)	1.75 **	0.86	1.33 ***	0.79 **
Self-perception: Social acceptance (0-4)	1.94 **	0.51 ***	1.26 **	0.61 ***

*/**/*** Test of difference from heterosexual experiences and attractions: p<0.05/p<0.01/p<0.001

¹ Homosexual experiences, no homosexual attractions

² Homosexual attractions, most with some homosexual experiences

Table 3: Discriminant analysis of substance use variables. Males and females 16-19 years. N=5407

Predictor variables	Correlations to discriminant functions ¹		Standardized Canonical Discriminant Function Coefficients	
	Function 1	Function 2	Function 1	Function 2
Alcohol intoxication per year	,95	-,21	,81	-,30
Alcohol use per year	,79	-,21	,08	-,20
Use of other drugs per year	,21	,80	-,13	,51
Use of cannabis per year	,54	,78	,37	,63

¹ Pooled within-groups correlations between discriminating variables and standardized canonical discriminant functions

Table 4: Loneliness (scale 0-4) by social network size, intimacy and social acceptance. Mean values. Males and females 16-19 years. N=5300.

	Heterosexual experiences and attractions (n=4303)	Homosexual experience¹ (n=686)	Homosexual attractions² (n=311)	F-test
Social network size				
No friends	1,99	1,92	2,25	ns
1-2 regular friends	1,84	1,83	2,15 ^{ab}	F=16,1, p<.001
1-2 regular friends in a group of friends	1,68	1,64	1,89 ^{ab}	F=7,9, p<.001
Group of friends that stick together	1,54	1,56	1,85 ^{ab}	F=16,4, p<.001
Intimacy				
Low	2,05	2,13	2,30 ^a	F=6,0, p<.01
Medium	1,69	1,75	2,02 ^{ab}	F=37,8, p<.001
High	1,38	1,39	1,61 ^{ab}	F=11,1, p<.001
Social acceptance				
Low	2,20	2,23	2,43 ^{ab}	F=9,3, p<.001
Medium	1,63	1,64	1,80 ^{ab}	F=10,1, p<.001
High	1,32	1,34	1,47 ^a	F=5,7, p<.01

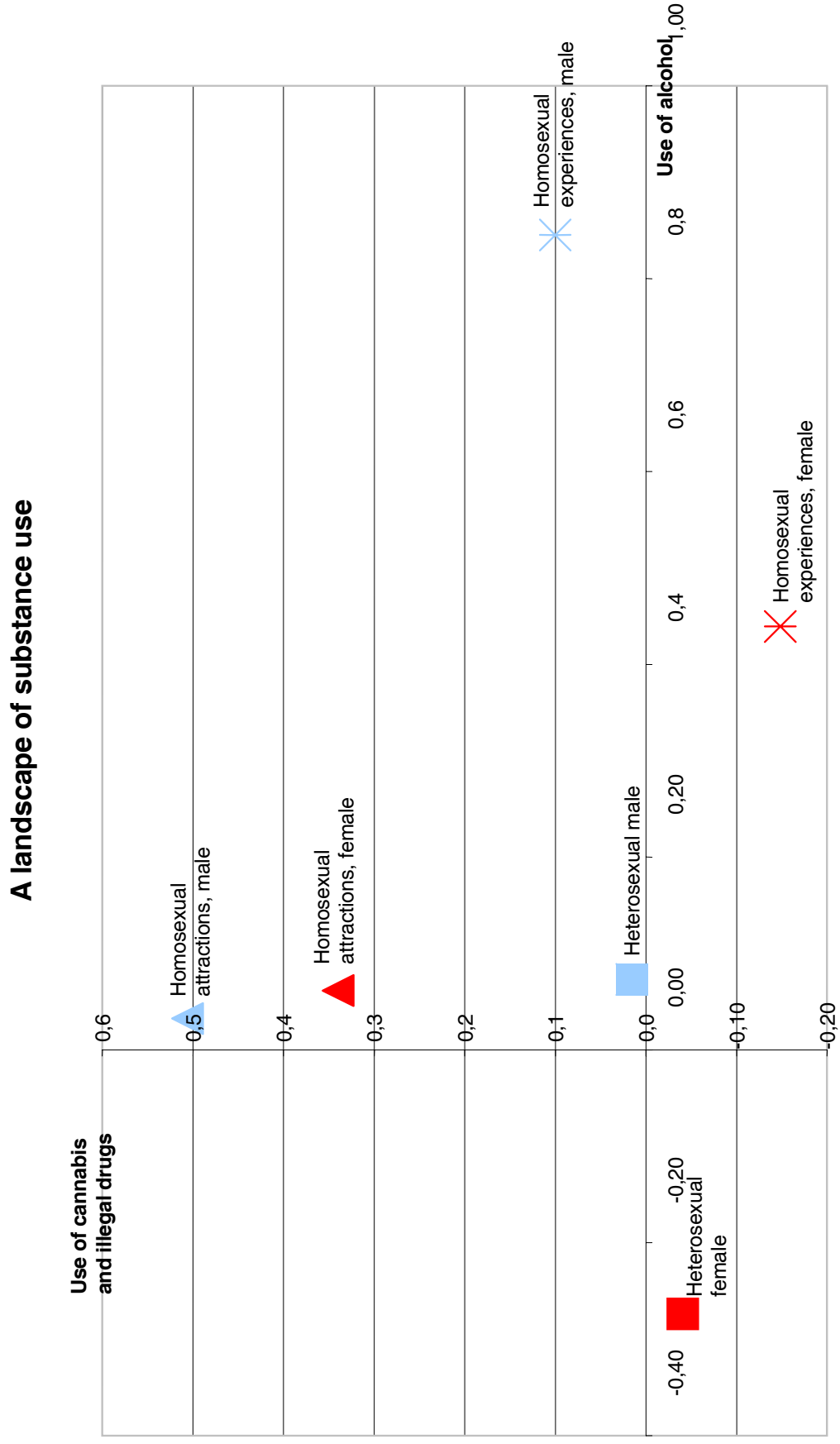
^a Test of difference from heterosexual experiences and attractions: p<0.01

^b Test of difference from homosexual experiences: p<0.01

¹ Homosexual experiences, no homosexual attractions

² Homosexual attractions, most with some homosexual experiences

Figure 1. Group centroids plot from discriminant function analysis of substance use variables. Males and females 16-19 years. N=5407

**SUICIDE ATTEMPTS AMONG NORWEGIAN
GAY, LESBIAN AND BISEXUAL YOUTHS:
GENERAL AND SPECIFIC RISK FACTORS**

Akseptert for trykking i *Acta Sociologica*

Kristinn Hegna, Cand.polit.
NOVA – Norwegian Social Research

Lars Wichstrøm, Ph.D.
Department of Psychology,
NTNU – Norwegian University of Science and Technology

Suicide Attempts in Gay, Lesbian and Bisexual Norwegian Youths: General and Specific Risk Factors

Abstract

The aim of the study was to identify specific risk factors that affect the risk of attempted suicide in Norwegian gay, lesbian and bisexual (GLB) youths beyond the effect of general risk factors presumed to be of importance irrespective of sexual orientation. The national non-probability sample included 407 GLB youths aged 16--25 years, of whom 26% of both genders reported a previous suicide attempt. General risk factors for suicide attempt among GLB youths were lack of parental contact, internalizing problems (depression/anxiety), low self-esteem, regular smoking and victimization. The following risk factors specific for GLB youths increased the risk of a suicide attempt even when controlling for general risk factors: currently being in a steady heterosexual relationship, early heterosexual debut (<16), young age of coming out (<15), infrequent contact with heterosexual friends and openness to all heterosexual friends. For practitioners engaged in social work among young people in general or GLB youths in particular, these results show that while coming out is a vital aspect of sexual identity formation that enhances psychological well-being and should be celebrated, in another sense it is a serious stressor with potentially negative consequences unless a strong social support network is there to rely on.

Key words: Adolescence, young adults, sexual orientation, suicidal behavior, identity, risk factors

Introduction

From the time I was 14 and onward I was scared to death when thinking about what might happen, if I would be put in jail... From time to time, I was very depressed. What kept me going was simply thinking that I was not going to live my life as a grown-up [lesbian]. I put the limit at age 26. I thought that I would not be disclosed before that, because before the age of 26 it would not be suspicious not having a husband and children of your own.

(Hegna, Kristiansen and Moseng, 1999: 285, translated from Norwegian).

This is a Norwegian middle-aged lesbian who grew up in the 1950s, talking about her adolescence and her fear of being exposed as lesbian. Growing up as a young lesbian in the fifties must have been different from being young

gay or lesbian today. Since then we have witnessed an important change in the public opinion and understanding of homosexuality in all western countries. In Norway, homosexuality has been decriminalized (1974), people of the same sex are allowed to register their partnership (1993) and the Minister of Finance as well as the Chief Commissioner of Oslo City Council are both openly gay (2005). Public attitudes toward gays and lesbians in Norwegian society are steadily moving towards positive acceptance (Hegna, Kristiansen and Moseng, 1999). It would seem to be a mystery then, that suicide attempts and mental health problems were alarmingly frequent among *today's* gay, lesbian or bisexual (GLB) youths, as was reported by a Norwegian report on the living conditions of gays and lesbians (Hegna et al., 1999).

During the last couple of years, several high-quality quantitative studies based on probability samples have confirmed that GLB youths have a 3--4 times higher risk of suicide attempts than heterosexual young people, both in Norway (Wichstrøm and Hegna, 2003), in the US (Bagley and Tremblay, 1997; DuRant, Krowchuck and Sinal, 1998; Faulkner and Cranston, 1998; Garofalo, Wolf, Kessel, Palfrey and DuRant, 1998; Garofalo, Wolf, Wissow, Woods and Goodman, 1999; Remafedi, French, Story, Resnick and Blum, 1998) and in New Zealand (Fergusson, Horwood and Beautrais, 1999). The gender difference in suicide attempt among GLB youths have been found to be non-existent (Wichstrøm and Hegna, 2003) or to be inverted compared to what is found in general studies of youth and young adults (Remafedi et al. 1998, Garofalo et al. 1999). Studies of mortality among hospitalized suicide attempters over a 10--year period in Helsinki, have found that a suicide attempt indicates a severe risk of premature death and that suicide accounts for a substantial part of these (Ostamo and Lönnqvist, 2001), while a comparable study in Norway showed that 2.4% of the hospitalized suicide attempters died of suicide during the 12--year surveillance period (Dieserud, Loeb and Ekeberg, 2000). As far as completed suicide in adolescence is concerned, however, research has not been able to establish higher rates among GLB youths (Shaffer, Fisher, Hicks, Parides and Gould 1995). Still, the high prevalence of suicide attempts in this population is of concern and important questions remain regarding the processes and characteristics of GLB adolescent suicidal ideation and what may underlie this sign of distress or depression.

Research on suicide and attempted suicide is dominated by psychological and psychiatric perspectives. This literature often stresses intrapersonal and latent risk factors for suicide, like high levels of

depression and anxiety, low self--esteem (Brent, Baugher, Bridge, Chen and Chiappetta, 1999; Garland and Zigler, 1993; Reifman and Windle, 1995; Wichstrøm, 2000). Depression and low self--esteem has been found to account for the female preponderance in suicide attempts among Norwegian youths (Wichstrøm and Rossow, 2002). Bjarnason and Thorlindsson (1994) has argued that a synthesis of prediction models based on latent factors like depression and self--esteem and a framework of life--style indicators would greatly improve our understanding of the processes leading to suicide attempts (Bjarnason and Thorlindsson 1994). Among such general life style indicators, the use of alcohol and drugs has been found to be of importance (Rossow, Grøholt and Wichstrøm, 2005; Rossow and Wichstrøm 1994). In the case of gay and lesbian young people this combined strategy seems particularly well suited in view of the particular social implications of belonging to a sexual minority and developing a non--heterosexual identity in adolescence and young adulthood.

The sociological literature within the Durkheimian research tradition on suicide (attempts) has pointed out social integration, regulation and anomie as key issues in the empirical and theoretical approaches to the study of suicide (Thorlindsson and Bjarnason 1998). Factors like living in one--parent families (Wichstrøm, 2000) and infrequent support from parents, parents' excessive drinking and low socioeconomic status (Grøholt, Ekeberg, Wichstrøm and Haldorsen, 2000) have been found to be risk factors to suicide attempt (Grøholt, et al., 2000; Wichstrøm, 2000; Wichstrøm and Rossow, 2002) among Norwegian youths. These risk factors are taken to be indications of low social support and social integration (Grøholt, et al., 2000). From a sociological perspective it is important to discern how the particular situation of growing up as gay, lesbian or bisexual may affect social integration and support, and in turn psychological well--being.

Particular challenges to gay, lesbian or bisexual youth

What are the specific challenges related to growing up as gay, lesbian or bisexual, and what are the possible consequences of their sexual orientation to their psychological well--being and social integration? The context for developing a GLB identity for young people is above all the stigmatization of homosexuality. The social importance of belonging to a stigmatized identity category involves the danger of 'turning those of us whom he meets away from him' (Goffman 1963/1990, p. 14--15) and the loss of social acceptance. Following this, the stigmatized person is in need of controlling

information that might reveal the stigma, and make a decision whether to 'come out' or to 'pass as normal' (Goffman 1963/1990).

Being part of social networks is of importance for all young people, and for GLB youth both sexual majority and minority social groups will be important to be a part of, in addition to the family. A GLB individual who is afraid of situations and people that could contribute to disclosure or exposition of his or her sexual orientation could choose to avoid social settings and withdraw from peers, family or other social contexts. Finding a social network of other GLB youth on the other hand may be difficult, although it is an important part of the process of coming out (Herdt and Boxer 1993). If such networks are unavailable, further problems related to feeling alone and like an outsider may be reinforced. Thus, the stigmatization of homosexuality may have profound social consequences like rejection, lack of acceptance, lack of social integration and social support for GLB youth, and may in turn result in depression, low self-esteem and loneliness.

Becoming aware of one's homoerotic attractions and the first same-sex sexual contacts will for many be the start of achieving a GLB self-identity. Since most, if not all, Norwegian youths grow up in a heteronormative context, such an identity development must inevitably be pushing aside an already ascribed heterosexual identity. Heteronormativity is the other important factor in the contexts of GLB identity development. Norms regarding heterosexual sexuality, love, coupling and gender are an important aspect of what Durkheim termed our 'collective conscience'. The breakdown of this heteronormativity for GLB youths is thus not far from what we may call an anomic state (Durkheim, 1952/1992). While most heterosexual youths more or less follow the prescribed path to adulthood through dating and coupling, GLB youths may have to face the future lacking the role models, social structures and sexual scripts to guide them into adult gay or lesbian life. A result of this may be hopelessness for the future, which is a known risk factor for suicidal behavior (Brent, 1995). Heteronormativity could also lead to denial of same-sex attractions or attempts of passing as heterosexual, for instance by going steady with someone of the opposite sex. Denying a homosexual orientation could present the individual with particular stress because of the mismatch between heteronormative expectations and a homosexual self and thus conflicts with the cultural value of 'authenticity' (Holt and Griffin, 2003). Thus, identity conflicts, lack of role models and normative futures are also

factors that may negatively influence the psychological well-being of GLB youths.

Consequences for research

One possible explanation to higher risk for suicide attempts among GLB youth may be that their particular situation contributes to elevated levels of general risk factors¹ to suicide attempts. Recent North American, European and New Zealand representative studies of GLB youths have revealed higher rates of some of these important risk factors such as depression, anxiety, alcohol and drug abuse, threats and victimization (Bagley and Tremblay, 1997; DuRant et al., 1998; Faulkner and Cranston, 1998; Fergusson et al., 1999; Garofalo et al., 1998, van Heeringen and Vincke, 2000, Hunter, 1990, Pilkington and D'Augelli, 1995, Russell and Joyner, 2001). However, as Wichstrøm and Hegna (2003) have shown, GLB youth still have higher risk of suicide attempt than heterosexual youths even when general risk factors to suicide attempt like depressed mood, low self-esteem or indicators of poor social integration are controlled for. These findings imply that some of the risk for suicide attempts is related to factors that are specific for GLB youths and are related to their particular life situation, but that higher levels of general risk factors is not the only explanation.

Several studies based on non-representative samples of GLB young people in USA address the question of suicide risk factors specific for gay, lesbian or bisexual youths, comparing suicide attempters with non-attempters. In these studies based on non-representative samples, one can investigate risk factors that are specific for GLB people, such as early awareness of homosexuality or gay-related stress, in which comparison with heterosexuals is not very meaningful. In these studies, attempters were found to be more open about their sexual orientation, more likely to have lost a friend after disclosing their homosexual orientation, and they reported earlier awareness of homosexuality and more gay-related stress (i.e. disclosure or discovery of sexual orientation by friends and family) (D'Augelli and Hershberger, 1993; Hershberger, Pilkington and D'Augelli, 1997; Rotheram-Borus, Hunter and Rosario, 1994; Schneider, Farberow and Kruks, 1989).

The complex challenge of understanding the causes of the higher risk of suicide attempts among GLB youths must therefore make use of comparisons between GLB suicide attempters and non-attempters in GLB samples, and include both general and specific risk factors to suicide attempt (McDaniel, Purcell and D'Augelli, 2001). By controlling for these general

risk factors, the importance of specific risk factors can be made more explicit. In the present paper we pursue this line of research.

However, the nature of the population of gay, lesbian and bisexual youths calls for special consideration in sampling procedures. All the referred North--American non--probability studies are based on small samples (N=48--194) of predominantly or exclusively males, many are recruited from GLB social service groups, in North American urban areas. Multivariate analyses are few, and when conducted, the samples consist of males only. To delineate risk factors to suicide among GLB youths, we not only need larger samples of males and females, but the recruitment of respondents has to be made from a broad variety of social settings both in urban and rural areas. The sample must also be large enough both to be able to conduct multivariate analyses where general risk factors can be controlled for, and to make gender--specific analyses. Finally, there is a need for studies from other contexts than the North American. We do not know whether the processes that lead to a higher risk for suicide attempt among Norwegian GLB youths are different compared to processes found in research on US GLB youth samples.

Aim of the study

The present study highlights the risk factors for attempted suicide in a self--recruited, nationwide sample of GLB youths/young adults of both genders in Norway. Do risk factors specific for GLB youths such as anti--gay victimization, integration in heterosexual or homosexual peer networks, aspects of coming out and disclosure, and sexuality/sexual relationships increase the risk of attempted suicide over and beyond the effect of risk factors presumed to be of importance irrespective of sexual orientation? What is the time relationship between coming out (i.e. talking to somebody about one's sexual orientation for the first time) and the suicide attempt? Are difficulties in the process of coming out and self--acceptance as homosexual subjective reasons for a suicide attempt?

Method and sample

Data were collected through the national survey *Living conditions and quality of life among lesbians and gay men in Norway*, a study aimed at describing the lives of gay men and lesbians of all age groups (Hegna et al., 1999). For the purpose of the present study, a sub--sample of GLB youths/young adults was extracted. The sub--sample consisted of 407 self--

identified gay, lesbian and bisexual adolescents and young adults (age 15--25, mean age 21.7 years, $SD=2.43$). All respondents were asked to complete a 15--page questionnaire in Norwegian, covering a wide range of topics. Eighty percent of the respondents considered themselves to be gay or lesbian, 7.5% bisexual. Respondents who indicated a homosexual orientation with elements of heterosexuality (9.1%), a heterosexual orientation with elements of homosexuality (2.0%) or who were unsure (1.4%) were also included in the sub--sample, since many young people do not consider themselves to have a sexual identity as gay/lesbian during the transitional period of 'coming out' (Herdt and Boxer, 1993).

To maximize the probability of all relevant social groups of respondents being represented, subjects were recruited to the study through different channels and from different arenas. With regard to the sub--sample, 42% of the respondents reported that they had received the questionnaire as an insert in a Norwegian monthly gay/lesbian magazine/newspaper, 19% had received the questionnaire from the national gay/lesbian organization (LLH), 11% had got it from a friend, 8% had been given the questionnaire at a GLB meeting or café/bar. Eleven percent had telephoned Norwegian Social Research (NOVA), had downloaded the questionnaire from NOVA's web page or had obtained the questionnaire through other sources (9% missing information).

Special emphasis was put on recruiting very young respondents (<20 years), respondents living outside the urban areas of Norway, female respondents and respondents with no membership or affiliation to the gay/lesbian organization/movement. Of the sub--sample of adolescents-/young adults, 43% of the respondents were female and 19% were younger than 20 years old. Forty percent lived outside cities with a population of 100 000 inhabitants and half of these lived in rural areas or in small towns (< 20 000 inhabitants). Thirty--eight percent were not members of any kind of gay/lesbian organization or organized activity for gays/lesbians, but only 9% had not been to a gay/lesbian bar/café/club during the last 12 months. Norway is a relatively ethnically homogeneous country, thus only 2% of the respondents had parents both of whom were born outside Norway. The distribution of the respondents according to socio--economic indicators resembled that of the Norwegian population in general. Although we can not assess the representativity of the sample, the sample gives a good general representation of all relevant social groups (Hegna et al., 1999).

The first step was a descriptive analysis of the number of suicide attempts, self--reported reasons for wanting to take one's own life, and age

of first attempt reported by the respondents in this particular sample. The logistic regression strategy was first to analyze the bivariate associations between the relevant independent variables and the dependent variable --- suicide attempt. Based on these associations, larger multivariate logistic regression models were then constructed. The aim of these multivariate analyses was to identify specific explanatory factors that have an impact on the probability of suicide attempt among gay/lesbian youths and young adults, controlling for relevant background factors and general suicide risk factors². The models was tested in separate runs for males/females and youths/young adults.

Instruments

Suicide attempt: The prevalence of *suicide attempt* ever was measured using the general question ‘Have you ever tried to take your own life?’ The alternative responses were ‘No, never’, ‘Yes, once’ and ‘Yes, several times’. This question was used as the dependent dichotomous variable in logistic regressions, where respondents reporting one or several suicide attempts were assigned the value 1. In the follow--up, respondents were asked to indicate their age at the time of the (first) attempt. They were also asked to tick off the most important reasons for attempting to take their own life on a list of 17 possible reasons (Bancroft, Skrimshire and Simkin, 1976; Schneider et al., 1989).

/Insert Table 1 and 2 near here/

General risk factors (Table 1): Intrapersonal, latent factors included *internalizing problems*, measured by self--reported anxiety and depression during the previous 14 days (Hopkins Symptom Checklist HSCL, Derogatis, Lipman, Uhlenhut and Covi, 1974) and *global self--esteem*, measured using the mean score for 4 items from Rosenberg’s Self--esteem Scale (Rosenberg, 1965).

Manifest and interpersonal general risk factors included familial and peer social support as well as substance use and violence. *Lack of parental contact* was measured according to the average frequency of meeting or having telephone contact with mother or father, while *number of intimate friends* was used as a measure of social support in the peer--group. The respondents were also categorized according to their *smoking habits*. Excessive use of alcohol was both measured by *frequency of alcohol consumption*, as well as *frequency of alcohol intoxication*, the latter assessed

by a question of alcohol intoxication during an average month last year. To measure *alcohol problems* five items from Rutger's Alcohol Problem Index (RAPI) were used (White and Labouvie, 1989). Respondents' use of illegal drugs was measured by two dichotomous variables on *cannabis use* and *use of other drugs* during the last 12 months. *Violent victimization* was calculated using three items: serious threats of violence, being hurt without getting bruises or visible injuries, and being hurt with visible bruises or injuries during the last 12 months.

Specific risk factors (Table 2): In order to separate general victimization from *anti-gay victimization*, we wanted to know whether any of the respondents' experiences of violence, in the respondents' own opinion, were related to their sexual orientation. We also asked if the respondents had experienced any of 8 different kinds of *anti-gay harassment/discrimination* in the workplace or at school.

Respondents assessed their own sexual orientation. Apart from 'gay/lesbian', other possible answers were 'bisexual', 'homosexual with elements of heterosexuality', 'heterosexual with elements of homosexuality' and 'uncertain sexual orientation'. Answers other than 'gay/lesbian' were given the value 1 on a dichotomous *bisexuality* variable. Experiences of heterosexual intercourse can be understood as a specific risk factor in a sample of homosexual individuals, in addition to the probable general risk of experiencing sexual intercourse at an early age. By asking two questions about age of sexual debut, we assessed both *age of heterosexual debut* and *age of homosexual debut* for all respondents. To identify those with an early debut, the answers were transformed into two categorical variables with three age categories, using non--debutants as the reference category. We also assessed current steady relationships with either sex; *steady homosexual relationship* and *steady heterosexual relationship*.

Social support is an important dimension, and we wanted to identify possible differences in the level of social integration in majority and minority peer networks. Thus *frequency of contact with homosexual friends* was assessed separately from *frequency of contact with heterosexual friends*.

All aspects of coming out and issues related to identity formation are deemed of particular importance. Asking 'How old were you the first time you talked to somebody about your sexual orientation' assessed *age of coming out*. In the follow--up, we asked how the respondent's mother/father had initially reacted to finding out that their son or daughter was homosexual, and also what their present reaction to this was. The respondents who reported a negative reaction from their parents was

compared to the others, by *mother's/father's initial reaction* and *mother's/father's present reaction*. The degree to which respondents had told their friends and colleagues/co--students was also recorded. For the two questions about *being out to heterosexual friends* and *being out to colleagues/co--students*, possible answers were 'all/most know', 'some of them know' and 'no one knows'. Finally, we asked all respondents to assess their *public visibility as gay/lesbian* by asking if they in any way believed that they could be recognized as gay/lesbian by strangers in public, by way of dress, body language, buttons/badges or by caressing boyfriend/girlfriend. A scale of *shame and self--acceptance as gay/lesbian* was constructed as an additive index of three statements (I sometimes feel ashamed of being gay/lesbian, I accept myself fully as gay/lesbian, Most of the time I want others to know that I am gay/lesbian) (Cronbach's $\alpha=0.65$).

Results

Twenty--six percent of the adolescents and young adults in the sample had tried to take their own life at least once during their lifetime, 17.1% had one attempt and 8.9% had several attempts behind them. There was no difference between male (25.8%) and female (26.3%) respondents. The mean age for the first attempt was 17.1 years for males and 16.2 years for females ($t=-1.44$ ($DF=103$), ns), and 37.1% were younger than 16 years when the first attempt took place. The sample covers an age span of 10 years, but there was no difference in prevalence of suicide attempt(s) between adolescents (15--21 years) and young adults (22--25 years) ($\chi^2=0.01$ ($DF=1$), ns). Most of the respondents reported at least one same--sex sexual experience (90.9%).

The majority (54.1%) of attempts had been made after or during the year of homosexual debut, and an additional 12.2% had been made during the year before the sexual debut. The mean number of years between homosexual debut and first suicide attempt was +1.18 years for males ($SD=3.65$) and -1.39 years for females ($SD=3.77$), which implies that more girls than boys had attempted suicide prior to their sexual debut ($t=-3.39$, $p<0.001$).

Almost half of the suicide attempters (43.8%) reported that they had wanted to die in the attempt, and 34.3% stated that trouble accepting herself/himself as gay or lesbian was a significant part of the problem leading to the attempt. However, the wish to die was negatively correlated to self--accept ($r=-.13$, $p<.10$). Apart from this, the most frequent reasons

were: hating oneself (40.0%), feeling isolated and lonely (46.7%), wanting to escape an unbearable situation (42.9%), could not stand one's own thoughts (40.0%), could not stand thinking of the future (36.2%). Feelings of guilt and shame (23.8%) and feelings of rejection (15.2%) were less frequently indicated. It should be noted that non--acceptance of sexual orientation among close family and friends was rarely indicated as a reason for the attempt (1.0%).

/Insert Table 3 near here/

The bivariate logistic analyses of relationships between the outcome variable and background variables revealed no association with gender or age. The following general risk factors were associated with suicide attempt (table 3, first column): low frequency of parental contact, internalizing problems, regular smoking vs. non--smoking, alcohol intoxication 7 times per month or more vs. less than once per month, alcohol problems (RAPI), cannabis use during the last 12 months and experiences of violence/serious threats. High self--esteem was found to be negatively associated with suicide attempt in the bivariate analysis. No significant associations were found between suicide attempt and number of intimate friends, high frequency of drinking alcohol (irrespective of amount) and illegal drug use.

General risk factors associated with suicide were entered in a multivariate logistic regression (table 3, second column). The final model included frequency of parental contact, internalizing problems, self--esteem, smoking habits and experiences of physical violence or serious threats during the last 12 months from the block of general risk factors. Age--specific analyses of the general risk factors revealed an interaction effect of age in the association between suicide attempt and use of cannabis ($\Delta LR \chi^2=4.79$ (DF=1), $p< .03$). Use of cannabis during the last 12 months was a definite risk factor for suicide attempt in the younger group (15--21 years) ($\chi^2=12.58$ (DF=1), $p< .001$), but not in the older group (22--25 years).

With respect to *specific risk factors*, the bivariate analyses (table 3, first column) revealed an elevated risk for GLB youths with experiences of gay--related violence/serious threats, harassment in the workplace/school, age of heterosexual sexual debut younger than 16 years vs. never, currently in a steady heterosexual relationship, contact with heterosexual friends monthly but not as often as weekly vs. daily, age of coming out younger than 15 years vs. 20 years or older as well as 15--19 years vs. 20 years or older. Reporting only partial disclosure of sexual orientation to heterosexual

friends was negatively associated to suicide attempt in the bivariate analysis. Frequency of contact with homosexual friends was included as a control variable. Bisexuality, public visibility, shame/self-acceptance and reaction from/relationship to mother/father showed no association with the dependent variable, and were therefore not included in the multivariate analyses of the specific risk factors.

Sexual debut and steady relationships were included in the analysis by making use of heterosexuality and homosexuality as a discriminating factor. The correlation between age of heterosexual debut and age of homosexual debut was moderately strong (Pearson's $r=0.24$, $p<0.001$) among respondents with experiences of heterosexual intercourse, but only early heterosexual debut had a significant impact on suicide attempt both in the bivariate and the multivariate analyses. Anti-gay violence/serious threats were not significant in the multivariate analysis of this block. Additional logistic regression analysis of the relationship between anti-gay violence and violence as such, showed no additional risk for respondents who perceived violence as anti-gay ($\Delta LR \chi^2 = 0.23$ (DF=1), ns) compared to other victimized respondents. No age-related or gender-related interaction effects were found in the relationships between suicide attempts and the specific risk factors.

The results of the multivariate analysis³ of general and specific risk factors are shown in the last column of Table 3. The block of specific risk factors was introduced after general risk factors. The block of *general* risk factors made a significant contribution to the fit of the model ($\chi^2=75.89$ (DF=7), $p<0.001$). However, the contribution to the model fitness from the block of *specific* risk factors was of prime interest. The variables included in this block significantly increased the fit of the model ($\Delta LR \chi^2=51.31$ (DF=19), $p<0.001$).

Of importance with regard to increasing the probability of having experienced a suicide attempt in the past among GLB youths was having their heterosexual debut before 16 years of age, currently being in a heterosexual steady relationship, 'coming out' at a young age, especially before 15 years of age, but also before 19 years of age, and seeing heterosexual friends as seldom as monthly. Being out to only some heterosexual friends reduced the probability of suicide attempt in the past. Consequently, both staying in 'the closet' and telling all friends can be regarded as definite risk factors. Being in 'the closet' increases the odds for suicide attempt by four, being 'out' to *all or most* heterosexual friends increases the odds for suicide attempt by six, compared to being 'out' to *some* friends.

The final model was tested on males and females separately. Both blocks of variables made significant contributions to the model fitness for both genders (Males: block I $\chi^2=42.77$ ($p<0.001$), block II $\chi^2=28.15$ ($p<0.05$), females: block I $\chi^2=37.15$ ($p<0.001$), block II $\chi^2=35.99$ ($p<0.01$)). Although slightly different risk factors emerged as significant for the two genders, the numerous z--tests revealed only one significant difference between males and females, a difference that could be attributed to statistical coincidence in multiple comparisons. We followed the same procedure of testing the final model on youths (age 15--21) and young adults (age 22--25) respectively. The block of general risk factors was significant for both groups (adolescents $\chi^2=40.25$ ($p<0.001$) vs. young adults $\chi^2=39.86$ ($p<0.001$)). When the block of specific risk factors was included, there was a significant increase in model fitness only among the oldest respondents (youths: $\Delta\chi^2=29.32$ (ns) vs. young adults: $\Delta\chi^2=50.38$ ($p<0.001$)). As in the gender--specific analyses, slightly different risk factors emerged as significant for the two age groups. However, testing for differences between estimators yielded significant results ($p<0.05$) for only two of the multiple comparisons. Again, this could be attributable to statistical coincidence.

Discussion

In this national non--probability sample of Norwegian GLB youths and young adults, 26.3% of the males and 25.8% of the females reported at least one suicide attempt. The lack of gender differences in prevalence of suicide attempt in this study stands however in sharp contrast to the gender differences in suicide attempt among heterosexual youths found in studies based on the general youth population in Norway (Wichstrøm, 2000). A recent study of Norwegian young people aged 20--23 years revealed that 5.9% of the women and 2.2% of the men had attempted suicide (Wichstrøm and Hegna, 2003). However, as referred earlier, some previous US studies have found sexual orientation to be a risk factor for suicide attempt mainly in males (Remafedi et al.1998, Garofalo et al.1999). The lack of gender differences in prevalence in the present study could be interpreted as indicative of heightened risk for suicide attempt among all GLB young people, but particularly among young gay men. The finding that the same model appears to fit both gay men and lesbians may be attributable to low statistical power in the gender specific multivariate analyses.

The prevalence of suicide attempt found in this study can not without further consideration be assumed to be representative for the general

population of gay and lesbian youth and young adults in Norway. Although the sample of respondents used in the present study reflects a variety of social groups, heterosexual youths of this cohort that may discover/acknowledge their homosexuality in the years to come are not included in the sample. In this cross-sectional study, measures of variables reflecting the current situation were used to explain a previous event. We know that recall and reporting of suicide attempt is probably correlated with concurrent depression (Brewin, Andrews and Gotlib, 1993), although the general trend is that risk factors identified in a cross-sectional study also serve as prospective risk factors (Wichstrøm, 2000). Also, it is possible that the emergence of problems specific to GLB youths may cause higher levels of general risk factors, e.g. early age of coming out may reduce contact with parents, or GLB-related sexual harassment might lead to internalizing problems. Thus, on the one hand we need further studies based on probability samples of youths. On the other hand, prospective studies of specific factors and general risk factors that can disentangle the time-relationship between these two types of risk factor, as well as between risk factors and suicidal behavior, are needed.

Suicide attempt was predicted by a set of risk factors not specific to GLB youth in the multivariate model: Infrequent contact with parents, internalizing problems (anxiety/depression), regular smoking and experiences of threats and physical violence. High self-esteem was negatively associated to suicide attempt in the multivariate analysis. However, in addition to the general risk factors, a set of risk factors that are specific to GLB youth's life-situation added to the model fitness, that is low age of heterosexual debut, being in a heterosexual relationship, coming out before 19 years of age and in particular coming out before 15 years of age, infrequent contact with heterosexual friends and having told all or no heterosexual friends about one's sexual orientation. From a general point of view, the findings confirm that both psychological factors like depression and low self-esteem as well as social life style and social integration issues are important. In addition, these findings seem to reflect a pattern of early and troublesome identity formation even among GLB youths at the end of the 1990s.

Identity formation in a hostile world?

In spite of the probable different public discourses on homosexuality in the North American context compared to the Norwegian one, the present study supports findings from previous studies of non-representative samples of North American GLB youths when it comes to specific risk factors. Previous

studies based on US samples have found that a low age of awareness (D'Augelli and Hershberger, 1993), a young label age (Remafedi et al., 1991) and more openness towards family and friends (D'Augelli and Hershberger, 1993; Hershberger et al., 1997) are associated with suicide attempt. D'Augelli and Hershberger (1993) also found that attempters and non-attempters were similar in their public identifiability as lesbian or gay, and that they did not differ with regard to their parents' reactions to sexual orientation. The replication of findings from studies of youths and young adults in a different cultural setting than the Norwegian one is interesting, and points perhaps to explanations related to general features of adolescent development and young age identity formation, as well as to similarities between western cultures, at least on a micro level if not at a political level.

In the present study, several specific risk factors were found to be of importance. These factors have not previously been included in previous parallel studies. Some of them are factors that may be variations of general risk factors. Low age of *heterosexual* debut may be equally important for suicide attempt as sexual debut in general, the gender of the sexual partner not being of importance. Likewise, infrequent contact with heterosexual friends may be a sign of poor social support in general. On the other hand, the fact that it is *heterosexual* contact and *heterosexual* friends may be of significance to a young boy or girl who identifies himself or herself as homosexual. Poor relations to heterosexual friends could be a sign of a hostile peer environment or rejections in the past, or exclusion or withdrawal from majority networks. Other specific risk factors, such as low age of coming out and being out to only some heterosexual friends, point more explicitly to the particular situation of GLB young people.

This study replicates the finding from the North American studies that young age of coming out as gay or lesbian to family or friends is a specific risk factor for suicide attempt among GLB youths. This finding is robust, even when controlling for general risk factors. What are the possible explanations for this? Psychological and developmental aspects of being of young age may be of importance as a factor in coping with the social stressors related to a homosexual orientation. First, it is likely that the earlier one becomes aware of one's 'deviance from the normal' (Olson and King, 1995: 36), the greater is the likelihood of developing negative self-schemata (Beck, Rush, Shaw and Emery, 1979) and cognitive patterns used to respond to life experiences. In turn, negative schemata may result in poor skills in coping with psychosocial stress associated with the coming out process, and may be further reinforced by covert and overt rejection from family or peer

group. A second point made by Olson and King is that older adolescents are more mature in the way they cope with the stress of an emerging homosexual self-identity (Olson and King 1995). Early awareness and coming out may result in a higher level of problem behavior, because the young adolescent is not prepared to deal with the difficulties of identity confusion, of accepting a stigmatized identity and of a possible negative reactions from family and peers. Third, the youngest boys or girls who are aware of their 'difference' (Bell, Weinberg and Hammersmith, 1981) and of being gay or lesbian may experience their peer group as being particularly hostile in the age group 12--15 years. On the one hand, studies of homophobia seem to indicate that homophobic attitudes in adolescents diminish with growing age (Hegna, 1996). Hostile peers may result in greater psychosocial stress for the young GLB adolescent compared to an older GLB adolescent. In addition, adolescents' *perception* of their peer group may exaggerate the imagined animosity of peers. Self-awareness is at its peak in the form of 'imaginary audience' (Elkind, 1967) at this age. To the awakening young homosexual this audience may be perceived as particularly hostile. Further studies, qualitative and quantitative, are needed to unravel the reasons for the importance of young age of coming out for suicide attempt. These may focus more explicitly on the social implications of young age, on the process of *becoming* gay or lesbian, and the possible differences in this process between young adolescents and young adults.

Afraid of being disclosed as gay and at the same time experiencing identity confusion, GLB adolescents typically respond by adopting strategies such as denial or avoidance, redefinition or acceptance (Troiden, 1993). Denying or avoiding homosexual feelings or situations may result in the adolescent engaging in 'girl's talk' or 'boy's talk' about the opposite sex, dating and going steady, either to convince themselves or others of their heterosexuality. The permanent stress associated with 'passing' (Goffman 1963/1990; Humphreys, 1972) as heterosexual in a heterosexual steady relationship could be a factor underlying the association between previous suicide attempt(s) and being in a heterosexual relationship in the present study. In that case, we would interpret the *heterosexuality* of the relationship as the significant risk factor, seeing it as a possible sign of identity confusion and denial/avoidance. This interpretation rests, however, on an essentialist understanding of sexual identity as a more or less stable core self, in conflict with the 'superficial' heterosexual self-presentation. This notion of the meaning of a GLB identity may not hold true for all individuals. Holt and Griffin (2003) claims that for young lesbians, gay men and bisexuals, the

pressure of articulating a sexual identity that does not fit the resilient norm of heterosexuality may make issues of authenticity particularly salient. However, while articulating authenticity can be invaluable for identity politics, it may also be problematic in that this assertion tends to privilege essentialist and exclusionary narratives of identity (Holt and Griffin, 2003)

We also found that infrequent contact with heterosexual friends was associated with suicide risk. We do not know whether this is a function of lack of social support in general or lack of contact with heterosexual majority peer groups in particular. Either way, it is a strong sign of the importance of social integration of GLB youths for psychological well-being. GLB youths often try to cope alone without a social support group (Hetrick and Martin, 1987). Not having social support from peers and at the same time not being part of the majority culture could also have a joint effect on suicide risk. On the other hand, difficulties in managing an emerging homosexual identity could result in avoiding contact with same-sex or other-sex heterosexual peers, as a strategy for resolving stress. Withdrawal from social contexts to protect oneself from disclosure or harassment, or as a result of feeling different and an outsider, may further increase the risk of depression and suicide.

The question of disclosure of sexual orientation is always a big issue for GLB youth. Throughout life, new friends, new contacts and new colleagues will always emerge, to whom a GLB person can come out. In general, remaining in the closet and hiding a homosexual identity would seem to be the least safe and least healthy strategy. As the present study and previous studies (D'Augelli and Hershberger, 1993) have revealed, openness toward friends can also bring heightened risk, and must be considered as one of the most central gay-related stressors (Rotheram-Borus et al., 1994). There are many possible explanations for this, the most obvious being heightened risk of losing friends and being exposed to harassment or bullying. Although general attitudes in society to homosexuality may be changing towards acceptance and tolerance, there is still a fair chance that the next person you tell will be negative or hesitant. On a personal level, the safe option seems to be to carefully select whom to tell in order to minimize the probability of rejection.

Assuming that there is a greater general openness about issues of homosexuality in the Norwegian society compared to 30 years ago, young people today learn that the social category representing homosexual preferences of behavior exists and that some people occupy this social category, and they learn so at an earlier stage in life. It is a paradox that this

positive openness at the same time may lead to more young people being aware of their sexual orientation and telling others about it at an age when, for various reasons, the risk of mental health problems and suicide attempts could be higher. Also, on a personal level, greater openness about sexual orientation to close family and heterosexual friends seems to entail an increased risk of suicidal behavior. Consequently, while both personal and public openness about homosexuality and public gay and lesbian role models are clearly important at a social macro level, and as such are often promoted by the gay movement, on a personal level the cost may be considerable. Thus, while coming out enhances the psychological well-being of young GLB youths, it may simultaneously reduce their social well-being. For the practitioners engaged in social work among young people in general or GLB youths in particular, these results show that while coming out is a vital aspect of sexual identity formation that in one sense should be celebrated, in another sense it is a serious stressor with potentially negative consequences unless a strong social support network is there to rely on.

Acknowledgements

The project has been funded by the Norwegian Foundation for Health and Rehabilitation, initiated by the National Council for Mental Health. The authors wish to thank anonymous reviewers, Ingeborg Rossow, Ph.D., Willy Pedersen, Ph.D. and Ketil Skogen, Ph.D for valuable comments on earlier drafts of this paper.

Notes

¹ By general risk factors we refer to risk factors for suicide attempt that, based on previous research, are presumed to be of importance irrespective of sexual orientation.

² Only significant bivariate correlates were included in the multivariate analyses. The model-building procedure followed Hosmer and Lemeshow (1989) (backward deletion). Through all steps of the analyses, candidate variables with $p < 0.10$ were included. Some variables were included despite no association with the dependent variable, if the variable was suspected of having an impact on the association between other independent variables and suicide attempt. Possible gender-related or age-related differences were investigated by testing for interaction effects in all the bivariate analyses. The final model was also tested in separate runs, comparing males and females, as well as youths (15--21 years) and young adults (22--25

years). To estimate whether the differences between the estimators were significant,

$$Z = \frac{b_1 - b_2}{\sqrt{se_1^2 + se_2^2}}$$

we used the formula: (Paternoster, Brame, Mazerolle and Piquero 1998).

³ Regression models were also constructed that included the main effects as well as the interaction effects identified previously. In the multivariate model, these interaction effects were no longer significant.

References

- Bagley, C. and Tremblay, P. (1997) 'Suicidal Behaviors in Homosexual and Bisexual Males', *Crisis* 18(1): 24--34.
- Bancroft, J. H., Skrimshire, A. M. and Simkin, S. (1976) 'The Reasons People Give for Taking Overdoses', *British Journal of Psychiatry* 128(Jun): 538--548.
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F. and Emery, G. (1979) *Cognitive Therapy of Depression*. New York: Guilford Press.
- Bell, A. P., Weinberg, M. S. and Hammersmith, S. K. (1981) *Sexual Preference. Its Development in Men and Women*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Bjarnason, T. and Thorlindsson, T. 1994 'Manifest Predictors of Past Suicide Attempts in a Population of Icelandic Adolescents', *Suicide and Life--Threatening Behavior* 24(4): 350--358.
- Brent, D.A. (1995) 'Risk--factors for Adolescent Suicide and Suicidal behavior. Mental and Substance--Abuse Disorders, Family Environmental--Factors, and Life Stress', *Suicide and Life--Threatening Behavior* 25(Suppl): 52--63.
- Brent, D. A., Baugher, M., Bridge, J., Chen, T. and Chiappetta, L. (1999) 'Age--and Sex--related Risk Factors for Adolescent Suicide', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 38(12): 1497--1505.
- Brewin, C. R., Andrews, B. and Gotlib, I. H. (1993) 'Psychopathology and Early Experience: A Reappraisal of Retrospective Reports', *Psychological Bulletin* 113(1): 82--98.
- D'Augelli, A. R. and Hersberger, S. L. (1993) 'Lesbian, Gay and Bisexual Youth in Community Settings: Personal Challenges and Mental Health Problems', *American Journal of Community Psychology* 21(4): 421--448.
- Derogatis, L. B., Lipman, R. S., Uhlenhut, E. H. and Covi, L. (1974) 'The Hopkins Symptom Checklist: A Self--Report Inventory', *Behavioral Science* 19(1): 1--15.

- Dieserud, G., Loeb, M. and Ekeberg, Ø. (2000) 'Suicidal Behavior in the Municipality of Baerum, Norway: A 12--year Prospective Study of Parasuicide and Suicide', *Suicide and Life--Threatening Behavior* 30(1): 61--73.
- DuRant, R. H., Krowchuck, D. P. and Sinal, S. H. (1998) 'Victimization, Use of Violence, and Drug Use at School among Male Adolescents who Engage in Same--Sex Behavior', *Journal of Pediatrics* 132(1): 113--118.
- Durkheim, E. (1952/1992) *Suicide. A Study in Sociology*. London: Routledge.
- Elkind, D. (1967) 'Egocentrism in Adolescence', *Child Development* 38(4): 1024--1038.
- Faulkner, A. H. and Cranston, K. (1998) 'Correlates of Same--Sex Sexual Behavior in a Random Sample of Massachusetts High School Students', *American Journal of Public Health* 88(2): 262--266.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J. and Beautrais, A. L. (1999) 'Is Sexual Orientation Related to Mental Health Problems and Suicidality in Young People?', *Archives of General Psychiatry* 56(10): 876--880.
- Garland, A. F. and Zigler, E. (1993) 'Adolescent Suicide Prevention: Current Research and Social Policy Implications', *American Psychologist* 48(2): 169--182.
- Garofalo, R., Wolf, R. C., Kessel, A., Palfrey, J. and DuRant, R. H. (1998) 'The Association between Health Risk Behaviors and Sexual Orientation among a School based Sample of Adolescents', *Pediatrics* 101(5): 895--902.
- Garofalo, R., Wolf, R. C., Wissow, L. S., Woods, E. R. and Goodman, E. (1999) 'Sexual Orientation and Risk of Suicide Attempts among a Representative Sample of Youth', *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine* 153(5): 487--493.
- Goffman, E. (1963/1990) *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. Harmondsworth : Penguin, 1990.
- Grøholt, B., Ekeberg, Ø., Wichstrøm, L. and Haldorsen, T. (2000) 'Young Suicide Attempters: A Comparison Between a Clinical and an Epidemiological Sample', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 39(7): 868--875.
- van Heeringen, C. and Vincke, J. (2000) 'Suicidal Acts and Ideation in Homosexual and Bisexual Young People: A Study of Prevalence and Risk Factors', *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 35(11): 494--499.
- Hegna, K., Kristiansen, H. W. and Moseng, B. U. (1999) *Levekår og Livskvalitet blant Lesbiske Kvinner og Homofile Menn* [Living conditions and quality of life among lesbian women and gay men in Norway] (NOVA Rep. 99--1). Oslo, Norway: Norwegian Social Research.

- Hegna, K. (1996) *Koss Har Me Det? Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 1995* [How are we? The Stavanger Youth Study 1995] (UNGforsk Rep. 96--1). Oslo, Norway: Norwegian Research Council, Centre for Youth Research.
- Herdt, G. and Boxer, A. (1993) *Children of Horizons. How Gay and Lesbian Teens are Leading a New Way out of the Closet*. Boston: Beacon Press.
- Hershberger, S. L., Pilkington, N. W. and D'Augelli, A. R. (1997) 'Predictors of Suicide Attempts among Gay, Lesbian, and Bisexual Youth', *Journal of Adolescent Research* 12(4): 477--497.
- Hetrick, E. S. and Martin, A. D. (1987) 'Developmental Issues and their Resolution for Gay and Lesbian Adolescents', *Journal of Homosexuality* 14(1--2): 25--43.
- Holt, M. and Griffin, C. (2003) 'Being Gay, Being Straight and Being Yourself', *Cultural studies* 6(3): 404--425.
- Hosmer, D. W. and Lemeshow, S. (1989) *Applied Logistic Regression*. New York: Wiley.
- Humphreys, L. (1972) *Out of the Closet. The Sociology of Homosexual Liberation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice--Hall.
- Hunter, J. (1990) 'Violence against Lesbian and Gay Male Youths', *Journal of Interpersonal Violence* 5(3): 295--300.
- McDaniel, J.S., Purcell, D. and D'Augelli, A.R. (2001) 'The Relationship between Sexual Orientation and Risk for Suicide. Research Findings and Future Directions for Research and Prevention', *Suicide and Life Threatening Behavior* 31(Suppl.): 84--105.
- Olson, E. D. and King, C. A. (1995) 'Gay and Lesbian Self--Identification: A Response to Rotheram--Borus and Fernandez', *Suicide and Life Threatening Behavior* 25(Suppl.): 35--39.
- Ostamo, A. and Lönnqvist, J. (2001) 'Excess Mortality of Suicide Attempters', *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 36(1): 29--35.
- Paternoster, R., Brame, R., Mazerolle, P. and Piquero, A. (1998) 'Using the Correct Statistical Test for the Quality of Regression Coefficients', *Criminology* 36(4): 859--866.
- Pilkington, N. and D'Augelli, A. R. (1995) 'Victimization of Lesbian, Gay, and Bisexual Youth in a Community Setting', *American Journal of Community Psychology* 23(1): 34--56.
- Reifman, A. and Windle, M. (1995) 'Adolescent Suicidal Behaviors as a Function of Depression, Hopelessness, Alcohol use, and Social Support: A Longitudinal Investigation', *American Journal of Community Psychology* 23(3): 329--354.
- Remafedi, G., French, S., Story, M., Resnick, M. D. and Blum, R. (1998) 'The Relationship between Suicide Risk and Sexual Orientation: Results of a Population--Based Study', *American Journal of Public Health* 88(1): 57--60.

- Rosenberg, M. (1965) *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rossow, I., Grøholt, B. and Wichstrøm, L. (2005) 'Intoxicants and suicidal behaviour among adolescents: changes in levels and associations from 1992 to 2002', *Addiction* 100(1): 79--88.
- Rossow, I. and Wichstrøm, L. (1994) 'Parasuicide and Use of Intoxicants among Norwegian Adolescents', *Suicide and Life-Threatening Behavior* 24(2): 174--183.
- Rotheram--Borus, M. J., Hunter, J. and Rosario, M. (1994) 'Suicidal Behavior and Gay--Related Stress among Gay and Bisexual Male Adolescents', *Journal of Adolescent Research* 9(4): 498--508.
- Russell, S.T. and Joyner, K. (2001) 'Adolescent Sexual orientation and Suicide risk: Evidence from a National Study', *American Journal of Public Health* 91(8), 1276--1281.
- Schneider, S. G., Farberow, N. L. and Kruks, G. N. (1989) 'Suicidal Behavior in Adolescent and Young Adult Gay Men', *Suicide and Life-Threatening Behavior* 19(4): 381--394.
- Shaffer, D., Fisher, P. Hicks, R.H, Parides, M. and Gould, M. (1995) 'Sexual Orientation in Adolescents who Commit Suicide', *Suicide and Life-Threatening Behavior* 25(Suppl): 67--71.
- Thorlindsson, T. and Bjarnason, T. (1998) 'Modelling Durkheim on the Micro Level: A Study of Youth Suicidality', *American Sociological Review* 63(1): 94--110.
- Troiden, R. R. (1993) 'The Formation of Homosexual Identities', in L. G. Garnets and D. C. Kimmel (eds) *Psychological Perspectives on Lesbian and Gay Male Experiences*, pp. 191 --217. New York: Columbia University Press.
- White, H.R. and Labouvie, E. W. (1989) 'Towards the Assessment of Adolescent Problem Drinking', *Journal of Studies on Alcohol* 50(1): 30--37.
- Wichstrøm, L. (2000) 'Predictors of Adolescent Suicide Attempts. A Nationally Representative Longitudinal Study of Norwegian Adolescents', *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 39(5): 603--610.
- Wichstrøm, L. and Hegna, K. (2003) 'Sexual Orientation and Suicide Attempt. A Longitudinal Study of the General Norwegian Adolescent Population', *Journal of Abnormal Psychology* 112(1): 144--151.
- Wichstrøm, L. and Rossow, I. (2002) 'Explaining the Gender Difference in Self-Reported Suicide Attempts: A Nationally Representative Study of Norwegian Adolescents', *Suicide and Life-Threatening Behavior* 32(2): 101--116.

Table 1: List of general risk factors to suicide attempt among young people

	Scale Range/ Categories	Mean/ Values	Values
Intrapersonal variables		Mean/ %	
Internalizing problems	1–4	1.63	Not troubled to very much troubled
Rosenberg’s Self–esteem Scale	0–3	2.17	Low to high
Social life style and social integration variables			
Lack of parental contact	0–2	0.32	Contact monthly to more seldom
Lack of close friends	1–3	1.2	Several close friends to none
Smoking habits		49%	Non-smoker (0)
		13%	Occasional smoker
		38%	Regular smoker
Frequency of alcohol consumption		19%	Less than once per month (0)
		60%	Once per month–once per week
		20%	Twice per week–daily
Frequency of alcohol intoxication		52%	Less than once per month (0)
		40%	2--6 times per month
		8%	7 times per month or more
Rutger’s Alcohol Problem Index	0–2	0.32	Low to high
Cannabis use during the last 12 months	0,1	25%	No use vs Once or more/last 12 m
Use of other drugs during the last 12 months	0,1	8%	No use vs Once or more/last 12 m
Experiences of physical violence or serious threats during the last 12 months	0–3	0.32	No victimization to threats and visible bruises

Table 2: List of specific potential risk factors to suicide attempt among gay/lesbian young people

	<i>Scale Range/ Categories</i>	<i>Scale Range/ Categories</i>	<i>Values</i>
		%	
		mean	
Experiences of physical violence/threats associated with sexual orientation last 12 months	0,1	17%	No, yes
Harassment/discrimination in the workplace (0–)	0–3	0.46	Never to serious discrimination
Bisexual	0,1	20%	No, yes
Age of heterosexual debut		46%	Never (0)
		16%	Younger than 16 years
		28%	16–18 years
		10%	19 years or older
Age of homosexual debut		9%	Never (0)
		23%	Younger than 16 years
		31%	16–18 years
		37%	19 years or older
Currently in a steady homosexual relationship	0,1	43%	No, yes
Currently in a steady heterosexual relationship	0, 1	6%	No, yes
Frequency of contact with heterosexual friends		36%	Daily (0)
		40%	Weekly, not as often as daily
		16%	Monthly, not as often as weekly
		8%	Yearly, not as often as monthly
Frequency of contact with homosexual friends		21%	Daily (0)
		44%	Weekly, not as often as daily
		21%	Monthly, not as often as weekly
		9%	Yearly, not as often as monthly
		5%	Rarely/ have no homosexual friends
Age of 'coming out'		30%	20 years or older (0)
		60%	15--19 years
		9%	Younger than 15 years
Mother's/ Father's initial reaction	0, 1	Mo=51% Fa=57%	Relatively/predom. positive vs negative
Mother's/ Father's present reaction	0, 1	Mo=32% Fa=45%	Relatively/predom. positive vs negative
Being 'out' to heterosexual friends		74%	All/most heterosexual friends know (0)
		19%	Some heterosexual friends know
		6%	No heterosexual friends know
Being 'out' at work/school		48%	All/most colleagues know (0)
		26%	Some colleagues know (3)
		14%	No colleagues know (2)
		12%	Have no colleagues/co-students (1)
Public visibility as gay/lesbian	0,1	49%	Not visible vs visible
Shame and self-acceptance	1–4	1.59	High self-acceptance to low self-accept

Table 3: Bivariate and multivariate logistic regression analyses of attempted suicide, general and specific risk factors. Crude and adjusted odds ratio and model chi-square reported. Homosexual/bisexual youths aged 15-25. N=389 (4.4% listwise missing).

	<i>N</i>	<i>cOR</i>	<i>Model I</i> <i>aOR</i>	<i>Model II</i> <i>aOR</i>	<i>Model III</i> <i>aOR</i>
General risk factors for suicide attempts					
Lack of parental contact (1--3)†		1.74**	1.98 **		2.08**
Internalizing problems (1--4)†		3.04***	1.96 *		2,15 *
Rosenberg's Self--esteem Scale (0--3)†		0.38***	0.57 *		0,52 *
Smoking habits					
Non--smoker (0)	194				
Occasional smoker	53	1.36	1.54		1,11
Regular smoker	147	2.83***	2.61**		2,07 *
Frequency of alcohol intoxication					
Less than once per month (0)	206				
2--6 times per month	158	0.87	0.64		
7 times per month or more	30	2.98**	0.71		
Rutger's Alcohol Problem Index (0--2)†		2.92***	1.33		
Cannabis use during the last 12 months (0,1)	95	2.22**	1.59		
Experiences of physical violence or serious threats during the last 12 months (0--3)†		2.50***	2.19***		1,86*
Specific risk factors for suicide attempts					
Experiences of physical violence/threats associated with sexual orientation last 12 months (0,1)	65	2.57**		1,56	
Age of heterosexual debut					
Never (0)	181				
Younger than 16 years	63	3.43***		3,15**	2,79*
16--18 years	113	1.55		1,40	1,10
19 years or older	41	1.16		1,36	1,28
Age of homosexual debut					
Never (0)	36				
Younger than 16 years	92	2.50		1,78	
16--18 years	122	2.27		1,79	
19 years or older	148	1.20		1,30	
Currently in a steady homosexual relationship (0,1)	171	1.44		1,26	
Currently in a steady heterosexual relationship (0,1)	25	2.84*		3,43*	6,54**
Frequency of contact with heterosexual friends					
Daily (0)	143				
Weekly, not as often as daily	159	1.43		1,35	1,47
Monthly, not as often as weekly	65	2.59**		2,08	3,10**
Yearly, not as often as monthly	31	1.97		1,38	1,15
Frequency of contact with homosexual friends					
Daily (0)	83				
Weekly, not as often as daily	175	0.92		1,09	1,36
Monthly, not as often as weekly	85	0.97		1,13	1,14
Yearly, not as often as monthly	36	1.50		3,81*	3,28
Rarely/ have no homosexual friends	19	0.49		0,96	1,21
Age of 'coming out'					
20 years or older (0)	121				
15--19 years	238	1.90**		1,68	2,13 *
Younger than 15 years	34	3.83*		2,65	5,49**
Being 'out' to heterosexual friends					
All/most heterosexual friends know (0)	300				
Some heterosexual friends know	75	0.40**		0,36*	0,17**
No heterosexual friends know	20	0.85		1,25	0,89
Being 'out' at work/school					
All/most colleagues know (0)	194				
Some colleagues know (3)	105	0.62		0,82	
No colleagues know (2)	53	0.55		0,66	
Have no colleagues/co--students (1)	46	1.39		1,65	
Harassment/discrimination in the workplace (0--3)		1.55**		1,36	
Model χ^2			78.45***	72,47***	127,20***

* p<0.05 ** p<0.01 *** p<0.001 † Scale range

ARTIKKEL IV:

COMING OUT, COMING INTO WHAT?

Identification and risks in the 'coming out' story of a Norwegian late adolescent gay man

Akseptert for trykking i *Sexualities*

Kristinn Hegna, Cand.polit.
NOVA – Norwegian Social Research (NOVA),

Coming out, coming into what?

Identification and risks in the 'coming out' story of a Norwegian late adolescent gay man

Abstract

The main aim of this paper is to describe the identification process of a 19 year old Norwegian gay man. The analysis focuses on becoming a gay subject to discourse, articulation of identities and risks related to such subjectivation. Four discourses of gay identities are identified: a possibly heteronormative homosexual identity related to anal sex with men; an essentialist gay identity based on an idea of a stable homosexual core; a constructivist gay subjectivity related to a gay lifestyle where being happy and beautiful are central demands; and a self-understanding echoing a 'queer' rejection of identity labels. These identities may be related to certain types of psychosocial risks for gay young people: risk for sexual abuse; pressure to come out of the closet; anti-gay harassment; illegal drug use or problems related to mental health and social support.

Key words: Homosexuality, Norway, identity, young people, doing gay

Introduction

– What I put into the word gay when I was 14 was something quite different from what I put into it today, you know.

– I pondered more over being gay, you know, after I came out of the closet than before. I've heard many stories of people brooding about it for years, but I think that's on its way out. I think people make up their minds and then they think it over later, because it isn't, kind of, it's not such a big deal to be gay now.

Michael, age 19

Judith Butler (1991) in her well-known essay *Imitation and gender insubordination* asked "So we are out of the closet, but into what?" The development of a GLB identity has been seen as fundamental for the well-being of GLB youths, and much theorising and research has focused on the

different stages of identity development that GLB youths and young adults may go through (Cass, 1979; Coleman, 1981/82; Troiden, 1988; Morris, 1997) or highlight that each individual follows unique developmental 'trajectories' (Savin-Williams, 1998) or 'subjectivities' (Herdt and Boxer, 1996, p.178). These perspectives or models of young people's identity formation processes view the identification as gay as 'the final stage of development' (Herdt & Boxer, 1996, p. 204) and rarely question the content of the gay identity category. Butler's question is related to her unease with identity categories. She argues for a signification of identity categories that is without foreclosure, and which is seen as constituted time and again, rather than given. Focusing on a young gay man's identification as gay could be a means of opening the 'black box' of the gay or lesbian identity which is thought to be carried by the young man, and to see what is 'out' with the invocation of a gay identity.

'Coming out' narratives play a significant role in gay and lesbian historiography and in the lives of many gays and lesbians (Plummer, 1995). During the 1970's and 1980's the 'coming out' story was described as a 'rebirthing experience', including 'a love that dares not speak its name', 'childhood longings', 'youthful secrets', 'crisis', 'turning points' and 'new worlds' (p. 52). Since then, the age of awareness and 'coming out' for young gays and lesbians has decreased with every decade (Savin-Williams, 2005). As the initial quote illustrates, 'coming out' in the 21st century, at the age of 13, may be different from what it was 20 or 30 years ago. Ritch Savin-Williams' (2005) new book claims to be a portrait of the 'new gay teenagers' refusing to be categorised as gay, and 'leading lives that are nearly incomprehensible to earlier generations of gay youth' (p. 13): 'Teenagers are increasingly redefining, reinterpreting, and renegotiating their sexuality such that possessing a gay, lesbian, or bisexual identity is practically meaningless' (Savin-Williams, 2005 p.1). But are their renegotiations of sexuality unaffected by earlier sexual identity categorisations? Young gay people today may represent an *identity cohort* (Rosenfeld, 1999; Whisman, 1996) where their understanding and elaboration of a gay identity or lack thereof, and their 'coming out', is conditioned in a particular historical context and at a particular age (Plummer, 1995). On the other hand, identity categories do not appear from nowhere. Valerie Jenness (1992) showed how the adoption of a lesbian identity could be described as a *detyfication process*, moving from an early awareness of the concept 'lesbian' derived from cultural typifications through 'critical revisions' to concrete and

precise self-understandings congruent with individual lived experience. Identities and cultural typifications are products of discourse – old *and* new.

In 1996 Stuart Hall called for a reconceptualisation of the notion of identity by focusing more specifically on *identification*: the process through which a person steps into, incorporates and articulates subject positions and discourse (Hall, 1996). To focus on identification is to analyse the content of the identity, the discourses that shape the available subject positions and the way the individual articulates these discourses (Hall, 1996): ‘Actually identities are about questions of using the resources of history, language and culture in the process of becoming rather than being: not ‘who we are’ or ‘where we came from’, so much as what we might become, how we have been represented and how that bears on how we might represent ourselves’ (p. 4). Focusing on identification is to say that you want to focus on a process that is never quite completed, a process where the individual constructs himself/herself and is constructed as a subject: *becoming* a subject for discourse. In the context of gay youth, the question of identity may then be reformulated to a question of *becoming gay* – how an individual constructs a gay identity and a gay subjectivity in the meeting point between discourse, practices and available subject positions. By focusing on the histories of individuals, we should be able to identify discourses related to the category of ‘homosexual’ or ‘gay’, and get closer to describing the identification process in relation to these different discourses and the shifts in subject positions that are made possible by them.

Judith Butler in the same essay also wrote that ‘the discourse of “coming out” has clearly served its purposes, but what are its risks?’ (1991 p. 15). The risk mentioned by Butler is not the risk of negative social reactions, but rather the risk of subjection to discourse. Gary Taylor (2002) claimed that discursively constructed gay identities may have a negative impact on the psychological well-being and behaviour of gay men. During the last couple of years, there has been a growing body of research evidence showing that young gay, lesbian and bisexual people are at risk for suicide attempts (Wichstrøm and Hegna, 2003; Remafedi, French, Story, Resnick and Blum, 1998), mental health problems (Fergusson, Horwood and Beautrais, 1999) and drug abuse (Sandfort, de Graaf, Bijl and Schnabel, 2001). Taylor sees these psychological and behavioural difficulties as a result of negative cultural representations of homosexuality that ‘have been of primary significance in the construction of the male homosexual and appear to continue to inform the identities and practices of at least some gay men’ (Taylor, 2002 p. 162). According to Taylor, these negative

representations of homosexuality must either be embraced or actively opposed by gay men. In opposing these cultural representations, empowering and affirmative gay and lesbian cultures and communities have been created. However ‘they too might hold the capacity to undermine the psychological well-being of those who identify as gay’ according to Taylor (p. 164). Thus, in analysing discourses and gay identities in the ‘coming out’ story of a young gay man, specific psychological or behavioural risks related to such gay discursive subjectivities may be exposed.

In the following article, I will analyse the personal ‘coming out’ story of Michael, a 19 year old young man, focusing on his identification process. Michael could be seen as a ‘new gay teenager’ coming out in his early teens without any fuss, who engaged in most of his ‘identity work’ after coming out. What are the meanings of the gay identity categories that he ‘comes into’ as he comes out as gay? Do discourses of ‘gayness’ and hetero-normative discourses of homosexuality influence the formation of possible gay youth subject positions? Do we see traces of both old and new discourses in his story? An important question is also whether the content and meaning of gay identities and the discourses that shape them may entail certain risks for a young self-identified gay man.

Method

The analyses are based on a qualitative interview with Michael, a 19 year old boy who knew that he was gay at the age of twelve, and was open about his sexual orientation to his family, friends and the community by the time he was 14.

The interview with Michael was carried out in the context of a large qualitative project on young peoples’ sexual behaviour, including interviews with male and female young people in urban and rural areas; of different ethnic origins; youth at risk and gay/lesbian/bisexual young people in Norway (See Pedersen (2005) for further description). The interview with Michael took place in an office at the research institute NOVA. Those present were Michael, the author and the project supervisor Willy Pedersen. The interview was carried out over two days, covering several aspects of his sexual life story. It was taped and later transcribed by an assistant.

The interviewees in the larger project were selected to represent a wide array of social backgrounds and sexual experience. The particular interview with Michael has neither been selected on the grounds that his experiences are thought to be representative or typical, nor because it might be a unique

case. Instead, it was selected on the basis of its richness and usefulness in explicating the theoretical and substantial content of a social identity and the process of identification; ‘the opportunity to learn is of primary importance’ (Stake, 1995 p.6).

According to Ken Plummer (1995), the coming out story is ‘a tale concerned with establishing a sense of who one really is’ (pp. 85-86). In telling the story, the storyteller constructs a coherent whole, adjusting the elements to fit the plot of the story, unifying the past and the present, editing and rewriting (Choler and Galatzer-Levy, 2000; Plummer, 1995; McAdams, 1985). Thus a characteristic of this storytelling is that it is constantly a ‘revisionist’ tale. This is the vantage point of narrative analysis. Michael tells his story of *becoming* gay as a sequential story, where his notion of what it is to be gay and his gay identity varies over time. His recapitulation of events in his story is ordered, made sense of, interpreted and retold from the basis of the 19 year old Michael’s hindsight and wisdom, in contrast with the 12 year old Michael’s neophyte naïveté. This age span is for most people a time of both bodily and mental change. While the present analysis describes Michael’s different conceptions of being gay and links them to larger discourses of homosexual or gay identities, it is important to bear in mind that his conceptions are also influenced by his level of mental maturity as he develops from 11 to 19 years old. Obviously, the story of Michael could have been told as a story of psychological maturation and identity development from pre- to post-puberty. However, in this paper the main focus is the cultural and discursive context of his sexual identity development and the process of identification.

The first part of the article is a recapitulation of Michael’s life story and the way he describes his *becoming* gay and the notions of gay identity appearing in his story. While both the first and the second identities are sketchy and unelaborate, the third is the opposite. In the second part of the paper I will describe the culture, norms and values he links to this third gay identity in greater depth and also the rich description of his relationship to alcohol and drug use. The third part of the paper discusses types of risks that may be linked to these notions of ‘gayness’. In the conclusion of the paper, a fourth notion of identity from Michael’s story is sketched out, leading to a discussion of whether queer discourse may inform new notions of identity among young gays today.

From homosexual to gay

Michael grew up in a very small place in rural Norway, with his mother, stepfather and younger siblings. He knew that he was sexually interested in adult men from the time he was 11 years old, when he wanted to make contact with adult men he met at an indoor swimming pool in the big city where his biological father lived. On the first time he agreed to any sexual contact with one of these men he met by the pool, he went with the man behind the swimming pool building. They touched each other sexually, but 12 year old Michael ended up being raped by the man. A year or so later, he was back by the pool, again making contact with adult men. Although he was still only 13, the sexual experiences were more pleasant for him. At 14 he was certain that he was gay, and he was open about his sexual orientation to family, friends and others. Michael grew up well aware that his stepfather's brother was gay, and had seen him kissing his boyfriend in his childhood. Thus he had 'always known' what being gay was, long before he started to think of himself as gay, which he did at 12 years old.

In his mid-teens, Michael had constant conflicts with his family, which according to himself was rooted in his wish to rebel against his 'perfect' and 'dutiful' image and to 'freak out'. At one stage he moved to his mother's sister's house in a neighbouring town in order to complete compulsory lower secondary education. However, his aunt soon gave up on him and it was agreed that he would be better off at a youth institution. At this time, he used marihuana regularly and would frequently escape from the institution.

Finding and making contact with other gay boys or men was difficult in his small home town, but Michael found out that the Internet and chat networks could be a good communication channel to get in touch with gay men all over the country. He told us: '*Mirc* was installed at the youth club [in 1995]. When I was alone on the computer one day, I typed *homo* into one of the search engines, you know, but nothing came up. I think I found a page called *Homosexual something* or whatever. It wasn't really very interesting. But then I tried *gay*. 1400 pages or something came up, and I just went "Oh, my God!" I was really thrilled! It was fantastic! I surfed a lot of those pages!' Michael also used his adult gay internet contacts to escape from the youth institution by offering sex and making the men he 'picked up' pay for his bus, train and plane tickets. At age 19, he was persuaded by social workers to press charges against these men, resulting in 12 of them being convicted for having had sexual contact with a minor. However, during our

interview Michael emphasised that he had also had pleasure from his sexual experiences.

Homosexual identity: Gay defined by practice and object of desire

Michael used the chat groups to have everyday conversations with (mostly) adult gay men in Norway. But he also entered sex-oriented chat to ‘talk dirty’ or download porn, or to make contact with gay men all over Norway for sexual relationships. Much of this took place long before he reached the age of legal consent, which is 16 years old in Norway. Later, he reflects on his understanding of who he was and the fact that he saw himself as gay at that time:

Michael: It was extremely important for me to have sex when I was in the big town. Because the first time was not very ok. And then it was very important for me to become gay instead of a victim. I think that was very important. And then, when I went to this big town I had to have sex with a man to confirm this. [...] I was, like, 100 per cent certain: I had had sex with a guy, so I thought: Ergo, I am gay. I am still gay, you know, sort of, I am. But, what I put into the word *gay* when I was 14 is something quite different from what I put into it today, you know.

Int: So, you say that what you put into it as a 14 year old was something very sexual, is that what you mean?

Michael: Yes, I think so. Very sexual, because... You’ve got... I don’t know... You don’t have enough experience to build up an emotional life, and you don’t have enough memories. And I think that choosing at a very young age to say that you are gay... It can be influenced by so many things. [...]

His interpretation of his motives for having sex with men as a minor, was that it was a way of becoming gay instead of being a victim. This interpretation contributes to positioning Michael as active rather than passive, and also to enable a gay agenda and homosexual drive despite of his young age at the time. At the same time, the quote seems to bear an echo of a previous therapeutic session and a reinterpretation of earlier sexual abuse, hinting at how later experience may influence the retelling of the past.

Other statements about his notion of gay identity at the time underline the importance of his homosexual experience: ‘My dream has always been to be in a relationship. [...] But I don’t think that was very important in the very beginning for me personally. For me, the most important thing was to build up my sexual experience. Because that was what I regarded as being

gay’ and also: ‘It was quite serious for me when I was thirteen, you know. It was kind of my way to connect with my homosexual inclination⁷’. Michael related the term or identity *gay* very specifically to one dimension and to one particular repertoire of possible practices: namely sex with men and in particular anal sex. He seems to describe his identity as gay as dependent of this limited set of actions; where having ‘sex with a guy’ was the *proof* that he was gay, and was the most important element of the identity. In this sense, it seems reasonable to interpret his understanding of what being gay means as linked to a stereotypical image of the ‘homosexual’, and as a gay typification. This is defined by Jenness as cognitive representations and ‘unexamined understandings that represent oversimplified opinions and images’ (p. 67), informed by heteronormative discourse.

The quotes may illustrate a hermeneutic circle of identity construction, where his first experience of homosexuality triggered a gay self-understanding, his understanding of gayness implied having anal sex, and further homosexual experience served to confirm his gayness and gay identity. The quotes also illustrate a notion of gay identity determining practice. Rasmussen (Rasmussen, 2006) describes one of essentialism’s assumptions as linking ‘a person’s identity to an array of “necessary consequences” and performances. In such a process, evidence of the authenticity of identity may be provided through the performance of the necessary consequences attributed to that identity’ (p. 63). As such, Michael’s understanding of his gay identity may be interpreted as essentialist, in that identification with the label, ‘being gay’, defines and causes his sexual behaviour. Contrary to Valerie Jenness’ constructivist perspective, there is *not* ‘a theoretical and an empirical difference between “doing” behaviours associated with [gayness] and “being” gay’ in Michael’s identity (Jenness, 1992, p. 65). His notion of gayness could rather be interpreted as an essentialist trope (Rasmussen, 2006). However, it is not clear whether Michael regards his gayness as being present before he had his first homosexual experience, or being ‘irreducible and unchanging’ (Fuss, 1989, p. 2).

Michael’s first attempt at approaching a man at the pool at age 11 was triggered by his attraction to men, but resulted in rape. At 13 and 14 he repeatedly met adult gay men and had (mostly receptive) anal sex. When we asked him about his views on these early sexual experiences, he underlines

---

⁷ The word Michael uses is the Norwegian ‘legning’, which is a term for the biological or genetic foundation for a homosexual orientation, parallel to homosexual tendency or inclination.

that he deliberately made contact with the men because ‘I was very curious about what it was like... and soon I realised that sex was much more fun when you wanted to go along with it and be a part! I thought it was fun and exciting actually’. However, some years later he reported all his sexual partners to the police, resulting in 12 of them being found guilty of having sex with a minor. As he describes it, the negative experience of the sexual abuse at age 11 and several of the sexual experiences he later had with men as a minor, ‘grew’ in him and changed the way he thought about sex:

I thought of sex more like a kind of game. I didn’t think of it as something sacred as many people do. [...] Sex is sex, and feelings are feelings. I want to link the two together again. I think that a lot of what I have gone through made it drift apart. It was so easy for me.

Looking back, Michael feels that he should have been allowed to explore his sexuality with one of his peers, and that ‘the training’ of young gay boys should not be left to ‘dirty old men’ as he refers to them.

Gay identity: Gay defined by intrinsic and unchanging qualities

Michael’s description of what it meant to him to be gay in his early teens was very much related to his sexual experiences. In retrospect, as a 19 year old, he describes how he later understood that it was possible to be gay in everyday contexts as well; for example when buying a loaf of bread at the local shop:

I was 14 years old before I chose to tell my [gay] uncle that I was gay too. [...] It has helped me a lot that my uncle has explained to me, like... Being gay is not just having sex, you know. Many people misunderstand. You can be gay even when you buy a loaf of bread! So that’s really cool. When I was 16, my uncle told me that he had never had anal sex, with his boyfriend that is. If you don’t like anal sex, you don’t have to have it. Because it is not synonymous with being gay, to have anal sex. But I actually believed that when I was 16! [...] At 16, before my uncle explained this to me, I thought that anal sex was a part of ‘the package’. Of a homosexual package, if you could call it that, using an awful expression.

The change in Michael’s understanding corresponds to the change from ‘doing’ to ‘being’ described by Jenness in her analyses of the detypification process through which some women come to see themselves as being lesbian (Jenness, 1992, p. 66). This detypification of the social category ‘gay’ redefines the identity category, giving it ‘increasingly concrete and

precise meanings, positive connotations and personal applicability' (Jenness, 1992, p. 66). For Michael, his gay uncle was important in explaining 'gayness': 'My uncle explained to me that there were all kinds of gays, that gays didn't have to be feminine or masculine or anything for that matter. [...] But my uncle is very feminine though, so very quickly I formed an image of gays being very feminine. [...] And for the general public those are the images of gayness; the feminine boy and the dirty old man.'

This understanding of what it means to be gay goes beyond doing something there and then – having sex with a man – to being something constant, a gayness that is present in all of life's situations. Again, his notion of gayness carries essentialist assumptions, this time about intrinsic and unchanging 'being'. Although his uncle explains the possibility of different ways of 'being' gay, Michael still clings to society's stereotypes equating gayness to femininity. This could be seen as a paradox, combining 'being' gay regardless of context with 'being' gay implying effeminate behaviour. Perhaps Michael's young age urged him to cling to typified identities, as has been described as common in adolescent identity development in general (Erikson, 1968/1992), despite his uncle's invitation to open up for other possibilities.

Michael does not want 'to be a quiet gay', and he mentions that during his mid-teens he 'did his time on the barricades'. *Coming out* was for him part of this, he says: 'Coming out of the closet is to publicly announce your gay orientation. And you know, in gay politics this is a matter of attitude, we *should* be visible to change attitudes in society and so on.' At 14, he made a habit of introducing himself as 'Michael, 14 years old and gay'. This however has not been without costs. 'I think you put yourself in a very vulnerable situation, when you come out as gay at a very young age. If you are a very mature 13 year old you don't *have* to come out of it with bruises and scars, but...' There are three reasons for his stance in this matter that can be inferred from the interview. Firstly, he feels that saying you are gay defines you as a sexual person, at a time when you should be allowed to explore your sexuality at your own pace and not in the hands of 'dirty old men'. Secondly, coming out as gay early entails pinning down your identity at a time when you are not certain of what you are. Finally, to be openly gay in his small home town was putting yourself at risk for anti-gay harassment.

Becoming a gay subject: Gay defined by gay cultural values

Michael describes strategies that he used to *become gay*, underlining his active role in shaping his gay identity and the way he wants to be doing gay. As an example of this, I will use a reasonably long quote from his interview

where Michael, a long time after he had come out as gay in his own local community, tries to *come in* to a particular social network of young gay men in a gay bar (*Soho*) in a major Norwegian city:

Int: If you imagine to yourself a 19 year old boy who has realised that he tends to fall in love with boys rather than girls, and then he will be looking for somewhere to get in contact with a gay circle of friends. And *Soho* is probably the most well-known gay bar in this city, and so he goes there – and he believes that this is a good place to start for a young gay boy. Like, when he is unfamiliar with the gay community... [...] If you could tell me some sort of scenarios, in a way... How...?

Michael: Yeah. Well, in the beginning he will see that... He will see a lot of hot, good-looking boys hanging around, bursting with self-confidence. It's – now I'm describing myself, ha ha. And there will be lots of hot boys and lots of cool clothes and some might be wearing make-up and they are *so* cool and they have these tough manners, and they seem like really cool. And you'll be sitting there and you're not quite used to this yet. So, you sit there with a beer and you have just come in to *Soho* and you are really proud of yourself. And you sit there, and you sit there. And not one of the good-looking boys will contact you. The old guys on the other hand, they will contact you. And then you will... you will be sitting with the old guys for some months maybe, and you will dream about being one of the boys that just go past you, they give no thought to you, they just go past. And then you start looking at them, look at how they behave, and you might buy some new clothes maybe, to look more like them. Like, what it was like with me... it was like... I came in there and I felt like a moron. I felt like I was from a different planet! For one month I was there drinking beer with... Or rather, mostly by myself, just to be there, kind of, playing pool and so on. There were lots of old-timers and people coming over to me and wanting to talk to me and they were very interested in me, like. But then I thought: I have to make a complete turn. So I started buying clothes. Tight clothes and trendy clothes and so on, like, more like party clothes, you know. And after that, I got to know... not the coolest guys, kind of, not those who I wanted to be, because I dreamt about being like really 'Glory, glory, gloria, here I am!' That was what I dreamt of being. So, then I got to know some boys of my own age, and they were not really that hot, really, but we got to know each other and I thought that they were okay. And then, after I had been there for one year, a guy called Paul comes up to me, a guy that I still have contact with, and he says to me: 'Who are you? I have never seen you before?' I had been there for one year, and I had been watching him. I had been watching him for one year! He said: 'Who are you? I have never seen you before?' I told him who I was. 'Well, will you join us and mess around a little and just be childish and so on? Because I think that you are the kind of guy who

likes to be a bit naughty. And I'd go: 'Oh, yeah!' Like that. And wow! I knew the whole town!

Int: Okay, so would you say that he was like a door opener to this group that you wanted to be a part of?

Michael: Yeah...! ... But then again, there is something you could call the flip side of the coin, and I didn't think of that then, maybe... That there might be a reason, you know, a reason why they are so full of self-confidence and things like that...

Int: Do you mean..., was it the drugs that did it?

Michael: Yeah, maybe...

Michael describes how he first observed, hung out and sat down waiting for someone to make contact with him, but that it was the 'wrong' kind of person who did contact him eventually. He is proud to have taken the first step as he enters the gay bar for the first time, but still he feels like he is from another planet. The boys he first got to know were 'not the coolest guys' or 'who I wanted to be' or 'dreamt of being'. It was not until he dressed himself up to 'look more like them' that he was recognised by Paul. 'And wow! I knew the whole town!'

It may be worth noting how Michael's point of view changes during his storytelling, from a general point of view to being the story of his own experiences at *Soho*. Michael's story becomes a narrative of his strategic moves to become part of this gay scene at *Soho*. At the same time it is the story of how he becomes *who he wants to be*, that is, how he becomes gay in the way he wants to be gay. He does not mince his words when he describes the bitterness he feels over Paul's initial comment 'I haven't seen you before'. Michael literally complains about the fact that he was not *seen* as he sat there waiting. He describes how he understood that he had to carry the right markers to signal that he was one of them, and that he had the same understanding of what it was to be gay. An interpretation of this story is thus to see it as a narrative about *becoming a gay subject* in the others' eyes. As he did when he described his first view of what it meant to be gay, he stresses his agency in telling his story.

From Michael's description of the 'in-crowd' at the bar, we are given an image of the cultural norms and values – the do's and don'ts – of being gay, and how he is active in his 'socialisation' into the group. The group of boys Michael is aspiring to, is described as 'hot' and 'good-looking', with 'lots of cool clothes' and some of them are 'wearing make-up and they are *so cool*'. In contrast, Michael describes the guys he does not want to hang

out with: They are the ‘old’, or the ‘not really that hot’. Based on age and appearance, Michael discounts the old and ugly and describes his in-group as *hot, tough, handsome* and *cool* with *tight, trendy party* clothes.

Also in describing how these boys *behave*, Michael classifies these boys as attractive. He points out that they are ‘the boys that just go past you, they give no thought to you, they just go past’ and they are ‘bursting with self-confidence’. The confidence of these *passers-by* is in his story in contrast to his own insecurity as he describes himself to be proud just to have entered the pub, dreaming of being full of confidence and socially prosperous enough to walk by and overlook an admirer at the bar.

On the one hand, the expectations of beauty and attractiveness guide the way Michael dresses up and behaves. On the other hand, he also demands a lot from his friends:

Actually, I have demands on looks for my friends. I don’t like to have grossly fat friends. I may sound stupid, but I really don’t like it because I get so many complexes when I go out with my fat friend. And I can’t stand dealing with complexes. I can’t stand all the talk about it, you know, every time we go out ‘Oh, God, I’m so fat!’, you know. I can’t stand it.

He will neither accept that his friends may have problems and be obliged to listen to them, nor does he want to be reminded of his own problems. In contrast to the boys he admired at *Soho*, fat people or people with complexes are not deemed attractive, likewise people with personal problems or sadness. As Michael says: ‘If you are a miserable homo, there won’t be many people wanting to talk to you, you know.’

At the end of the previous long quote, Michael acknowledges the role played by drugs as a means of upholding the self-confidence and happy ways of his newfound friends at *Soho*. A major part of what Michael and his friends do when they are together is to be out on the town, drinking and also taking drugs. In the text that follows we want to explore in what way this drug use fits into the way Michael and his friends are doing gay?

Top of the world! Drug use as discursive practice

Michael was not at all unfamiliar with illegal drugs as he walked into *Soho*. As a 15 year old he tried hashish for the first time, and throughout the following year he would smoke hashish every day. By the time of the interview at age 19 though, he had quit using hashish but had instead tried and used a large variety of other drugs:

Michael: I have tried a long list of drugs. I have tried various muscle-relaxing and antidepressants and stuff, because many people go to their doctors and get pills and drugs and so on. Many people do that. And then I have tried Rohypnol, Valium, hashish and marijuana. And then pot. And I have tried amphetamine, ecstasy, GHB, ketamine, cocaine. Yeah. I have tried all designer drugs. I have not tried opium, though. But I have tried opiates.

His tone of voice reveals the hint of pride he feels about his list. His experiences of drug use go far beyond what we might call *experimenting*. On the other hand he himself claims that his use of drugs has not moved into *abuse*. 'Like, I haven't kind of... I'm no drug addict, you know. I don't feel like that. I feel like I'm a user maybe, but I don't feel like I'm a *junkie* or anything, I don't feel like that'.

What are his motivations for drug use, we ask:

Michael: All I can say is why I do it, and I do it because I get these feelings and stuff, you know... and I see the world in a way that I would never have done if I hadn't taken the drugs.

Int: In what way?

Michael: Yeah, well, you see things in a completely different way, you experience things differently, and... I wouldn't say that you get more control over yourself, or anything. You won't get that. And it is really stupid to do it, but... I don't know... [...] The feeling of being hot and beautiful, you are on the dance floor and everybody is watching you, you dance like a god, you can step up to anyone with hot kissing lips and you just... [demonstrating] You feel incredible, on top of the world!

He describes the effects of the drugs by again pointing to facets of attractiveness: the feeling of being attractive and being beautiful and drawing attention to himself as the king of the dance floor. His motives for using drugs are related to his gay subjectivity, but are also related to a more general discourse of gayness that he seems to describe in the next quote:

Int: Do you think that, in the gay community, that you find more drug use than...?

Michael: Oh yeah. You know, everything is supposed to be so great, all must be so swell, so fun. You know, I think that it is the most popular people in the gay community who have the hardest time. Because they are popular and they are the most highly thought of and they have the most problems. Because, you know, we are obliged to be in such a good mood when we are out on the town. Everybody knows us, and the bouncers say 'Hey, it's you!', and the cloakroom is free of charge and

do you know what? I get a start-up when I go out, really, I do! I get *free* beer, you know! Here's something to get started on, you know. Because I am supposed to be in such a good mood all the time, you know.

Int: But why are you supposed to be in such a good mood? Why is everybody supposed to have so much fun?

Michael: Oh, that's obvious: *Gay! Gay means gay*⁸. It means fun!

...

Michael: You have to be on top all the time, you've got to be beautiful, you've got to be slim. I think that especially for young gays, there is a lot of pressure, a pressure on young gays to be attractive. [...] I've had friends who have been kind of overweight, and they have used drugs as a slimming remedy actually. So, you know, I think it comes kind of with the image, with the trends, you know this urban trendy gay thing.

'Gay means gay' is a joke. Still, the discursive norm of being *gay*, that is being in a good mood, is in his narrative not only linked to a general norm in his community, but also to what he puts across as something that is expected of *him* as a gay boy. At the same time he articulates this link between this expectation and the use of alcohol and drugs to fulfil it. The homology between Michael's description of what he seeks in his use of party drugs and how he portrays the young gay boys he saw at *Soho* and wanted to be, leads to the question of whether there is a discursive link between this particular gay discourse and this particular drug discourse. The *happy-gay* discourse is linked to a party drug use discourse in Michael's narrative, and even to how he sees himself, what he likes doing and to his identity as a gay boy. 'What I like best actually is to dance to disco music on drugs. Actually, I don't like this techno music all the time, but disco – you know, like Madonna – and then be just like totally... totally high, that's good, that's great. That's me, like.' In this story line where being young and gay means being happy gay and using party drugs, he forms an identity for himself.

Discourses from two different fields are interconnected in the discursive position that Michael describes through his story: the *happy gay party drug user*. The drug use becomes a discursive practice, defined as a means to attain certain goals. The way he describes the use of party drugs, the terms he uses, the reason he gives for using it, is constructed in his story in this way – to mirror his gay identity, to fit with his gay identity. That is not to say that it is deliberately a strategy to distort the reality of his drug

---

⁸ The English word *gay* denotes 'homosexual' even in Norwegian. Michael translates into Norwegian explaining to me that *gay* means fun, and so 'homosexual' means fun.

use. However, it serves certain purposes, one of which is to construct a complete identity without cracks or ruptures. This gay subjectivity may be described as a constructivist identity; as Michael's choices, strategies and reflexivity comes to the fore. It may also be described as a distinct social identity, with its signs and symbols of gayness and his identification with a gay 'we'. However, while his gay subjectivity may be socially constructed, the previous essentialist notion of 'being gay' does not seem to be rejected. Or is that what lies behind the feeling of 'coming from a different planet' as he walks into *Soho* for the first time?

Risks and gay identities

In Michael's recapitulation of what it was like being 14 and gay, he told us that his understanding of what it was to be gay at that time was exclusively linked to having anal sex with men. Consequently, in order to *be* gay, or rather homosexual, he had sex with men. As Herdt and Boxer points out in *Children of Horizons* (1996) the moral reductionism that lies in 'the folk psychology of our heterosexual tradition' often equates being homosexual or gay to want sex with the same sex. This heteronormative representation of homosexuality appears to be 'subtle re-enactments or re-interpretations of those discourses previously employed in the societal regulation and oppression of homosexualities' (Taylor, 2002 p. 165). It is the heterosexual discourse of homosexual desire that hails Michael into this subject position, and it is a discourse with a solid power base in the heteronormativity that surrounds him. For some gay men, having sex with men is the defining element of a performative gay identity. The interpretation of Michael's similar understanding as based on a cultural stereotype, is related to the context of his identification. As a 12 to 14 year old, he had limited access to the multidimensional, multifaceted phenomenon that a sexual identity is (Hostetler & Herdt, 1998), and instead relates to general and abstract cultural conceptions. In his early teens, linking his self-understanding to a sexually defined identity category might have been particularly difficult, as sexual matters could be embarrassing and awkward subjects among his peers. Being the authoritative discourse that it is, it prescribes a set of discursive practices to which Michael has little or no alternative and which resonates with his previous experiences of being a victim of rape. Re-enacting the previous experience may play a role in redefining himself from victim to gay.

The anthropologist Anne-Lise Middelthon (1997) has analysed young gay men's stories of their sexual debut with a man. She points out that the

absence of specific sexual scripts related to a gay sexual encounter in the lives of these young gay men, left them to rely on public discourse on homosexuality. Among the cultural signs and images of homosexuality available to young Norwegian men through this discourse, most are derived from the heterosexual domain (Middelthon, 2001). In line with Anne-Lise Middelthon's interpretation of the homosexual debut of young gay men as a transferral of heterosexual scripts, one way of seeing Michael's sexual debut is that it is mirroring the penetration of a heterosexual intercourse. As Middelthon (1997) also points out, a consequence of the lack of specific homosexual scripts may be that very young gay men compensate through a transferral of power to the more experienced partner, and/or use the script of a heterosexual debut to guide the encounter. These strategies may have their costs: firstly, a delegation of power to the partner might lead to unsafe sex. Secondly, as the sign of the heterosexual debut has penetration as its defining criterion, the appropriation of this script may lead to a premature practising of anal penetration and risk for HIV if a condom is not used (Middelthon, 1997).

As Michael continues his story, he describes a turning point in his life in which his gay uncle played a significant role. In contrast to the adult gay men with whom he had sex, his uncle contributes to expanding Michael's understanding of gay identities, and contributes to the detypification of the earlier understanding of homosexuality. His uncle tells him that you can be gay even when you are out buying your groceries, and that anal sex with men is not the only practice defining being gay. Instead, being gay is something that you carry with you in all situations. This *core gay* discourse thus rests on an 'essentialist' conception of homosexuality where sex is seen as a congenital property of individuals (Rubin, 1984/93). The notion that there is a distinct population of individuals who 'really' are gay, is common both among homosexual and heterosexual people (Sedgwick, 1990/93). In gay politics this essentialist understanding has been important in arguing against discrimination and denunciation (Epstein, 1987). In Michael's story, this way of being gay relieves him of the necessity to have anal sex to confirm his gay identity, and positions Michael by a powerful and 'safe' gay discourse linked to a traditional gay liberation movement. This second conception of *gayness* is more all-embracing than the first, but as such, did not contribute much in helping him *become* gay. When being *gay* is relevant, and hence irrelevant, in all situations in life, sexual or not, no practice is per se linked to the identity. This 'essentialist' identity in itself is important as a basis for further developmental agency, but not important as a sexual lifeway in his story. The essentialist discourse of identity rather contributes

to define his sexuality and identity in a fixed manner that he later opposes. We may also point out how the demand of coming out and being personally responsible for changing public attitudes, may put the individual at risk for anti-gay harassment.

So, as Michael puts it, he sat down at *Soho* and started 'looking at them, looking at how they behave' to learn the discursive skills that would subsequently lead to his friend Paul's recognition of him as a gay subject. Compared to the initial *homosexual* identity's restricted code, this *happy gay* identity offers a multitude of possible means to express his gayness: including his sexuality; in thinking; in taste; in style; in pose and ways of talking; and in ways to use drugs. The risk for illegal drug use is only linked to being gay insofar as the cultural image of what it means to be gay corresponds to the meaning of doing drugs. In Michael's case both the drugs and being gay are tailored to the same pattern.

What was it that to him made this discourse so powerful and attractive, and which may be what makes this discourse of gayness more than a private 'philosophy'? The answer to this might be found in Michael's portrayal of the hero of his story, the ideal homo. As we remember, he was attractive, cool, happy and full of confidence. The power of this position may be firstly the attractiveness that is related to a gay discourse, described in British research as 'extremely body conscious', 'awash with sexualized imagery, eroticizing the young' and 'unashamedly celebratory in its prioritization and pursuit of pleasure' (Taylor, 2002 p. 166). Secondly, the power of being happy and confident as opposed to being sad and ashamed, which again is related to the political importance of being *out of the closet* and *proud to be gay*. These 'demands' have been and still are important in the gay movement and are seen as liberating both at the personal level as well as at the political level, perhaps particularly in US American contexts (Epstein, 1987; Herdt and Boxer, 1996). Despite the positive changes in public opinion towards homosexuality in Norway (Hegna, Kristiansen & Moseng, 1999), many of today's young gay and lesbian youths have experienced periods of stress and depression related to their homosexuality (Hegna et al., 1999). The presence of sadness and shame represents the possibility of failure in relation to these demands. An ideology of gaiety and pride, with idealised and unobtainable aesthetics related to youthfulness and a beautiful body, 'serve to foster feeling of alienation and inadequacy' and 'contribute to some gay men's difficulties with self-esteem and eating problems' according to Gary Taylor (2000 p. 166). In addition, there is a risk that Michael will be forced to suppress his possible sadness or his complexes when he is with his friends. A social network where mental problems and weakness are not 'allowed',

cannot offer the social support that we often think of as the advantages of having friends and social networks.

A new gay teenager's coming out story?

The analyses of Michael's 'coming out' story show how his narrative mirrors the 'detyfication' process described by Valerie Jenness (1992) in her analysis of lesbian identified women in the early 1990's. The plot of his story indicates a development towards greater sophistication and reflection as he gets older. A life story is a story told in order to constitute ourselves in the present. Modernist sexual tales seek to 'search out an essence of the self' while late modernist tales are 'by contrast, more and more aware of the reflexive nature of much story telling, where the centre cannot hold, the essence disappears and a dispersal of identities becomes more and more likely' (Plummer, 1995 p. 173). Michael's story clearly includes modernist elements: 'old' discourses and the tale of a search for 'essence'. Does it also include 'late modernist elements'?

The initial questions during our interview with Michael aimed at finding out what labels he used for himself and we asked if he usually called himself gay. His answer baffled us at the time and may be seen as constituting a fourth construction of gay identity, representing his views on what he has 'come into' in the present:

I basically think that having to categorise yourself and others and to be forced to label yourself...I don't like it at all. That is not something that will make you grow, because you are just categorised under that label. And I feel that I have been pinned down by saying that I am gay. So I have quit doing that! And I feel that things are going so much better with me now, after I started just being myself.

His rejection of categories and labels seems to undermine the story of constituting his gay self and represents a paradox in this respect. Perhaps Michael's story can be seen as a story from a new gay teenager, resisting the subjection of the gay subject that 'continues to oppress, or oppresses most insidiously, once "outness" is claimed' (Butler, 1991 p 15)? Is this an example of putting key ideas of queer theory into practice? Ritch C. Savin-Williams (2005) claims that it is 'the intra-psychic and social pressure that lead young people to identify as gay, lesbian or bisexual' (pp. 180-1) that is a risk factor for psychological problems, as he applauds the disappearing of the 'gay' teenager. However, in a Norwegian study of a young 'gay' man rejecting the categories of gay and lesbian, the authors conclude: 'It is our

impression that [the informant's] dismissal of the conventional categories of sexual identity is a politically and theoretically motivated project, rather than being intrinsically related to his actual experience' (Kristiansen and Pedersen, 2004 p. 4). They claim that rather than solving any problems, the abandoning of categories contributes to further typification and invisibility. In rejecting being categorised as gay, 'Roger' in their study, was perceived by others as attempting to retain the position of a 'normal' heterosexual man, of 'passing' as straight, making him incomprehensible and thus invisible.

Is this also a risk for Michael? He says:

The grounds for my saying that I am gay today are that I still like boys. [...] I used to say ['I am gay'] very early on in my relations with people. Now I try to hold back, kind of. And I'll instead try to behave like an ordinary person. [...] It used to be very important for me to tell people *what* I was and what I stood for fairly quickly, but now I would rather hold back a little (my emphasis).

While 'trying to behave like an ordinary person', and holding back the information of what he 'is', is Michael in danger of being interpreted as trying to pass as heterosexual? Is his understanding of 'being' gay in accordance with his claim that he is just being 'himself' without labels? Or, is this rather an example of a late adolescent man's need for individualism, authenticity and detachment from labels?

The analysis of Michael's 'coming out' story reveals what a young 'gay' man may have come into in the first decade of the 21st century, stepping in and out of constructions of homosexuality and 'gayness' and earlier sexual identity categorisations. Stereotypes, essentialist, gay and queer discourses seem to inform the gay identities found in Michael's story, constructed through interplay with his personal experiences and biography. As a subject of discourse, he is presented with possibilities as well as experiencing constraints. It remains to be seen whether a rejection of categories represents new possibilities of agency.

The author wishes to thank Prof Ph.D Dag Album, Ph.D Hans W. Kristiansen, University of Oslo, Pd.D Tone Hellesund, University of Bergen, Prof. Ph.D Annick Prieur, University of Aalborg, Denmark and Ingrid Smette and other colleagues at NOVA for valuable comments to earlier drafts of this paper. The study was supported by a grant from the Norwegian Research Council.

References

- Butler, Judith (1991) 'Imitation and Gender Insubordination', in Diana Fuss (ed) *Inside/Out: Lesbian Theories, Gay Theories*, pp. 13-31. New York: Routledge.
- Cass, Vivienne C. (1979) 'Homosexual identity formation: A theoretical model', *Journal of Homosexuality*, 4(3): 219-35.
- Cohler, Bertram J. and Galatzer-Levy, Robert M. (2000) *The Course of Gay and Lesbian Lives. Social and Psychoanalytic Perspectives*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Coleman, Eli (1981/1982) 'Developmental stages of the coming out process', *Journal of Homosexuality*, 7(1981) 31-43.
- Davies, Bronwyn and Harré, Rom (1990/2001) 'Positioning: The Discursive Production of Selves', in Margaret Wetherell, Stephanie Taylor and Simeon J. Yates (eds) *Discourse Theory and Practice: A Reader*, pp. 261-71. London: Sage Publications.
- Epstein, Steven (1987) 'Gay Politics, Ethnic Identity: The Limits of Social Constructionism', *Socialist Review*, 93-94: 9-54.
- Erikson, E.H. (1968/1992). *Identitet. Ungdom og kriser*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fergusson, D.M., Horwood, L.J. and Beautrais, A.L. (1999) 'Is Sexual Orientation Related to Mental Health Problems and Suicidality in Young People?', *Archives of General Psychiatry*, 56(10): 876-80.
- Fuss, D. (1989). *Essentially Speaking: Feminism, Nature and Difference*. New York: Routledge.
- Hall, Stuart (1996) 'Introduction: Who Needs Identity?', in Stuart Hall and Paul Du Gay (eds) *Questions of Cultural Identity*, pp. 1-17. London: Sage Publications.
- Hegna, Kristinn, Kristiansen, Hans W. and Moseng, Bera (1999) *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* [Living conditions and quality of life among lesbians and gay men in Norway]. NOVA Report 1/99. Oslo, Norwegian Social Research.
- Herdt, Gilbert H. (1997) *Same Sex, Different Cultures: Gays and Lesbians Across Cultures*. Boulder, CO: Westview Press.
- Herdt, Gilbert H. and Boxer, Andrew (1996) *Children of Horizons: How Gay and Lesbian Teens are Leading a New Way out of the Closet*. Boston: Beacon Press.
- Hollway, Wendy (1984) 'Gender Difference and the Production of Subjectivity', in Margaret Wetherell, Stephanie Taylor and Simeon J. Yates (eds) *Discourse Theory and Practice: A Reader*, pp. 272-83. London: Sage Publications.

- Horowitz, Janna L. and Newcomb, Michael D. (2001) 'A Multidimensional Approach to Homosexual Identity', *Journal of Homosexuality*, 42(2): 1-19.
- Hostetler, Andrew J. & Herdt, Gilbert H. (1998) 'Culture, Sexual Lifeways, and Developmental Subjectivities: Rethinking Sexual Taxonomies', *Social Research*, 65(2): 249-290.
- Huebner, D.M., Rebchook, G.M. and Kegeles, S.M. (2004) 'Experiences of harassment, discrimination, and physical violence among young gay and bisexual men', *American Journal of Public Health*, 94(7): 1200-1203.
- Humphreys, L. (1972). *Out of the Closet. The Sociology of Homosexual Liberation*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Jenness, Valerie (1992) 'Coming out: Lesbian identities and the categorization problem', in Ken Plummer (ed) *Modern Homosexualities: Fragments of Lesbian and Gay Experience*, pp. 65-74. London: Routledge.
- Kristiansen, Hans W. and Pedersen, Willy (2004) 'Når skeiv teori blir levd liv', *Samtiden*, 2: 79-87. English version available at <http://www.eurozine.com/articles/2004-07-06-kristiansen-en.html> (20.03.06).
- Lalander, Philip (1998) *Anden i Flaskan: Alkoholens Betydelser i olika Ungdomsgrupper*. PhD Thesis, Stockholm University. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- van Langenhove, Luk and Harré, Rom (1999) 'Positioning as the Production and Use of Stereotypes', in Rom Harré and Luk van Langenhove (eds) *Positioning Theory*, pp. 127-37. Malden: Blackwell Publishers.
- Levine, Heidi (1997) 'A Further Exploration of the Lesbian Identity Development Process and its Measurement', *Journal of Homosexuality*, 34(2): 67-78.
- Maguen, Shira, Floyd, Frank J, Bakeman, Roger and Armistead, Lisa (2002) 'Developmental Milestones and Disclosure of Sexual Orientation among Gay, Lesbian, and Bisexual youths', *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23(2): 219-33.
- McAdams, Dan (1985) *Power, Intimacy and the Life Story*. New York: Guildford Press.
- Middelthon, Anne-Lise (1997) 'Sexual debut and the risk of HIV infection among young gay men in Norway', in Peter Aggelton, Peter Davies and Graham Hart (eds) *AIDS: Activism and Alliances*, pp.100-21. London: Taylor and Francis.
- Middelthon, Anne-Lise (2001) *Being young and gay in the Context of HIV: A Qualitative Study among Young Norwegian Gay Men*. PhD Thesis, University of Oslo. Oslo: Faculty of medicine, University of Oslo.
- Morris, Jessica F. (1997) 'Lesbian Coming Out as a Multidimensional Process', *Journal of Homosexuality*, 33(2): 1-22.

- Pedersen, Willy (2005) *Nye seksualiteter [New sexualities]*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Plummer, Ken (1995) *Telling Sexual Stories. Power, Change and Social Worlds*. London: Routledge.
- Rasmussen, M.L. (2006). *Becoming Subjects. Sexualities and Secondary Schooling*. New York: Routledge.
- Remafedi, Gary, French, Simone, Story, Mary, Resnick, Michael D. and Blum, Robert (1998) 'The Relationship between Suicide Risk and Sexual Orientation: Results of a Population-Based Study', *American Journal of Public Health*, 88: 57-60.
- Rosenfeld, Dana (1999) 'Identity work among lesbian and gay elderly', *Journal of Aging Studies*, 13(2):1221-144.
- Rubin, Gayle (1984/1993) 'Thinking sex: Notes for a radical theory of the politics of sexuality', in Henry Abelove, Michele A. Barale and David M. Halperin (eds) *The Lesbian and Gay Studies Reader*, pp. 3-44. New York: Routledge.
- Sandfort, T.G.M., de Graaf, R., Bijl, R.V. and Schnabel, P. (2001) 'Same-sex Sexual Behavior and Psychiatric Disorders – Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS)', *Archives of General Psychiatry*, 58(1): 85-91.
- Savin-Williams, Ritch C. (1998) *And then I became Gay: Young Men's Stories*. New York: Routledge.
- Savin-Williams, Ritch C. (2005) *The New Gay Teenager*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Sedgwick, Eve K. (1990/1993) 'Epistemology of the closet', in Henry Abelove, Michele A. Barale and David M. Halperin (eds) *The Lesbian and Gay Studies Reader*, pp. 45-61. New York: Routledge.
- Skog, Ole Jørgen (1996) 'Public health consequences of the J-curve hypothesis of alcohol problems', *Addiction*, 91(3): 325-337.
- Stake, Robert E. (1995) *The Art of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Taylor, Gary (2002) 'Psychopathology and the Social and Historical Construction of Gay Male Identities', in Adrian Coyle and Celia Kitzinger (eds) *Lesbian and Gay Psychology: New Perspectives*. London: Blackwell.
- Troiden, Richard R. (1988) 'The Formation of Homosexual Identities', *Journal of Homosexuality*, 17(1/2): 34-73.
- Whisman, Vera (1996) *Queer by Choice: Lesbians, Gay Men, and the Politics of Identity*. New York: Routledge.
- Wichstrøm, Lars and Hegna, Kristinn (2003) 'Sexual Orientation and Suicide Attempt: A Longitudinal Study of the General Norwegian Adolescent Population', *Journal of Abnormal Psychology*, 112(1): 144-51.

APPENDIX:

Wichstrøm, L., & Hegna, K. (2003). Sexual orientation and suicide attempt: A longitudinal study of the general Norwegian adolescent population
Journal of Abnormal Psychology, 112(1), 144-151

Sexual Orientation and Suicide Attempt: A Longitudinal Study of the General Norwegian Adolescent Population

Lars Wichstrøm
Norwegian University of Science and Technology

Kristinn Hegna
Norwegian Social Research

Past and future suicide attempt rates among gay, lesbian, and bisexual (GLB) young people were compared with those of heterosexual young people. A sample of Norwegian students ($N = 2,924$; grades 7–12) was followed in 3 data collection waves. Risk factors included previous suicide attempt, depressed mood, eating problems, conduct problems, early sexual debut, number of sexual partners, pubertal timing, self-concept, alcohol and drug use, atypical gender roles, loneliness, peer relations, social support, parental attachment, parental monitoring, and suicidal behavior among family and friends. When homosexual attraction, homosexual identity, and same-sex sexual behavior were entered to predict suicide attempt, only same-sex sexual behavior was significantly predictive. The increased odds could not be attributed to GLB students' greater exposure to risk factors for suicide attempt.

Several recent studies of probability samples all suggest that gay, lesbian, and bisexual (GLB) young people are at greater risk for self-reported attempted suicide than heterosexual young people (Faulkner & Cranston, 1998; Fergusson, Horwood, & Beautrais, 1999; Garofalo, Wolf, Wissow, Woods, & Goodman, 1999; Remafedi, French, Story, Resnick, & Blum, 1998; Safren & Heimberg, 1999). However, a series of important questions still remain unanswered.

First, available results offer limited insight into why GLB sexual orientation may be a risk factor. There seem to be two lines of research that may provide such valuable information. In the first line of research, one would investigate risk factors that are specific to GLB youth, such as age of awareness of homoerotic attractions or gay harassment, for which comparison with heterosexuals is not very meaningful. In the second line of research, one would compare GLB youth with heterosexual youth and ask whether homosexuality is associated with an increase in established risk factors of suicidal behavior and whether accounting for this increase in risk factors would reduce or even eliminate the impact of sexual orientation. In the present study, we pursued this latter line of research.

Increased rates of several general risk factors for suicidal behavior have been reported among GLB youth: depression, anxiety, alcohol use and substance abuse (Fergusson et al., 1999; Sandfort, de Graaf, Bijl, & Schnabel, 2001), eating problems (French, Story, Remafedi, Resnick, & Blum, 1996; Strong, Williamson, Nete-

meyer, & Geer, 2000), early initiation of sexual intercourse and greater number of sexual partners (Garofalo, Wolf, Kessel, Palfrey, & DuRant, 1998), fighting (DuRant, Krowchuk, & Sinal, 1998), criminal offending, and changes in family composition (Fergusson et al., 1999). When drug use, violence, sexual behavior (Garofalo et al., 1999), sociodemographics, aspects of family functioning and parental adjustment (Fergusson et al., 1999), alcohol abuse, and depressive symptoms (Herrell et al., 1999) have been controlled, no reduction in the odds ratio (OR) of sexual orientations has been reported. One study is at odds with this general trend. Safren and Heimberg (1999) compared 56 participants in an after-school program for sexual minority youth with 48 participants in inner-city after-school programs. They claimed that the effect of sexual orientation on past suicidality scores (attempt, ideation, and intention) was reduced but still significant when life events, social support, coping, depression, and hopelessness were controlled. Their conclusion, that the effect of sexual orientation was reduced, was not substantiated by any statistical test. Moreover, unclear comparability between groups and low statistical power made this finding uncertain.

Several other important risk factors for suicide attempt have not been addressed: The higher rates of suicidal behavior among GLB youth could produce a contagion effect within the gay and lesbian community. Similarly, higher levels of drug use as well as more sexual partners would imply more problem behavior (Jessor & Jessor, 1977) among GLB friends, which could possibly be related to suicidal behavior. Self-identified GLB people report earlier sexual debut (Savin-Williams, 1995) and earlier sexual maturation (Bogaert & Blanchard, 1996) than heterosexuals, and both early sexual activity and early pubertal timing is associated with increased risk for suicide attempts among young people (Wichstrøm, 2000). Poor self-concept has been related to suicidal behavior in adolescents (Lewinsohn, Rohde, & Seeley, 1994; Wichstrøm, 2000), and adolescent GLB could suffer in this respect. Eating problems as well as body dissatisfaction have been reported among GLB youth, particularly among males (French et al., 1996; Strong

---

Lars Wichstrøm, Department of Psychology, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, Norway; Kristinn Hegna, Norwegian Social Research, Oslo, Norway.

This research was supported with grants from the Norwegian Research Council and the National Council for Mental Health—Norway.

Correspondence concerning this article should be addressed to Lars Wichstrøm, Department of Psychology, Norwegian University of Science and Technology, N-7491 Trondheim, Norway. E-mail: lars.wichstrom@svt.ntnu.no

et al., 2000). Moreover, eating problems (Wichstrøm, 2000) and being overweight (Carpenter, Hasin, Allison, & Faith, 2000), which are highly correlated with body dissatisfaction, are also associated with suicidal behavior. Lack of social support in the form of peer and family rejection has been noted among GLB youth (Hershberger, Pilkington, & D'Augelli, 1997), and social support may be inversely related to suicidal behavior (Heikkinen, Aro, & Lönnqvist, 1993).

Second, the definition of gay, lesbian, or bisexual has generally been operationalized in an imprecise manner (Gonsiorek, Randall, & Weinrich, 1995). A bulk of studies has used same-sex sexual contact as a definition. However, a considerable proportion of persons with homosexual sexual contact may not consider themselves homosexual or even bisexual. Conversely, many who consider themselves GLB may not have engaged, for a variety of reasons, in actual same-sex behavior. Other studies have relied on self-categorization as GLB; such categorizations may lack precision. It is difficult to know whether participants refer to sexual orientation (fantasies and emotions), sexual behavior, or sexual identity. To capture sexual orientation in detail, we asked about three dimensions: same-sex sexual behavior, sexual attraction, and sexual identity.

Third, most studies have not performed separate analyses for gay men and lesbians, but some suggest that homosexuality is a risk factor for men but not for women (Garofalo et al., 1999; Remafedi et al., 1998). Atypical gender roles have been suggested as an explanation for the increased rate of suicide attempts among GLB individuals (Remafedi, Farrow, & Deisher, 1991), pointing to the possibility that higher levels of gender atypicality in gay men make gay men more susceptible to types of psychopathology more commonly found in women (Bailey, 1999). This could possibly explain the lack of gender difference in suicide attempts among GLB youth.

Fourth, studies on sexual orientation and suicidal behavior have, until now, been retrospective. Such a design has significant limitations. Whereas the suicidal behavior in question often dates back several years, risk factors are commonly measured in a far more recent and narrow time frame. Thus, if identified risk factors for suicide attempts among GLB individuals are truly risk factors, or if they are consequences of the attempts, is yet uncertain. Moreover, the time relationships between the emergence of homosexual feelings, same-sex sexual behavior, age of coming out, and suicidal behavior have not been identified. We therefore do not know if homosexuality predates suicide attempt, or vice versa. In the present study, we have followed a national probability sample of Norwegians through their teen years and into young adulthood. In the last wave, we obtained reports about sexual orientation, homosexual debut, and age of awareness of nonheterosexual orientation.

We asked whether GLB orientation increases the risk of suicide attempt, which aspects of GLB orientation are important in this respect, whether increased risk is the same for men and for women, and whether debut age of homosexual contact and age of awareness of homosexual orientation predate suicide attempt. Moreover, we asked whether an increased rate of suicide attempts among GLB young people can be attributed to an increase in known and relevant risk factors for suicide attempt, both cross-sectionally and longitudinally.

Method

Participants

Data for the present research stem from the Young in Norway Study (Wichstrøm, 1999, 2000). In 1992, 12,287 students in grades 7 through 12 (ages 12 to 20 years) from 67 schools representative of high schools in the country comprised the initial sample. The response rate was 97%. Three schools were included at T1 (1992) for participation in the first wave of data collection only and were not part of the follow-up. At one other school, there was a burglary in the school's archives, and the project I.D. records were lost. In all, 9,679 students from 63 schools were eligible to complete the T2 questionnaire. Two years later (1994; T2) a sizable proportion of the students had completed the 3-year track at junior or senior high school and therefore left the school they had attended at T1. Participants not in their original schools at T2 received the questionnaire by mail. The students still in their original schools filled out the questionnaire at school according to the same procedure as in the initial survey (T1). Among those who were still at their original schools, 92% responded. Only students who completed the questionnaires at school at T2 ($n = 3,844$) were followed up at T3 (1999) because of a comparatively lower response rate among those receiving the questionnaire by mail. Because the study was originally planned as a two-wave study, new informed consent had to be obtained at T2. Those consenting at T2 ($n = 3,507$; 91.2%) received questionnaires by mail at T3. Data were received from 2,924 participants (84%). The overall response rate was therefore 68%. The mean age of the participants was 14.9 years ($SD = 1.7$) at T1, 16.5 years ($SD = 1.9$) at T2, and 22.1 years ($SD = 1.9$) at T3. Logistic regression analysis identified the following measures at T1 as predictors of attrition at T3: gender (male), age, grade level, poor grades, suburban or urban residence as opposed to rural residence or residing in a small town, and the participant predicting manual work as the occupation when 40 years of age. In all, 75% of the cases were correctly classified using this information, including 59% of the attrition group.

Sexual orientation. Three aspects of sexual orientation were addressed: Same-sex sexual contact was measured by the question, "Have you had any form of sexual contact with a person of your own sex?" (Yes/No). The participants were asked to state the number of same-sex partners. Age on first occasion and most recent occasion were recorded, and those indicating sexual contact with someone of their own sex when 12 years or older were considered as having had same-sex sexual contact. Those younger than 12 years at their first same-sex contact who did not repeat this when older were excluded ($N = 23$, 11 boys and 12 girls). Sexual attraction was measured by the question, "Are you sexually interested in men or in women (sexually attracted to, sexual fantasies about)?" with a 7-point scale: "only women"; "predominantly women, only incidentally men"; "predominantly women, but sometimes men"; "about equally often women as men"; "predominantly men, but sometimes women"; "predominantly men, only incidentally women"; and "only men." Sexual identity was measured by the question, "How would you presently place yourself on a scale ranging from exclusively heterosexual to exclusively gay/lesbian?" (a 7-point scale). Age of awareness of homoerotic attractions was also recorded. A composite measure of same-sex sexual orientation was calculated as the sum of responses to sexual attraction, sexual identity, and same-sex sexual contact (weighted to have the same scale range as the other two measures).

Suicide attempts. Participants were initially asked a gateway question about parasuicide, that is, whether they had "taken an overdose of pills or otherwise tried to harm yourself on purpose?" ("No, never"; "Yes, once"; or "Yes, several times"). To detect more serious attempts, we subsequently posed the question, "Have you ever tried to kill yourself?" ("No, not really"; "Yes, once"; or "Yes, several times"). Responses to the last question were used in the present study. The participants were also asked to date the most recent attempt.

Potential explanatory factors. Three types of explanatory factors were considered: psychiatric symptoms and problem behavior, psychological constructs, and social factors.

The adolescents rated their involvement in 13 different types of antisocial or illegal behavior. A measure of conduct problems approximating the diagnostic criteria for conduct disorder in the *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (3rd edition, revised; *DSM-III-R*; American Psychiatric Association, 1987) was computed (Wichstrøm, Skogen, & Øia, 1996). Depressed mood was measured by the Depressive Mood Inventory (Kandel & Davies, 1982). Eating problems were measured by a 12-item version of the Eating Attitudes Test (Garner, Olmsted, Bohr, & Garfinkel, 1982) developed by Lavik, Clausen, and Pedersen (1991). The respondents were asked to indicate their use of four substances, on a 6-point scale: cannabis, solvents, "hard" drugs, and "drunk so much that you felt clearly intoxicated" during the preceding 12 months. The participants indicated if they ever had sexual intercourse, the total number of partners, and age of sexual debut. Those who were 15 years of age or younger at debut (15%) were considered as having an early debut.

A revised version of the Self-Perception Profile for Adolescents (Harter, 1988; Wichstrøm, 1995) was included, with the following subscales: Social Acceptance (popularity and acceptance); Close Friends (intimacy); Physical Appearance; and Global Self-Worth. Unstable self-concept was measured by a revised edition of Rosenberg's Stability of Self Scale (Rosenberg, 1979), further developed by Alsaker and Olweus (1986). We also included the Body Areas Satisfaction Scale (BASS; Brown, Cash, & Lewis, 1989). BASS is a 7-item measure that asks for ratings of satisfaction with specific body parts: face, lower torso, mid torso, upper torso, muscle tone, weight, and height. Perceived pubertal timing was measured by one item (Alsaker, 1992; Silbereisen, Petersen, Albrecht, & Kracke, 1989): "When you look at yourself now, do you think that you are more or less physically mature compared to others (of the same sex) at your age?" using a 7-point scale ranging from *much later* to *much earlier*. At T3, the question was rephrased as a retrospective report about perceived timing when the physical maturing started. Femininity and masculinity were measured by the brief version of Bem's Sex-Role Inventory (Bem, 1974). As a further measure of gender nonconformity, attitudes and self-efficacy toward pursuing four male-dominated careers (truck driver, engineer, mechanic, fireman) and four female-dominated careers (nurse, kindergarten assistant, hairdresser, secretary) were recorded on a 4-point scale. Vocational gender nonconformity was calculated as the difference between responses to gender-typical and gender atypical careers. The gender difference between male- and female-dominated careers ranged from 1.1 to 1.3 standard deviations.

We developed a brief measure of social support in young people that was modeled after Sarason, Levine, Basham, and Sarason (1983). The measure asks for availability of the following social support persons: mother, father, boyfriend/girlfriend, sibling(s), friend(s), relative(s), neighbor(s), and others, respectively. The participants are also requested to indicate specifically if none applied. Satisfaction with social support was recorded on a 4-point scale ranging from *very poorly satisfied* to *very satisfied*. Rating is performed in five situations: three emotionally oriented, and two more instrumental: "Imagine that you had a personal problem and felt down and sad. Who is it likely that you would talk to, turn to for help?"; "Who can you really count on to help you to feel better when you feel low and run down?"; "Who accepts you fully, both your good side and your bad side?"; "Imagine that you are caught in doing something illegal. You can be turned into the police. You need help and advice. Who would you probably go to?"; and "Imagine that you had to choose an education or a career tomorrow. You are really uncertain about what to choose. Who is it likely that you would turn to for help and advice?" A summed score for average number of support persons and a summed score for average satisfaction were computed. Loneliness was measured with a brief version of the UCLA Loneliness Scale (Russel, Peplau, & Cutrona, 1980). Suicidal behavior among family and friends was recorded by two questions: one

asking if the participant knew somebody that had taken her or his own life, and one asking if the participant knew somebody that had attempted suicide. For both questions, respondents were asked to indicate their relationship with the person(s). Those indicating mother, father, sibling, relative, close friend, or boy/girlfriend were categorized as having friends or family associated with suicide or suicide attempt. The adolescents were asked to think of their two best friends and rate whether neither of them, one, or both got drunk at least once a week, were regular smokers, had ever used cannabis, or had ever been in trouble with the police because of criminal behavior, respectively. An index of peers' problem behavior was computed as the sum of these behaviors.

Statistical Analyses

The search for possible explanations for increased risk for suicide attempt among GLB youth was conducted in two phases. First, bivariate associations between risk factors and suicide attempt and GLB orientation, respectively, were tested with Pearson's chi-square test and a *t* test for independent samples. Second, risk factors that were associated with both suicide attempt and sexual orientation at the $p < .05$ level were entered into a binary logistic regression analysis. Variables were excluded from the analysis one at a time according to the resulting -2 log-likelihood of the model if removed. Interactions with gender were examined at all phases of the analyses and reported whenever significant interactions occurred. Identical questions about risk factors were posed at all time points. To evaluate the importance of sexual orientation as an etiological factor, population attributable risk (PAR) was calculated (Lilienfeld & Lilienfeld, 1980). PAR denotes the proportional decrease in the incidence of a disease, or the like, if the entire population were no longer exposed to the suspected etiological factor. When data were analyzed longitudinally, measures at T2 did override the effect of measures at T1 in predicting suicide attempt at T3, except for reports at T1 about previous suicide attempt. Data from T1 that were overridden by T2 measures are therefore not reported. Weighting the data with the predicted membership in the attrition group versus the participating group at T3, using the results from the logistic regression analysis predicting attrition, yielded virtually identical estimates of same-sex sexual contact (6.4%) and a slightly lower estimate of suicide attempt (4.0%). Analyses were therefore performed with unweighted data.

Results

In all, 6.5% of participants reported same-sex sexual contact. The proportion that revealed that their sexual attraction was not exclusively directed toward those of the opposite sex was larger (15.5%), as was the proportion who stated that their sexual identity was not exclusively heterosexual (11.4%). When those indicating only some bisexual attraction (e.g., "predominantly men, but only incidentally women," if female) or some bisexual identity (e.g., "predominantly heterosexual, only to a minimal degree homosexual") were excluded, the latter two figures were 4.5% and 3.2%, respectively. Exclusive homosexual attraction and identity were indicated by 0.8% and 0.5% of the participants, respectively.

In 1999, 4.4% ($n = 127$) of participants reported that they had ever attempted suicide. Among these, 29.2% reported multiple attempts. The average time since the most recent attempt was 3.9 years ($SD = 3.3$). Those who had positive scores on GLB orientation had higher rates of past suicide attempts compared with heterosexuals: same-sex sexual contact was 15.4% versus 3.6%, respectively, $\chi^2(1, 2823) = 55.97$; GLB sexual attraction was 9.1% versus 3.6%, $\chi^2(1, 2894) = 28.25$; and GLB sexual identity was 9.1% versus 3.6%, $\chi^2(1, 2894) = 25.48$, all $ps < .0001$.

Same-sex sexual contact was equally prevalent among girls (7.0%) and boys (5.7%); however, more girls (20.9%) than boys (8.6%) reported at least some GLB sexual attraction, $\chi^2(1, 2894) = 79.77, p < .0001$, and more girls (13.5%) than boys (8.9%) reported a nonexclusively heterosexual identity, $\chi^2(1, 2894) = 10.48, p < .001$. More girls (5.9%) than boys (2.2%) reported a past suicide attempt, $\chi^2(1, 2892) = 23.31, p < .0001$. There was no effect of gender in the relationship between past suicide attempt and same-sex sexual contact, sexual attraction, or sexual identity, respectively. The mean debut age for same-sex sexual contact was 16.7 years ($SD = 3.3$). Boys had an earlier debut than girls had (14.8 years vs. 18.0 years), $t(167) = -5.57, p < .0001$. Realizing that one was not exclusively heterosexual took place at an earlier age (mean age = 16.6 years). For this measure, the same gender difference prevailed: The mean age was 14.8 years for boys and 17.4 years for girls, $t(243) = -5.93, p < .0001$. Number of same-sex sex partners ranged from 1 to 79 ($M = 3.25, SD = 7.96$) and was not related to suicide attempt, $t(191) = -1.28$.

The suicide attempt rate among those with GLB attraction or identity but without same-sex sexual contact was lower than among those with GLB sexual attraction or identity with such contact (5.3% vs. 18.2%). Those with same-sex sexual contact without GLB attraction or identity were in an intermediate position (a 12.2% suicide attempt rate). When suicide attempt was predicted in a logistic regression analysis entering all three measures of GLB orientation, only same-sex sexual contact was significant. This was also the case if those participants with only a minimum of bisexual attraction or identity were considered heterosexual. Same-sex sexual contact correlated moderately with GLB sexual attraction and GLB identity (.42 and .44, respectively), whereas the two latter measures correlated highly at .82. The latter correlation could potentially cause problems of multicollinearity. There is no readily available test for identifying such a problem in logistic regression (LR). The dependent variable was therefore treated as continuous in a regression analysis. The square root of the variance inflation factor was 1.77; therefore, it did not seem to be a serious threat to this analysis. Moreover, the difference in model chi-square between a model containing same-sex sexual contact and the composite measure of sexual orientation was not significant ($\chi^2 = 2.92$). Thus, only same-sex sexual behavior was analyzed. The presence of atypical gender roles implies that there

should be a three-way interaction between gender roles, biological sex, and sexual orientation. No such interaction was observed for Masculinity $\times$ Sex ($\Delta LR = 3.28, p = .07$) or for Femininity $\times$ Sex ($\Delta LR = 2.44$).

Cross-Sectional Associations

Variables at T3 that were significantly associated with both same-sex sexual contact and suicide ever attempted were entered in an LR analysis. This model included the following: depressed mood, eating problems, conduct problems, lifetime use of cannabis, suicide attempt models, sexual debut before 15 years of age, friends' problem behavior, low global self-worth, unstable self-concept, dissatisfaction with body parts, low number of social support figures, low satisfaction with social support, early pubertal timing, and high number of sexual partners. A trimmed model is presented in Table 1. As can be seen, other risk factors did not eliminate the effect of same-sex sexual contact. Moreover, the initial odds of such contact ($OR = 4.72$) were not significantly reduced when the other risk factors were controlled. A moderately high proportion of suicide attempts could be attributed to same-sex sexual contact ($PAR = 18.3\%$).

Boys who did debut before T2 did this at a younger age than girls (13.6 years vs. 15.4 years), $t(58.06) = 2.81, p < .01$. The mean number of years between homosexual debut and first suicide attempt was -0.29 (range = -8.08 to 8.31). The majority (63%) of first attempts dated after the debut; among an additional 7.4%, the attempt happened during the year before debut. The majority (62%) had their first attempt after they realized they were not exclusively heterosexual (mean difference = 1.34 years, range = -4.03 years to 8.18 years); for an additional 19%, the attempt was during the year before she or he realized this. There were no gender differences in these relationships.

Longitudinal Analyses

Those reporting same-sex sexual behavior that dated before the completion of the T2 survey ($n = 83, 2.9\%$) had higher rates of future suicide attempts (attempts after T2) compared with those not reporting such behavior: 8.5% vs. 3.1%, $\chi^2(1, 2806) = 7.38, p < .01$. Same-sex sexual contact before T2 was slightly more frequent among boys than girls (3.5% vs. 2.2%, $\chi^2(1, 2806) =$

Table 1
Logistic Regression Showing Odds of a Previous Suicide Attempt Versus No Attempt, Predicted by Risk Factors Measured in 1999

Step/risk factor	Scale range	B	SE B	Adj. OR	95% CI
Step 1					
Same-sex sexual behavior	0-1	1.51	.23	4.72	3.06-7.28
Step 2					
Same-sex sexual behavior	0-1	1.33	.26	4.31	2.08-5.61
Depressed mood	1-4	0.79	.18	2.20	1.53-3.16
Suicidal ideation	1-4	0.48	.18	1.64	1.14-2.35
Global self-worth	1-4	-0.56	.24	0.59	0.37-0.94
Suicide attempt models	1-5	0.95	.21	2.52	1.66-3.18
Sexual debut at ≤ 15 years	0-1	0.89	.22	2.39	1.55-3.68
Satisfaction with body parts	1-4	0.48	.18	0.60	0.43-0.84

Note. $N = 2,460$. Adj. OR = odds ratio adjusted for other variables in the block; CI = confidence interval.

4.07, $p < .05$; however, girls more often attempted suicide in the follow-up period between T2 and T3 than did boys: 4.6% vs. 1.6%, $\chi^2(1, 2892) = 20.29, p < .001$. However, the increased suicide attempt risk due to same-sex sexual contact was only seen among girls (19.4% vs. 4.2%), $\chi^2(1, 1567) = 18.58, p < .001$, and not among boys (0% vs. 1.6%), $\chi^2(1, 1239) = 0.13$. This gender difference was significant ($\Delta LR \chi^2 = 5.63, p < .05$). Because there was no increased risk for future suicide among boys, only girls were included in the search for potential explanations for the increased risk.

Same-sex sexual contact before T2 was entered first in a logistic regression. Risk factors at T2 that were associated with both future suicide attempt and same-sex sexual behavior predating the T2 survey were entered in a second step. These included the following: suicide attempt before T1 (as measured at T1), suicide attempt between T1 and T2, young age, depressed mood, parental divorce, lifetime use of cannabis, alcohol intoxication, friends' problem behavior, sexual debut at 15 years or younger, and high number of sexual partners. The trimmed model is presented in Table 2. As can be seen, the initial odds ratio of same-sex sexual behavior among girls on a future suicide attempt (OR = 5.44) prevailed even when risk factors were controlled. This odds ratio amounts to a modest to moderate PAR of 15.4%.

Discussion

A longitudinal study of a national probability sample of Norwegian young people showed that same-sex sexual contact was associated with increased odds of previous suicide attempts. Same-sex sexual contact was associated with increased odds for a future suicide attempt among girls but not among boys. These odds were not reduced when a large body of potential general risk factors for suicide attempt was controlled. Young people with GLB attraction or GLB identity also were at higher risk for suicide attempts, but the increased risk was better accounted for by same-sex sexual contact. The majority of suicide attempts dated after or around the time the person realized that she or he was not exclusively heterosexual.

The present research had several advantages compared with previous studies, among them a longitudinal design, a large sample, a comprehensive set of potential explanations, and differing measures of sexual orientation. Several limitations should still be acknowledged. Although this study was longitudinal, its correlational nature should be noted. A potential link between same-sex

sexual behavior and suicide attempt is suggested but by no means proven. The design was longitudinal, but sexual orientation was measured retrospectively. It is therefore possible that dramatic events, such as a suicide attempt, could influence the recollection and dates of sexual contact as well as the evaluation of one's sexual orientation in the Norwegian context. A research report released at the time of data collection (Hegna, Kristiansen, & Moseng, 1999) showing dramatically high frequency of suicide attempts among self-identified gays and lesbians drew much media attention, including coverage in all major newspapers and television stations, and was debated in the Parliament. We must also consider whether such public attention, at least in Norway, created a secular effect on the recollection of past suicide attempts according to sexual orientation. Although we used a national probability sample, attrition (31%) could cause problems when attempting to generalize the results. The decision not to follow up on those who were not in their original school at T2 implies that the oldest students in junior high school and senior high school were left out. Junior high school is compulsory in Norway and has a very small dropout rate. About 97% of students continue into senior high school. The dropout rate from senior high school was 4.4% in the present study (Wichstrøm, 1998). Dropout rates tend to increase in Grades 11 and 12. Thus, the decision not to include the oldest students reduced nonrepresentativeness due to further dropouts. Moreover, because there were very good initial data from almost all of the participants in the first data collection, attrition could be successfully predicted. Weighting data according to scores on variables predicting attrition did not alter the findings. Underreporting of homosexual attraction and practices has been indicated in past research (Gonsiorek et al., 1995). Although the prevalence of both of these aspects of homosexuality are in the upper range of what is commonly reported, underreporting could still occur. However, such underreporting is likely to result in underestimation of the risk for suicide attempt. In addition, gender nonconformity was not operationalized optimally. This study used psychological constructs—masculinity/femininity and gender-atypical vocational attitudes and self-efficacy—whereas previous research has used behavioral measures. The latter approach might have strengthened the study.

No reduction in the relation between GLB orientation and suicide attempt has been reported in the majority of studies in which various general risk factors have been controlled. The present study included a much wider range of general risk factors

Table 2
Logistic Regression Showing Risk Factors for Suicide Attempt Among Girls in the 1994–1999
Period Versus No Attempt

Step/risk factor	Scale range	B	SE B	Adj. OR	95% CI
Step 1					
Same-sex sexual behavior before 1994	0–1	1.77	.31	5.88	3.22–10.76
Block 2					
Same-sex sexual behavior before 1994	0–1	1.60	.39	4.96	2.29–10.62
Suicide attempt before 1992	0–1	1.37	.36	3.94	1.95–7.95
Suicide attempt, 1992–1994	0–1	1.96	.40	7.10	3.24–15.55
Depressed mood, 1994	1–4	0.68	.22	1.98	1.28–3.06

Note. $N = 1,327$. Adj. OR = odds ratio adjusted for other variables in the block; CI = confidence interval.

than previous studies. Nevertheless, the effect of GLB orientation prevailed. Although some relevant general risk factors were not included (e.g., victimization), this lack of positive findings suggests that risk factors unique to GLB young people might be responsible for the increased risk. The present study addressed the general population of young people; factors specific to lesbians and homosexual youth were therefore not included. A majority of suicide attempts among GLB youth occurred after their same-sex sexual debut or after they realized that they were not exclusively heterosexual. We still do not fully understand which aspects of being GLB might increase the risk for suicide attempt. Such specific risk factors could include emotional stress and identity confusion due to becoming aware of homoerotic attractions, negative effects of coming out to friends and family, and victimization and harassment due to sexual orientation (Hershberger et al., 1997). It is important to note that the negative impact of such specific risk factors may not be wholly mediated by their influence on commonly identified risk factors for suicide attempt such as depression or substance abuse. In line with this, Hegna and Wichstrøm (2001) recently showed that specific risk factors such as early age of coming out, being in a heterosexual relationship, and profound openness about sexual orientation added substantially to the prediction of past suicide attempt over and above a large body of general risk factors among self-identified gays and lesbians.

In Norway, homosexuality has been decriminalized (1974), people of the same sex are allowed to register their partnership (1993), and attitudes toward gays and lesbians in Norwegian society are steadily moving toward acceptance (Hegna et al., 1999). However, judging from the results of the present and other studies, the identity-forming process, often labeled "coming out," evidently still represents a difficult period for gay and lesbian youth. The effect of homosexuality on suicide risk seems to have been relatively constant across different birth cohorts spanning more than 30 years (Herrell et al., 1999).

There may be several reasons why homosexuality may be a risk factor for suicide attempt in spite of less prejudice in Norwegian society at large. For many, the awareness of homoerotic attraction and having same-sex sexual contact is the start of achieving a gay male, lesbian, or bisexual identity, inevitably pushing aside an already ascribed heterosexual identity. Such an ego-identity crisis may be particularly stressful in early or middle adolescence, before the usual timing of the ego-identity phase (i.e., late adolescence or postadolescence; Marcia, 1980). Nearly every theoretical model explaining the formation of homosexual identities views homosexual identity formation as taking place against a backdrop of stigma (Troiden, 1993). Some have described the cognitive dissonance and possible self-hatred that may result from the contrast between perceived membership in a stigmatized minority group and the internalized homophobia of the GLB youth (Edwards, 1996). The young adolescent may not be emotionally prepared to deal with the difficulties of the identity confusion or of accepting a stigmatized identity. Although most heterosexual youths more or less follow the prescribed path to adulthood through dating and coupling, GLB youth may have to face the future lacking the role models, social structures, and sexual scripts to guide them into adult gay male or lesbian life. Hopelessness about the future, which is a known risk factor for suicidal behavior (Brent, 1995), may result.

In the present study, there was no gender difference in the effect of same-sex sexual contact on previous attempts, whereas only girls with previous same-sex sexual contact were at risk for future attempts. The seeming contradiction between these findings may be attributed, to some degree, to the fact that boys' same-sex sexual debut was more than 3 years earlier than girls' debut. If one hypothesizes that the risk for suicide attempt diminishes after a certain time has elapsed since the same-sex sexual debut, the boys in this study may have been past their greatest risk for suicide attempt when surveyed at T2, whereas those girls who did debut before T2 had their debut closer to the follow-up period and therefore might have been at greater risk for suicide attempt after T2.

Previous general population studies (e.g., Garofalo et al., 1999; Remafedi et al., 1998) have found GLB orientation to be a risk factor for suicide attempt in young males but not in young females. These studies have relied on data from high school samples, whereas the present study included older youth. Our results indicate that lesbian and bisexual girls are at increased risk for suicide attempt in late adolescence and early adulthood; this may explain the discrepancy between the present findings and earlier results. The female preponderance for suicide attempts has often been explained by girls' greater exposure to risk factors (Wichstrøm & Rossow, 2002). A higher level of typically female risk factors among gay and bisexual boys, in particular depression and eating problems, might explain the previously noted lack of gender difference in previous suicidal behavior. Controlling for such risk factors did not alter the gender difference in the present study. Boys typically have an earlier same-sex sexual debut and self-identify as homosexual earlier than girls do. Early ages of coming out and early awareness of homoerotic attraction have repeatedly been found to be associated with higher suicide attempt rates (Remafedi et al., 1991; Schneider, Farberow, & Kruks, 1989). Although boys were about 3 years earlier than girls in these respects in the present study, gay and bisexual boys still had lower suicide attempt rates than lesbian and bisexual girls did. There is no ready explanation for this inconsistency among findings.

The measurement of homosexuality within the suicide research field has been through self-identification and the reporting of same-sex sexual contact. In the present study, same-sex sexual contact turned out to be the decisive aspect of sexual orientation with respect to suicide attempt. A great majority of those who described themselves as not exclusively heterosexual in identity or attraction could be classified as bisexual either in the sense of not excluding homosexual attraction or in reporting a "touch" of homosexual identity in their predominantly heterosexual orientation. In all likelihood, this group consists of youth with different future outcomes. For some, the openness toward bisexuality represents experimentation in a context of prevailing heterosexuality; for others, bisexuality represents a step in the process of coming out as gay or lesbian. This heterogeneity may obscure the relationship between sexual orientation and suicidality. Same-sex sexual contact, on the other hand, could be understood more as a social fact, at least between the participant and his or her partner; as such, same-sex sexual contact could make the stress of nonheterosexuality more acute. Possibly, there may be less of a need for coming out to others at an early age among those who lack actual homosexual contact. Early awareness and coming out at an early age are among the most consistent specific risk factors for suicidal

behavior among GLB youth, even controlling for age of heterosexual debut and early age of same-sex sexual debut (Hegna & Wichstrøm, 2001). However, as there are no definite answers, future research should continue to tap different aspects of sexual orientation.

References

- Alsaker, F. D. (1992). Pubertal timing, overweight, and psychological adjustment. *Journal of Early Adolescence, 12*, 396–419.
- Alsaker, F. D., & Olweus, D. (1986). Assessment of global negative self-evaluations and perceived stability of self in Norwegian pre-adolescents and adolescents. *Journal of Early Adolescence, 6*, 269–278.
- American Psychiatric Association. (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed., rev.). Washington, DC: Author.
- Bailey, J. M. (1999). Homosexuality and mental illness. *Archives of General Psychiatry, 56*, 883–884.
- Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 42*, 634–643.
- Bogaert, A. F., & Blanchard, R. (1996). Physical development and sexual orientation in men: Height, weight and age of puberty. *Personality and Individual Differences, 21*, 77–84.
- Brent, D. A. (1995). Risk factors for adolescent suicide and suicidal behavior: Mental and substance abuse disorders, family environmental factors, and life stresses. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 25*, 52–63.
- Brown, T. A., Cash, T. F., & Lewis, R. J. (1989). Body-image disturbances in adolescent female binge-purgers: A brief report of the results of a national survey in U.S.A. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 30*, 605–613.
- Carpenter, K. M., Hasin, D. S., Allison, D. B., & Faith, M. S. (2000). Relationships between obesity and DSM-IV major depressive disorder, suicide ideation, and suicide attempts: Results from a general population study. *American Journal of Public Health, 90*, 251–257.
- DuRant, R. H., Krowchuk, D. P., & Sinal, S. H. (1998). Victimization, use of violence, and drug use at school among male adolescents who engage in same-sex behavior. *Journal of Pediatrics, 132*, 113–118.
- Edwards, W. J. (1996). A sociological analysis of an invisible minority group: Male adolescent homosexuals. *Youth and Society, 27*, 334–355.
- Faulkner, A. H., & Cranston, K. (1998). Correlates of same-sex sexual behavior in a random sample of Massachusetts high school students. *American Journal of Public Health, 88*, 262–266.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Beautrais, A. L. (1999). Is sexual orientation related to mental health problems and suicidality in young people? *Archives of General Psychiatry, 56*, 876–880.
- French, S., Story, M., Remafedi, G., Resnick, M. D., & Blum, R. (1996). Sexual orientation and prevalence of body dissatisfaction and eating disordered behaviors: A population-based study of adolescents. *International Journal of Eating Disorders, 19*, 119–126.
- Garner, D. M., Olmsted, M. P., Bohr, Y., & Garfinkel, P. E. (1982). The Eating Attitudes Test: Psychometric features and clinical correlates. *Psychological Medicine, 12*, 871–878.
- Garofalo, R., Wolf, R. C., Kessel, A., Palfrey, J., & DuRant, R. H. (1998). The association between health risk behaviors and sexual orientation among a schoolbased sample of adolescents. *Pediatrics, 101*, 895–902.
- Garofalo, R., Wolf, R. C., Wissow, L. S., Woods, E. R., & Goodman, E. (1999). Sexual orientation and risk of suicide attempts among a representative sample of youth. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine, 153*, 487–493.
- Gonsiorek, J. C., Randall, L. S., & Weinrich, J. D. (1995). Definition and measurement of sexual orientation. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 25*(Suppl.), 40–51.
- Harter, S. (1988). *Manual for the Self-Perception Profile for Adolescents*. Denver, CO: University of Denver.
- Hegna, K., Kristiansen, H. W., & Moseng, B. U. (1999). *Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn* [Living conditions and quality of life among lesbian women and gay men in Norway] (NOVA Rep. 99–1). Oslo, Norway: Norwegian Social Research.
- Hegna, K., & Wichstrøm, L. (2001). *Parasuicide in gay and lesbian youth: General and particular risk factors*. Manuscript submitted for publication.
- Heikkinen, M., Aro, H., & Lönnqvist, J. S. O. (1993). Life events and social support in suicide. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 23*, 343–358.
- Herrell, R., Goldberg, J., True, W. R., Ramakrishnan, V., Lyons, M., Eisen, S., & Tsuang, M. T. (1999). Sexual orientation and suicidality. Co-twin control study in adult men. *Archives of General Psychiatry, 56*, 867–874.
- Hershberger, S. L., Pilkington, N. W., & D'Augelli, A. R. (1997). Predictors of suicide attempts among gay, lesbian, and bisexual youth. *Journal of Adolescent Research, 12*, 477–497.
- Jessor, R., & Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.
- Kandel, D. B., & Davies, M. (1982). Epidemiology of depressed mood in adolescents: An empirical study. *Archives of General Psychiatry, 39*, 1205–1212.
- Lavik, N. J., Clausen, S. E., & Pedersen, W. (1991). Eating behaviour, drug use, psychopathology and parental bonding in adolescents in Norway. *Acta Psychiatrica Scandinavica, 84*, 387–390.
- Lewinsohn, P. M., Rohde, P., & Seeley, J. R. (1994). Psychosocial risk factors for future adolescent suicide attempts. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 62*, 297–305.
- Lilienfeld, A. M., & Lilienfeld, D. E. (1980). *Foundations of epidemiology*. New York: Oxford University Press.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159–180). New York: Wiley.
- Remafedi, G., Farrow, J. A., & Deisher, R. W. S. O. (1991). Risk factors for attempted suicide in gay and bisexual youth. *Pediatrics, 87*, 869–875.
- Remafedi, G., French, S., Story, M., Resnick, M. D., & Blum, R. (1998). The relationship between suicide risk and sexual orientation: Results of a population-based study. *American Journal of Public Health, 88*, 57–60.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Russel, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The Revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology, 39*, 472–480.
- Safren, S. A., & Heimberg, R. G. (1999). Depression, hopelessness, suicidality and related factors in sexual minority and heterosexual adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 67*, 859–866.
- Sandfort, T. G. M., de Graaf, R., Bijl, R. V., & Schnabel, P. (2001). Same-sex sexual behavior and psychiatric disorders: Findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). *Archives of General Psychiatry, 58*, 85–91.
- Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B., & Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The Social Support Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*, 127–139.
- Savin-Williams, R. C. (1995). An exploratory study of pubertal maturation timing and self-esteem among gay and bisexual male youth. *Developmental Psychology, 31*, 56–64.
- Schneider, S. G., Farberow, N. L., & Krus, G. N. (1989). Suicidal behavior in adolescent and young adult gay men. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 19*, 381–394.
- Silbereisen, R. K., Petersen, A. C., Albrecht, H. T., & Kracke, B. (1989). Maturation timing and the development of problem behavior: Longitudinal studies in adolescence. *Journal of Early Adolescence, 9*, 247–268.
- Strong, S. M., Williamson, D. A., Netemeyer, R. G., & Geer, J. H. (2000).

Eating disorder symptoms and concerns about body differ as a function of gender and sexual orientation. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 240–255.

Troiden, R. R. (1993). The formation of homosexual identities. In L. D. Garnets & D. C. Kimmel (Eds.), *Psychological perspectives on lesbian and gay male experiences* (pp. 191–217). New York: Columbia University Press.

Wichstrøm, L. (1995). Harter's Self-Perception Profile for Adolescents: Reliability, validity and evaluation of the question format. *Journal of Personality Assessment*, 65, 100–116.

Wichstrøm, L. (1998). Alcohol intoxication and school drop out: A nationally representative longitudinal study of Norwegian adolescents. *Drug and Alcohol Review*, 17, 413–421.

Wichstrøm, L. (1999). The emergence of gender difference in depressed mood during adolescence: The role of intensified gender socialization. *Developmental Psychology*, 35, 232–245.

Wichstrøm, L. (2000). Predictors of adolescent suicide attempts: A nationally representative longitudinal study of Norwegian adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39, 603–610.

Wichstrøm, L., & Rossow, I. (2002). Explaining the gender difference in self-reported suicide attempts. A nationally representative study of Norwegian adolescents. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 32, 101–116.

Wichstrøm, L., Skogen, K., & Øia, T. (1996). The increased rate of conduct problems in urban areas: What is the mechanism? *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 471–479.

Received May 7, 2001
 Revision received August 12, 2002
 Accepted August 12, 2002 ■

United States Postal Service

Statement of Ownership, Management, and Circulation

1. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

2. Issue Frequency: Quarterly

3. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

4. Issue Frequency: Quarterly

5. Number of Issues Published Annually: 4

6. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

7. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

8. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

9. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

10. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

11. Title and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

12. Title and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

13. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

14. Issue Frequency: Quarterly

15. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

16. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

17. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

18. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

19. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

20. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

21. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

22. Issue Frequency: Quarterly

23. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

24. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

25. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

26. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

27. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

28. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

12. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

13. Issue Frequency: Quarterly

14. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

15. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

16. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

17. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

18. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

19. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

20. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

21. Issue Frequency: Quarterly

22. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

23. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

24. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

25. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

26. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

27. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

28. Publication Title: *Journal of Abnormal Psychology*

29. Issue Frequency: Quarterly

30. Issue Date for Circulation Data Below: October 2002

31. Annual Subscription Price: \$51 (inst \$254)

32. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (street, city, county, state, and ZIP+4): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

33. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (not printer): 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

34. Full Name and Complete Mailing Address of Publisher: American Psychological Association, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242

35. Full Name and Complete Mailing Address of Editor: Susan Knapp, 750 First Street, N.E., Washington, D.C. 20002-4242